

Азия / Avrupa

Ақпараттық-сараптама журналы

Желтоқсан 2016 жыл №12

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜNÜN AYLIK YAYINIDIR. ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ АЙ САЙЫН ШЫҒАРАТЫН БАСЫЛЫМЫ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ 25 ЖЫЛДЫҒЫНДА ҚАЗАҚСТАН - ТҮРКИЯ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ



KAZAKISTAN'IN BAĞIMSIZLIĞININ 25. YILINDA KAZAKISTAN - TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

ÖZEL RÖPORTAJ АРНАЙЫ СҰХБАТ

ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТӨТЕНШЕ ЖӘНЕ
ӨКІЛЕТТІ ЕЛШІСІ НЕВЗАТ УЯНЫК
МЫРЗАМЕН "ҚАЗАҚСТАН-ТҮРКИЯ
ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ" ТУРАЛЫ СҰХБАТ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ASTANA BÜYÜKELÇİSİ
NEVZAT UYANIK İLE "KAZAKISTAN-TÜRKİYE
İLİŞKİLERİ" HAKKINDA MÜLAKAT

04

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ 25 ЖЫЛДЫҒЫНДА
ТҮРКИЯ МЕН ҚАЗАҚСТАННЫҢ
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ

KAZAKISTAN'IN BAĞIMSIZLIĞININ 25. YILINDA
TÜRKİYE VE KAZAKISTAN'IN EKONOMİK İLİŞKİLERİ

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK
CENGİZHAN CANALTAY

14

ҚАЗАҚСТАН-ТҮРКИЯ
ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ:
САЯСИ ЖӘНЕ
СТРАТЕГИЯЛЫҚ МӘНІ

KAZAKISTAN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ:
STRATEJİK VE SİYASİ BOYUTLAR

DR. AIDARBEK AMIRBEK

29



Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Sahibi / Меншік иесі
Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü /
Ахмет Ясауи университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты директоры
Doç. Dr. Nevzat Şimşek

Genel Yayın Yönetmeni / Бас редактор
Dr. Aidaibek Amirbek

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Жауапты редактор
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek

Haber Müdürü / Жаңалықтарға жауапты редактор
Cengizhan Canaltay

Tercüme Ekibi / Аудармашылар тобы
Dr. Azhar Serikkaliyeva
Daniyar Nurbayev
Omurbek Hanayi
Aigerim Manatkızı
Zhuldyz Baizakova

Sekretarya / Хатшылық
Saltanat Suleymen

Teknik Redaksiyon / Техникалық редакторлар
Saule Akhmetkaliyeva

Yayın Kurulu / Редакция алқасы
Doç. Dr. Nevzat Şimşek
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek
Dr. Aidaibek Amirbek
Dr. Erkin Baydarov
Lidiya Parkhomchik

Yönetim Merkezi / Басқару орталығы

Almalı Audanı, Mametova 48, 050004
Almaty, Kazakhstan
Tel. +7 (727) 279 97 94
Fax. +7 (727) 279 97 94
E-mail: info@eurasian-research.org

Haber-yorum ve analizlerde ifade edilen görüşler yazarların kendi görüşleri olup
Enstitü'nün yayın politikasını yansıtmamaktadır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

"Ақпараттық-сараптама" және "Өзекті пікір" айдарларымен шыққан мақала авторларының
пікірлері институт көзқарасын білдірмейді. Журналда жарияланған материалдарды
институттың рұқсатынсыз көшіріп басуға болмайды.

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK

Merhabalar,

Asya Avrupa dergimizde Aralık 2016 sayısına ulaştık ve bir yılımızı tamamlamış olduk. Bir yıl içinde edindiğimiz tecrübeler ve aldığımız geri bildirimlerle 2017 yılında da sizlerle birlikte olmaya devam edeceğiz. Bu sayımızı Kazakistan'ın bağımsızlığının 25. yılı olması nedeniyle özel sayı olarak düzenlemeyi tercih ettik. Bu nedenle, birkaç sayı Türk dünyasının aksakalı sayın Nursultan Nazarbayev'in Ulu Bozkır Ögütlerini Egemen Kazakhstan gazetesinin izniyle Türkçe ve Kazakça olarak yayınlama kararı aldık.

Özel sayımızı konusunu Kazakistan'ın bağımsızlığının 25. yılında Türkiye ve Kazakistan ilişkileri olarak belirledik. Bu vesileyle Türkiye Cumhuriyeti Astana Büyükelçisi sayın Nevzat Uyanık bey ile bir röportaj gerçekleştirdik. Sayın Büyükelçimiz sarıh bir şekilde Türkiye ve Kazakistan ilişkilerinde geline nokta okuyucularımız için değerlendirme nezaketinde bulundu. Kendilerine teşekkürlerimizi iletiyoruz. Bu sayıdaki analiz yazılarımızda da Kazakistan Türkiye ilişkileri, ekonomik, siyasi ve kültürel boyutlarıyla ele alınmıştır. Bilindiği gibi bağımsızlığın hemen akabinde birkaç saat içinde Türkiye Kazakistan'ın bağımsızlığını tanımıştır. Bugün itibarıyla da Kazakistan'ın bağımsızlığının 25. yılını kutluyor olmaktan büyük memnuniyet duymaktayız. Türkiye, Kazakistan ile ilişkilerini, dün olduğu gibi gelecekte de ülkelerin bağımsızlıkları temelinde ve karşılıklı ekonomik fayda çerçevesinde geliştirmek istemektedir. Türk Dili Konuşan Ülkeler Konseyinin 4. Devlet Başkanları zirvesinde devlet başkanları tarafından ilgili kurumlara Türk dili konuşan ülkeler arasında entegrasyon üzerinde çalışma görevi verilmiştir. Bu nedenle Türk Cumhuriyetleri arasında siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri arttırmak öncelikli konulardandır. Bu bağlamda ilişkilerin önündeki suni engellerin kaldırılması için politikalar geliştirilmelidir. Gelecek yıllarda hem ekonomik hem siyasi açıdan sürekli güçlenecek bir Kazakistan'a olan inancımızla, Avrasya Araştırma Enstitüsü olarak Kazakistan'ın bağımsızlığının 25. yılını tüm kalbimizle kutluyoruz.

Қадірлі де құрметті оқырман қауым!

«Азия Еуропа» журналының 2016 жылдың желтоқсан санына да келіп жеттік және бір жылымызды аяқтадық. Бір жыл ішінде мол тәжірибе жинақтап, кері байланыс алдық және, 2017 жылы да сіздермен бірге боламыз деген ниеттеміз. Бұл жолы Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығына орай журналымыздың арнайы санын жариялауды жөн санадық. Сондықтан, түркі әлемінің ақсақалы Құрметті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Ұлы дала ұлағаттарының» бірнеше бөлігін «Егемен Қазақстан» газетінің рұқсатымен қазақ және түрік тілдерінде жариялауға бел будық.

Арнайы санымыздың тақырыбын «Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығында Түркия мен Қазақстан қарым-қатынастары» деп белгіледік. Осыған орай, Түркия Республикасының Қазақстан Республикасындағы төтенше және өкілетті елшісі Невзат Уянык мырзамен сұхбат жасадық. Құрметті Елшіміз Түркия мен Қазақстан қарым-қатынастарын оқырмандарымыз үшін айқын түрде бағалап шықты. Осы орайда өзіне алғысымызды білдіреміз. Бұл сандағы талдауларымызда Қазақстан-Түркия қарым-қатынастары экономикалық, саяси және мәдени аспектілерде қарастырылды. Өздеріңізге мәлім болғандай, тәуелсіздік алғаннан кейін бірнеше сағат ішінде Қазақстанның тәуелсіздігін бірінші болып таныған ел – Түркия Республикасы. Бүгінгі күні де Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығын атап өтіп жатқанына қуаныштымыз. Алдағы уақытта Түркия Қазақстанмен қарым-қатынастарын екі елдің тәуелсіздіктері әрі өзара экономикалық мүдде негізінде дамытуға басымдық беруде. Түркі тілдес елдер кеңесінің Мемлекет басшылары деңгейіндегі IV саммитінде жауапты мекемелерге түркі тілдес елдер арасында интеграция жөніндегі жұмысты жалғастыру міндеті жүктелді. Сондықтан, Түркі тілдес елдері арасындағы саяси, экономикалық және мәдени қарым-қатынастарды жақсарту негізгі басымдықтардың бірі болып табылады. Осы тұрғыда қарым-қатынастардың алдында тұрған жасанды кедергілерді жою үшін арнайы саясаттарды дамыту қажет. Алдағы жылдары Қазақстанның экономикалық әрі саяси тұрғыдан одан әрі тұрақты дамуына деген сеніміміз мол, осы орайда Еуразия ғылыми-зерттеу институты ретінде Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығымен шын жүректен құттықтаймыз.

ÖZEL YAZI

ҰЛАҒАТТЫ ШЫҒАРМА

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ТҰҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ - ЕЛБАСЫ НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВ

KAZAKISTAN CUMHURİYETİ KURUCU
CUMHURBAŞKANI SAYIN NURSULTAN NAZARBAYEV

ҰЛЫ ДАЛА ҰЛАҒАТТАРЫ

ТУҒАН ЕЛІМ – ТІРЕГІМ

ULU BOZKIR ÖĞÜTLERİ

VATANIM – DİREĞİMDİR04

ÖNSÖZ

АЛҒЫСӨЗ

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK.....01

RÖPORTAJ

СҰХБАТ

NEVZAT UYANIK, TÜRKİYE CUMHURİYETİ ASTANA BÜYÜKELÇİSİ

НЕВЗАТ УЯНЫК, ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ

ТӨТЕНШЕ ЖӘНЕ ӨКІЛЕТТІ ЕЛШІСІ.....32

GÜNCEL

ӨЗЕКТІ ПІКІР

KAZAKISTANIN BAĞIMSIZLIĞININ 25. YILINDA TÜRKİYE VE KAZAKISTAN'IN
EKONOMİK İLİŞKİLERİ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ 25 ЖЫЛДЫҒЫНДА ТҮРКИЯ
МЕН ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK

CENGIZHAN CANALTAY44

KAZAKISTAN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ: STRATEJİK VE SİYASİ BOYUTLAR

ҚАЗАҚСТАН-ТҮРКИЯ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ:

СЯСИ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ МӘНІ

DR. AIDARBЕК AMIRBEK.....52

КАЗАХСТАНСКО-ТУРЕЦКОЕ КУЛЬТУРНО-ГУМАНИТАРНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО

KAZAKH-TURKISH CULTURAL AND HUMANITARIAN COOPERATION

DR. ERKIN BAYDAROV69

HABER-YORUM

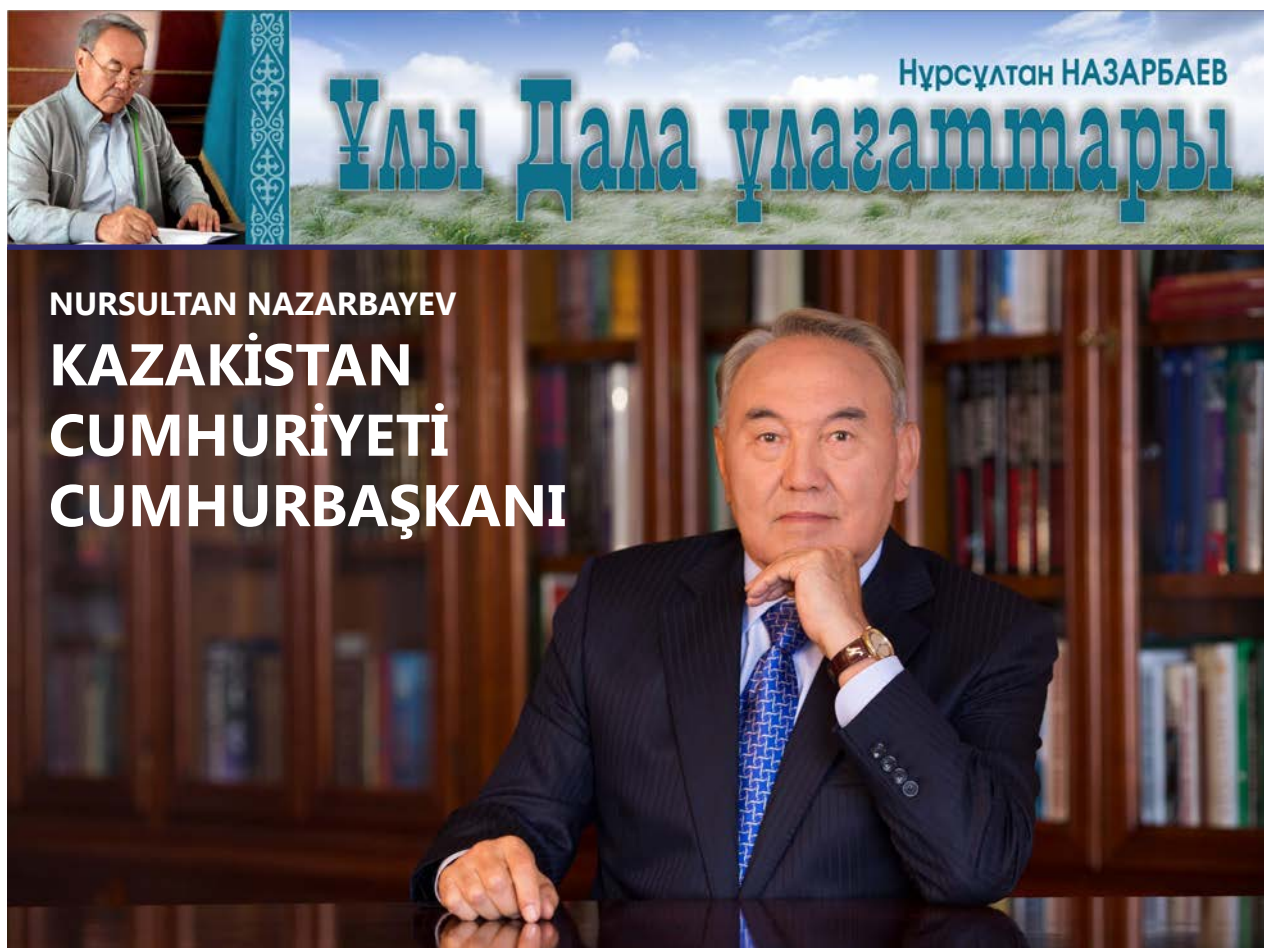
АҚПАРАТТЫҚ-САРАПТАМА

DEVELOPMENTS IN THE PUBLIC BUDGET IN 2015-2016 IN THE TURKISH ECONOMY.....	86
УЗБЕКИСТАН ПРИНЯЛ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВО В ОИС-2017	87
RESIGNATION OF THE GOVERNMENT IN KYRGYZSTAN	90
EL NIÑO CAUSES RECORD HIGH CONCENTRATION OF CARBON DIOXIDE IN THE ATMOSPHERE.....	91
THE EEU AND SINGAPORE CONSIDER FREE TRADE AGREEMENT.....	93
CHINESE-TAJIK ANTI-TERROR EXERCISES: A WARNING OR A THREAT?	94
THE VOLUME OF INDUSTRIAL PRODUCTION IN KAZAKHSTAN GREW BY 27.9% IN THE FIRST THREE QUARTERS.....	96
КЫРГЫЗСТАН НА ОЧЕРЕДНОМ ПЕРЕПУТЬЕ ИСТОРИИ.....	98
EVALUATING INFLATION AND MONETARY POLICIES IN THE TURKISH ECONOMY IN 2015-2016	100
RUSSIAN-TURKMEN HIGH-LEVEL NEGOTIATIONS: AN ECONOMIC REVIEW.....	102
TÜRKMENİSTAN CUMHURBAŞKANI GURBANGULI BERDIMUHAMEDOV'UN RUSYA ZİYARETİ	104
CHINESE PREMIER'S OFFICIAL VISIT TO THE CENTRAL ASIAN COUNTRIES AND THE 15TH PRIME MINISTERS' MEETING OF THE SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION	106
OGCI ANNOUNCES \$1 BILLION INVESTMENT INTO THE LOW EMISSION TECHNOLOGIES.....	108
İRAN'IN CHABAHAH LİMANI BİR AY İÇİNDE ÇALIŞMAYA BAŞLAYACAK	110
CHINA SUCCESSFULLY LAUNCHED ITS HUMAN SPACEFLIGHT LONGEST MISSION IN THE COUNTRY'S MANNED SPACE PROGRAM.....	112
GLOBAL WARMING AND THE ARCTIC REGION	114
THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN TO GROW BY 1.9% IN 2017.....	116
İRAN CONCERNED OVER TRUMP'S VICTORY.....	118
ВИЗИТ ПРЕЗИДЕНТА ТУРЦИИ РЕДЖЕПА ТАЙИПА ЭРДОГАНА В РЕСПУБЛИКУ УЗБЕКИСТАН ОТКРЫВАЕТ НОВУЮ СТРАНИЦУ В ТУРЕЦКО-УЗБЕКСКИХ ОТНОШЕНИЯХ.....	120
DEVELOPMENTS IN LABOR POLICIES IN THE TURKISH ECONOMY BETWEEN 2015-2016	123
APEC ZİRVESİ VE YENİ TİCARET ORTAKLIKLARI İHTİMALLERİ	125
KAZAKHSTAN - SERBIA: NEW HORIZONS OF ECONOMIC COOPERATION	127
NATO CLOSES ITS REGIONAL OFFICE IN UZBEKISTAN	129
ENVIRONMENTAL COOPERATION OF THE CAUCASIAN NATURE CENTER AND THE RUSSIAN ACADEMY OF SCIENCES	130

ETKİNLİKLER

ІС-ШАРАЛАР

.....	132
-------	-----



NURSULTAN NAZARBAYEV
KAZAKISTAN
CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANI

ҰЛЫ ДАЛА ҰЛАҒАТТАРЫ*

ТУҒАН ЕЛІМ – ТІРЕГІМ

Өз еліңе пайдалы болу, өз Отаныңның тағдыры үшін жауапты болу – әрбір отандық саясаткердің, әрбір қазақстандықтың борышы мен ар-ожданы.

Міне, Тәуелсіздігімізге ширек ғасыр толған торқалы кезеңге келдік. Бұл аз уақыт па, әлде көп пе? Неден бастадық, қай жерге жеттік? Осының бәрін тыңғылықты таразылап, бағасын берер шақ келді. Болғанға байыпты баға беру – байырғы әдетіміз.

Өткен күндердің жылнамасы да адамдардың өмірбаяны секілді. Шаттанған шағың,

ULU BOZKIR ÖĞÜTLERİ*

VATANIM – DİREĞİMDİR

Кendi ülkesine faydalı ve vatanının kaderinden sorumlu olmak, ülkemizin her bir siyasetçisinin, her Kazakistan vatandaşının görevi ve onurudur.

Evet, Bağımsızlığımızı çeyrek asırlık 25. yıl dönümünü yaşamaktayız. Bu az bir süre mi, yahut çok mu? Nereden başladık, nereye ulaştık? Bunların hepsini ayrıntılı tartıp değerlendirecek zaman geldi. Geçmiş teferruatlı değerlendirmek eskiden devam edegelen alışkanlıktır.

* Егемен Қазақстан газетінің 21 қыркүйек 2016 жылғы №180 (28908) санында жарияланды.

* Ege men Qazaqstan Gazetesinin 21 Eylül 2016 tarihli №180 (28908) sayısında yayınlanmıştır.

ренжіген сәттерің, үкілеген үміттерің мен асқақ армандарың, міне, осының бәрі – ғұмырнама тарихы. Еліңнің тарихы. Мемлекетіңнің тарихы. Сол тарихқа тікелей өзің араласқаның, сан қилы сын сағаттарда шешім қабылдағаның, талай іс-шараларға қуә болып, халқың үшін қуанғаның, елің үшін еткен еңбегіңнің нәтижесін көргенің – бәрі-баршасы жадында жатталып, санаңда сақталып, жүректің жазбасына түседі.

Ойланасың, толғанасың. Талай-талай оқиғалар есіңе түсіп, ойыңа оралады. Ғасырлар бойы азаттығы үшін алысып, сан шайқасты бастан кешкен әзиз бабалардың арман-үміті көкейіңе кептелгенде ел мен уақыт алдындағы, заман зердесіндегі жауапкершілікті одан әрі терең сезіне түсесің. Сондай кезде беліңді бекем буып, халқыңның алдында тұрған арман-тілекті жүзеге асыру жолында жаңа жолдар мен соны сүрлеулер табудың қарекетімен түн ұйқыңды төрт бөліп, алыс-жақынды ойша бағамдап, көпшіліктің көңілін толғандырған алуан сауалға орнықты жауап іздейсің.

Осынау ширек ғасыр ғана тәуелсіздік жылдарында небір оқиғаларды бастан кештік. Қилы кезеңдер мен бейтаныс бөгеттерді басып өтіп, өз жолымызды табуға ұмтылдық. Бұл тұрғыдан келгенде, халқымыздың бірлігі мен ынтымағы алдағы күнге алып баратын туымыз, ұранымыз әрі құралымыз болды. Біз жалпыұлттық мақсатқа жұдырықтай жұмылып, бірігіп, бірлесіп ұмтылдық. Жаңа дәуірдің болмыс-бітімін ұлттық салт-дәстүрлеріміздің аясында заманауи сын-тегеуріндерге бейімдедік, мемлекет болып қалыптасудың өзіндік өрнегін тауып, мектебін қалыптастырдық. Қазақта «Мен бітірдім дегенше, ел бітірді десейші» деген даналық сөз бар. Осы сөздің мән-мағынасын жаңа тұрпатты мемлекет орнықтыру ісінде жалпыұлттық тұтастық, халықтық қолдау, қоғамдық тұрақтылық нәтижесінде жүзеге асырдық.



**ӨЗ ЕЛІҢЕ ПАЙДАЛЫ
БОЛУ, ӨЗ ОТАНЫҢ-
НЫҢ ТАҒДЫРЫ ҮШІН
ЖАУАПТЫ БОЛУ
– ӘРБІР ОТАНДЫҚ
САЯСАТКЕРДІҢ, ӘРБІР
ҚАЗАҚСТАНДЫҚТЫҢ
БОРЫШЫ МЕН
АР-ОЖДАНЫ.**

**KENDİ ÜLKESİNE
FAYDALI VE VATANININ
KADERİNDEN
SORUMLU OLMAK,
ÜLKEMİZİN HER BİR
SİYASETÇİSİNİN,
HER KAZAKİSTAN
VATANDAŞININ GÖREVİ
VE ONURUDUR.**



Geçmiş günlerin yıllığı insanların hayat hikâyesine benzer. Sevindiğin günler, üzüldüğün zamanlar, inandığın umutlar ve yüksek hayallerin, evet, bunların hepsi kendi geçmişindir. Senin ülkenin geçmişidir. Senin devletinin tarihsel geçmişidir. Bu geçmiş vakaları bizzat kendin yaşamam ve çeşitli karışık durumlarda tercih yaparak kararlar alman, çokça hadiselere şahit olup, milletin için sevinmen, ülken için sarf ettiğin çabanın meyvelerini görmen, bunların tamamı hafızana kazanarak aklında kalır ve yürek yazısına dönüşür.

Düşünürsün, fikir üretirsin. Yaşadığın birçok hikâyeleri hatırlayıp, gözden geçirirsin. Asırlarca hürriyeti için mücadele ederek, sayısız harp atlatan aziz ecdadımızı hayal-umutları aklını meşgul ettiğinde, ülke ile zaman ve geçmişe olan sorumluluk bilincini daha derinden hissetmeye başlarsın. Böyle zamanlarda kolları sıvayarak, halkın arz-isteklerini hayata geçirme için yeni istikametler ve yaklaşımları bulma çabasıyla geceyi gündüze katarak, uzak-yakın mesafeleri düşünce ile gezersin, toplumu rahatsız eden çok çeşitli sorunlara kesin çözüm ararsın.

Bu çeyrek asırlık bağımsızlık yıllarında epey hadise yaşandı. Zor zamanları ve türlü badireleri atlatarak, kendi yolumuzu bulmaya çalıştık. Bu yönden ele alındığında, halkımızın birliği ve beraberliği bizi geleceğe götürecek bayrağımız, sloganımız ve kuralımız olmuştur. Biz milli hedef için tek vücut olarak toplandık, birleştik, beraber yürüdük. Çağdaş zamanın biçim-şekillerini milli gelenek-görenek çerçevesinde modern yaşam koşullarına uyarladık, devlet olmanın kendine has örneğini bularak, okulunu oluşturduk. Kazakların bir atasözünde şöyle der: “Ben yaptım demektense, halk yaptı demelisin.” Bu atasözün içeriğini yeni tipteki devletin temellerini atarken milli bütünlüğü sağlayarak, halkın



“

ӨМІРГЕ ЖАҢА ҰРПАҚ КЕЛДІ.
ОЛАР – ТӘУЕЛСІЗДІК ҚАҒИ-
ДАТТАРЫН ТАЛ БОЙЛАРЫНА
СІҢІРІП ӨСКЕН ӨРКЕН, ЖАС
ТОЛҚЫН. ЕНДІГІ БОЛАШАҚ
СОЛАРДЫҢ ҚОЛЫНДА. БІЗ
ОЛАРҒА ОСЫ БІР ТӘУЕЛСІЗ
МЕМЛЕКЕТТІҢ КЕЛЕШЕК ТАҒ-
ДЫРЫН СЕҢІП ТАПСЫРАМЫЗ.

HAYATA YENİ NESİL GELDİ.
ONLAR BAĞIMSIZLIK İLKELERİNİ
FİTRATINDA BARINDIRARAK
BÜYÜYEN FİDANLARDIR
VE GENÇ DALGADIRLAR.
ÖNÜMÜZDEKİ GELECEK GÜNLER
ONLARIN ELLERİNDEDİR. BİZ
ONLARA BU BAĞIMSIZ DEVLETİN
GELECEK KADERİNİ BÜYÜK
İNANÇLA TESLİM EDİYORUZ.

”



Қашанда халық бірлігі сарай салғызып, қамал тұрғызады. Бұл сөзді де талмастан айтып, ту етіп көтеріп келеміз. Бағзы бабалардың ұлы аманын орындау жолында иыққа түскен жүкті ешқашан ауырсынған емеспіз. Ел болудың, мемлекет болудың жөн-жобасын көрсетіп берген, көмекке келген ешкім болған жоқ. Біз бәрін де тыңнан бастап, халқымызбен бірге қалыптастырдық. Жоқтан бар жасадық, барды берекеге айналдырдық, сол ырысты өсу мен өркендеудің негізі етіп алдық.

Мемлекет те жеке адам секілді өткенін саралап, алдағы күндерін жоспарлап, уақыт алдындағы міндеттерін зерделеп, болашаққа алдын ала қам жасап отырады. Бұл – уақыт талабы. Жиырма бес жылдық мүшелді мерзім мемлекетіміз үшін қалыптасу тұғыры болып қана қойған жоқ, біз өзгелерге де үлгі болатындай биіктерден көріне алдық. Өркениет көшіндегі өз орнымызды таптық. Соның нәтижесінде жиырма бес жыл жаңылмай, сүрінбей келеміз.

Өмірге жаңа ұрпақ келді. Олар – тәуелсіздік қағидаттарын тал бойларына сіңіріп өскен өркен, жас толқын. Ендігі болашақ солардың қолында. Біз оларға осы бір тәуелсіз мемлекеттің келешек тағдырын сеніп тапсырамыз. «Ұлт жоспары – қазақстандық арманға бастайтын жол» деп аталған Жолдау мемлекеттік идеяның түпқазығы – біздің жалпыұлттық аңсарлы арманнан бастау алатынын жан-жақты ашып көрсетуге бағытталды. «5 институттық реформаны жүзеге асыру бойынша 100 нақты қадам – Ұлт Жоспарын орындаудың практикалық кезеңі басталды» деген сөз жалаң ұран емес. Оны жүзеге асыру жолындағы жұмыстар қазірдің өзінде қарқын алып, баянды бастама халықтық қағидаға айналуға. Қолдау тауып, жүзеге асырылуға.

Біз жалпыұлттық арманның орындалуы үшін бар күш-жігерімізді,



**ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ
ЖИЫРМА БЕСІН-
ШІ ЖЫЛЫНА ҚА-
ЗАҚСТАНДЫҚ ЖАҢА
АРМАНМЕН АЯҚ
БАСТЫҚ. ОНЫҢ
БАСТЫ МАҚСАТЫ –
«ҚАЗАҚСТАН-2050»
МЕМЛЕКЕТТІК СТРА-
ТЕГИЯСЫН ЖҮЗЕГЕ
АСЫРУДАН ТОЛЫҚ
КӨРІНЕТІН БОЛАДЫ.**

**БАĞИМСЫЗЛЫĞИМЫЗІН 25.
ҮІЛІНА KAZAKISTAN'IN
YENİ HAYALІ İLE GİRİŞ
YAPTİK. BUNUN EN
ÖNEMLİ AMACI VE
HEDEFLERİ "KAZAKISTAN
2050" MİLLİ
STRATEJISİNİ HAYATA
GEÇİRME SÜRECİNDE
TAM MANASTYLA
ANLAŞILACAKTIR.**

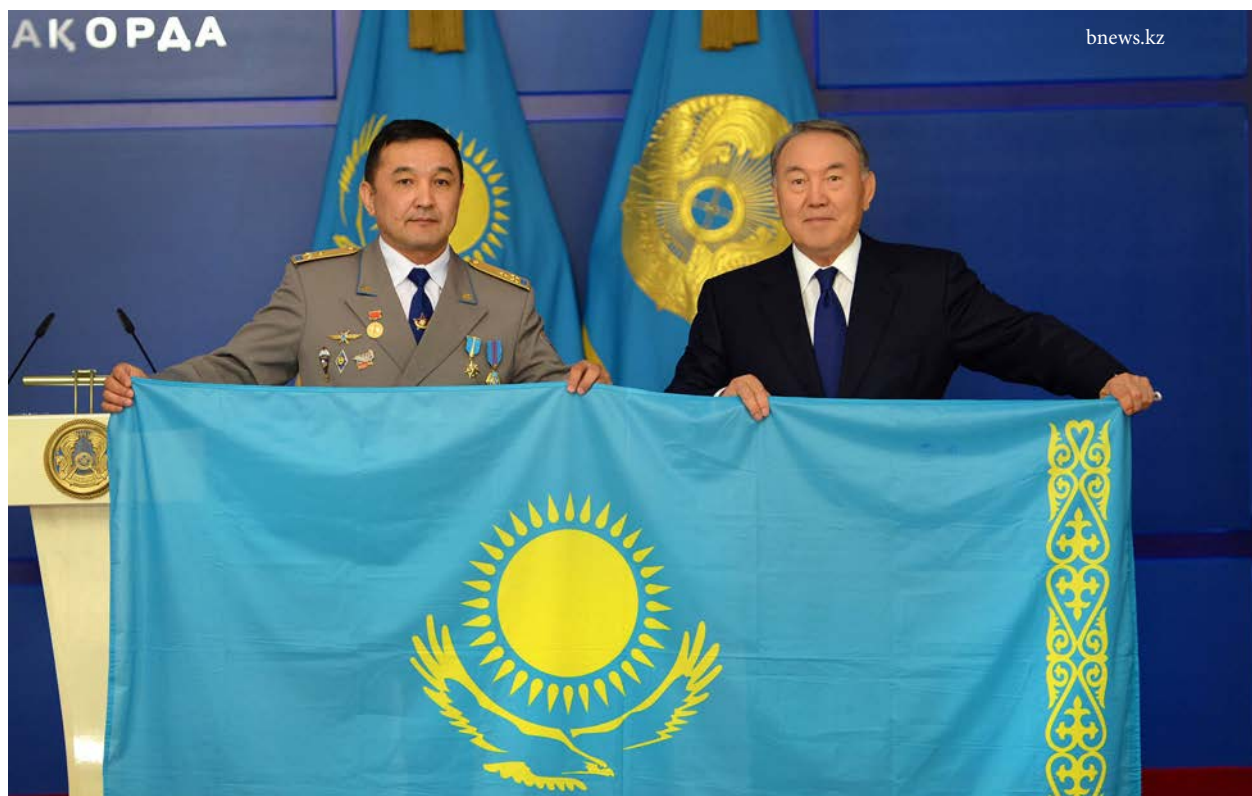


desteği ile toplumsal istikrar sayesinde hayata geçirdik.

Halkın birliği her zaman yeni saraylar yaptırır ve kaleler diker. Bu sözü de yorumlayarak, sancak gibi taşıyoruz. Atalarımızın ulu emanetini yerine getirme gayesi ile omuzumuza yüklenen yükleri ağır görmedik. Halk olmanın, devlet olmanın yol-yordamını, usul-yöntemini gösteren, yardıma gelen kimse olmadı. Biz her şeyi temelden başlayarak, halkımız ile yapılandırdık. Yoktan var ettik, var olanı bolluğa çevirdik, o refahı gelişme ve büyümeyenin köşe taşları olarak kullandık.

Devlette insan gibi geçmişin gözden geçirip, geleceği planlar, zamana göre görevlerini inceleyerek, öndeki günleri için önceden hazırlık yapar. Bu yaşadığımız çağın talebidir. Yirmi beş yıllık süre sadece devletimizin oluşum sürecinden oluşmadı, biz diğer ülkelere örnek olacak biçimde yükseklere çıkabildik. Uygarlıklar akışında kendi yerimizi bulduk. Bunların sonucu olarakta yirmi beş sene zarfında yanılmadan, takılmadan devam etmekteyiz.

Hayata yeni nesil geldi. Onlar bağımsızlık ilkelerini fitratında barındırarak büyüyen fidanlardır ve genç dalgadırlar. Önümüzdeki gelecek günler onların ellerindedir. Biz onlara bu bağımsız devletin gelecek kaderini büyük inançla teslim ediyoruz. "Kazakistan Hayaline Götüren Ulus Planı" adlı Halka Sesleniş, milli düşüncemizin temeli bizim ulusal hayalimizden kaynaklandığını çok taraflı göstermeye yönelik ele alınan metindi. "Ulus Planı olan Beş Kurumsal Reformu gerçekleştirme konusundaki net 100 adımı hayata geçirme süreci başladı" şeklindeki sözler mesnetsiz değildirler. Bu planı hayata geçirme eksenindeki çalışmalar şimdiden hız kazanarak, söz konusu girişim ulusal ilkeye dönüşmektedir. Gereken destek sağlanıp, uygulanması devam etmektedir.



білім-білігімізді, алған тәжірибеміз бен түйген үлгі-өнегемізді толық әрі сарқа жұмсайтын боламыз. Бұл асыл мұрат – күллі қазақстандықтарды жарқын болашаққа бастаудың кепілі. Уақыт бізді таңдады! Біз сол уақытқа енді өзіміздің мемлекеттік мөріміз – тәуелсіз Қазақстанның атын жаздық. Өйткені, біз жаңаша армандауды үйрендік. Жаңаша жол табуды үйрендік. Ел мен қоғамды дамытудың нақты міндеттерін алға қоюды үйрендік. Біз үйрене отырып, үлгілі жолға түстік. Бұл жол – енді біздің жол, Қазақстан жолы.

Сөйтіп, Тәуелсіздіктің жиырма бесінші жылына қазақстандық жаңа арманмен аяқ бастық. Оның бас-ты мақсаты – «Қазақстан-2050» Мемлекеттік стратегиясын жүзеге асырудан толық көрінетін болады. Осы ғасырдың ортасына қарай біз Қазақстанның әлемдегі аса дамыған 30 мемлекеттің қатарына кіруін межелеп отырмыз. Бұл – Ұлт жоспары, қазақстандық арман. Аңсарлы арманды абыроймен орындау жолында жалпақ жұртымыздың бірлік пен ынтымақ танытып, жұмыла еңбек етуі – барлық жеңістеріміздің алтын тұғыры болып, абыройлы биігіне айналмақ.

Biz ulusal hayalimizin gerçek olması için tüm gücümüz ile irademizi, bilgi ve becerimizi, kazandığımız tecrübemiz ile edindiğimiz örnekleri ortaya koyarak yoğun bir şekilde çalışacağız. Bu ehemmiyetli hedef bütün Kazakstanlıları parlak geleceğe götürmenin garantisidir. Zaman bizi seçti! Biz bu zaman diliminde kendi ulusal ve milli mührümüz olan bağımsız Kazakistan'ın adını yazdırdık. Çünkü biz yeni hayaller kurmayı öğrendik. Yeni istikametleri belirlemeyi öğrendik. Ülke ile toplumu geliştirmek için net ve kesin görevleri belirlemeyi öğrendik. Biz öğrenirken, örnek teşkil eden yola koyulduk. Bu yol bundan böyle bizim yolumuzdur ve Kazakistan yoludur.

Böylece, Bağımsızlığımızın 25. yılına Kazakistan'ın yeni hayali ile giriş yaptık. Bunun en önemli amacı ve hedefleri "Kazakistan 2050" Milli stratejisini hayata geçirme sürecinde tam manasıyla anlaşılacaktır. Yaşadığımız asrın ortasına doğru biz Kazakistan'ı dünyadaki gelişmiş 30 ülke arasında görmeyi hedeflemekteyiz. Bu Ulus Planıdır ve Kazakistan'ın hayalidir. Gerçek olmasını çok istediğimiz hayalimizin gerçekleşmesinde aziz milletimizin birlikte

Бұған дейін жүріп өткен жол тәуелсіздіктің алғашқы кезеңіндегі қиыншылықтарды жалпы ел болып еңсеру, одан кейінгі жылдардағы даму мен өркендеу жолы болды. Мемлекет өміріндегі мәртебелі де мерейлі кезеңдер болашаққа деген сенімімізді әбден нығайтты. Дамудың тұрақтылығын жүзеге асыру арқылы біз Қазақстанды әлемге таныттық. Әлемнің геосаяси картасында жаңа тұрпатты мемлекет пайда болды. Мұның бәрі тәуелсіздіктің алғашқы сағатынан басталды.

...1991 жылдың желтоқсан айының әр күні, әр таңы менің жадымда жаңғырып, сол кезде кеудені кернеген шаттық пен салтанат жанымды әлі күнге тербеп келеді. Сол күні, бір жағынан – жаңа туған сәбидей, бір жағынан – ғасыр жасаған қариядай күйде болғаным есімде. Шынайы бақыт сезімін бастан кешіп, шалқар шаттыққа бөлендім. Жеке басыңның қуанышы мен бақыты бір бөлек те, туған халқыңның қуанышы мен бақыты мүлде басқа екенін сол жолы ерекше түсіндім. Тебірендім, толқыдым. Бабалар аманатын орындау бақыты, елді ертеңгі күніне бастау парызы менің маңдайыма жазылғанын Жаратушының ерекше сыйы, айрықша мүмкіндігі деп түсінемін. Бәлкім, тарихтың таңдауы, халықтың қолдауы деген жөн болар?!

hareket edip, beraber yürümesi ve topyekûn çaba göstermesi, bu yolda edineceğimiz tüm kazanımların en büyüğü ve en değerlisi olacaktır.

Bağımsızlığını ilk gününden bu yana geçtiğimiz yol ilk zamanlardaki zorlukları ve engelleri bir bütün ülke olarak aşmamızdan ötürü son-raki yıllarda gelişme ve kalkınma yolu oldu. Devletimizin hayatındaki itibarlı ve bayramlı yıldönümleri bizim geleceğe olan inancımızı pekiştirdi. İstikrarlı kalkınma sergileyerek Ka-zakistan'ı dünyaya tanıttık. Dünya jeopolitik haritasına yeni formatlı devlet eklenmiş oldu. Bunların hepsi bağımsızlığımızın ilk saatlerin-den başlamıştı.

1991 yılının Aralık ayının her günü, her sabahı benim hafızamda yankılanarak, o zamanlarda göğsümü dolduran sevinç ve mutluluk hâlen canımı heyecanla beslemektedir. O gün ken-dimi, bir yandan yeni doğmuş sabi gibi, diğer yandan da asrını deviren ihtiyar gibi hissetti-ğimi hatırlıyorum. Hakiki mutluluk duygusunu yaşayarak, nice neşelere kapılmıştım. Kişisel sevincim ile mutluluğum bir yana, öz halkı-mın sevinci ile mutluluğunun apayrı bir şey olduğunu o zaman kesin olarak kavramıştım. Heyecan ve coşku doluydum. Ecdadımızın emanetini yerine getirme mutluluğunu, ülkeyi



...Алатаудың бауырында қоныс тепкен шағын ғана Шамалған ауылындағы мектепке алғаш барған жылдарым, аяулы ұстаздарымнан алған бағаларым жанымды қандай шуаққа бөлегенін әлі күнге ұмытпаймын. Бастауыш сыныптың баласы болсам да, ойыннан гөрі ой қуып, тезірек ержетсем, күндіз-түні белін бір жазбай тірлік кешетін анамды, таңмен таласа тұрып, қас қарая отбасына әрең оралатын әкемді қуантатын қолғанат болсам, олардың еңбегін жеңілдетіп, маңдай терін сүртер көмекшісі болсам деген арман күн сайын есейтіп келе жатты. Әр бала арманына асықпай ма? Мен де соның бірі шығармын деп ойлаймын. Әрбір қазақ баласы осы арманшыл арда сезім мен бұла кезеңнен өткеніне күмән жоқ. Иә, солай.

Халқымыздың қадірлі қасиеттері ұшан-теңіз. Олар ата-баба дәстүрлерінен бастау алады. Қазақ – ойшыл халық, ақын халық. Сәби жүрегінде желкілдеген арман мен үміт, қиял мен ой көкірегінде сәулесі бар қазақ баласын өлең өлкесіне алып келеді. Халқымыздың ақынжандылығы – ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келе жатқан мәңгілік мектеп. Телегей теңіз ауыз әдебиетінің қайнарынан сусындаған ұлтымыздың ұлы тарихындағы ұлағатты белестер бұған нақты дәлел. Біз тарихын тілмен де, ділмен де жазған халықпыз.

Тарихи жағдайы мен табиғи болмысы өлеңмен өрілген жұртымыздың жүрек лүпілі жырмен жымдасып, әнмен әуелейтіні де сондықтан. Мысалы, біздің өңірдің ақындардың елі деп аталғаны тектен-тек болмас. «Екейде елу бақсы, сексен ақын, гулейді жын қаққандай кешке жақын» деген өлеңді білмейтін ісі қазақ жоқ болар. Балаң шағымда өлеңнің ауылына жақын болдым. Жыр алыбы Жамбыл бабамның – Тәтемнің өзі дүниеден өтсе де, сөзі салтанат құрып, даңқы дүрілдеп тұрған сол бір кезеңде біздің ауылда ақын болмау кінәдай көрінетін. Тіпті ақын болмауға қақың



**ОСЫ ҒАСЫРДЫҢ
ОРТАСЫНА ҚАРАЙ
БІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ
ӘЛЕМДЕГІ АСА ДА-
МЫҒАН 30 МЕМЛЕКЕТ-
ТІҢ ҚАТАРЫНА КІРУІН
МЕЖЕЛЕП ОТЫРМЫЗ.
БҰЛ – ҰЛТ ЖОСПА-
РЫ, ҚАЗАҚСТАНДЫҚ
АРМАН.**

**YAŞADIĞIMIZ ASRIN
ORTASINA DOĞRU
BİZ KAZAKİSTAN'I
DÜNYADAKİ
GELİŞMİŞ 30 ÜLKE
ARASINDA GÖRMEYİ
HEDEFLEMekteyiz.
BU ULUS PLANIDIR
VE KAZAKİSTAN'IN
HAYALİDİR.**



yarına götürme görevinin benim alın yazım olarak yazılmasını Yaradan'ın özel hediyesi, şahsıma tanıdığı fırsat olarak yorumluyorum. Belki de, tarihin tercihi ve halkın desteği demek daha doğru olur.

Alatau dağlarının kucağı ile çevirili olan küçük Şamalğan köyündeki ilkokula başladığım yılların, sevgili öğretmenlerimin verdiği notların canıma sağladığı muhteşem aydınlık ve bah-tiyarlığı dün gibi hatırlıyorum. İlkokul öğrencisi olmama rağmen, oyunlara düşünce ile tasayı tercih ederek, bir an önce büyüsem de, gecesini gündüzüne katarak çalışan annem ile sabahın seherinde işe koyulup, gecenin karanlığında aileye ancak yetişen babamı sevindirecek ve onların yüklerini hafifletecek destek, alın terini silecek yardımcı olsam hayali gün geçtikçe olgunlaşıyordu. Her çocuk hayali olana acele etmez mi? Ben de onlardan biri olduğumu düşünüyorum. Her bir Kazak evladı bu hayallere dolu toy duyguları ve dertsiz vakitleri yaşadığına şüphem yoktur. Evet, öyledir.

Bizim halkımızın bir hayli saygıdeğer ve gurur verici özellikleri var. Onlar atalarımızın geleneklerinden beslenir. Kazaklar düşünür ve şair halktır. Sabi kalbinde dolup taşan umut ve hayal, düşünce ile fikir zihni aydın ve uyanık olan Kazak evladını şiir bozkırına getirir. Halkımızın şiir severliği nesilden nesle aktarılan silinmez ve kapanmaz mekteptir. Sözlü edebiyatımızın muazzam kaynağından beslenen milletimizin ulu tarihindeki büyük kilometre taşları bunun kesin delilidir. Biz geçmişimizi hem dilimizle hem kalbimizle yazmış milletiz.

Tarihi durumu ile tabii varlığı şiirle bağlanan halkımızın kalp atışı nazımla huzur bularak, şarkı ile hızlanması bundandır. Örneğin, bizim bölgemiz şairler mekânı ismini boşuna almamıştır. “Ekey soyunda elli şaman, sekсен şair, cin чарpmış gibi gezinirler ақшамүstü” satırların bilmeyen Kazak yok sayılır. Genç yaşlarımdan şiire yakın oldum.

жоқ секілді болатын. «Айтысатын ақсақалмен, қызбенен, ақын халық екенбіз ғой біз деген» деп Қадыр ақын қапысыз айтқан ғой.

Мектепте жүрген кездегі өлеңге деген әуесқойлық өмірде менің ішкі жан дүниемнің бір бөлшегі секілденіп, әлі күнге күміс сәулесін құйып тұрғандай сезінемін. Ұлы Даламыз кейде ашық жатқан жыр кітабы сияқты болып та көрініп кетеді. Жадыңды жаңғыртып, дұрыстап жақсылап оқи алсаң, жан дүниең жадырап, бағзы бабалардың баянды үнін, тарихтың тылсым сырын, туған еліңнің мәңгілік жырын қайыра естіп, байтақ әлемге құлашыңды кең жайғандай боласың.

“

ХАЛҚЫМЫЗДЫҢ ҚАДІРЛІ ҚАСИЕТТЕРІ ҰШАН-ТЕҢІЗ. ОЛАР АТА-БАБА ДӘСТҮРЛЕРІНЕН БАСТАУ АЛАДЫ. ҚАЗАҚ – ОЙШЫЛ ХАЛЫҚ, АҚЫН ХАЛЫҚ. ТЕЛЕГЕЙ ТЕҢІЗ АУЫЗ ӘДЕБИЕТІНІҢ ҚАЙНАРЫНАН СУСЫНДАҒАН ҰЛТЫМЫЗДЫҢ ҰЛЫ ТАРИХЫНДАҒЫ ҰЛАҒАТТЫ БЕЛЕСТЕР БҰҒАН НАҚТЫ ДӘЛЕЛ. БІЗ ТАРИХЫН ТІЛМЕН ДЕ, ДІЛМЕН ДЕ ЖАЗҒАН ХАЛЫҚПЫЗ.

”

Шіір деһасы Жамбіл dedemin ve Büyü-
ğümün kendisi ahiret yolculuğuna
çıksa da, sözleri saltanat kurarak, şanı
yüce olan zamanlarda bizim köyü-
müzde şairin olmaması kusur sayı-
lırdı. Hatta şair olmamak için şansın
yok gibiydi. “Şiirle aksakalla, genç
güzellerle yarışacak, şair halkımız
biz” diyen, şairimiz Kadir Mirzaliyev
yanılmamıştır.

Okuldayken şiire olan ilgi ve sev-
da hayatımda benim canımın bir
parçasına dönüşerek, halen gümüş
ışıklarını saçtığını hissediyorum.
Hafızanı yenileyerek doğru bir şe-
kilde güzelce okursan için rahatlar,
atalarımızın öğüt sesini, tarihin tıl-



Сол кезде даламыздың қадір-қасиетін одан сайын терең ұғынып, оны ардақты анамыздай, әзиз жүрек әкеміздей көріп, көңіл аспанымыз шайдай ашылатын. Балалық шақтың, бозбала күндердің сол бір жарқын бояулары көз алдыма әлі де жиі оралып тұрады. Ұлы Даланың ұландары ұлағатты тарихын ерлікпен жазған. Енді сол тарихты тәуелсіздік жылдарында еселі еңбекпен, халықтық қайратпен біз жазып жатырмыз. Еңбек – өмірдің ұстазы. Ерен еңбектің терең сабағын алған сайын елдің әл-ауқаты артып, қуаты күшейе береді. Ел қуаты – ертеңнің мұраты. Ұрпағы бар елдің болашағы зор. Сәби сезім арманшыл құштарлыққа негіз бола-

“

BİZİM HALKIMIZIN BİR HAYLİ SAYGIDEĞER VE GURUR VERİCİ ÖZELLİKLERİ VAR. ONLAR ATALARIMIZIN GELENEKLERİNDEN BESLENİR. KAZAKLAR DÜŞÜNÜR VE ŞAİR HALKTIR. SÖZLÜ EDEBİYATIMIZIN MUZZAM KAYNAĞINDAN BESLENEN MİLLETİMİZİN ULU TARİHİNDEKİ BÜYÜK KİLOMETRE TAŞLARI BUNUN KESİN DELİLİDİR. BİZ GEÇMİŞİMİZİ HEM DİLİMİZLE HEM KALBİMİZLE YAZMIŞ MİLLETİZ.

”

сым сұрларын, ватанын sonsuzluk şiiri- ni tekrar işitirsin ve ferah dünyaya kucağını geniş bir şekilde açmış gibi hissedersin kendini.

İşte o zaman bozkırımızın tüm özelliklerini, onur-haysiyetini derinden anlarsın, sevgili annemiz ve aziz kalpli babamız gibi yaklaşırsın ona, gönül kapıları sonuna kadar açılır. Çocukluk ve gençlik günlerimin o renkli ve parlak boyaları sık sık göz önüme geliyor. Ulu Bozkırın gençleri şanlı tarihimizi kahramanlıklarıyla yazmışlardı. Şimdi biz o tarihi bağımsızlık yıllarında muazzam çaba ve halkımızın devasa cesaretiyle devam ettiriyoruz. Emek hayat öğretmenidir. Sarf edilen emeğin derin

100kadam.kz



ды. Бала бейнесін жоғалтпаған адам адалдықтан адаспайды. Халық та сондай.

«Балалығыңмен күле отырып қоштасып, ағалығыңды амалсыз мойындайсың» деген сөз бар. Сол рас. Біз қай кезде де жеңіске ұмтылған жұртпыз. Тар жол, тайғақ кешулер, алдаспанды айқастар мен ақ беренді шайқастар халқымызды тек қана жеңуге жұмылдырды. Жеңілсек жер жастанып, құласақ құрдымға кететінімізді терең түсінгендіктен, заманалар бойы жеңіске ұмтылумен болдық. Біз – жеңімпаз жұрттың ұрпағымыз. Жеңемін деп белінді бусаң – жеңесің, жеңілемін деп қорықсаң – көзіңе қос көрінеді. Бұл да бабалардан қалған баянды сөздің бірі.

dersini öğrenme işi devam ettikçe ülkenin refahı artar ve gücü katlanır. Ülkenin gücü yarınki günün muradıdır. Nesli olan ülkenin geleceği güçlüdür. Sabi duygusu hayali arza sebep olur. Çocuk kalıbını kaybetmeyen insan da dürüstlüğü devam ettirir. Halkta aynen böyledir.

“Çocukluğunla gülerek vedalaşır, erginliği çaresiz kabul edersin” şeklinde bir söz de var. Bu çok doğru bir ifadedir. Biz her zaman başarı ve zafer için gayret eden milletiz. Nefesimizi azaltan darlıklar ve elimiz bağlamak isteyen zorluklar, kılıçlı savaşlar ve tüfekli harpler halkımızı sadece zafer için bir araya topladı. Mağlup olursak kalkmamızın ağır olacağını, düşersek kaybolacağımızı iyi kavradığımız için daima galip gelmeye çalıştık. Biz galip milletin



Біздің ұрпақ Ұлы Отан соғысы деген атпен тарихқа енген қасіретті жылдардың куәгері болды. Ұлы Жеңістің шаттығын кішкентай жүректерімен қуана қабыл алғандар да солар. Қан майданнан оралып, елін аңсап келіп жатқан ерлердің алдынан жүгіріп шыққан соғыс балаларының өмірбаянында сол кездегі салтанат пен мерейдің жарқын бояуы әлі тұнып тұр. Тарих бояуын тынымсыз уақыт толассыз өшіріп жатқан мына заманда біздің мейлінше есті, мейірбан әрі ұстамды болғанымыз жөн. Салмақты сөзді саналы ер ғана айтады.

«Бұл – біздің жеңіс емес» деген алыпқа шапса сөзді малданып, бәтуасыз

strategy2050.kz



**ЕҢБЕК – ӨМІРДІҢ
ҰСТАЗЫ. ЕРЕН ЕҢБЕК-
ТІҢ ТЕРЕҢ САБАҒЫН
АЛҒАН САЙЫН ЕЛДІҢ
ӘЛ-АУҚАТЫ АРТЫП,
ҚҰАТЫ КҮШЕЙЕ
БЕРЕДІ. ЕЛ ҚҰАТЫ –
ЕРТЕҢНІҢ МҰРАТЫ.
ҰРПАҒЫ БАР ЕЛДІҢ
БОЛАШАҒЫ ЗОР.**

**ЕМЕК HAYAT
ÖĖRETMEHİDİR. SARF
EDİLEN EMEĖİN DERİN
DERSİNİ ÖĖRENME İŞİ
DEVAM ETTİKÇE ÜLKENİN
REFAHİ ARTAR VE GÜCÜ
KATLANIR. ÜLKENİN
GÜCÜ YARINKİ GÜNÜN
MURADIDİR. NESLİ OLAN
ÜLKENİN GELECEĖİ
GÜÇLÜDÜR.**



mirasıyız. Zafer için sıvanırsan yenersin, mağlup olurum diye korkarsan düşman gözünde kat kat artar. Bu da atalarımızdan kalan bilgelik sözdür.

Bizim kuşağımız Ulu Vatan savaşı (II. Dünya Savaşı) olarak tarihlere yazılan acılı yılların şahitleri oldular. Ulu Zaferin haberini ufacık kalpleri ile sevinçle karşılayanlar da onlar. Kanlı harp meydanlarından sağ kurtulup, evine ülke hasreti ile dönen gazileri koşarak karşılayan savaş çocuklarının özgeçmişlerinde o günlerdeki saltanatın ve bayramın renkli boyaları halen de rengini kaybetmemiştir. Tarihini renklerini durmadan acımasız silmeye çalışan bu zamanlarda bizim mümkün merteye akıllı, kibar ve kendimize hâkim olmamız lazım. Doğru sözü akıllı ve bilinçli er söyler.

“Bu bizim zaferimiz değil” şeklinde ki yanlış ifadeye iman edip, mesnetsiz çıkarıma aldananın kusuru çoktur. Boş sözün ağır eleştirisi atalarımızın vasiyetini gölgeler. Öyle yaparsak, biz geçmişimize ihanet ederiz. Öz yolumuzu tıkayarak, öz ellerimizi kesmiş oluruz. Biz buna müsaade edemeyiz. Biz Zaferlerimizi koruruz. Çünkü her bir Zafer daima korunmayı gerektirir.

“Düşman yolunda atarım seni, bomba ol da patla, ey kalp” diye Kazak şairlerinin biri Kasım Amanjолоv’un yazdığı gibi, bizim nesillerimizin sahip olduğu kuvvetli ruh bu dünyadan göç eden babalarımız ile önder bilgelerimizden bize gelen ulu armağandır ve yüce mirastır. Böylesine geniş toprak bize atalarımızın ruhu ile kahramanlığının sayesinde miras olarak kalmıştır. Bu yüce zaferin kesin göstergesidir ve direği devirlerin köküne kadar uzanan Kazakların bayrağıdır. O bayrak daima özgür milletimizin kalbinde ve toprağında dalgalanacaktır.

Kazak milletinin ata toprağı, bizim yüce ruhumuzdur ve paha biçilmez

байламға алданғанның айыбы зор. Жеңіл сөздің ауыр сыны ата-бабаларымыздың өнегелі өсиетін сызып тастайды. Өйтсек, біз бұрынғымызға сатқындық жасаған боламыз. Өз жолымызды өзіміз бөгеіп, өз қолымызды өзіміз кес-кендей боламыз. Біз бұған жол бере алмаймыз. Біз Жеңістерімізді қорғаймыз. Өйткені, қандай Жеңіс те әрқашан қорғауды қажет етеді.

«Жау жолына атам сені, бомба бол да жарыл, жүрек» деп қазақ жырының қайсар өкілі, ұлтымыздың ұлы ақындарының бірі Қасым Аманжолов жазғандай, біздің ұрпақтың бойындағы қайсар рух – бағзы бабалардан, абыз даналардан жеткен ұлы сый, ұлық мұра. Осынау ұлан-байтақ жеріміз бізге бабалар рухы мен ерлігінің арқасында мұра болып қалған. Бұл – ұлы жеңістің нақты нышаны, дәуірлердің діңіне тіккен өр қазақтың байрағы. Ол байрақ байтақ жұртымыздың жүрегінде желбірей бермек.

Қазақтың қасиетті жері – біздің асқақ рухымыз, баға жетпес байлығымыз, мәңгілік мұрамыз. Бағзы тарихымыздың бастауында тұрған заңғар қаған Мөденің арам пиғыл аяр жауға тұлпарын, Жаратқан қосқан жұбайын да ел тыныштығы үшін қиғанымен, кіндік қаны тамған жерін бермей, қаскөй жаумен қырғын соғысқа түсіп, жеңіске жетуі – қанымыз бен жанымыздағы халықтық қасиет, өмірлік өсиет.

Әлемде қасиет пен өсиетті қадірлейтін елдер аз ба, көп пе? Әрине, әр елдің, әр халықтың өзіндік салт-дәстүрлері бар. Соның ішінде ұлттық құндылықтар ретінде мемлекет тарапынан қолдау табатын ұстанымдар да бар. Айталық, біздің елде ұлттық ұждан аса бай ауыз әдебиетімізден, сөз мәйегі – мақал-мәтелдерімізден барынша байқалады. Тарихымызда баяндалып, шежіремізде шертіледі.

Халқымыздың қай мұрасын алсақта, одан тек үлгі мен өнеге, ақыл



**ОСЫНАУ ҒАСЫРҒА
ТЕҢ ҒАЛАМАТ ЖЫЛ-
ДАРДА ҚАЗАҚСТАН,
САН ҚИЛЫ ТАРИХИ
КЕЗЕҢДЕРДІ БАСТАН
КЕШКЕН ҚАЗАҚ ЖҰР-
ТЫ ЖИЫРМАСЫНШЫ
ҒАСЫРДЫ ОЙДАҒЫ-
ДАЙ АЯҚТАП, ЖАҢА
ЖИЫРМА БІРІНШІ
ҒАСЫРДЫҢ ЕСІГІН
БЕЙІТ ЕҢБЕКПЕН
АШТЫ. ОТАРЛЫҚ
ЕЗГІДЕН ОҢТАЙЫН ТА-
УЫП ҚҰТЫЛҒАН, КӨН
ҚҰРСАУЛЫ КЕҢЕСТІК
ТӘРТІПТІҢ ҚАМА-
ЛЫН ҚАҚЫРАТЫП,
ӨЗ АЛДЫНА КЕРЕГЕСІ
БЕРІК, ШАҢЫРАҒЫ
БИІК МЕМЛЕКЕТІН
ҚҰРҒАН МЫНА ЗА-
МАН – БІЗДІҢ ЗАМАН.
БІЗДІҢ УАҚЫТ. БІЗ БҰЛ
УАҚЫТҚА ӨЗ ҚОЛТАҢ-
БАМЫЗДЫ ҚАЛДЫРА-
ТЫН БОЛАМЫЗ.**

**БӨYLESİNE BİR
ASRA DENK BENZERİ
GÖRÜLMEYİŞ ZAMAN
KESİMİNDE KAZAKİSTAN,
ÇEŞİTLİ BADİRELER
ATLATAN KAZAK
TOPLUMU YİRMİNCİ
YÜZYILI İSTEDİĞİ GİBİ
TAMAMLAYARAK,
YENİ ASRIN KAPISIN
BARIŞÇIL EMEKLE
AÇMIŞTIR. SÖMÜRGEÇİ
BASKIDAN YOLUNU
BULUP KURTULAN, HER
TARAF TAN KUŞATAN
SOVYET İDEOLOJİSİNİN
KALESİNİ YIKARAK,
KENDİ BAŞINA ÇATISI
YÜKSEK VE DİREĞİ
SAĞLAM DEVLET KURAN
BU ZAMAN BİZİM
ZAMANIMIZDIR. DEVİR
BİZİM DEVRİMİZDİR.
BİZ BU ZAMANA
KENDİ MÜHRÜMÜZÜ
VURACAĞIZ.**



дегеримізді, daimî mirasımızdır. Eski tarihimizin başlangıcında yerini alan ulu kağan Mete'nin art niyetli sinsî düşmana atını ve Yaradan'ın emri ile aldığı hanımını halkın huzuru ve istikrarı için verse de, göbek bağı kesilen ata toprağından karış bile vermeyip, alçak düşmanla acımasızlıkla savaşып, zafere ulaşması kanımız ile canımızla kazılan yüce milletimizden gelen haysiyet ve ömürlük vasiyettir. Dünyada vasiyet ile haysiyeti her şeyden üstün tutan ülkeler az mı, çok mu? Tabi ki, her ülkenin, her milletin kendine has geleneğı var. Onların içinde milli değerler olarak devlet tarafından desteklenen prensipler de mevcuttur. Örneğін, bizim ülkede milli namus meselesi çok zengin olan sözlü edebiyatımızdan ve söz atası olan ata sözlerden oldukça net ve açık görülmektedir. Tarihimize yazılarak, şece-remizde konu edilmiştir.

Halkımızın hangi mirasını ele alırsakta, onlarda sadece örnek ve öğreti, akıl ve bilgelik, ahlak ve iman, dostluk ve kardeşlik mutlaka yerini bulmuştur ve açık görünür haldedir. Aslında, biz şairliğı ile kahramanlığı örtüşen ve temeli bunların bütünüyle atılan milletiz. Bu konuda sözlü edebiyatımızın ulu çınarları bize yalan söyletmez.

Dünyayı gören siyasetçiler bile Asya'nın geniş toprağındaki çeşitli ülkeler ve türlü toplumları inceleyerek, Kazakların misafirperverliğı ile cömertliğini, insani fitratı ile namus-şerefіnin yüceliğini hayranlıkla dile getirip, yazmışlardır. Saflıғыnı kendisi bile dürüstlüğünün aynası olan milletimizin örnek özelliklerini ve gelenek-göreneklerimizі küreselleşme akınında yutulan bu zaman kesiminde bile unutmadan yaşatmaktayыз. Bu şekilde devam da eder. Çünkü milli gelenek bizim temelimizden beslenir.

Bizler ve her bir vatandaşımız: "Benim vatanım Kazakhstan" ifadesini gururla söylemeliyiz. "Ey Kazak evladı, sen



www.mzs.gov.kz

мен парасат, адамгершілік пен иман, достық пен бауырмалдық айқын көрініп, анық танылады. Абзалы, біз – ақындығы мен батырлығы қатар түсіп, өзегі бірге өріліп жататын жұртпыз. Ауыз әдебиетінің ұлы жауһарлары бұл сөзімізге куәлік ете алады.

Әлемді кезген саяхатшылардың өзі Азияның ең даласындағы сан қилы елдер мен алуан түрлі жұрттарды саралай қарап, қазақтың қонақжайлығы мен дарқандығын, адами болмысы мен ар-намыс биіктігін сүйсіне айтып-жазып кеткен. Аңқаулығының өзі адалдығының айнасындай ұлтымыздың ұлағатты қасиеттерін жаһандануға жұтылып жатқан қазіргі кездің өзінде бұрынғы ұлттық салт-дәстүрімізді әлі де төрге шығарып, төбеге көтеріп келеміз. Солай бола береді. Өйткені, халықтық дәстүр – тегімізде.

Біз, әрбір отандасымыз: «Менің елім – Қазақстан» деген сөзді мақтанышпен айтуымыз керек. «Қазақ баласы, сен дүниеге

“

ҚАЗАҚТЫҢ ҚАСИЕТТІ ЖЕРІ – БІЗДІҢ АСҚАҚ РУХЫМЫЗ, БАҒА ЖЕТПЕС БАЙЛЫҒЫМЫЗ, МӘҢГІЛІК МҰРАМЫЗ.

KAZAK MİLLETİNİN ATA TOPRAĞI, BİZİM YÜCE RUHUMUZDUR VE PAHA BİÇİLMEZ DEĞERİMİZDİR, DAİMİ MİRASIMIZDIR.

”

dünyaya bu yüce milletin ferdi olarak geldiğini için onurlan” sözü milletimizi her bir gencinin kalbini mutluluğa doldurmalıdır. Dünya bizi ancak bu durumda egemen ülke olarak kabul eder ve başkalarının kendimize saygı göstermesini sağlayabiliriz, ayrıca uzak-yakınla ilişkii arttırıp, bir yuvanın üyeleri gibi kardeş olabiliriz. Evet, toplumun gönlü yerini bularak, yarını düşünecek zaman geldi. Milli hayalimizi yücelterek biz ortak zafere ulaşabiliriz. Biz yoktan var eden, imandan ahlak edinen neslin fertleriyiz. “Bin ölüp, bin kere dirilerek”, sonunda güçlü ruh ve hayata tutunma arzı ile bağımsızlığa kavuştuk. Özgürüz! Egemen halk olup, Avrasya’nın büyük parçasında yaşamaktayız. Bizim gibi olmak isteyen, bizden örnek alan ülkeler de az değil. İşte buna şükretmek mümkün mü?!

Bu mutluluğu bizim atalarımız nasıl istediler? Onun tarihini biliyoruz. Bu zamanı bizden önceki nesil nasıl istedi? O durumu da biliyoruz. Bu gün

осы ұлттың өкілі болып туғаныңа мақтан» деген сөз ұлтымыздың әр ұланының жүрегін қуанышқа бөлеуге тиіс. Біз сонда ғана егемен ел болып әлемге таныламыз, өзімізді өзгеге сыйлата аламыз, алыс-жақынмен араласып, бір үйдің баласындай бауырласып кетеміз. Міне, жұртымыздың көңілі жайланатын, ертеңін ойланатын кезі келді. Ұлттық арманды ұлықтау арқылы біз ортақ жеңіске жететін боламыз.

Біз – жоқтан бар, иманнан ар жасаған ұрпақтың өкіліміз. «Мың өліп, мың тіріле жүріп», қайсар рух, өмірге деген құштарлықтың арқасында, ақыры тәуелсіздігімізге қол жеткіздік. Бостанбыз! Азат халық болып, Еуразияның алып аймағын жайлап жатырмыз. Бізге де қызыға қарайтын, бізден де үлгі-өнеге алатын елдер аз емес. Осыған тәубе демеске бола ма?!

Бұл бақытты біздің бабаларымыз қалай аңсады? Оның тарихын білеміз. Бұл кезді кешегі аға ұрпақ қалай аңсады? Оның жағдайын білеміз. Бұл күнді кешегі қарлы желтоқсанда алаңға шығып, атойлап теңдік сұраған кейінгі батыр ұрпақ, жас ұрпақ қалай аңсады? Оны да жақсы білеміз. Біз Желтоқсанның жаралы жаңғырығын ұмытқан жоқпыз. Ешқашан ұмытпақ емеспіз. Ерекше тарихты екшеп қарау арқылы, есте сақтау арқылы халық әрқашан өсіп, есейіп отырады.

Осынау ғасырға тең ғаламат жылдарда Қазақстан, сан қилы тарихи кезеңдерді бастан кешкен қазақ жұрты жиырмасыншы ғасырды ойдағыдай аяқтап, жаңа жиырма бірінші ғасырдың есігін бейбіт еңбекпен ашты. Отарлық езгіден оңтайын тауып құтылған, көн құрсаулы кеңестік тәртіптің қамалын қақыратып, өз алдына керегесі берік, шаңырағы биік мемлекетін құрған мына заман – біздің заман. Біздің уақыт. Біз бұл уақытқа өз қолтаңбамызды қалдыратын боламыз.



**ТӘУЕЛСІЗДІКТІ КҮН
САЙЫН ҚОРҒАУ КЕРЕК,
НЫҒАЙТУ КЕРЕК, ӨР-
КЕНДЕТУ КЕРЕК! ТҰҒЫ-
РЫМЫЗ ДА, ҒҰМЫРЫ-
МЫЗ ДА ТӘУЕЛСІЗДІК!
ТӘУЕЛСІЗДІК – МЕНІҢ
ҚАЗАҚСТАНЫМ,
СІЗДІҢ ҚАЗАҚСТА-
НЫҢЫЗ, БӘРІМІЗДІҢ
ҚАЗАҚСТАНЫМЫЗ!
БІЗДІҢ ҚАЗАҚСТАНЫ-
МЫЗ – ҰЛЫ ДАЛА ЕЛІ,
МӘҢГІЛІК ЕЛ.**

**“BENİM
KAZAKİSTAN’IMIN”
BİZİM BAĞIMSIZLIĞIMIZ
OLMASIDIR!
BAĞIMSIZLIĞI HER
GÜN KORUMAK,
GENİŞLETMEK,
GELİŞTİRMEK LAZIM!
KAİDEMİZ DE, HAYATIMIZ
DA BAĞIMSIZLIKTIR!
BAĞIMSIZLIK BENİM
KAZAKİSTAN’IM, SİZİN
KAZAKİSTAN’INIZ,
HEPİMİZİN
KAZAKİSTAN’IDIR! BİZİM
KAZAKİSTAN’IMIZ ULU
BOZKIR ÜLKESİDİR,
MANGİLİK (DAİMİ)
ÜLKEDİR.**



dün buzlu Aralık ayında meydana çıkarak, бағымсыздық sloganлары ile canı gönülden ештілік isteyen kahraman kuşak ve genç nesil nasıl istedi? Hiç-bir zaman unutmayız. Tarihini özel sayfalarını halk her zaman süзgeçтен geçіріp bulur ve hafızasına silinmez harflerle yazarak büyүр, olgunlaşır.

Böylesine bir asra denk benzeri görүlmemiş zaman kesiminde Kazakistan, çeşitli badireler atlatan Kazak toplumu yirminci yüzyılı istediği gibi tamamlayarak, yeni asrın kapısını barışçıl emekle açmıştır. Sömürgeci baskıdan yolunu bulup kurtulan, her taraftan kuşatan Sovyet ideolojisinin kalesini yıkarak, kendi başına çatısı yüksek ve direği sağlam devlet kuran bu zaman bizim zamanımızdır. Devir bizim devrimizdir. Biz bu zamana kendi mührümüzü vuracağız.

Yeni devir bizim bilinçlenmemizi sağlayarak yolumuzu uzattı. Dilimize denklik, fikrimize genişlik verdi. Uzağı yakın ederek, milletler ile uluslar göçünü ölkemize yönelterek, 1992 yılı Birleşmiş Milletler Teşkilatının kürsüsünden yeni devlet olarak söz aldık, aynı kurumun 2015 yılındaki 70. yıldönümü vesilesiyle düzenlenen toplantıda örtüsü açılan öz ana dilimizde, Kazakça sunum yaparak, Kazak ülkesinin itibarı ve şanını yeni bir biçimde yücelttik. Bunu biz eskiden hayal bile edemezdik.

Baykonur Uzay Üssünden uzaya açılan geminin komutasını elinde bulunduran Kazak evladı ülkesinin bayrağını kaldırıp dünyanın yörüngesinden çıkarak uzaydan Kazakistan’ı ve bütün dünyayı selamladı. Bizim ölkemizin gelişmesini böyle bir renkli olaylarla karşılaşıyorum. Asır ile uzayı birlikte geliştirdik.

Şiir dehası Jambıl’ın “Benim pirim Suyınbay” sözünü her Kazak evladı iyi bilir. Doğduğum ölkeme “Vatanım direğimdir” diye yüksek sesle söyleyebilirim.

Жаңа заман біздің өрісімізді кеңейтіп, жолымызды ұзартты. Тілімізге теңдік, ойымызға кеңдік берді. Алысты жақындатып, ұлттар мен ұлыстардың көшін іргемізге бұрып, 1992 жылы Біріккен Ұлттар Ұйымының мерейлі басқосуында жаңа мемлекет ретінде мәртебелі мінберден сөз ұзатсақ, БҰҰ-ның 2015 жылғы 70 жылдық торқалы тойында томағасы алынған туған тілімізде – қазақ тілінде баяндама жасап, Қазақ елінің атағы мен абыройын жаңаша асқақтаттық. Бұл бұрын түсімізге де кірмейтін жағдай еді ғой.

Байқоңыр баспалдақтарымен биікке, ғарышқа самғаған зымырандардың тізгінінде отырған қазақ баласы қазір туған елінің туын көтеріп, Жер-Ананың орбитасынан шығып, Ғарыштан Қазақстанға, бүкіл әлемге көз салды. Біздің елдің дамуын осынау бейнелі теңеуге байлаймын. Ғасыр мен ғарышты қатар игеріп келеміз.

Жыр алыбы Жамбылдың «Менің пірім – Сүйінбай» деген қанатты жырын қазақ баласы жақсы біледі. Туған халқымның алдында «Туған елім – тірегім» деп бар дауыспен айта аламын.

Тәуелсіздік таңында аздаған тығырыққа тіреліп абыржысақ та, алдағы күнді ойлағанда, белімізді бекем буып, тәуекел кемесінің желкенін уақыт желіне тосқан күйі алыс жағалауға аттандық. Қашанда жол бастау қиын, бірақ алдыңда ақылшы халқың тұрғанда, оны да игересің. Қашанда қол бастау қиын, бірақ жаныңда жаужүрек жұртың тұрса, оны да үйренесің. Қашанда сөз бастау қиын, бірақ жадында бабаның сөзі тұрғанда, оның да жүйесін табасың.

Осындай сәтті сапарда төрткіл дүниенің төрт құбыласынан тұрақты дос, сапарлас серіктес, қақысы бұзылмас көрші тапқан Қазақстан жаңа мыңжылдықтың ұлы көшінде керуен тартып келеді. Сенім деген – серпінді күш. Ол күшті қайсар



**ӨЗ ОТАНЫҢ – БҰЛ
ДҮНИЕДЕГІ ЖӨННА-
ТЫҢ МЕН ШУАҒЫҢ.
СОНДЫҚТАН МЕН
ЖАСТАРҒА БІЛІМІҢ
МЕН ҚАЙРАТ-ЖІ-
ГЕРІҢДІ ӨЗ ЕЛІҢНІҢ
МҮДДЕСІНЕ ЖҰМСА
ДЕП АЙТАР ЕДІМ.
ТУҒАН ЕЛІҢ ДӘУЛЕТТІ,
ТУҒАН ЖЕРІҢ СӘУ-
ЛЕТТІ БОЛСА, СЕН ДЕ
ӘУЛЕТТІ, ӘЛЕУЕТТІ
БОЛАСЫҢ.**

**АТАУРТ КЕЛІМЕСІНДЕ
KUTSALLIK VARDIR.
DOLAYISIYLA, BEN
GENÇLERE BİLİMİ İLE
GÜÇLERİNİ KENDİ
VATANININ ÇIKARI İÇİN
SARF ETMESİNİ TAVSİYE
EDERDİM. DOĞDUĞUN
YER VARLIKLİ VE YAPILI
OLURSA, SEN DE GÜÇLÜ
OLURSUN.**



Бағыmsızlıғын ilk заманларында hafif engellere takılarak emeklersek te, sonraki günleri düşünüp, belimizi sıkı bağlayıp ve kolları sıvayarak, tevekkül gemisinin yelkenini zaman rüzgârına tuttuğumuz gibi uzak sahile yöneldik. Her zaman yol almak zordur, ancak önünde danışman halkın varken onu da başarısın. Her zaman komutan olmak zor, ancak yanında kahraman halkın varsa onu da öğrenirsin. Her zaman söze başlamak zordur, ancak hafızanda ataların sözü varsa onun da yolunu bulursun.

Böylesi bir yolculukta dünyanın dört köşesinden kaymaz dost ile seyahat ortağı ve sorumluluğu sabit komşu bulan Kazakistan yeni 1000 yıllık göçte yoluna devam ediyor. Güven kuvvetli bir destektir. O desteği de cesaretle saf ve halis halktan alıyoruz. Halkın haysiyeti ile vasiyetini kılavuz edinerek, gelecek günlere has niyet ve açık yüzümüzle bakmaktayız.

Kazak bozkırları Yüce Türk dünyasının ata yurdudur. Altay ile Atırau'n, Ural nehri ile İli nehrinin, Alatau ile Sary-Arka'nın arasını bağlayan İpek Yolu devrini tekrar canlandırıyoruz. Avrasya'nın parçası olan Avrupa'nın göbeğine ve Çin'e yolla bağlanarak, yeni binyıllığin kervanlar göçünü daha uzaklara götürmekteyiz ve güzelliğini pekiştirmekteyiz. Geçmişteki İpek Yolu şimdi devrimizin otobanına dönüşerek, Kazaklar ülkesini kalkınmanın yeni seyahatine götürmektedir. Seyahatimizin araçlı, yüklerin miktarlı, kazancımızın bol olacağından şüphemiz yok.

Ben siyasetçi olduğumdan, çoğu zaman görev minvalinde konuşuyorum. Her şeyin sebebini, her bir kelimenin ağırlığını tartarak, onu ülkemizin amaç-çıkarları açısından süzgeçten geçirerek eliyorum. Onsuz olmaz, kişisel "beni" bırakarak, halkın "benine", milli fikre ulaşmamı sağlayan söz bandırıyorum. Arkamdaki Alaş'ın (halk) çıkarı için konuşurum.



akorda.kz

“

ҚАЗАҚ ҮШІН ҚАРА ЖЕРДІҢ
ҚАСИЕТІ ТЫМ БИІК. ТАҒДЫР
БІЗГЕ ҰЛАН-БАЙТАҚ ЖЕР
БЕРДІ. ҰЛ-ҚЫЗЫНЫҢ РУХЫ
АСҚАҚ, НАМЫСЫ БИІК ЕЛ
БЕРДІ. ОТАНДЫ СҮЮ – БІЗДІҢ
ПЕРЗЕНТТІК ПАРЫЗЫМЫЗ,
ҚАРЫС ҚАДАМ ЖЕРІ ҮШІН
ЖАНЫН ҚИҒАН БАБАЛАРДЫҢ
АСЫЛ АМАНАТЫНА
АДАЛДЫҒЫМЫЗ.

KAZAK HALKI İÇİN KARA TOP-
RAĞIN KIYMETİ MUAZZAMDIR.
KADER BİZE UÇSUZ-GENİŞ YER
YAZMIŞ. VATANI SEVMEK BİZİM
BOYNUMUZUN BORCUDUR,
KARIŞ TOPRAK İÇİN CANINDAN
OLAN ATALARIMIZIN KUTSAL
EMANETİNE GÖSTERDİĞİMİZ
SADAKATTİR.

”



да қарапайым халықтан аламыз. Халықтың қасиеті мен өсиетін қатар өріп, келер күнге ашық пейіл, жарқын жүзбен қараймыз.

Қазақ даласы – Ұлы Түркі дүниесінің қара шаңырағы. Алтай мен Атыраудың, Жайық пен Іленің, Алатау мен Сарыарқаның арасын Жібек жолы жалғаған кешегі заманды біз қайта түлетіп жатырмыз. Еуразияның алып даласы Еуропаның төріне, Аспанасты еліне жолын жалғап, жаңа мыңжылдықтың керуенді көшін ұзартып, көркін асырып келеді. Кешегі Жібек жолы енді дәуірдің даңғылына айналып, Қазақ елін дамудың жаңа сапарына бастап барады. Көшіміздің көлікті, жүгіміздің салмақты, табысымыздың қомақты болатынына күмән жоқ.

Мен саясаткер болғандықтан, көбіне осы міндет мінберінен сөз айтамын. Әр нәрсенің себебін, әрбір сөздің салмағын безбендеп, оны еліміздің мақсат-мүддесі тұрғысынан екшеп, елеймін. Онсыз болмайды, жеке «меннің» халықтық «менге», елдік пікірге ұласуы тұрғысынан сөз ұстаймын. Арқамда тұрған Алаштың мүддесін көздеп тіл қатамын.

Ендеше, бұл кітапты да «Менің Қазақстаным» деген толғаудың тұғыры деп түсінген абзал. Бәріміз де Ұлы Дала елінің перзенттеріміз. Осы орайда, биік таудың етегіне келіп, оның қарлы шыңдарына қарап тұрған адам сияқтымын. Оның қойнауында жан білмейтін көп қазына, небір ғажайып жұмбақтар бар секілді болып көрінеді. Өзім көрген, көкейге түйіп, көзім жеткен жайттардың біразын бұған дейін де айтқан сияқтымын. Бірақ ойланып отырсам, жұртымның жай-жапсарын әлі де толық айта алмағандаймын. Осындай ұлан-ғайыр даланың, ұлағатты ұлттың ұлымын деген перзенттік сезімді де бастан кешетінім бар.

«Менің Қазақстаным» деген әрбір қазақстандықтың жан жүрегін ба-



**ЖЕРДІҢ ИЕСІ ДЕ,
КИЕСІ ДЕ – ХАЛЫҚ.
БҰЛ БІЗДІҢ ЕШҚАШАН
ЕСТЕН ШЫҒАРМАЙ-
ТЫН ЕРЕЖЕМІЗ, ҚА-
СИЕТТІ ҚАҒИДАМЫЗ
БОЛУЫ ТИІС.**

**VATANIN SAHİBİ DE,
KUTSALI DA HALKTIR.
BU BİZİM HİÇBİR ZAMAN
UNUTMAYACAĞIMIZ
KURALIMIZ VE KUTSAL
İLKEMİZ OLMALIDIR.**



Öyleyse, bu kitabı da “Benim Kazakistan’ım” ilkesine benzer düşüncenin zemini olarak anlamak doğrudur. Hepimiz Ulu Bozkır ülkesinin evlatlarıyız. Bu bağlamda, yüksek dağın yamacından tepesindeki karlara bakan adam gibiyim. O dağda hiçbir insanın bilmediği hazine, nice muhteşem gizemler var gibi. Kendim gördüğüm ve aklıma yazdığım, iyice kavradığım durumlarını bazılarını daha önce söyledim sanki. Ancak, düşündüğümde sanırım toplumumun halini tam olarak beyan edemedim. Böyle bir ferah bozkırın ve bilge halkın nesliym şeklindeki duyguları da ara sıra yaşıyorum. “Benim Kazakistan’ım” ifadesi her bir Kazakistanlıyı canı-ciğerinden etkileyen söz diye düşünüyorum. Bağımsızlığını zafer ile sonuçlanan çeyrek asırlık yolunda bu sözlerini her bir vatandaşın göğsüne kazılması için muazzam güç sarf ettik ve karışık zamanları atlattık? “Benim Kazakistan’ın” şeklindeki hem halis ve saf, hem cesaret verici söz bağımsızlığını ilk anlarında bile milli marş olarak her kalbin merkezinden yerini bulmuştu. Günümüzde dünyanın dört köşesinde bizim Milli Marşımız çok iyi biliniyor. Böylesi bir heyecan verici güçlü parça seslendirildiğinde göğsümü sevinç geriyor ve hepimiz esas duruşa geçip, sağ elimizi kalbimizin üstüne koyduğumuzda mutluluğumuz dolup taşıyor. Bu durumlarda kendimizi çok mutlu hissediyoruz. Böyle durumlarda biz bağımsızlığımızı anlamını derinlemesine kavrayarak, cesaretimiz katlanarak, atalarımızı hayal ettiği günleri biz zat yaşadığımızıza şükrediyoruz.

Bunun sebebi de, “Benim Kazakistan’ımın” bizim bağımsızlığımız olmasıdır! Bağımsızlığı her gün korumak, genişletmek, geliştirmek lazım! Kaidemiz de, hayatımız da Bağımsızlıktır! Bağımsızlık benim Kazakistan’ım, Sizin Kazakistan’ınız, hepimizin Kazakistan’ıdır! Biz bu ülkede doğup, emek sarf edip çalışıyoruz, bu

урайтын сөз деп түсінемін. Тәуелсіздіктің ширек ғасырлық жеңісті жолында осынау тіркестің әрбір көкіреkte орнығуына қаншама күш салдық, қаншама қилы кезеңдерді бастан кештік? «Менің Қазақстаным» деген әрі қарапайым, әрі қайсар сөз сол кездің өзінде-ақ ұлттық әнұран болып әр жүректің төрінен орын алған-ды. Қазір әлемнің әр түкпірінде біздің Әнұранды жақсы біледі. Осынау жан тебіренерлік қуатты әуен шырқалғанда кеудемізді шаттық кернесе, ол орындалғанда бәріміз тікемізден тік тұрып, оң қолымызды жүрегімізге қойып, салтанатымыз тасып тұрады. Ондай кезде біз өзімізді бақытты сезінеміз. Сондай сәтте біз тәуелсіздігіміздің мәнін терең ұғына түсеміз, айбынымыз асып, ата-бабаларымыз аңсаған күндерді бастан кешіп жатқанымызға шүкіршілік айтамыз.

Өйткені, «Менің Қазақстаным» – біздің тәуелсіздігіміз! Тәуелсіздікті күн сайын қорғау керек, нығайту керек, өркендету керек! Тұғырымыз да, ғұмырымыз да Тәуелсіздік! Тәуелсіздік – менің Қазақстаным, сіздің Қазақстаныңыз, бәріміздің Қазақстанымыз! Біз осы елде туып, осы елде еңбек етіп, осы елде ұрпақ өсіріп, осы елде өмір сүріп, өркендеп жатқанымызды мақтан етеміз. Біздің Қазақстанымыз – Ұлы Дала елі, Мәңгілік Ел. Біз осынау аса қасиетті атауды енді ұлттық бейне-бедеріміз ретінде көкірегіміздегі күндей ыстық, санамыздағы серттей берік ұстаймыз. Ұлы Даланың ұлық тарихын біз жаңаша жазып, жас ұрпақтың санасына сіңіреміз. Бұл – жалпыұлттық, маңызды мемлекеттік міндет. Ал міндет – орындалуымен мәнді. Демек, бұл – Ұлы Дала ұрпағының ұлағатты парызы. Ендеше, «Ұлы Дала ұлағаттары» деген атпен айдарланған бұл кітапта осы тұрғыдағы ойларымды ортаға салмақпын. Көкейдегі көп ойдың, соның ішіндегі көркем ойдың қалай орналасқанына өздеріңіз әділ қазысыздар.

ЕЛ МЕН ЕР ЖӘНЕ ЖЕР

Жерден өткен байлық жоқ: жер болса – ел болады, ел болса – ер болады.

Ел мен ердің арасында айырма жоқ деуге де болады. Екеуі бір ұғым, қос өрім, егіз түсінік. Өткен заманның ойшылдарының бірі Ш.Монтескьенің: «Мемлекет өмірі адам

үлкеде несіл yetiştirip ve yaşayıp gelişıyoruz, bunların hepsinden dolayı çok gurur duy-maktayız. Bizim Kazakistan'ımız Ulu Bozkır ülkesidir, Mangilik (Daimi) Ülkedir. Biz böylesi bir onurlu ismi bundan böyle milli imge-kim-liğimiz olarak göğsümüzdeki güneş gibi sıcak ve aklımızdaki sır gibi sert tutarız. Ulu Bozkırın yüce tarihini biz yeniden yazarak, genç kuşa-ğın akıllarına kazıyacağız. Bu ulusal ve mühim milli görevdir. Tabi ki görev de gerçekleşirse anlamlıdır. Dolayısıyla, bu Ulu Bozkır nesli-nin yüce borcudur. Bu yüzden, "Ulu Bozkır Öğütleri" ismini alan bu kitapta bu konudaki düşüncelerimi paylaşmak istedim. Sizler ak-lımdaki düşüncelerini, onun içinde zarif olan-larının ne denli bicine olduğunu tartacak en iyi hâkimsiniz.

ÜLKE ile ER ve YER

Yaşadığın yerden değerli zenginlik yok: yer varsa – ülke olacak, ülke varsa – er olacaktır.

Aslında, ülke ile erin arasında fark yok diyebi-liriz. İkisi aynı kavram, çift örme, ikiz anlayıştır. Geçenlerin düşünürlerinden bir olan Mon-tesquieu'nün: "Devlet hayatı insan hayatına benzer" diye sözü var. Bu nedenle, ülke ile erin hayatı da bu güzel ilke ile bağlantılıdır. Halkı-mız bu konu ile ilgili çokça muhteşem sözler ve gizemli kıssalar yaratmıştır. Doğru sözden pay, güzel düşünceden miras, milli prensipten örnek alırsak nasibimiz artıp, kazandığımız katlanacaktır. Devletin hayatını oluşturan da, uzatan da onun barışçıl ve birlik olan halkıdır. Bağımsızlığını ilk gününden itibaren biz birlik ve beraberliğini sancağını havalandırmayı he-def seçtik. Ülke birliği ayrı bir zenginliktir.

Halkımız için erin ve doğduğu yerin, yani Va-tanın değeri büyüktür. Biz çocukluğumuzdan bu ikiz kavramı anamızın helal sütünden, ba-bamızın acı terinden anlayarak yetişen kuşa-ğız. Toprağını kıymetini anlarsan ülkenin de kıymeti anlaşılır. Ülkenin itibarını düşünerek kendi onuruna leke düşürmemeye çalışırsın. Bunların hepsini çocukluktan vücuda sindir-mek, akılda tutma sayesinde milli gelenek ile şuuru ve halkın değerlerini de fitrata ka-zandırıp, örnek alarak büyüsün. İnsan kendi halkından hep öğrenecektir, aynı zamanda

өмірі секілді» деген сөзі бар. Ендеше, ел мен ердің өмірі де – осы қанатты қағидамен сабақтас. Халқымыз бұл тұрғыда талай тамаша сөздер мен ғажайып тәмсілдерді айтып та кеткен. Жақсы сөзден сыбаға, жарқын ойдан мұра, халықтық қағидадан үлгі алсақ, несібеміз молайып, тапқанымыз толыса түспек. Мемлекет өмірін құрайтын да, ұзартатын да – оның бейбіт өмірді сүйетін, бірлігі жарасқан халқы. Тәуелсіздіктің ең алғашқы күнінен бастап біз бірлік пен ынтымақтың туын биік көтеруді мақсат тұттық. Ел бірлігі – ерекше байлық.

Халқымыз үшін ер мен жердің нарқы аса биік. Біз – бала кезімізден осынау егіз ұғымды анамыздың ақ сүтінен, әкеміздің ащы терінен ұғынып өскен ұрпақпыз. Жердің қадірін білу арқылы елдің қадірін білесің. Елдің абыройын ойлау арқылы өз абыройыңа дақ түсірмеуге тырысасың. Осыларды бала кезден бойға сіңіру, ойға тоқу арқылы ұлттық салт-сана мен халықтық қасиеттерді де тал бойыңа таратып, тағылым алып өлесің. Адам өз халқынан өмір бойы үйренеді, сонымен қатар елге елеулі әрбір азамат іргелі ісімен, үлгі-өнегесімен елді де тәрбиелейді. Ел мен ердің бірлігі, ел мен

gerçek toplum önderleri ile aydınları faydalı ve güzel ameller işleyip, örneklikleri ile ülkeye de terbiye vermekteler. Ülke ile erin birliği, ülke ile erin uyumu güçlü geleceğin kefilі dememizin sebebi de bundandır.

Çocukken okula giderken ferah cadde boyunca istişare ederek, gelen-geçenin selamını saygı ile alarak, duasını eksik etmeyerek ve mutluluğumuzu dileyip oturan ihtiyarları görürdük. Onların önünü kesmeden geçip, duraksayarak ve dikkatini çekerek, tam sesle “Selâmün aleyküm” diye selam verip, sonra çoktan beklenen büyük bir işi başarmış gibi sevinçle koşmaya koyulurduk. Babamın yaşamına şahit olan, annemin sofrasından nasibini yiyen o ihtiyarları geçen bunca yıl sonra bugünlerde düşünüp hatırlıyorum ve onlar o zamanlar bizim adam olarak olgunlaşmamızın şuurlu ibretleri olmuşlar.

Şimdi bile, yolum düştüğünde, o eski genç tarzımla bir daha o caddeden geçmeyi seviyorum. Çünkü geçerken her evin önünde oturan aksakallı bilge ihtiyarı ve beyaz örtülü akıllı anaları tekrar görebilirim diye heyecan-



ердің жарасымы – жарқын болашақтың кепілі дейтініміз сондықтан.

Бала кезімізде мектепке бара жатқанда, кең көшенің бойында кеңесіп, өткен-кеткеннің сәлемін сәтімен алып, батасын беріп, бақытыңды үстеп отыратын қарияларды көп көретінбіз. Олардың алдын кесіп өтпей, тоқтап, назарын аударып, аузымызды толтырып «асса-лаумағалайкүм» деп амандасып, сонан соң көптен күткен керек істі тындырғандай болып, шаттана жүгіріп бара жататынбыз. Әкемнің көзін көрген, анамның қолынан дәм татқан сол қариялар туралы бүгін ұзақ жылдардың қырқасынан ойлана еске алсақ, сол кездер біздің азаматтық қалыптасуымыздың санылы сабағындай болған екен.

Қазір де, жолым түскенде, сол баяғы балаң сүрлеумен тағы да жүріп өткенді ұнатамын. Сол кезде әр үйдің алдында отырған ақ сақалды абыз қарияны, ақ жаулықты әз аналарды тағы да көрем бе деп елеңдеймін. Әттең, уақыт қатал, олардың бәрін келместің кемесіне мінгізіп, алысқа әкеткендей. Жаным жабырқап, көңілім қамығып, әр көшенің өн бойына жалтақ-жалтақ қараймын. Солармен бірге кеткен қимас шақ – балалық балдәуренді бүгінгі ұландардың бойынан көремін бе деп, көшеде жүгіріп бара жатқан бүлдіршіндердің соңынан ұзақ қарап қалатыным бар.

Алатау қойнауларындағы алма бақтарының иісі жұпар аңқыған сол бір тамаша сәті, биік таудың басына әзер өрмелеп шығатындай таңғы арайдың тамылжыған шапағы, ауылдан өрген малдың қым-қуыт дауыстары, төрт түлігін өргізген апалардың бір-біріне сәлем салып, ай көрмеген абысындай, жыл көрмеген танысындай болып шұрқырасып, амандық-саулық сұрасып жатқаны көңіл айнасында көп уақыт өтсе де, ескірген емес. Кейінгі кездерде Жер шарының талай елінде, талай қиырларда таңның атуын көп көрдім. Бірақ солардың ешқайсы-



**ҒАСЫРЛАР БОЙЫ
АЗАТТЫҚҚА
ҰМТЫЛҒАН АРДА
ЕЛДІҢ ҚАЙ КЕЗДЕ ДЕ
КӨШІН БАСТАҒАН ҰЛЫ
ТҰЛҒАЛАРЫ БОЛҒАН.
БҰЛ ТҰРҒЫДАН
КЕЛГЕНДЕ ҰЛТТЫҢ
ҰЛЫ ТҰЛҒАЛАРЫ-
НЫҢ ЕСІМДЕРІНІҢ ӨЗІ
ТАЛАЙ КІТАПҚА ЖҮК
БОЛАРЛЫҚ. ЕРЛЕРДІҢ
ЕРЕН БЕЙНЕЛЕРІН
ДАСТАН-ЖЫРЛА-
РЫНДА МӘҢГІЛІККЕ
НАҚЫШТАҒАН ХАЛҚЫ-
МЫЗДЫҢ ҰЛАН-ҒАЙ-
ЫР БАЙЛЫҒЫ – РУХА-
НИЯТЫМЫЗДЫҢ АСЫЛ
ҚАЗЫНАСЫ ҒАНА
ЕМЕС, ОЛ – БІЗДІҢ
КЕЛЕШЕК ДАМУЫМЫЗ-
ДЫҢ, ЕЛДІК ҚУАТТЫҢ
ҚАЙНАР КӨЗІ.**

**АСИРЛАРКА ÖZGÜRLÜĞE
YÖNELEN GENÇ ÜLKENİN
HER ZAMAN BAŞINDA
ULU ŞAHSİYETLERİ
OLMUŞTUR. BU AÇIDAN
BAKILDIĞINDA, ULUSUN
BU ULU ÇINARLARININ
İSİMLERİ HER KİTABIN
KALDIRABİLECEĞİ
YÜK DEĞİLDİR. ER
KAHRAMANLARIN
KUTSAL KARAKTERLERİNİ
DESTANLARDA
SONSUZA DEK SÜSLEYEN
HALKIMIZIN UÇSUZ
ZENGİNLİĞİ BİZİM
MANEVİYATIMIZIN
MÜCEVHERİDİR, AYNI
ZAMANDA ONLAR BİZİM
GELECEK GELİŞMEMİZİN
VE ÜLKE GÜCÜNÜN
KAYNAĞIDIR.**



lanıyorum. Ne yazık ki, vakit acımasızdır, onları hepsini dönmeyecek olan gemiye bindirip, uzaklara götürmüş gibi. Canım hüzne dolup, gönlüm endişeye kapılıp, caddenin her köşesinin etrafına çekinerek bakıyorum. Onlarla birlikte giden ve unutmak istemediğim anları, çocukluk mutluluğumu günümüzün gençlerinden görebilir miyim diye, caddede koşarak giden ufaklıkların arkasından uzun süre baka kalıyorum.

Alatau vadilerindeki elma bahçelerinin muhteşem kokusunun her tarafa yayıldığı o güzel an, yüksek dağın başına güçlükle tırmanarak çıkacak gibi görünün ve her tarafa sıçrayan sabahın ilk güneş ışığı, köyden toplanan hayvanların kargaşaya dolu sesleri, evcilleri meralara salan ninelerini bir birine selam vererek, ay boyu görüşmemiş eltiler, yıl boyu görüşmediği tanıdığı gibi kaynaşarak, bir birine hal-hatır sorması, bunca yıl geçse bile gönüllerde geçen gün gibidir. Ancak, onları hiçbir, tam o çocukken doğduğum köyün ve doğduğum ülkenin sabahı kadar benim canımı neşeye doldurmuyor.

Bu, belki de, doğduğum yere olan sıcak duygu, ebeveynlerime olan bitmez hasrettir. Güneşin doğuşu ile yarışarak kalkıp, dağ vadilerindeki eski yollara yeni adımlar ekleyen babamın akşam karanlığında eve dönüp, sofrada başında yemeğini yerken hafızamda kalan görüntüsünü arkada bıraktığımız yılların düşünce örtüsünü aşarak, ne kadar baksam da, aklımdakini bir türlü göremedim. Çaresiz halde yola koyulan, omuzunu toz basmış yolcu haline düştüğümü niye gizleyim ki.

Ülke ile toprağın kıymetini tanıtmak için biz bazen zayıf ifadelerle de yer veriyoruz. “Vatanı seviyorum demek ne kolay, Vatan benim baş tacım babam gibi”, diye Mukagali Makatayev nasıl da tam isabetli söylemiş. Atayurt kelimesinde kutsallık vardır.

сы да менің жанымды дәл сол бала кездегі туған ауылымның – туған елімнің таңындай баураған емес.

Бұл, бәлкім, туған жерге деген ыстық сезім, ата-анама деген өшпес сағыныш болар. Таңмен таласа тұрып, тау қойнауындағы ескі жолдарға жаңа қадамдар қосатын әкемнің ымырт үйірілгенде үйге келіп, дастарқан басында дәм татып отырған бей-несін озған жылдардың ой-шымылдығын түріп, қанша қарасам да, көкейімдегіні көре алмаймын-ақ. Шарасыз күйде жолға шығып, иығын шаң қапқан жолаушыдай күй кешетінімді несіне жасырайын.

Ел мен жердің қасиетін таныту тұрғысында біз кейде жадағай сөздерге де орын беріп жатамыз. «Оңай сөз ғой Отанды сүйем деген, мен Отанды атамдай иемденем», деп Мұқағали ақын қалай дәл айтқан. Атамекен деген сөзде кие бар. Туған жер десек, арманда кеткен бабалардың бүгінгі таңда ақталған арманы ойға оралады. Өз Отаның – бұл дүниедегі жәннатың мен шуағың. Сондықтан мен жастарға білімің мен қайрат-жігеріңді өз еліңнің мүддесіне жұмса деп айтар едім. Туған елің дәулетті, туған жерің сәулетті болса, сен де әулетті, әлеуетті боласың. Отанды сүю баршамыз жүрек тұсында ұстауға тиесілі осындай қарапайым сөздерден басталады.

Әкеміз күн сайын «Отанды сүй, елді сүй, туған жерді қадірле» деп тақпақ жаттатқандай болған жоқ. Анамыз да мұндай сөздерді құлағымыздың құрышын қандырып, күнде айтқан емес. Бірақ олардың күнделікті қарапайым тірлігі, от басы-ошақ қасында атқарған іс-әрекеті бізге өмірлік сабақ, ғұмырлық ғибрат болды. Мұндай жағдайды тек мен ғана бастан кешпегенім де шындық. Әрбір қазақ баласының, әр қазақстандықтың осындай тәлім-тәрбие алғаны даусыз деп ойлаймын.

Халық та бірде бала, бірде дана. Дана халықтың ұлы, бала халықтың басшысы болып, туған еліңнің туын көтергенде, жұртыңа деген сенім ешқашан суға батырмайды, отқа күйдірмейді. Тығырықтан жол табасың. Қазір бұған халқымыз да, алыс-жақын елдер де куә. Тұрлаулы тарих, шежіреге айналар шындық куә. Бүгінгі уақыт куә. Ал біз – осы тағдыршешті туындының бас кейіпкерлеріміз.

Қазақ үшін қара жердің қасиеті тым биік. Тағдыр бізге ұлан-байтақ жер берді. Ұл-қы-

↑

Ватан dediğimizде, hayal ederek dünyadan göç eden atalarımızın bugünlerde gerçekleşen hayali akla geliyor. Dolayısıyla, ben gençlere bilimi ile güçlerini kendi vatanının çıkarı için sarf etmesini tavsiye ederdim. Doğduğun yer varlığı ve yapılı olursa, sen de güçlü olursun. Vatani sevmek hepimizin kalbinde taşıması gereken bu tür basit kelimelerden başlar.

Babamız her gün "Vatani sev, ülkeyi sev, ata yurda saygı duy" diyerek dörtlü ezberletmemişti. Annemiz de bu tür kelimelerle kulağımızı her gün doldurmamıştı. Ancak, onların günlük olağan işleri, evdeki rutin hareketleri bize hayati ders, ömürlük ibret olmuştur. Buna benzer geçmişi sadece benim yaşamadığım da gerçektir. Her bir Kazak evladının, her bir Kazakistanlının böyle bir terbiyeden geçtiği de tartışmasızdır.

Halk ta bazen çocuk ve bazen bilgedir. Bilge halkın evladı, çocuk halkın başı olup, doğduğün ülkenin bayrağını kaldırdığında, öz halkına olan inancın hiçbir zaman batırmaz ve ateşe atmaz. Çıkamazdan çıkaracak yol bulursun. Günümüzde buna hem halkımız, hem uzak-yakındaki ülkeler de şahittir. Değişmez geçmişimiz ve şecere olacak gerçek buna şahittir. Bugünkü vakit şahittir. Biz ise bu kader yazan eserin başkarakterleriyiz.

Kazak halkı için kara toprağını kıymeti muazzamdır. Kader bize uçsuz-geniş yer yazmış. Evladının ruhu dik, namusu ve şerefi sağlam ülke vermiş. Asırlarca mücadele verip, nice zor zamanlarda davanın önünde, düşmanının merkezinde yürüdük. Geniş toprağını kıssalarını ve atalarını hayalini unutmadık. Bileğін gücünü de, mızrağını ucunu da fırsat bulup kullanıp, bir yolunu bularak özgürlüğe kavuştuk. Dolayısıyla, Vatani sevmek bizim boynumuzun borcudur, karış toprak için canından olan atalarımızın kutsal emanetine gösterdiğimiz sadakattir.

Vatanın sahibi de, kutsalı da halktır. Bu bizim hiçbir zaman unutmayacağımız kuralımız ve kutsal ilkemiz olmalıdır. Ata yurdun bütünlüğü ve birliği yolunda halkın düşünce-fikirlerini her zaman desteklemek ve derin anlayış göstermek zorundayız.

зының рухы асқақ, намысы биік ел берді. Ғасырлар бойы күресіп, талай-талай тар кезеңде даудың бетінде, жаудың өтінде жүрдік. Байтақ жердің баянын, ата-бабаның арманын ұмытпадық. Ақ білектің күшін де, ақ найзаның ұшын да орайын тауып ұстап, амалын тауып азат күнге жеттік. Демек, Отанды сүю – біздің перзенттік парызымыз, қарыс қадам жері үшін жанын қиған бабалардың асыл аманатына адалдығымыз.

Жердің иесі де, киесі де – халық. Бұл біздің ешқашан естен шығармайтын ережеміз, қасиетті қағидамыз болуы тиіс. Туған елінің тұтастығы мен бірлігі жолындағы халықтық ой-пікірлер қашанда қостауға, терең түсіністік танытуға лайықты.

Мұндайда:

Ұлы той көппен көрген халқың үшін,

Ешқашан адастырмас салтың үшін.

Жаратқан,

Қазағыма ынтымақ бер,

Тұрғанда мына заман тартып ішін, –
дегеннен басқа не айтқандайсың?!

↑

Бөйле durumlarda:

Çoğunlukla bayram yapan halkım için

Hiçbir zaman yanılmayan töre için,

Yaradan,

Kazaklara birlik ver,

Niyeti bu zamanın kötü iken, - demekten
başka hiçbir şey akla gelmiyor.

Biz beraberlik kelimesinin anlamını çocukluk-tan içimize sindirerek yetişen kuşağız. Bunu sadece okul kitaplarından değil, el avucu kadar küçük köyün halis insanlarından duyarak, günlük yaşantılarından tanıyarak büyüdük. Şimdi bir kıssa geldi aklıma. Eskide bir ihtiyar meyve ağacını dikmek üzereymiş. Kendisi beli бүкүлмөйө yüz tutan, bayağı yaşlanan ihtiyarımış. Onu görenler: "Dede, Siz çok yaş-lısınız, bu ağaç ne zaman meyve verir, siz onu göremeyebilirsiniz, niye zahmet ediyorsunuz?" - dediği zaman, belini bir an için dik tutan ihtiyar: "Ben meyvesine yetişemezsem de, on-ları benden sonraki nesil yer, onun için dikiyo-rum", - demiş.





Біз – ынтымақ деген сөздің мән-мағынасын бала кезден бойға сіңіріп өскен ұрпақпыз. Әрі мұны тек мектеп оқулықтарынан ғана емес, алақандай ауылдың қарапайым адамдарынан естіп, күнделікті тірлігінен танып өстік. Осындайда бір тәмсіл еске түседі. Баяғыда бір қария жеміс ағашын егіп жатыпты. Өзі белі еңкіш тартып, әбден қартайған кәрі адам екен. Оны көргендер: «Ата, өзіңіз болса қартайдыңыз, бұл ағаш қашан жеміс береді, оны сіз көре алмайтын да шығарсыз, несіне әуре болып жатырсыз?», – дегенде, белін бір сәтке жазған қария: «Мен жемісін жемесем де, оны кейінгі ұрпағым жейді ғой, сол үшін отырғызып жатырмын», – депті.

Біздің әкелеріміз осы тәмсілдегі қарияның өзіндей, ұрпағын ойлаған үлкендердің көзіндей еді. Алатау баурайында бой көтерген ауылдардағы қариялардың бәрі дерлік осы тәмсілді өз бастарынан кешкен ұрпақ еді. Мұны жылдар өте келе терең ұғына түстік. Ал бүкіл қазақ даласын жаудан да, даудан да қорғап, келер ұрпағы үшін шыбын жанын да, қасық қанын да қиған қасиетті аға ұрпақтың ел мен жер туралы мәңгілік тәмсілін бүгінгі ұрпаққа жан-жақты

Біздің бабаларымыз bu кыссадaki иһтияр gibi, kendinden sonrakileri düşünen büyüklerin gözü gibiydi. Alatau yamacında yerleşen tüm köylerdeki иһтиярларын tamamına yakını bu kıssayı biz zat yaşamış ve takdire şayan kuşaktı. Bunu yıllar geçtikçe daha iyi anladık. Ancak, bütün Kazak bozkırlarını düşmandan da, davalardan da, sonraki nesil için canını da kanını da düşünmeden veren kıymetli aға kuşağının ülke ve ata toprak konusundaki ebedi kıssalarını günümüzün nesline kavramasına anlatabildik mi? "Biten işin eleştirisi çok, bitiren erin eksiği yok" diyen Mahambet'ten kalan anlam- lı bir söz var. Zaman zaman bazı vatandaşların aşırı eleştiriler yaptıklarında bu sözü ilke eden eski köy иһтиярları aklıma sık geliyor.

Үлке ile ата toprağın kıymeti ve kutsallığı yüce değerdir. Milli zenginliktir. Milli öğüttür. Dilimizde "vatan kaderi ülke kaderidir" şeklinde de söz mevcuttur. Çünkü ата toprağın tarihi, onun kaderi her bir insanın da өз geçmişidir ve eksi-artısıyla hayatı gibidir. Biz bu topraklarda hayata başladık, millet olarak birleştik ve halk olarak oluştuk. Önder seçip yerimizi bulduk, devlet olup itibarımız artırdık.

ұғындыра алдық па? «Біткен іске сыншы көп, бітірген ердің кемі жоқ» деген Махамбеттен жеткен мағыналы сөз бар. Кейде бір азаматтар шамадан тыс міншіл болып жатқанда, осы сөзді ұстанған баяғы ауыл қарттары еске жиірек түсетіні бар.

Ел мен жердің қасиеті мен киесі – ұлы жәдігер. Ұлттық байлық. Ұлттық ұлағат. Тілімізде «жер тағдыры – ел тағдыры» деген сөз бар. Өйткені, жердің тарихы, оның тағдыры әрбір адамның да өмірбаяны, ащылы-тұщылы ғұмырнамасы секілді. Біз осы жерде өмірге келдік, ұлт болып ұйыдық, халық болып қалыптастық. Хан көтеріп қатарға кірдік, мемлекет болып мерейімізді өсірдік.

Енді, міне, егемен ел, кіммен де терезесі тең тәуелсіз мемлекет ретінде өркениет өлкесіне өрістеп барамыз. Көш-керуеніміз көлікті де, көрікті де болғай!

Халқымызда «Ел болса, ер туғызбай тұра алмайды» деген ерекше бір мәнді сөз бар. Егемен еліңді жауға алдырмайтын, дауға қалдырмайтын ер басқарса, оны қолдайтын елі болса, бұл дүниенің байлығы да, бақыты да сол емес пе! Ел бақыты – ер бақыты. Сондықтан да «Атадан ұл туса игі, ата жолын қуса игі» деп өскен елдің перзенттеріміз.

Ұлттық мүддеге қызмет етудің тарихи ұлы үлгілерін біз халқымыздың қайраткер тұлғаларының өмірбаяндарынан білеміз. Жиырмасыншы ғасыр басындағы ұлттық мүдде жолындағы жанкешті арпалыстар кейінгі жылдарда зұлмат пен нәубеттің қасіретті кезеңіне тап болса да, олардың айқын мақсаттары мен асқақ армандары келер ұрпақтың кеудесіндегі азаттық сезімін оятты. Жиырмасыншы ғасырдың басында жиырмадан енді асқан Сұлтанмахмұттың: «Қараңғы қазақ көгіне, өрмелеп шығып күн болам, қараңғылықтың кегіне, күн болмағанда кім болам?!» деп басын бәйгеге тігуі ақындық албырттық қана емес, азаматтық, қайраткерлік жанкештілік болатын.

Феодалдық және социалистік сана арасындағы сәби талпыныстар мен солақай ұрандар ұлттық есеюдің, халықтық ержетудің кезеңін кешіктіріп, оның соңы сырттан таңылып, сұрқия пішілген солақай жоспардың кесірінен өткен ғасыр басында көршілерінен саны жағынан басым қазақ жұртының ғасыр ортасында олардан көш бойы

Шіmdi de, егемен үлкейіз, her kimseyle kıyasla denk ve özgür devlet olarak medeniyet merasına yürümekteyiz. Göç-kervanımızın bol araçlı ve güzel olması temennimizdir!

Halkımızda “Ülke varsa, er doğurmadan duramaz” diyen anlamlı bir güzel söz var. Egemen ülkeyi düşmana fethettirmeyen, davaya düşürmeyen er yönetirse, onu destekleyen halkı olursa, dünyanın zenginliği ve mutluluğu bu değil mi! Ülkenin sevinci erin mutluluğudur. Dolayısıyla, “atadan oğlan doğarsa iyiliktir, ata yolundan giderse iyiliktir” diyerek büyüyen halkın evlatlarıyız.

Milli çıkar için emek vermenin tarihi elzem örneklerini biz halkımızın kahraman şahsiyetlerinin hayatlarından biliyoruz. XX. asrın başlangıcındaki milli çıkar uğurundaki hayati mücadeleleri sonraki yıllarda kıtlık ve katliama yakalansa da, onların halis amaçları ile yüksek hayalleri arkadan gelen neslin göğsündeki özgürlük ruhunu ve duygusunu uyandırdı. XX. asrın başında yirmi yaşına daha yeni giren Sultanmahmut'un: “Karanlıkta olan Kazak'ın göğüne, tırmana çıkıp gün olurum, karanlığın düşmanlığına gün olmazsam ne olurum?!” diyerek hayatını adaması sadece şairlik ruhu değil, aynı zamanda vatanperverlik ve kahramanlığı.

Feodal ve sosyalist bilinç arasındaki bebekçe girişimler ve yanıltan sloganlar milli olgunlaşmanı ve halkın aydınlanmasını erteleyip, onun neticesi dışarıdan örtülerek, alçakça düzülen sinsi plandan dolayı geçen asrın başında komşularından sayısı fazlasıyla çok olan Kazak toplumu asrın ortasına geldiğinde onlardan gerileyerek uzaklarda kalmasını tarihi kıtlık ve katliam demeyeceğiz de, ne diyeceğiz?

Ülkem hakkında, onun yarını hakkında düşündüğümde, doğduğum köydeki çok çocuklu ailelerin hayatı aklıma geliyor. Herkese anne kalbi ve baba dileği ile bakan saf ve mütevazı aileler gibi kimseyi dışlamadan herkese eşit davrandım. Hepsi de benim halkımdır ve öz toplumumdur. Bolluğu ve birliği yakışan, yarından ortak hayal ve umut besleyen onları, hiçbir zaman sınırlayıp, dışlamamak gerekir. Çünkü bu topraklar, gökyüzü ve dağlar, yapılan evler ve şehirler hepimize ortaktır.

қалып қойғанын тарихи зауал, нәубет демегенде не дейміз?!

Елім туралы, оның ертеңі туралы ойланғанда, туған ауылдағы көп балалы отбасылардың өмірі есіме түседі. Бәріне бірдей аналық жүрекпен, әкелік тілекпен қарайтын қарапайым отбасылар секілді ешкімді алалап қараған емеспін. Бәрі де – менің халқым, туған жұртым. Береке-бірлігі жарасқан, ертеңге ортақ арман-үмітпен қараған оларды ешқашан шектеп, шеттетуге болмайды. Өйткені мына жер, мынау аспан мен тау, бой көтерген үйлер мен қалалар бәрімізге ортақ. Баршасы – ел мен жердің ортақ байлығы, ортақ қазынасы. Бүгініміз де, ертеңіміз де ортақ.

Сондықтан да жұрт болып жұмылып, көп болып ұғынып, ер болып еңсеріп, ел болып белсеніп қызмет атқарып келеміз. Мұның бәрі қасиетті қазақ жерінде жүзеге асып жатыр.

Халқымызда «Таудан тірегі бардың тастан жүрегі бар» деген сөз бар. Менің тауым да, табалдырығым да, тапқаным да, табынатыным да – туған халқым. Елі мұратқа жетпесе, ердің бәсі кем, ері мұратқа жетпесе, елдің бәсі кем. Екеуі тең түсіп, тілегі мен тірегі ұштасса, екеуі де өмірден өрісін, еңбектен жемісін, жарыстан жеңісін табады. Елің – құрышың, жерің – ырысың. Өйткені жердің де, елдің де иесі екеніңді ешқашан естен шығаруға болмайды. Балалы үйдің базары тарқамайтыны секілді, сонда еліңнің базары да, ажары да жарасымды келісіммен ғұмыр кешіп, тарихи істерді атқара аласың.

Елдің күші – бірлікте. Бұл сөз біздің ұлттық ұранымыз. Бір ел, бір мақсат, бір Отан – біздің ұлттық арманымыздың ақиқат алғышарттары. Білімді мыңды жығады, білген уақыттан озады. Ал ізгі қасиеттерді ізгілікке жұмсаған елдің де, ердің де қашанда маңдайы



ҚАЗАҚ ЖЕРІНІҢ – ҮСТІ ДЕ, АСТЫ ДА БАЙЛЫҚ. АЛ ОДАН ДА ҚЫМБАТ БАЙЛЫҚ – БІЗДІҢ БАУЫРМАЛ ХАЛҚЫМЫЗ, МӨРТ ЖҰРТЫМЫЗ. ЕЛ БОЛУ ҮШІН, ЕҢ АЛДЫМЕН ҰЛТТЫҚ РУХ, ҰЛТТЫҚ ҚАСИЕТ ЖӘНЕ ҰЛТҚА ДЕГЕН СЕНІМ БОЛУЫ ҚАЖЕТ. БІЗ ОСЫ ҰЛЫ ҚАСИЕТТЕРДІ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТ РЕТІНДЕ ҰСТАНАМЫЗ ЖӘНЕ ОНЫ ӘРКЕЗ МАҚТАН ЕТЕМІЗ.

KAZAK TOPRAĞININ ALTI VE ÜSTÜ ZENGİNLİĞİN MADENİDİR. ANCAK, ONLARDAN DA DEĞERLİ ZENGİNLİK BİZİM DUYARLI VE MERT HALKIMIZDIR. ÜLKE OLMAK İÇİN HER ŞEYDEN ÖNCE, MİLLİ RUH, MİLLİ HAYSİYET İLE ÖZELLİK VE MİLLETTE GÜVEN OLMALIDIR. BİZ BU YÜCE VARLIKLARI DEVLET POLİTİKASI OLARAK İLKE EDİNMEKTEYİZ VE HER ZAMAN GURUR DUYMAKTAYIZ.



Onların hepsi ülke ile toprağımızın ortak zenginliği ve hazinesidir. Bugünümüz ve yarınımız da ortaktır.

Bu nedenle, toplum olarak toplanıp, çok olarak anlaşып, еr olarak bitirip, ülke olarak sıvanıp çalışmaya devam ediyoruz. Bunların hepsi kutsal Kazak toprağında gerçekleşiyor. Halkımızın “Dağdan desteği olanın taştan yüreği olur” diye sözü var. Benim dağım da, basamağım da, kazancım da, kutsalım da өз halkımdır. Ülke muradına ulaşmasa, erin değeri azalır, еri muradına ulaşmasa, ülkenin değeri azalır. İkisi denk olup, dileği ve direği örtüşse, ikisi de hayattan gelişim, emekten kazanç, yarıştan zafer bulur. Ülken kalkanındır, toprağın rızkıdır. Toprağına ve ülkene sahip çıkmayı hiçbir zaman unutmamalısın. Çocuklu evin misafiri kesilmediği gibi, ülkenin pazarı ve güzelliği yakışır uyumlulukta olursa, işte o zaman hayatını sürersin ve tarihi işleri yapmaya devam edersin.

Ülkenin gücü birlik-beraberliktedir. Bu söz bizim milli sloganımızdır. Tek ülke, tek amaç, tek Vatan! Bunlar bizim milli hayalimizin gerçek önkoşullarıdır. Bilimi olan bin kişiye denktir, bilen zamanı geride bırakır. Güzел özellikleri güzel işlerde kullanan ülkenin de, erin de her zaman alını açık olur. Bu yol bize bu sözleri eleyip-seçen halkımızı ibretli hayat yoludur. Biz çok badire atlatan ülkeyiz. Darlıkları yaşayıp, bolluğu hayal eden ülkeyiz. Bu günü bizim nesiller görmektedirler. Şimdiki genç nesil yarınki ülkenin dayanağıdır ve bunların kıymetini bilmelidir. Mutluluk değerini bilenidir. Helal alın teri itibarın basamağı ve çok çabanın karşılığıdır.

Asırlarca özgürlüğe yönelen genç ülkenin her zaman başında ulu şahsiyetleri olmuştur. Bu açıdan bakıldığında, ulusun bu ulu çınarlarının

ашық. Бұл сөздерді елеп-екшеп берген де халқымыздың ғибратты өмір жолы. Біз – талайды көрген халықпыз. Тар заманды бастан кешіп, кең заманды аңсаған елміз. Бұл күнге біздің ұрпақ жетті. Ендігі жас ұрпақ – ертеңгі ел тірегі осыны бағалай білуі керек. Бақыт – бағалай білгендікі. Адал маңдай тер – абыройдың баспалдағы, еселі еңбектің өтеуі.

Ғасырлар бойы азаттыққа ұмтылған арда елдің қай кезде де көшін бастаған ұлы тұлғалары болған. Бұл тұрғыдан келгенде ұлттың ұлы тұлғаларының есімдерінің өзі талай кітапқа жүк боларлық. Ерлердің ерен бейнелерін дастан-жырларында мәңгілікке нақыштаған халқымыздың ұлан-ғайыр байлығы – руханиятымыздың асыл қазынасы ғана емес, ол – біздің келешек дамуымыздың, елдік қуаттың қайнар көзі.

Тұлпар мініп, ту ұстаған бабалардан жеткен асыл сөз, айбынды ұран енді бүгінде Қазақстанның мәртебесі мен мерейін асырып, оның әлемдік өркениет көшіндегі орнын айқындауда. Қазақ жерінің – үсті де, асты да байлық. Ал одан да қымбат байлық – біздің бауырмал халқымыз, мәрт жұртымыз. Ел болу үшін, ең алдымен ұлттық рух, ұлттық қасиет және ұлтқа деген сенім болуы қажет. Біз осы ұлы қасиеттерді мемлекеттік саясат ретінде ұстанамыз және оны әркез мақтан етеміз.

Мемлекеттің ғұмыры да адамдардың тағдырына ұқсас. Аристотель данышпан: «Мемлекеттің пайда болуы Құдайдың ісі, ал оны сақтап қалу – адамның ісі», деген екен. Біз, Қазақстан халқы, Құдайдың ісіне қуана отырып, жаңа тұрпатты мемлекетімізді сақтап қалу үшін Мәңгілік Елге қызмет жасау жолында еңбектеніп жатырмыз. Ел мен ердің бірлігі – халықтың қам-қарекеті.

«Жері жоқ ел мемлекет құра алмайды, жері жоқ ел өмір сүре алмайды», деген екен ғұндардың көсемі Мөде бабамыз. Бізде ұлан-байтақ жер де бар, ынтымағы жарасқан ел де бар.

Еңбегімізге береке, халқымызға бірлік бергей!

исimleri her kitabın kaldırabileceği yük değildir. Er kahramanların kutsal karakterlerini destanlarda sonsuza dek süsleyen halkımızın uçsuz zenginliği bizim maneviyatımızın mücevheridir, aynı zamanda onlar bizim gelecek gelişmemizin ve ülke gücünün kaynağıdır.

At koşturup, bayrak kaldıran atalardan bize ulaşan anlamlı söz ve cesaret verici slogan bugünlerde Kazakistan'ın itibarı ve onurunu artırıp, onun dünya medeniyeti göçündeki yerini belirlemektedir. Kazak toprağının altı ve üstü zenginliğini madenidir. Ancak, onlardan da değerli zenginlik bizim duyarlı ve mert halkımızdır. Ülke olmak için her şeyden önce, milli ruh, milli haysiyet ile özellik ve millete güven olmalıdır. Biz bu yüce varlıkları devlet politikası olarak ilke edinmekteyiz ve her zaman gurur duymaktayız.

Devletin ömrü de insanların kaderine benzer. Bilge Aristo: "Devletin ortaya çıkması Allah'ın işidir, ancak onu korumak insanların işidir", demiş. Biz, Kazakistan halkı, Allah'ın işine sevinip, yeni tip ve formattaki devletimizi korumak için Mangilik Ülke'ye hizmet etme yolunda emek veriyoruz. Ülke ile erin birliği halkın korumasıdır.

"Toprağı olmayan devlet kuramaz, yeri olmayan ülke hayat süremez", demiş Hunların önderi Mete atamız. Bizim geniş-uçsuz yerimiz de var, birliği yakışan ülkemiz de var.

Emeğimiz bolluk, halkımız birlik ile rızıklansın!



NEVZAT UYANIK

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ASTANA BÜYÜKELÇİSİ

ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТӨТЕНШЕ ЖӘНЕ ӨКІЛЕТТІ ЕЛШІСІ

ÖZEL RÖPORTAJ

1. Kendiniz hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

Kazakistan nezdindeki Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak 14 aydır Astana'da görev yapmaktayım. Ortak tarihi ve kültürel bağları paylaştığımız bu gönül coğrafyamızda görev yapıyor olmak, her Türk diplomatı için bir onur kaynağıdır. Diplomasi mesleğindeki kariyerimde 25'nci yılımı tamamladım. Lisans eğitimim uluslararası ilişkiler alanındaydı; yüksek lisans ve doktora sürecimde ise 20'nci Yüzyılın ilk yarısında Türkiye siyasi tarihi üzerine odaklandım.

2. Türkiye Cumhuriyeti, Kazakistan'ın bağımsızlığını ilk tanıyan ülkedir ve ilk andan bugüne değin Kazakistan'a her alanda destek olmaktadır. Günümüzde Türkiye-Kazakistan siyasi ilişkilerine değinebilir misiniz?

Her zaman iftiharla belirttiğimiz gibi, Türkiye Cumhuriyeti, dost ve kardeş Kazakistan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilk tanıyan ülkedir.

АРНАЙЫ СҰХБАТ

1. Өзіңіз туралы қысқаша ақпарат беріп өтсеңіз.

Түркия Республикасының Қазақстандағы Төтенше және өкілетті елшісі ретінде Астанада 14 ай бойы қызмет етіп келемін. Бізбен тарихи, мәдени тамыры ортақ бауырлас елде жұмыс істеу – әрбір түрік дипломаты үшін үлкен құрмет. Дипломатия мамандығы бойынша 25 жыл бойы қызмет атқарудамын. Бакалавриатта «Халықаралық қатынастар» мамандығы бойынша білім алдым; магистратура мен докторантурада оқыған кезде XX ғ. бірінші жартысындағы Түркияның саяси тарихын зерттедім.

2. Түркия Республикасы Қазақстанның тәуелсіздігін алғаш мойындап, осы уақытқа дейін Қазақстанға әр түрлі салада қолдау көрсетіп келе жатқан ел болып табылады. Түркия мен Қазақстан арасындағы қазіргі саяси қарым-қатынастарға тоқталып өтсеңіз?

Түркия Республикасы дос және бауырлас ел – Қазақстан Республикасының тәуелсіздігін ең алғаш таныған ел екенін әрқашан

İki ülke arasındaki ilişkiler o günden bu yana her alanda gelişmektedir. Siyasi diyalog ve ilişkilerimiz, iki kardeş ülkeye yaraşır biçimde mükemmel düzeydedir. İkili ilişkilerimiz, 2009 yılında Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'ye gerçekleştirdiği resmi ziyarette imzalanan ve 2011'de yürürlüğe giren Stratejik İşbirliği Anlaşmasıyla stratejik ortaklık düzeyine yükseltilmiştir. Her iki ülke Sayın Cumhurbaşkanlarının başkanlık ettiği Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi, stratejik ortaklık ilişkilerimizin yapısal mekanizmasını oluşturmaktadır. Dışişleri Bakanımız Sayın Mevlüt Çavuşoğlu ile Kazak mevkidaşı Sayın Erlan İdrissov'un başkanlık ettiği ve 20 Ekim 2016'da Almatı'da gerçekleştirilen Ortak Stratejik Planlama Grubu 3. Toplantısı, Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin 2017 yılında Türkiye'de düzenlenmesi öngörülen 3'üncü Toplantısına hazırlık niteliğinde kapsamlı görüş alışverişine imkan vermiştir.

Bu vesileyle, bu yıl bağımsızlığının 25'nci yıldönümüne erişen Kazakistan'ı ve Kazak kardeşlerimizi, aradan geçen nispeten kısa sürede ülkenin kalkınması, gelişmesi yolunda kaydettikleri büyük başarılarından dolayı kutluyor, ebedi Türk-Kazak dostluk ve kardeşliği gibi, her iki kardeş ülkenin bağımsızlığı ve dirliğinin, "Mengilik El" kavramına uygun olarak sonsuza değin devam edeceği inancımı dile getirmek istiyorum.

3. Türkiye ve Kazakistan arasında ekonomi ve yatırım alanlarındaki ilişkileri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Türkiye ve Kazakistan bulundukları bölgelerde hem jeostratejik konumları, hem güçlü jeoekonomik potansiyel ve imkanlarıyla, asıl önemlisi de dinamik, genç ve iyi eğitilmiş nüfus yapılarıyla öndegelen iki kardeş



TÜRKİYE CUMHURİYETİ, DOST VE KARDEŞ KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ'NİN BAĞIMSIZLIĞINI İLK TANIYAN ÜLKEDİR. İKİ ÜLKE ARASINDAKİ İLİŞKİLER O GÜNDEN BU YANA HER ALANDA GELİŞMEKTEDİR. SİYASİ DİYALOG VE İLİŞKİLERİMİZ, İKİ KARDEŞ ÜLKEYE YARAŞIR BİÇİMDE MÜKEMMEL DÜZEYDEDİR.

ТҮРКІЯ РЕСПУБЛИКАСЫ ДОС ЖӘНЕ БАУЫРЛАС ЕЛ – ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ТӘУЕЛСІЗДІГІН ЕҢ АЛҒАШ ТАНЫҒАН ЕЛ ЕКЕНІН ӘРҚАШАН МАҚТАНЫШПЕН АЙТАМЫЗ. СОЛ КҮННЕН БАСТАП ЕКІ ЕЛ АРАСЫНДАҒЫ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАР БАРЛЫҚ САЛАЛАРДА ДАМЫП КЕЛЕДІ. ЕКІ БАУЫРЛАС ЕЛДІҢ САЯСИ ДИАЛОГЫ МЕН ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ ЖОҒАРЫ ДЕҢГЕЙДЕ ӘРБУДЕ.



мақтанышпен айтамыз. Сол күннен бастап екі ел арасындағы қарым-қатынастар барлық салаларда дамып келеді. Екі бауырлас елдің саяси диалогы мен қарым-қатынастары жоғары деңгейде өрбиде. Екіжақты қарым-қатынастарымыз 2009 жылы Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға ресми сапары кезінде қол қойылып, 2011 жылы күшіне енген «Стратегиялық ынтымақтастық туралы келісім» арқылы стратегиялық әріптестік деңгейіне дейін көтерілді. Екі елдің Президенттері төрағалық еткен «Жоғары деңгейдегі стратегиялық ынтымақтастық кеңесі» стратегиялық әріптестікке негізделген қарым-қатынастарымыздың құрылымдық тетігі болып табылады. Сыртқы істер министрі Мевлют Чавушоглу мен қазақстандық әріптесі Ерлан Ыдырысовтың төрағалығымен 2016 жылғы 20 қазанда Алматы қаласында өткен «Стратегиялық жоспарлау жөніндегі бірлескен топтың» 3-ші отырысы 2017 жылы Түркияда өтуі жоспарланған «Жоғары деңгейдегі стратегиялық ынтымақтастық кеңесінің» 3-ші кезекті отырысына дайындық аясында кешенді пікір алмасуға мүмкіндік берді.

Осыған орай биыл тәуелсіздігінің 25 жылдығын атап өтіп жатқан Қазақстан елі мен қазақ бауырларымызды айтарлықтай қысқа уақыт ішінде мемлекетті дамыту жолында үлкен жетістіктерге жетуімен құттықтап, мәңгілік түрік-қазақ достығы мен бауырластығы сияқты екі бауырлас елдің тәуелсіздігі мен бейбітшілігі «Мәңгілік ел» ұғымына сәйкес мәңгі жалғасатынына деген сенімді білдіргім келеді.

3. Түркия мен Қазақстан арасындағы экономикалық және инвестициялық салалардағы қарым-қатынастар туралы не айта аласыз?

Түркия мен Қазақстан өз аймақтарында әрі геостратегиялық орналасу жағдайы, әрі күшті геοэкономикалық әлеуеті мен мүмкіндіктері тұрғысынан, сондай-ақ жақсы білімі бар, белсенді әрі жас халық саны тұрғысынан да екі көшбасшы бауырлас ел болып табылады.

үлкенді. Бөлгендегі ең өнелмі стратежік ве еконотік ортақларımızдан брі олан Казакістан'ı, Аврасыа'я ачılan капımız оларақ гөрүоруз. Түркіе де аынı шекілде Казакістан ве Орта Асыа бөлгесі ішін Аврупа'я ве геніш аламда Батı'я ачılan капı нелігіндедір. Түркіе, Казакістан'ın бағымсызлігінı кананмасının һеман ардыннан Казакістан'а доғрудан ыатırım, іш курма, истіһдам аланı ыаратма, еконотіеі чешітлендрме ве дерінлешітме гібі конуларда destek олмуш, каму куруларımızı ве өзел сектөрүмүзү бу аланда teşвик етміштір.

Bunun sonucu olarak, Türkiye, Kazakistan'a doğrudan yatırımlarda öndegelen ülkeler arasındadır. Enerji sektörü dışındaki diğer sahalarda (müteahhitlik ve inşaat işleri, alt yapı yatırımları, hizmet sektörü, küçük ve orta ölçekli işletmeler gibi birçok ekonomik ve ticari sektörde şirketlerin ve ortak girişimlerin kurulması ve faaliyete geçirilmesi) Türk girişimcileri ve iş çevreleri müstesna bir rol oynamaktadırlar. Kazakistan ekonomisine net doğrudan yatırımlarımız 2 milyar doları

Аймақтағы ең маңызды стратегиялық және экономикалық әріптестеріміздің бірі – Қазақстанға Еуразияға жол ашатын қақпа ретінде қараймыз. Түркия да дәл сол сияқты, Қазақстан мен Орталық Азия аймағы елдері үшін Еуропаға және кең мағынада Батысқа жол ашатын қақпа болып табылады. Түркия Қазақстан тәуелсіздік алғаннан бері Қазақстанға тікелей инвестициялар жасау, бизнес ашу, жұмыс орындарын құру, экономиканы әртараптандыру және тереңдету сияқты салаларда қолдап, қоғамдық мекемелерімізді және жеке секторымызды осы салада ынталандырды. Бұның нәтижесінде бүгін Түркия Қазақстанға тікелей инвестициялар бойынша жетекші елдердің арасында. Энергетика секторынан басқа салаларда (мердігерлік және құрылыс жұмыстары, инфрақұрылым инвестициялары, қызмет секторы, шағын және орта кәсіпорындар сияқты түрлі экономикалық және сауда секторларында компаниялар мен бірлескен кәсіпорындардың құрылуы және пайдалануға берілуі) түрік кәсіпкерлері мен іскер топтары ерекше рөл атқарып келеді. Қазақстан экономикасына біздің тікелей инвестицияларымыз 2 млрд. доллардан асты. Осы күнге дейін жасалған инвести-



ашmıştır. Bugüne kadar yapılan yatırımlar, kurulan iş ortaklıkları, Türk iş dünyasının Kazakistan'ın potansiye-line, istikrarına ve kalkınmasına duydukları güveni göstermektedir. Aynı şekilde dış ticaret hacmimiz de, son birkaç yıldır gözlemlenen ve küresel ekonomik dinamiklerden kaynaklanan daralmaya rağmen, orta ve uzun dönemde gelişme ve güçlenme eğilimindedir. Sözkonusu geçici daralmaya rağmen, örneğin 2015 yılında bizim ikili dış ticaret hacmimiz 2 milyar doları aşmıştır.

Türkiye ve Kazakistan'ın sahip oldukları potansiyel ve imkanlar, önümüzdeki dönemde ticaret ve yatırımları çok daha yüksek düzeylere çıkartmak için ortaklaşa daha çok çaba harcamamızı gerekli kılmaktadır. Herşeyden önce, her iki ülke Sayın Cumhurbaşkanlarının gösterdiği 10 milyar dolarlık yıllık dış ticaret hacmine ulaşma hedefimiz vardır. Ülkelerimiz, bu hedefe ulaşacak ve bu hedefin de ötesine geçecek dinamizme, insan kaynaklarına ve maddi potansiyele sahiptir. Ayrıca, Türk ve Kazak girişimcilerin ve özel sektörlerinin, birikim ve tecrübeleriyle sadece iki ülkede değil, üçüncü ülkelerde de ortak projeleri gerçekleştirmeleri arzu ve hedeflerimiz arasındadır.

Sayın Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Kazakistan'ın 2050 yılına kadar dünyanın ekonomik yönden en gelişmiş 30 ülkesi arasına girme hedefi var. Bizim de milli hedefimiz, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. Yıldönümünde, diğer bir deyişle 2023 yılında, ülkemizin dünyanın en gelişmiş 10 ülkesi arasında yerini almasıdır. Türkiye genç ve dinamik nüfusuyla ve bugüne kadar ki performansıyla, hayata geçirdiği sosyoekonomik reformlarıyla, büyük altyapı yatırımlarıyla bu yolda emin adımlarla ilerlemektedir. Nitekim, Türk ekonomisi, bölgesinde ve küresel ölçekteki tüm sıkıntılara ve ekonomik



BAĞIMSIZLIĞININ 25'NCİ YILDÖNÜMÜNE ERIŞEN KAZAKİSTAN'I VE KAZAK KARDEŞLERİMİZİ, ARADAN GEÇEN NİSPETEN KISA SÜREDE ÜLKENİN KALKINMASI, GELİŞMESİ YOLUNDA KAYDETTİKLERİ BÜYÜK BAŞARILARDAN DO-LAYI KUTLUYOR, EBEDİ TÜRK-KAZAK DOSTLUK VE KARDEŞLİĞİ GİBİ, HER İKİ KARDEŞ ÜLKENİN BAĞIMSIZLIĞI VE DİRLİĞİNİN, "MENĞİLİK EL" KAVRAMINA UYGUN OLARAK SONSUZA DEĞİN DEVAM EDECEĞİ İNANCIMI DİLE GETİR-MEK İSTİYORUM.

ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ 25 ЖЫЛДЫҒЫН АТАП ӨТІП ЖАТҚАН ҚАЗАҚСТАН МЕН ҚАЗАҚ БАУЫРЛАРЫМЫЗДЫ АЙТАРЛЫҚТАЙ ҚЫСҚА УАҚЫТ ІШІНДЕ ЕЛДІ ДАМУ ЖОЛЫНДА ҮЛКЕН ЖЕТІСТІКТЕР-ГЕ ЖЕТУІМЕН ҚҰТ-ТЫҚТАП, МӘҢГІЛІК ТҮРІК-ҚАЗАҚ ДОС-ТЫҒЫ МЕН БАУЫР-ЛАСТЫҒЫ СИЯҚТЫ ЕКІ БАУЫРЛАС ЕЛДІҢ ТӘУЕЛСІЗДІГІ МЕН БЕЙБІТШІЛІГІ «МӘҢ-ГІЛІК ЕЛ» ҰҒЫМЫ-НА СӘЙКЕС МӘҢГІ ЖАЛҒАСАТЫНЫНА ДЕГЕН СЕНІМІМДІ БІЛ-ДІРГІМ КЕЛЕДІ.



циялар, орнатылған серіктестіктер түрік іскерлік әлемінің Қазақстан-ның әлеуетіне, тұрақтылығына және дамуына деген сенімді көрсетуде. Сол сияқты сыртқы сауда көлеміміз де соңғы бірнеше жылда байқалған және жаһандық экономикалық ди-намикалардан туындаған кейбір мәселелерге қарамастан, орта және ұзақ мерзімді перспективада дамып, нығая түсетініне сенімдімін. Жаһан-дық экономикалық динамикалардан туындаған мәселелерге қарамастан мысалы, 2015 жылы біздің екіжақты сауда көлеміміз 2 млрд. доллардан асты.

Түркия мен Қазақстанның әлеуеті мен мүмкіндіктері алдағы кезеңде сауда және инвестицияларды әл-деқайда жоғары деңгейге көтеру үшін бірлесіп одан да көп күш-жігер жұмсауымызды талап етуде. Бірақ әуелі екі елдің Құрметті Президент-тері қойған 10 млрд. долларлық жыл сайынғы сауда көлеміне жету мақсаты тұр. Елдеріміз бұл мақ-сатқа жететін және осы мақсаттан да асып түсетін динамизмге, адам ресурстары мен қаржы әлеуетіне ие. Сонымен қатар, түрік және қазақ кәсіпкерлер мен жеке секторлар-дың білім-тәжірибелерімен екі елде ғана емес, сондай-ақ үшінші елдер-де де бірлескен жобаларды жүзеге асыруға ұмтылуымыз аса маңызды.

Қазақстан Президенті Нұрсұлтан На-зарбаев 2050 жылға дейінгі эконо-микалық тұрғыда дамыған 30 елдің қатарына кіру мақсатын қойды. Ал біздің ұлттық мақсатымыз – Түркия Республикасы құрылуының 100 жыл-дығында, яғни 2023 жылы, еліміздің әлемдегі ең озық 10 елдің қатары-на кіру. Түркия жас динамикалық халқымен және бүгінгі күнге дейін-гі атқарған жұмыстарымен, жүзеге асырылған реформаларымен, үлкен инфрақұрылымдық инвестиция-ларымен бұл жолда нық қадамда-рымен алға басып келеді. Расында да, Түркия экономикасы аймағын-дағы және жаһандық ауқымдағы бүкіл қиындықтарға және осының әсерінен экономикадағы кейбір мәселерге қарамастан, 2015 жылы 4 пайыздық экономикалық өсімге қол

daralmaya rağmen, 2015 yılında yüzde 4'lük bir büyüme hızı yakalamıştır. Bu yıl da yine aynı düzeyde büyümeyi gerçekleştirmekte olduğunu görüyoruz.

Kazakistan da keza genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir. Eğitim alanında özellikle nitelikli işgücünün geliştirilmesi, istihdam kapasitesinin artırılması, verimliliğin artırılması, girişimciliğin teşvik edilmesi konularında kardeş ülkeler olarak benzer perspektifleri ve hedefleri paylaşmaktayız. Bu konuda geleceğe iyimser bakıyorum. İş dünyasının beklentilerini karşılayacak bazı bürokratik işlemlerde iyileştirmeler ile mevzuat düzenlemelerinin hayata geçirilmesi; ulaştırma, taşımacılık, lojistik, ikamet, çalışma izni ve seyahat alanlarında vatandaşlarımızın, iş dünyamızın ve yatırımcılarımızın hayatlarını kolaylaştıracak önlemler alınması, ayrıca ikili ilişkilerimizin ahdi ve hukuki çerçevesinin hızla değişen günümüz ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yenilenmesiyle, önümüzdeki dönemde ekonomi, ticaret ve yatırımlarda daha yüksek bir ivme kazanılabileceğini düşünüyorum.

Bu arada, başkent Astana'da 2017 yılında "Geleceğin Enerjisi" konulu EXPO Fuarına katılacağız. Katılım Sözleşmemiz Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in 5 Ağustos Türkiye ziyareti sırasında imzalandı. Astana EXPO 2017 Sergisinden sorumlu ulusal komiserimiz de tayin edildi.

Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in öncülüğünde Kazakistan'ın sosyoekonomik kalkınmasını sağlamak ve altyapısını yenilemek suretiyle 2050 hedeflerine erişme düşüncesiyle "Nurlu Yol" programı uygulanmaktadır. Kazakistan "Nurlu Yol" programını hayata geçirirken, biz Türkiye olarak hem kamu sektörümüz hem de özel sektörümüzle bu kalkınma hamlesin-



BÖLGEDEKİ EN ÖNEMLİ STRATEJİK VE EKONOMİK ORTAKLARI MIZDAN BİRİ OLAN KAZAKİSTAN'I, AVRASYA'YA AÇILAN KAPIMIZ OLARAK GÖRÜYÖRÜZ. TÜRKİYE DE AYNI ŞEKİLDE KAZAKİSTAN VE ORTA ASYA BÖLGESİ İÇİN AVRUPA'YA VE GENİŞ ANLAMDA BATI'YA AÇILAN KAPI NİTELİĞİNDEDİR.

АЙМАҚТАҒЫ ЕҢ МАҢЫЗДЫ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘРІПТЕСТЕРІМІЗДІҢ БІРІ – ҚАЗАҚСТАНҒА ЕУРАЗИЯҒА ЖОЛ АШАТЫН ҚАҚПА РЕТІНДЕ ҚАРАЙМЫЗ. ТҮРКІЯ ДА ДӘЛ СОЛ СИЯҚТЫ ҚАЗАҚСТАН МЕН ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫ ЕЛДЕРІ ҮШІН ЕУРОПАҒА ЖӘНЕ КЕҢ МАҒЫНАДА БАТЫСҚА ЖОЛ АШАТЫН ҚАҚПА БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ.



жеткізді. Үстіміздегі жылда дәл осы, яғни 4 пайызға өскенін көруге болады.

Қазақстанның да жас және динамикалық халқы бар. Білім беру саласында әсіресе білікті еңбек күшін дамыту, жұмыспен қамту әлеуетін арттыру, еңбек өнімділігін арттыру, кәсіпкерлікті ынталандыру мәселелерінде бауырлас елдердің перспективалары мен мақсаттары бірдей деп айта аламыз. Осы орайда мен болашаққа үлкен сеніммен қараймын. Іскерлік әлемнің үміттеріне сәйкес келетін кейбір бюрократиялық үдерістерді жақсарту арқылы заңнама ережелерінің жүзеге асырылуы; тасымалдау, көлік, логистика, тұруға және жұмыс істеуге рұқсат және саяхат мәселелерінде азаматтарымыздың, іскерлік әлемнің және инвесторларымыздың өмірін жеңілдететін шаралардың қабылдануы, сондай-ақ екіжақты қарым-қатынастарымыздың шарттық-құқықтық базасының қазіргі заманғы тез өзгеріп жатқан қажеттіліктерін қанағаттандыратындай түрде жаңаруы арқылы алдағы кезеңде экономика, сауда және инвестициялар қарқынды дами түседі деп ойлаймын.

Сонымен қатар, 2017 жылы Астанада өтетін «Болашақ энергиясы» атты ЭКСПО көрмесіне де қатысамыз. Қатысу туралы келісімімізге Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың 5 тамыздағы Түркияға сапары барысында қол қойылды. Астана ЭКСПО 2017 көрмесіне жауапты ұлттық комиссарымыз да тағайындалды.

Қазақстан Республикасы Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың басшылығымен Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуын қамтамасыз ету және инфрақұрылымын жаңарту арқылы 2050 стратегиясының мақсаттарына жету үшін «Нұрлы жол» бағдарламасы жүзеге асырылды. Қазақстан «Нұрлы жол» бағдарламасын іске асырып жатса, біз Түркия ретінде мемлекеттік және жеке секторларымызды іске қосу арқылы бұл даму үдерісіне өз үлесімізді қосып,



de somut olarak yer almak, aramızdaki ilişkileri daha da güçlendirmek arzusundayız. Türkiye olarak bugüne kadar Kazakistan'da ve Kazakistan'la ortaklaşa başardığımız işler ve kurulan sağlam temel, önümüzdeki dönemde birlikte yapılacak işlerin de bir nevi göstergesidir. Bugüne kadar hayata geçirilen ve her iki ülkenin de yararına olan başarılı projeler, önümüzde büyük bir potansiyelin olduğuna işaret etmektedir.

4. Kardeş ülkemiz olan Türkiye'de FETÖ adlı terör örgütü tarafından 15 Temmuz darbe girişimi yapıldı. Kazakistan kendi devlet varlığını koruması açısından bu darbe girişiminden ne gibi dersler çıkartabilir?

Fetullah Gülen Terör Örgütü (FETÖ), bildiğiniz gibi 15 Temmuz 16 Temmuzla bağlayan gece vatanımıza, milletimize, ülkemizin birliğine ve dirliğine, anayasal demokratik düzenimize karşı hain bir darbe girişimine kalkışmıştır.



HER İKİ ÜLKE SAYIN CUMHURBAŞKANLARININ GÖSTERDİĞİ 10 MİLYAR DOLARLIK YILLIK DIŞ TİCARET HACMİNE ULAŞMA HEDEFİMİZ VARDIR. ÜLKELERİMİZ, BU HEDEFE ULAŞACAK VE BU HEDEFİN DE ÖTESİNE GEÇECEK DİNAMİZME, İNSAN KAYNAKLARINA VE MADDİ POTANSİYELE SAHİPTİR.

ЕКІ ЕЛДІҢ ҚҰРМЕТ-ТІ ПРЕЗИДЕНТТЕРІ КЕЛІСКЕН 10 МЛРД. ДОЛЛАРЛЫҚ ЖЫЛ САЙЫНҒЫ САУДА КӨЛЕМІНЕ ЖЕТУ МАҚСАТЫ ТҰР. ЕЛДЕРІМІЗ БҰЛ МАҚСАТҚА ЖЕТЕТІН ЖӘНЕ ОСЫ МАҚСАТТАН ДА АСЫП ТҮСЕТІН ДИНАМИЗМГЕ, АДАМ РЕСУРСТАРЫ МЕН ҚАРЖЫ ӘЛЕУЕТІНЕ ИЕ.



арамыздағы қарым-қатынастарды одан әрі нығайтқымыз келеді. Түркияның осы күнге дейін Қазақстанда және Қазақстанмен ынтымақтастық шеңберінде жеткен жетістіктері мен орнатылған берік байланыстары, алдағы болашақта бірге атқарылатын жұмыстардың өзіндік бір көрсеткіші болып табылады. Бүгінге дейін жүзеге асырылып, екі елдің де пайдасына тиген табысты жобалар алдымызда үлкен әлеуеттің бар екенін көрсетуде.

4. Бауырлас ел Түркияда ФЕТӨ деп аталатын лаңкестік ұйым тарапынан 15 шілдеде төңкеріс әрекеті жасалды. Қазақстан өз мемлекеттілігін қорғап нығайту үшін аталмыш төңкерістен қандай сабақ ала алады?

Фетхуллах Гүлен лаңкестік ұйымы (ФЕТӨ), өздеріңізге мәлім болғандай, 15 шілдеден 16 шілдеге қараған түні отанымызға, халқымызға, еліміздің бірлігі мен тыныштығына, конституциялық демократиялық жүйемізге қарсы опасыз төңкеріс әрекетін

Sayın Cumhurbaşkanımızın çağrısı üzerine milletimiz ayağa kalkıp bu hıyanetin önüne geçmiş; ülkemiz bu badireden kurtulmuştur. Türk demokrasisine, Türk vatanının birliğine ve bütünlüğüne karşı yönelmiş olan bu hain kalkışmanın, FETÖ tarafından uzun zamandır sinsice devletimizin çeşitli birimlerine sızarak ve toplum hayatında kendilerini gizleyerek, hazırlandığı anlaşılmıştır. Karanlık emellerini hayata geçirmek için onlarca yıldır hazırlandığı ortaya çıkan bu hain örgütünü ve onun destekçilerinin, daha ortaokul çağındaki çocuklarını zihinlerini zehirlemek dahil, aklınıza gelebilecek her türlü kötü niyetli yöntemi kullandığını görüyoruz. Türk milleti, kahramanca duruşuyla ve cansiperane kararlılığıyla FETÖ'nün kanlı darbe kalkışmasını bertaraf etmiş; böylelikle, kendi kaderine kendisinin hükmettiğini, kendi kararlarına kimsenin ipotek koymayacağını ve kendi egemenliğine, hakimiyetine kimsenin tasallut etmesine müsaade etmeyeceğini dünyaya bütün açıklığıyla göstermiş, demokrasi tarihinde eşsiz bir örnek yaratmıştır. Milletimizin iradesiyle Türk demokrasisi bu hain darbe girişiminden güçlenerek çıkmıştır. Darbeye kalkışanlara ve onların destekçilerine karşı süratle ve etkili tedbirler almak amacıyla olağanüstü hal ilan ettik; olağanüstü hal bazı aleyhimizde propaganda yapanların öne sürdüğünün aksine, demokratik değer ve özgürlüklere karşı değil, darbecilere ve destekçilerine karşı ilan edilmiştir. Türk milletinin dirliğini, huzurunu ve geleceğini güvence altına almak için derhal önlem almak gerekiyordu ve bu önlem ihtiyacıyla olağanüstü hal ilan edilmiştir. Hem yurt içinde hem de yurt dışında bu hain şebekenin uzantılarının ve faaliyetlerinin tamamen bertaraf edilmesi amacıyla mücadelemize devam ediyoruz.

Hain FETÖ'nün örgütlendiği yerler arasında Orta Asya ve Kazakistan da vardır. Kendi güdümlemindeki bir takım kişi ve oluşumlar vasıtasıyla



**FETULLAH GÜLEN
TERÖR ÖRGÜTÜ (FETÖ),
BİLDİĞİNİZ GİBİ 15 TEM-
MUZU 16 TEMMUZA
BAĞLAYAN GECE VATA-
NIMIZA, MİLLETİMİZE,
ÜLKEMİZİN BİRLİĞİNE
VE DİRLİĞİNE, ANAYA-
SAL DEMOKRATİK DÜ-
ZENİMİZE KARŞI HAIN
BİR DARBE GİRİŞİMİNE
KALKIŞMIŞTIR.**

**ФЕТХУЛЛАХ ГҮЛЕН
ЛАҢКЕСТІК ҰЙЫМЫ
(ФЕТӨ), ӨЗДЕРІЗГЕ
МӘЛІМ БОЛҒАНДАЙ,
15 ШІЛДЕДЕН 16
ШІЛДЕГЕ ҚАРАҒАН
ТҮНІ ОТАНЫМЫЗ-
ҒА, ХАЛҚЫМЫЗҒА,
ЕЛІМІЗДІҢ БІРЛІГІ
МЕН ТЫНЫШТЫҒЫНА,
КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ
ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ
ТӘРТІБІМІЗГЕ ҚАРСЫ
ОПАСЫЗ ТӨҢКЕРІС
ӘРЕКЕТІН ЖАСАДЫ.**



жасады. Құрметті Президентіміздің шақыруы бойынша халқымыз көтеріліп, бұл опасыздықтың алдын алды. Еліміз осы апаттан құтылды. Түрік демократиясына, түрік елінің бірлігі мен тұтастығына қарсы бағытталған бұл зұлым әрекеттің ФЕТӨ тарапынан ұзақ уақыт бойы астыртын түрде мемлекетіміздің әр түрлі құрылымдарына кіріп, қоғамдық өмірде өздерін жасырын ұстап, дайындалғаны анықталды. Арам мақсаттарын жүзеге асыру үшін ондаған жылдар бойы дайындалған бұл опасыз ұйымның және оны қолдаушылардың орта мектеп жасындағы балалардың санасын уландырып, түрлі арам ниетті әдістерді қолданғандарын көруге болады. Түрік халқы батырлығымен және жанкешті қылығымен ФЕТӨ-нің қанды төңкеріс әрекетін жойды; осылайша өз тағдырын өзі шешетінін, өз шешімдеріне ешкімнің де араласа алмайтынын және өз егемендігіне, үстемдігіне ешкімнің де қол сұғуына мүмкіндік бермейтінін бүкіл әлемге көрсетіп, демократия тарихында теңдессіз үлгі болды. Халқымыздың өз ерік-жігерін білдіруімен түрік демократиясы осы опасыз төңкерістен күшті болып шықты. Төңкеріске қатысқандарға және олардың жақтастарына қарсы жедел шаралар қабылдау мақсатында төтенше жағдай жарияладық; бұл төтенше жағдай елге қарсы пропаганда жасап жатқан кейбіреулердің айтқанындай демократиялық құндылықтар мен бостандықтарға қарсы емес, керісінше, төңкеріс жасаушылар мен оның жақтастарына қарсы жарияланды. Түрік халқының тыныштығы, бейбітшілігі мен болашағын қамтамасыз ету үшін шұғыл шаралар қабылдау қажет болды және осы шаралардың қажеттілігіне орай төтенше жағдай жарияланды. Ел ішінде де, шетелде де осы сатқын желінің ұяшықтары мен әрекеттерін толығымен жоюдағы күресімізді жалғастырудамыз.

Опасыз ФЕТӨ-нің тамыр жайған жерлері арасында Орталық Азия аймағы мен Қазақстан да бар.

еğitim, medya ve іш дүниесіндегі ұзantılarının оldуғunу гөрүоруз. Түркіе’де яшанан FETÖ’nün канлі darbe kalkışmasının, өзеллікте dost ve kardeş ülkeler için de мütеyakkız оlмауы гекertіren vahim bir hadise оldуғu ачкіт. Bu nedenle FETÖ ve uzantılarına karşı önlem alınması talebimiz, FETÖ’nün sadece ölkemizin dirliğı ve millі güvenliğı yönünden деğil, dost ve kardeş ölkelerin dirlik ve millі güvenliğine de risk ve tehdit оluşturması düşüncemizden ileri gelmektedir. Benzer sıkıntılarla ve hain teşebbüslerle karşılaşılmaması için bunlara karşı Түркіе ile іşbirliğı çerçevesinde ivedi önlem alınmasını bekliyoruz ve bu önlemlerin alınmasında biz Түркіе Cumhuriyeti olarak ilgili ölkelere her türlü gerekli desteğı sağlamaya hazır оldуğumuzu ifade ediyoruz.

5. Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev bir sözünde Türkiye’den ve Kazakistan’dan Türk Dünyası’nın iki güçlü direği olarak bahsetmişti. Size göre her iki ülkenin daha fazla güçlenmesi ve ikili ilişkilerin sağlamlaşması için ne yapılmalıdır?

Sayın Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev’in sözleri bir gerçeğe işaret etmektedir. Hakikaten de Түркіе ve Kazakistan, bulundukları бөлгелерде barış içinde kalkınmayı ve istikrarı temsil ederek, kendi bulundukları бөлгелерде öncü konumdadırlar. Türk dünyasının her iki yanında böyle güçlü iki ölkenin olması, Türk dünyasının ileride her alanda ilişkilerini daha da sağlamlaştırması ve derinleştirmesi bakımından önümüze önemli perspektifler koymakta ve geniş imkanlar açmaktadır. Bugüne değin bu alanda başarılı çalışmalar yapılmış, kurumsal alanda ilerleme kaydedilmiştir. Yalnızca Түркіе ve Kazakistan arasında деğil, bütün Türk dünyasına yönelik іşbirliğini güçlendirmeye yönelik önemli adımlar atılmıştır. Bu çerçevede hayata geçirilen ilk teşkilat olan



HAİN FETÖ’NÜN ÖRGÜTLENDİĞİ YERLER ARASINDA ORTA ASYA VE KAZAKISTANDA VARDIR. KENDİ GÜDÜMLERİNDEKİ BİRTAKIM KİŞİ VE OLUŞUMLAR VASİTASIYLA EĞİTİM, MEDYA VE İŞ DÜNYASINDAKİ UZANTILARININ OLDUĞUNU GÖRÜYORUZ.

ОПАСЫЗ FETÖ-НІҢ ТАМЫР ЖАЙҒАН ЖЕРЛЕРІ АРАСЫНДА ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫ МЕН ҚАЗАҚСТАН ДА БАР. ӨЗ ЫҚПАЛЫНДАҒЫ БІРНЕШЕ ЖЕКЕ ЖӘНЕ ЗАҢДЫ ТҰЛҒАЛАР АРҚЫЛЫ БІЛІМ БЕРУ, БҰҚАРАЛЫҚ АҚПАРАТ ҚҰРАЛДАРЫ МЕН ІСКЕРЛІК ОРТАДА ҰЯШЫҚТАРЫНЫҢ БАР ЕКЕНІН КӨРУГЕ БОЛАДЫ.



Өз ықпалындағы бірнеше жеке және заңды тұлғалар арқылы білім беру, бұқаралық ақпарат құралдары мен іскерлік ортада ұяшықтарының бар екенін көруге болады. Түркияда орын алған FETÖ-нің қанды төңкеріс әрекеттерінің, әсіресе достас және бауырлас елдер үшін де ояу болуды қажет ететін елеулі оқиға болғаны анық. Сол себептен FETÖ мен оның ұяшықтарына қарсы шара қабылдау талабымыз, FETÖ-нің тек біздің елдің тыныштығы мен ұлттық қауіпсіздігіне ғана емес, сондай-ақ дос және бауырлас елдердің тыныштығы мен қауіпсіздігіне де қауіп-қатер төндіруі мүмкін деген пікірден туындап отыр. Ұқсас мәселелер мен зұлым әрекеттеріне тап болмау үшін FETÖ-ға қарсы Түркиямен ынтымақтастық аясында шұғыл шаралардың қабылдануын күтеміз және осы шараларды қабылдауда біз Түркия Республикасы ретінде тиісті елдерді қажетті ақпаратпен қамтамасыз етіп, қолдау көрсетуге дайын екенімізді мәлімдейміз.

5. Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев өзінің бір сөзінде Түркия мен Қазақстан түркі әлемінің екі мықты тірегі деген еді. Сіздің ойыңызша екі ел одан әрі дамып, екіжақты қарым-қатынастары нығая түсуі үшін не істеу керек?

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың сөздері шындыққа сай. Шынында да, Түркия мен Қазақстан өз аймақтарында бейбітшілік ішінде дамудың және тұрақтылықтың үлгілері бола отырып, өз аймақтарының көшбасшы елдері болып табылады. Түркі әлемінің екі жағында да осындай күшті екі елдің болуы түркі әлемінің алдағы кезеңдерде барлық салалардағы қарым-қатынастарын одан әрі нығайтып, тереңдетуі тұрғысынан маңызды перспективаларды ұсынып, үлкен мүмкіндіктер ашуда. Бүгінгі күнге дейін бұл салада табысты жұмыстар атқарылып, құрылымдық салада прогресс байқалды. Тек Түркия



TURKSOY, Türk dünyasında eğitim ve kültür sahasında, karşılıklı insani ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesinde önemli katkılar sağlayan bir kuruluştur. Türkiye ve Kazakistan'ın öncülüğünde hayata geçirilmiş olan Türk Keneşi olarak adlandırdığımız Türk Konseyi (TÜRK-KON) de özellikle her yıl yapılan zirvelerle artık kurumsallaşmıştır. Türk Konseyi Sekreteryası İstanbul'dadır ve kardeş ülkelerin Devlet Başkanları zirvelerinde bir araya gelip işbirliğine ilişkin somut konuların konuşulduğu etkili bir çok taraflı platform sunmaktadır. Türk dili konuşan ülkelerin parlamentoları arasında işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan TÜRKPA, ayrıca Astana'da Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in öncülüğünde hayata geçirilmiş olan Uluslararası Türk Akademisi de Türk dünyasına yönelik çalışmalar yapan ortak kuruluşlarımız arasındadır.

Türkiye ile Kazakistan arasındaki ilişkilere geri dönersek, sadece siyasi ve ekonomik sahalarda değil, eğitim, akademi ve sosyo kültürel sahalarda da bu ilişkilerin giderek gelişmekte olduğunu memnuniyetle görü-

мен Қазақстан арасында ғана емес, бүкіл түркі әлемінің ынтымақтастығын нығайтуға бағытталған маңызды қадамдар жасалды. Бұл шеңберде іске асырылған алғашқы ұйым ТҮРІКСОЙ түркі әлемінде білім беру және мәдениет саласында, өзара гуманитарлық және әлеуметтік қарым-қатынастардың дамуына зор үлес қосқан ұйым болып табылады. Түркия мен Қазақстанның басшылығымен жүзеге асырылған «Түркі кеңесі» деп аталатын ұйым да әсіресе жыл сайын жасалатын саммиттер арқылы институттандырылды. Түркі кеңесінің штаб-пәтері Ыстамбұлда және бауырлас мемлекеттердің басшылары жоғары деңгейдегі саммиттерде жиналып, ынтымақтастыққа қатысты нақты мәселелер талқыланатын тиімді көпжақты тұғырнама ұсынуда. Түркі тілдес елдердің парламенттері арасындағы ынтымақтастықты арттыруға бағытталған ТүркПА, сондай-ақ Астана қаласында Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың басшылығымен іске асырылған «Халықаралық түркі академиясы» түркі әлеміне қатысты зерттеулер жүргізетін біздің серіктес ұйымдардың бірі болып табылады.

yoruz. 1993 yılında iki ülkenin Devlet Başkanlarının öncülük etmesiyle ve talimatları doğrultusunda kurulmuş olan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi bu anlamda en temayüz eden seçkin eğitim kurumlarımızdan biridir. Eğitim kalitesinin ve üniversiteler arasındaki konumu ile prestijinin her yıl gidecek daha da arttığını memnuniyetle gözlemliyoruz. Bugüne kadar mezun ettiği binlerce öğrencisiyle, hem Türk-Kazak ilişkilerinin gelişmesine, hem de diğer Türk cumhuriyetleri ile Türk dünyasında eğitim ve akademik alanda ilişkilerin gelişmesine geniş ufuklar açan bir eğitim ocağıımızdır. Aynı şekilde üniversiteye bağlı olarak Almatı'da kurulan Avrasya Araştırma Enstitümüz de özellikle akademik alanda Orta Asya bölgesinin merkezinde olduğu birtakım temel konularda akademik çevreler, düşünce kuruluşları, karar alıcılara hitap edecek bir yapı kazanarak önemli bir boşluğu doldurmuş, akademik tartışma ortamını, bilgi üretimini sağlayan güzel bir merkeze dönüşmüştür. Ben bu vesileyle hem üniversitemizin yöneticilerine hem de Avrasya Araştırma Enstitüsünün yöneticilerine ve çalışanlarına, bu işte emeği olan herkese şükranlarımı ifade etmek istiyorum. Onlardan beklentilerimiz büyüktür.

5. Genç diplomatlara tavsiyeleriniz nelerdir?

Diplomasi bugün klasik diplomasi tanımının ve kalıbının çok ötesinde bir anlam ifade etmeye başlamıştır. Özellikle küreselleşmenin, kitle iletişim araçlarının, sosyal medyanın ortaya çıkmasıyla, diplomatlara ve onların mesaj alıp vermelerine ihtiyaç olmayacağı yönünde zamanında yapılan bazı kehanetlerin ve önyargılı birtakım yaklaşımların geçersiz olduğunu görüyoruz. Evet, bugün insanlar arasında iletişim çok kolay olmuştur, dünyanın her tarafından elinizdeki bilgisayarlar ve cep



BENZER SIKINTILARLA VE HAİN TEŞEBBÜSLERLE KARŞILAŞILMAMASI İÇİN BUNLARA KARŞI TÜRKİYE İLE İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİNDE İVEDİ ÖNLEM ALINMASINI BEKLİYORUZ VE BU ÖNLEMLERİN ALINMASINDA BİZ TÜRKİYE CUMHURİYETİ OLARAK İLGİLİ ÜLKELERE HER TÜRLÜ GEREKLİ DESTEĞİ SAĞLAMAYA HAZIR OLDUĞUMUZU İFADE EDİYORUZ.

ҰҚСАС МӘСЕЛЕЛЕР МЕН ЗҰЛМЫН ӘРЕКЕТТЕРІНЕ ТАП БОЛМАУ ҮШІН ФЕТӨ-ҒА ҚАРСЫ ТҮРКІЯМЕН ЫНТЫ-МАҚТАСТЫҚ АЯСЫНДА ШҰҒЫЛ ШАРАЛАРДЫҢ ҚАБЫЛДАНУЫН КҮТЕМІЗ ЖӘНЕ ОСЫ ШАРАЛАРДЫ ҚАБЫЛДАУДА БІЗ ТҮРКІЯ РЕСПУБЛИКАСЫ РЕТІНДЕ ТИІСТІ ЕЛДЕРДІ ҚАЖЕТТІ АҚПАРАТ ПЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІП, ҚОЛДАУ КӨРСЕТУГЕ ДАЙЫН ЕКЕНІМІЗДІ МӘЛІМДЕЙМІЗ.



Түркия мен Қазақстан арасындағы қарым-қатынастарға оралатын болсақ, тек саяси және экономикалық салаларда ғана емес, сондай-ақ білім беру, академиялық және әлеуметтік-мәдени салаларда да осы қатынастардың біртіндеп дамып келе жатқанын қуана көріп отырмыз. 1993 жылы екі мемлекет президенттерінің бастамасы мен нұсқаулығы бойынша құрылған Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті осы тұрғыда ерекше көзге түскен таңдаулы оқу орындарымыздың бірі болып табылады. Білім сапасы, жоғары оқу орындары арасындағы мәртебесі мен беделінің жыл сайын артып, одан әрі биік жетістіктерге жетіп жатқанына куә болып отырмыз. Осы уақытқа дейін бітірген мыңдаған түлектерімен әрі түрік-қазақ қарым-қатынастарының дамуына, әрі басқа түркі республикалары мен түркі әлеміне білім беру және академиялық салада қарым-қатынастардың дамуына кең көкжиектер ашқан білім беру ошағы болып табылады. Сол сияқты университет жанында Алматыда құрылған Еуразия ғылыми-зерттеу институты да әсіресе ғылыми-зерттеу саласында Орталық Азия аймағындағы басты мәселелерді назарға ала отырып, ғылыми әрі сараптама орталықтары арасында маңызды орынға ие болып, шешім қабылдаушыларға талдауға негізделген ұсыныстар әзірлеп, білім мен ғылымды стратегиямен ұштастырған мақтанарлық институтқа айналды. Осы орайда мен университеттің басшыларына, әрі Еуразия ғылыми-зерттеу институтының басшылығы мен қызметкерлеріне, осы салаға өз үлесін қосқан барлық азаматтарға алғысымды білдіргім келеді. Біздің оларға артқан үмітіміз орасан зор.

5. Жас дипломаттарға қандай кеңес берер едіңіз?

Бүгінгі таңда дипломатия классикалық дипломатия ұғымынан әлдеқайда кең мағынада қолданылуда. Әсіресе, жаһандандудың, бұқаралық

телефонлары vasıtasıyla anında haber almak ve haberleşmek imkanı mevcuttur. Fakat bu durum, diplomasinin anlamını daha da arttırmıştır. Çünkü bilgi alışverişinin bu kadar kolaylaştığı bir ortamda aynı zamanda ülkeler ve insanlar arasındaki ilişkilerini doğru anlaşılıp, doğru yönlendirilmesinde ve yine diyalogun, karşılıklı uzlaşının ve karşılıklı anlayışın geliştirilmesinde yüzyılların birikimine dayalı diplomasinin aracılığına bugün önceki dönemlere göre belki de daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Zira, diplomasi, diyalogun, barışın, karşılıklı anlayışın ve uzlaşının elde edilmesi yolundaki yöntem, bilgi ve çabanın genel adıdır. Örneğin, Suriye krizinde, düzensiz göç ve mülteci sorununda, enerji ve iklim değişimi alanlarında yaşanan hadiseler, yapılanlara, yapılması gerekenlere veya inisiyatiflere baktığınız zaman buradaki tartışma çerçevesinde alınacak önlemlerin ve karşılıklı işbirliği modalitelerinin oluşturulup hayata geçirilmesinde, uygulamanın izlenmesinde diplomasinin rolünün azalmadığını, bilakis arttığını görebiliriz. Bunu şunun için söyledim: Bugün diplomasi mesleğine adım atmak isteyen gençlerin sorumlulukları ve görevleri de artmıştır. Küreselleşme süreçlerinin hız kazandığı günümüzde diplomasiye, diplomatların görev, sorumluluk ve faaliyetlerine yönelik farkındalık da arttığı için bu mesleğin (eğer bu bir meslek ise ki ben bunu bir hayat tarzı olarak görüyorum) önemi, sınaması ve cazibesi de bana göre artmıştır. Dolayısıyla bu önem, sorumluluk ve sınamayla doğru orantılı olarak, diplomatların temsil ettikleri ülkelerin kültürünün ve değerlerinin özümsemek gibi temel bir gerekliliğin dışında, uluslararası gelişmeleri ve giderek giriftleşen süreçleri de yakından izlemeleri bugün daha da öncelik kazanmıştır. Elde edilen bilgi birikimi



AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜMÜZ DE ÖZELLİKLE AKADEMİK ALANDA ORTA ASYA BÖLGESİNİN MERKEZDE OLDUĞU BİRTAKİM TEMEL KONULARDA AKADEMİK ÇEVRELER, DÜŞÜNCE KURULUŞLARI, KARAR ALICILARA HİTAP EDECEK BİR YAPI KAZANARAK ÖNEMLİ BİR BOŞLUĞU DOLDURMUŞ, AKADEMİK TARTIŞMA ORTAMINI, BİLGİ ÜRETİMİNİ SAĞLAYAN GÜZEL BİR MERKEZE DÖNÜŞMÜŞTÜR.

ЕУРАЗІЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ ДА ӘСІРЕСЕ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ САЛАСЫНДА ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫНДАҒЫ БАСТЫ МӘСЕЛЕЛЕРДІ НАЗАРҒА АЛА ОТЫРЫП, ҒЫЛЫМИ ӘРІ САРАПТАМА ОРТАЛЫҚТАРЫ АРАСЫНДА МАҢЫЗДЫ ОРЫНҒА ИЕ БОЛЫП, ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУШЫЛАРҒА ТАЛДАУҒА НЕГІЗДЕЛГЕН ҰСЫНЫСТАР ӘЗІРЛЕП, БІЛІМ МЕН ҒЫЛЫМДЫ СТРАТЕГИЯМЕН ҰШТАСТЫРҒАН МАҚТАНАРЛЫҚ ИНСТИТУТҚА АЙНАЛДЫ.



ақпарат құралдары мен әлеуметтік медианың пайда болуымен, дипломаттарға және олардың хабар алмасуына қажет болмайтыны туралы кезінде жасалған кейбір болжамдар мен пікірлердің жарамсыз екенін көреміз. Иә, бүгінде адамдардың бір-бірімен қарым-қатынасы жеңілдетілді, әлемнің кез келген түкпірінен қолыңыздағы компьютерлер мен ұялы телефондар арқылы лезде жаңалықтарға қол жеткізіп, байланысуға болады. Бірақ бұл жағдай дипломатияның мағынасының ауқымын одан сайын арттырды десек қателеспейміз. Себебі ақпаратпен алмасу осыншалықты жеңілдеген ортада елдер мен адамдар арасындағы қарым-қатынастардың дұрыс түсініп, дұрыс бағытталуында және диалогтың, өзара келісімнің және өзара түсіністіктің дамуында ғасырлар бойы жинақталған мұраға негізделген дипломатияның делдалдығына бүгінгі таңда бәлкім алдыңғы кезеңдерден көбірек қажеттілік туындап отыр десек болады. Шынында да, дипломатия диалог, бейбітшілік, өзара түсіністік және мәмілеге жету жолындағы әдіс, білім мен еңбектің жалпы атауы болып табылады. Мысалы, Сирия дағдарысында, заңсыз көші-қон және босқындар мәселесінде, энергетика және климаттың өзгеруі салаларында болып жатқан оқиғалар мен бастамаларға қарағанымызда мұндағы пікірталас шеңберінде қабылданатын шаралар мен өзара ынтымақтастық әдістері жасалып, жүзеге асырылуында дипломатия рөлінің азаймағанын, керісінше артқанын көре аламыз. Менің айтайын деп отырғаным, қазіргі күні дипломатия мамандығында жұмыс істегісі келетін жастардың жауапкершіліктері мен міндеттері артты. Жаһандану үдерісі қарқындай бастаған заманда дипломатияға, дипломаттардың міндеті, жауапкершілігі мен істеріне қатысты хабардарлық артқандықтан, бұл мамандықтың (дипломатияны мамандық деп санайтындарға қоса, мен бұл мамандықты өмірлік) маңыздылығы, сынағы және тартымдылығы өсті. Сондықтан, бұл

sadece uluslararası ilişkiler teorisi- nin ve görüşme tekniklerinin öğre- nilmesinden ibaret değildir; bunlar her aşamada edinilebilecek, ama tecrübeyle sınanıp geliştirilebilecek bilgilerdir. Ancak, herşeyden önce, bir diplomatın temsil ettiği ülkenin kültürünü, dilini, tarihini, coğrafya- sını, hangi bölge içerisinde yer aldı- ğını, o bölgenin, tarihin akışında ne- reden ve nereye doğru yol almakta olduğunu öğrenerek, izleyerek ve özümseyerek bugünü okumaya çalışması, kendi ülkesinin gelecek tasavvuruna uygun bir yaklaşımla mesleğini icra etmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunun çok çetrefil ve zor bir sorumluluk olduğunun farkındayım. Bu sorumluluk, geniş bir perspektifle okumayı, mümkün olduğunca iletişime açık olmayı ve zihni hazırlık yapmayı gerektirmek- tedir. Diploması bir noktada başla- yıp, belli teorileri öğrendikten sonra pratiğe koyabileceğiniz bir pozitif bilim değildir. Diploması, hayatın her alanında hemen hemen herkes tarafından yapılabilen ve yapılmakta olan bir uğraştır. Fakat profesyonel diplomatlara sorarsanız, mesleğe ilk adım attıkları andan meslekten ayrıldıkları ana kadar hem öğrenme sürecinin hem de takip etme süreci- nin mutlaka içinde bulunulması ge- reken bir hayat tarzıdır diploması. Benim genç diplomatlara tavsiyem kısaca şudur: Bu heyecan verici ve çok kapsamlı mesleğe hazırlanır- ken hayatın hangi alanından hangi meslekten geliyorsa gelsinler bu bahsettiğim yaklaşıma sahip olma- ya çalışmalarıdır.

Bütün okuyuculara selamlar ve saygılarımı sunuyorum.

Röportaj:
Dr. Aidarbek AMIRBEK



HERŞEYDEN ÖNCE, BİR DİPLOMATIN TEMSİL ETTİĞİ ÜLKENİN KÜLTÜRÜNÜ, DİLİNİ, TARİHİNİ, COĞRAFYASINI, HANGİ BÖLGE İÇERİSİNDE YER ALDIĞINI, O BÖLGENİN, TARİHİN AKIŞINDA NEREDEN VE NEREYE DOĞRU YOL ALMAKTA OLDUĞUNU ÖĞRENEREK, İZLEYEREK VE ÖZÜMSEYEREK BUGÜNÜ OKUMAYA ÇALIŞMASI, KENDİ ÜLKESİNİN GELECEK TASAVVURUNA UYGUN BİR YAKLAŞIMLA MESLEĞİNİ İCRA ETMESİ GEREKTİĞİNİ DÜŞÜNÜYORUM.

ALDYMEN ДИ- ПЛОМАТ ӨЗ ЕЛІНІҢ МӘДЕНИЕТІН, ТІЛІН, ТАРИХЫН, ГЕОГРАФИ- ЯСЫН, ҚАЙ АЙМАҚТА ОРНАЛАСҚАНЫН, ОЛ АЙМАҚТЫҢ ТАРИХ ТОЛҚЫНЫНДАҒЫ ОРНЫ МЕН ҚАЙ БАҒЫТТА ДАМЫП БАРА ЖАТҚАНЫН БІЛУІ, ЗЕРТТЕУІ МЕН МЕНГЕРУІ АРҚЫЛЫ БҮГІНГІ АХУАЛЫН ТҮСІНУГЕ ТЫРЫСУЫ, ӨЗ ЕЛІНІҢ БОЛАШАҚ КӨРІНІСІНЕ СӘЙКЕС КӨЗҚАРАСПЕН МА- МАНДЫҚТЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУЫ ҚАЖЕТ ДЕП ОЙЛАЙМЫН.



маңыздылық жауапкершілік және сынақпен қатар дипломаттардың өз елдерінің мәдениеті мен құн- дылықтарынан хабардар болуы сияқты негізгі қажеттіліктен бөлек халықаралық үрдістер мен барған сайын шиеленіскен үдерістермен етене танысу одан әрі басымдыққа ие болды. Білім тек халықаралық қатынастар теориясы, келіссөздер жүргізу техникасын үйренумен ғана шектеліп қалмайды; бұлар әр кезең- де меңгерілетін, бірақ тәжірибемен сыналып дамытуға болатын білім болып табылады. Бірақ алдымен ди- пломат өз елінің мәдениетін, тілін, тарихын, географиясын, қай ай- мақта орналасқанын, ол аймақтың тарих толқынындағы орны мен қай бағытта дамып бара жатқанын білуі, зерттеуі мен меңгеруі арқылы бүгінгі ахуалын түсінуге тырысуы, өз елінің болашақ көрінісіне сәйкес көзқа- распен мамандықты жүзеге асыруы қажет деп ойлаймын. Мұның өте күрделі және қиын міндет екенін білемін. Бұл міндет кең көзқараспен қарай білуді, мүмкіндігінше байла- ныс орнатуға ашық болуды және интеллектуалдық тұрғыдан дайын- далуды қажет етеді. Дипломатия – бір нүктеде бастап, белгілі бір те- орияны оқығаннан кейін іс жүзінде қолдануға болатындай оң ғылым саласы емес. Дипломатия өмірдің барлық салаларында дерлік әр- кімнің тарапынан атқарыла алатын және атқарылып жатқан іс болып табылады. Бірақ кәсіби дипломат- тардан сұрап көрсеңіз, мамандық бойынша жұмыстың алғашқы күні- нен бастап соңғы күніне дейін оқу үдерісі үздіксіз жалғасатын өмір жолы екенін айтады. Менің оларға айтарым, осындай қызықты, әрі кең ауқымды мамандыққа дайындалған кезде өмірдің қай саласынан, қай мамандығынан келсе де жоғарыда айтып өткен көзқарасқа ие болула- ры қажет.

Барлық оқырмандарға құрметпен сәлемімді жолдаймын.

Әңгімелескен:
Айдарбек АМИРБЕК, PhD



DOC. DR. NEVZAT SIMSEK



CENGIZHAN CANALTAY

KAZAKISTAN'IN BAĞIMSIZLIĞININ 25. YILINDA TÜRKİYE VE KAZAKISTAN'IN EKONOMİK İLİŞKİLERİ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ 25 ЖЫЛДЫҒЫНДА ТҮРКИЯ МЕН ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАРЫМ- ҚАТЫНАСТАРЫ

I. Giriş

Kazakistan'ın yeniden bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından bu yana Türkiye ve Kazakistan'ın ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda sıcak ikili ilişkileri olduğu bilinmektedir. Her ne kadar Türkiye ve Kazakistan arasında ikili ticari ilişkiler 1992 yılında 30 milyon dolar gibi çok düşük bir ticaret hacmi ile başladıysa da 1990'lar boyunca artarak devam eden ticaret hacmi 2000 yılında 462 milyon dolara ve 2010 yılında 3,28 milyar dolara çıkmış ancak 2015 yılında 1,85 milyar dolara düşmüştür (UN Comtrade, 2016). Bununla birlikte devlet başkanlarının 2015 yılında yaptıkları Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyinin 2. toplantısında ifade ettikleri gibi her iki ülkenin de başlıca hedefi ülkeler arasındaki ikili ticaret hacmini 10 milyar dolara yükseltmektir (MFA, 2016).

I. Кіріспе

Қазақстан қайтадан тәуелсіздікке қол жеткізген 1991 жылдан бастап Түркия мен Қазақстанның экономикалық, саяси және мәдени салаларда екіжақты тығыз қарым-қатынастарының орнағаны белгілі. Түркия мен Қазақстан арасындағы екіжақты сауда байланыстары 1992 жылы 30 млн. доллар шамасында өте төмен сауда көлемімен басталған болса да, 1990 жылдары барған сайын артқан сауда көлемі 2000 жылы 462 млн. долларға, 2010 жылы 3,28 млрд. долларға дейін артып, 2015 жылы 1,85 млрд. долларға дейін төмендеді (БҰҰ Комтрейд, 2016 ж.). Алайда, 2015 жылы Жоғары деңгейдегі стратегиялық ынтымақтастық кеңесінің 2-отырысында мемлекет басшылары мәлімдегендей, екі елдің де басты мақсаты тараптар арасындағы екіжақты сауда көлемін 10

Гүнүмүзде Казакстан'да büyük ölçüde gıda, inşaat, otel yönetimi, imalat ve medikasyon-kimya endüstrisinde faaliyet gösteren Türk şirketleri, 15.000'den fazla kişiye istihdam imkanı sağlamaktadır. Türkiye, işletme sermayesi büyüklüğü açısından Kaza-kistan'da 17. büyük yatırımcı ülke konumundayken enerji dışı sektörlerdeki yatırımları açısından 4. büyük ülke konumundadır.

Kazakistan ve Türkiye arasındaki ikili anlaşmaların yanı sıra çeşitli bölgesel ve uluslararası işbirlikleri çerçevesinde birlikte hareket etmektedirler. Birleşmiş Milletler (UN), Ekonomik İşbirliği Örgütü (ECO), İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE), Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Türk Konseyi ve diğer örgütler bunlardan bazılarıdır. Buna ek olarak, TÜRKSOY ve TÜRKPA gibi çok taraflı kuruluşlar iki taraflı yarar sağlayan çeşitli projeler yürütme yoluyla Türkiye ve Kazakistan arasındaki bağları güçlendirmektedir (MFA, 2016).

II. Türkiye ve Kazakistan Arasında İkili Ticari İlişkileri

Kişi başına düşen GSYİH açısından Türkiye ve Kazakistan'ın gelir seviyeleri nispeten birbirine yakındır. 2015 yılında Türkiye'nin GSYİH'sı 9,130 dolar iken bu rakam Kazakistan'da 10,508 dolardır. İki ülkenin GSYİH'larının sektörel dağılımlarını karşılaştırdığımızda, 2015 yılında Türkiye'nin GSYİH'nda tarımın payının %8,5, endüstrinin %26,4 ve hizmetler sektörünün %64,9 olduğu görülmektedir. Bu oranlar aynı yıl Kazakistan'da tarım için %5, endüstri için %33,2 ve hizmetler sektörü için %61,7 olarak belirlenmiştir (WB, 2016).

Türkiye ve Kazakistan arasında dengeli bir ticaret ilişkisi söz konusudur. Nitekim, Kazakistan'ın Türkiye'ye ihracatı,

млрд. долларға дейін көтеру болып табылады (СІМ, 2016 ж.).

Бүгінгі таңда Қазақстанда негізінен азық-түлік, құрылыс, қонақ үйді басқару, өндіріс және дәрі-дәрмек пен химия өнеркәсібінде қызмет атқаратын түрік компаниялары 15,000-нан астам адамды жұмыспен қамтуда. Түркия, айналым капиталының көлемі жағынан Қазақстанда 17-ші ірі инвестор болып табылса, энергетикалық емес секторлардағы инвестициялар жағынан 4-ші ел болып табылады.

Қазақстан мен Түркия екіжақты келісімдермен қатар әр түрлі аймақтық және халықаралық ынтымақтастықтар аясында бірлесіп әрекет етуде. Біріккен Ұлттар Ұйымы (БҰҰ), Экономикалық ынтымақтастық ұйымы (ЭЫҰ), Ислам ынтымақтастық ұйымы (ИЫҰ), Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы (ЕҚЫҰ), Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңес (АӨСШК), Түркі кеңесі және басқа да ұйымдар бұған мысал болып табылады. Сонымен қатар, ТҮРКСОЙ және ТүркПА сияқты көпжақты ұйымдар екіжақты пайда әкелетін түрлі жобаларды жүзеге асыру арқылы Түркия мен Қазақстан арасындағы байланысты нығайтуда (СІМ, 2016 ж.).

II. Түркия мен Қазақстан арасындағы екіжақты сауда қатынастары

Жан басына шаққандағы ЖІӨ тұрғысынан Түркия мен Қазақстанның табыс деңгейлері бір-біріне біршама жақын болып табылады. 2015 жылы Түркияның ЖІӨ-і 9,130 доллар болса, бұл көрсеткіш Қазақстанда 10,508 долларды құрады. Екі елдің ЖІӨ-дерінің сала бойынша үлестерін салыстыратын болсақ, 2015 жылы Түркияның ЖІӨ-інде ауылшаруашылық үлесі 8,5%-ды, өнеркәсіп – 26,4%-ды және қызмет көрсету саласы – 64,9%-ды құраған. Бұл көрсеткіштер сол жылы Қазақстанда ауыл шаруашылығы үшін 5%, өнеркәсіп саласы



**TÜRK ŞİRKETLERİ
BÜYÜK ÖLÇÜDE GIDA,
İNŞAAT, OTEL YÖ-
NETİMİ, İMALAT VE
MEDİKASYON-KİMYA
ENDÜSTRİLERİNDE
FAALİYET GÖS-
TERMEKTE OLUP
15.000'DEN FAZLA
KİŞİYE İSTİHDAM
İMKÂNİ SAĞLAMAK-
TADIR.**

**TYRK
КОМПАНИЯЛАРЫ
НЕГІЗІНЕН АЗЫҚ-
ТҮЛІК, ҚҰРЫЛЫС,
ҚОНАҚ ҮЙДІ
БАСҚАРУ, ӨНДІРІС
ЖӘНЕ ДӘРІ-ДӘРМЕК
ПЕН ХИМИЯ
ӨНЕРКӘСІБІНДЕ
ҚЫЗМЕТ АТҚАРЫП,
15,000-НАН
АСТАМ АДАМДЫ
ЖҰМЫСПЕН
ҚАМТУДА.**





www.httpastanatimes.com

“

**TÜRKİYE, İŞLETME SER-
MAYESİ BÜYÜKLÜĞÜ AÇI-
SINDAN KAZAKİSTAN'DA
17. BÜYÜK YATIRIMCI
ÜLKE KONUMUNDAYKEN
ENERJİ DIŞI SEKTÖRLER-
DEKİ YATIRIMLARI AÇI-
SINDAN 4. BÜYÜK ÜLKE
KONUMUNDADIR.**

**ТҮРКИЯ, АЙНАЛЫМ
КАПИТАЛЫНЫҢ
КӨЛЕМІ ЖАҒЫНАН
ҚАЗАҚСТАНДА 17-
ШІ ІРІ ИНВЕСТОР
БОЛЫП ТАБЫЛСА,
ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ
ЕМЕС СЕКТОРЛАРДАҒЫ
ИНВЕСТИЦИЯЛАР
ЖАҒЫНАН 4-ШІ ЕЛ
БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ.**

”



Tablo 1: Türkiye-Kazakistan Arasında İkilî Ticaret Hacmi ve Artışı (1992-2015)

1-кесте: Түркия мен Қазақстан арасындағы екіжақты сауда көлемі мен өсу қарқыны (1992-2015 жж.)

Türkiye Түркия	İhracat (milyon dolar) (Kazakistan'a) Экспорт (млн. доллар) (Қазақстанға)	Artış Oranı (%) Өсу қарқыны (%)	İthalat (milyon dolar) (Kazakistan'dan) Импорт (млн. доллар) (Қазақстаннан)	Artış Oranı (%) Өсу қарқыны (%)
Yıllar / Жылдар				
1992	19,35		10,51	
1993	67,80	250,38	43,74	316,17
1994	131,73	94,29	32,30	-26,15
1995	149,79	13,70	86,63	168,20
1996	163,24	8,97	93,69	8,149
1997	210,49	28,94	165,28	76,41
1998	212,88	1,13	253,66	53,47
1999	96,52	-54,6	295,90	16,65
2000	116,14	20,32	346,34	17,04
2001	119,79	3,14	90,34	-73,91
2002	158,65	32,44	201,60	123,15
2003	233,99	47,48	266,63	32,25
2004	355,59	51,96	442,19	65,84
2005	459,94	29,34	558,89	26,39
2006	696,68	51,47	993,72	77,80
2007	1079	54,87	1284,04	29,21
2008	890,60	-17,46	2331,99	81,61
2009	633,50	-28,86	1077,07	-53,81
2010	819,89	29,42	2470,96	129,4
2011	947,89	15,61	1995,11	-19,25
2012	1069,37	12,81	2056,08	3,05
2013	1039,42	-2,80	1760,11	-14,39
2014	977,48	-5,95	1236,26	-29,76
2015	750,15	-23,25	1109,83	-10,22

Source: UN Comtrade.com, 2016.



Türkiye'nin Kazakistan'a ihracatından sadece 1.4 kat fazladır.

Türkiye ile Kazakistan arasındaki ikili ticaret ilişkileri 1992 yılında 19,3 milyon dolarlık ihracat ve 10,5 milyon dolarlık ithalat gibi nispeten düşük bir hacimle başlamıştır. Bununla birlikte, izleyen yıllarda (1993-1998) ihracat ve ithalat hacimleri ihracat için %66 ve ithalat için %99 ortalama artış oranıyla belirgin bir şekilde artmıştır (UN Comtrade, 2016).

1992-2015 döneminde Türkiye'nin Kazakistan'a ihracatı ortalama olarak %26 artmıştır. Ayrıca, 2000-2007 dönemi ihracat hacminin en istikrarlı şekilde arttığı dönem olmuştur. Bununla birlikte, 2009 küresel krizinin etkisiyle ihracat hacminin büyüme oranları iki yıl arka arkaya düşmüştür. Ayrıca Kazakistan'ın 2010 yılında Gümrük Birliğine girmesi iki ülkenin ticaret hacmini olumsuz etkilediğini söyleyebiliriz. Bunu iki ülkede faaliyet gösteren iş adamlarının tecrübelerini dinleyerek de anlamak mümkündür (UN Comtrade, 2016).

İthalat dinamiklerinin de 1992-2015 döneminde daha oynak bir yapıya sahip olmakla birlikte ihracat ile benzer bir trend gösterdiği söylenebilir. 2000-2008 döneminde ithalat hacmi %17 ile %123 arasında değişen oranlarda artarak 346.3 milyon dolardan 2331.9 milyon dolara çıkmıştır. İthalat miktarındaki bu azalışın, belli bir noktaya kadar petrol fiyatlarındaki azalış ile bağlantılı olduğu söylenebilir (UN Comtrade, 2016).

Yıllar itibarıyla ticaret ortaklığı sıralaması açısından değerlendirildiğinde, Kazakistan'ın Türkiye'nin her zaman ilk 40 ticaret ortağı arasında yer aldığı belirtilebilir. Örneğin 2015 yılında Türkiye'nin ihracatının çok olduğu ülkeler sıralamasında Kazakistan 37., ithalatının çok olduğu ülkeler sıralamasında ise 38. Sıradadır (UN Comtrade, 2016).



TÜRKİYE VE KAZAKİSTAN ARASINDA DENGELİ BİR TİCARET İLİŞKİSİ SÖZ KONUSU OLUP KAZAKİSTAN'IN TÜRKİYE'YE İHRACATI, TÜRKİYE'NİN KAZAKİSTAN'A İHRACATINDAN SADECE 1.4 KAT FAZLADIR.

TÜRKİYE MEN KAZAKİSTAN ARASINDA SAUDA QATYNAQAFY TEŇDESTIRILGEN JÖNE KAZAKİSTANNYŇ TÜRKİYE QAFY EKSPORTY TÜRKİYANNYŇ KAZAKİSTANQAFY EKSPORTYNAŇ TEK 1,4 ESE JOQAFY.



үшін 33,2% және қызмет көрсету саласы үшін 61,7% болып анықталды.

Tүркия мен Қазақстан арасындағы сауда қатынастарын теңдестірілген деп айтуға болады. Шынында да, Қазақстанның Түркияға экспорты Түркияның Қазақстанға экспортынан тек 1,4 есе көп.

Tүркия мен Қазақстан арасындағы екіжақты сауда қатынастары 1992 жылы экспортта 19,3 млн. долларлық және импортта 10,5 млн. долларлық салыстырмалы төмен көлеммен басталған болатын. Алайда, кейінгі жылдары (1993-1998) экспорт көлемі 66% және импорт көлемі 99% орташа өсу қарқынымен айтарлықтай өсті.

1992-2015 жылдары Түркияның Қазақстанға экспорты орта есеппен 26%-ға артты. Сонымен қатар, 2000-2007 жылдары экспорт көлемінің ең тұрақты арту кезеңі болды. Алайда, 2009 жылы әлемдік қаржы дағдарысының әсерінен экспорт көлемінің арту қарқыны арт-артынан екі жыл ұдайы төмендеді. Сондай-ақ, 2010 жылы Қазақстанның Кедендік Одаққа кіруі екі ел арасындағы сауда көлеміне теріс әсер етті деп айтуға болады. Мұны екі ел арасында сауда жасайтын кәсіпкерлердің тәжірибелеріне қарап та түсінуге болады.

1992-2015 кезеңінде импорт көлемінің өзгерісі анағұрлым құбылмалы сипатқа ие болумен бірге экспортпен ұқсас үрдісті көрсеткенін айтуға болады. 2000-2008 жылдары импорт көлемі 17% бен 123% арасында өзгерген өсу қарқынымен 346,3 млн. доллардан 2331,9 млн. долларға дейін өсті. Импорт көлемінің төмендеуі белгілі дәрежеде мұнай бағасының төмендеуіне байланысты болды деуге болады.

Жыл сайынғы сауда серіктестік рейтингі тұрғысынан қарастырылған кезде, Қазақстанның әрқашан Түркияның алдыңғы 40 сауда әріптесінің қатарынан орын алғанын көруге

2015 yılında Kazakistan'ın ihracat hacminde belirgin bir azalış yaşanmış görülmektedir. Bunun en önemli nedeni, petrol ihracatından elde edilen gelirlerin azalmasına yol açan petrol fiyatlarındaki keskin düşüştür. 2015 yılında Kazakistan'ın en büyük ihracat ortakları arasında İtalya ilk sırada yer almakta, Çin ikinci sırada ve Rusya dördüncü sırada yer almaktadır. Türkiye ise sekizinci sıradadır (UN Comtrade, 2016).

Rusya ve Çin, Kazakistan açısından önemli ithalat ortaklarıdır. Çünkü her ikisi de Kazakistan'ın toplam ithalatının %51'ini oluşturmaktadır. Türkiye ise Kazakistan'ın en çok ithalat yaptığı ülkeler sıralamasında 7. en büyük ithalat ortağı olduğu görülmektedir.

III. Sonuç

Sonuç olarak, yıllar içinde Türkiye ve Kazakistan arasında iki taraflı ticari ilişkilerin sürekli olarak geliştiği söylenebilir. Bu şartlarda Kazakistan, Orta Asya bölgesinde Türkiye'nin başlıca ticaret ortağı haline gelmiştir. 1992 yılından bu yana, çok sayıda ekonomik ve stratejik ortaklık anlaşmaları imzalanması yoluyla iki ülke arasındaki karşılıklı ilişkilerin seviyesi sürekli olarak artmıştır. Buna ek olarak, çok yönlü faaliyet gösteren kurumların oluşturulması, ekonomik ve kültürel entegrasyonun daha da güçlenmesini sağlayarak iki ülke arasındaki iletişim kanallarını açık tutmuştur. Ticaretin yapısı dikkate alındığında, Türkiye'nin Kazakistan'a büyük ölçüde emek yoğun mallar ve zor taklit edilebilir mallar ihraç ettiği ve Kazakistan'dan büyük ölçüde hammadde ve sermaye yoğun mallar ithal ettiği görülmektedir.

Bilindiği gibi bağımsızlığını hemen akabinde birkaç saat içinde Türkiye Kazakistan'ın bağımsızlığını ta-



TÜRKİYE KAZAKİSTAN'A BÜYÜK ÖLÇÜDE EMEK YOĞUN MALLAR VE ZOR TAKLİT EDİLEBİLİR MALLAR İHRAÇ ETMEKTE OLUP KAZAKİSTAN'DAN BÜYÜK ÖLÇÜDE HAMMADDE VE SERMAYE YOĞUN MALLAR İTHAL ETTİĞİ GÖRÜLMEKTEDİR.

TÜRKİYENİN KAZAKİSTAN'A NEĞİZİNEN EĞBEKTİ KÖP QAJET ETETİN TAUARLAR MEN QIYIN ÖNDİRİLETİN TAUARLARDY EKSPORTTAĞANYN, AL KAZAKİSTANNAN NEĞİZİNEN SHIKİZAT PEN KAPİTALDY KÖP QAJET ETETİN TAUARLARDY İMPORTTAĞANYN KÖRUGE BOLAĐY.



болады. Мысалы, 2015 жылы Түркияның ең көп экспорт жасаған елдерінің рейтингінде Қазақстан 38-інші орында, ал Түркияның импорт ең көп болған елдердің рейтингінде 37-інші орында тұр.

2015 жылы Қазақстанның экспорт көлемінде айтарлықтай төмендеу байқалды. Мұның ең маңызды себебі мұнай экспортынан түскен табыстың төмендеуіне әкеліп соққан мұнай бағасының күрт төмендеуі болып табылады. 2015 жылы Қазақстанның ең ірі экспорттық серіктестерінің арасында Италия бірінші орында болса, Қытай екінші және Ресей төртінші орында тұр. Ал Түркия сегізінші орында.

Ресей мен Қытай, Қазақстанның маңызды импорт серіктестері болып табылады. Екеуі бірлесіп Қазақстанның жалпы импортының 51%-ын құрайды. Түркия болса, Қазақстанның ең ірі импорттық әріптестерінің арасында 7-інші орынға жайғасқан.

III. Қорытынды

Қорыта келгенде, Түркия мен Қазақстан арасындағы екіжақты сауда қарым-қатынастары тұрақты дамып келе жатқанын айтуға болады. Осылайша, Қазақстан Түркияның Орталық Азиядағы негізгі сауда әріптесі болды. 1992 жылдан бүгінге дейін бірқатар экономикалық және стратегиялық келісімдерге қол қойылуының арқасында екі елдің өзара әріптестік қарым-қатынастарының деңгейі үздіксіз артты. Сонымен қатар, әртүрлі құрылымдардың құрылуы, экономикалық және мәдени интеграцияны одан әрі нығайтудың қамтамасыз етілуі арқылы да екі ел арасындағы қарым-қатынас жолдары ашық ұсталып келді. Сауда құрылымынан алып қарасақ, Түркияның Қазақстанға негізінен еңбекті көп қажет ететін тауарлар мен қиын өндірілетін тауарларды экспорттағанын, Қазақстаннан негізінен шикізат пен капиталды көп қажет ететін тау-

нұмыстыр. Bugün itibariyle de Kazakistan'ın bağımsızlığının 25. yılını kutluyor olmaktan büyük memnuniyet duymaktayız. Türkiye Kazakistan ile ilişkilerini, dün olduğu gibi gelecekte de ülkelerin bağımsızlıkları temelinde ve karşılıklı ekonomik fayda çerçevesinde geliştirmek istemektedir. Türk Dili Konuşan Ülkeler Konseyinin 4. Devlet Başkanları zirvesinde devlet başkanları tarafından ilgili kurumlara Türk dili konuşan ülkeler arasında entegrasyon üzerinde çalışmak görevi verilmiştir. Bu nedenle Türk Cumhuriyetleri arasında ekonomik ilişkileri arttırmak öncelikli konularımız olmalı ve ilişkilerin önündeki suni engellerin kaldırılması için politikalar geliştirilmelidir. Gelecek yıllarda hem ekonomik hem politik açıdan sürekli güçlenecek bir Kazakistan'a olan inancımızla Kazakistan'ın bağımsızlığının 25. yılı kutlu olsun.

Kaynakça

1. UN Comtrade (2016). UN Comtrade Database. <http://comtrade.un.org/data/>
2. MFA (2016). Relations between Turkey and Kazakhstan. Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-kazakhstan.en.mfa>
3. World Bank (2016). GDP per capita (current US\$). The World Bank. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>
4. World Bank (2016). Industry, value added (% of GDP). The World Bank. <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS>
5. MFA (2016). Kazakhstan - Turkey Relations. Ministry of Foreign Affairs Republic of Kazakhstan.
6. <http://mfa.kz/index.php/en/consular-issues12/rules-visa-support/procedure-for-visa-support/16-materials-english/4727-kazakhstan-turkey-relations>

арларды импорттағанын көруге болады.

Өздеріңізге белгілі, Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін бірнеше сағат ішінде Түркия дереу Қазақстанның тәуелсіздігін мойындаған болатын. Бүгінгі таңда біз Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығын аса қуанышпен атап өтудеміз. Түркия Қазақстанмен екі жақты қарым-қатынастарын күні кешегідей болашақта да ел тәуелсіздігі мен өзара экономикалық пайда жеткізу негізінде дамытуды қалайды. Түркі Тілдер Мемлекеттер Ұлтымақтастық Кеңесінің Мемлекет басшыларының IV саммитінде мемлекет басшылары тарапынан тиісті мекемелерге Түркі тілдес елдердің арасындағы интеграцияны дамыту міндеті берілген еді. Сондықтан, Түркі тілдес елдер арасындағы экономикалық қарым-қатынастар дамыту басты тақырып болуы қажет, сонымен қатар қарым-қатынас жолындағы жасанды кедергілерді жою саясатын дамыту керек. Қазақстанның алдағы уақытта экономикалық және саяси тұрғыдан үздіксіз дами түсетіндігіне нық сенімімізді білдіре отырып, Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығын қызу құттықтаймыз.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. UN Comtrade (2016). UN Comtrade Database. <http://comtrade.un.org/data/>
2. MFA (2016). Relations between Turkey and Kazakhstan. Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-kazakhstan.en.mfa>
3. World Bank (2016). GDP per capita (current US\$). The World Bank. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>
4. World Bank (2016). Industry, value added (% of GDP). The World Bank. <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS>
5. MFA (2016). Kazakhstan - Turkey Relations. Ministry of Foreign Affairs Republic of Kazakhstan.
6. <http://mfa.kz/index.php/en/consular-issues12/rules-visa-support/procedure-for-visa-support/16-materials-english/4727-kazakhstan-turkey-relations>



DR. AIDARBЕК AMIRBEK

KAZAKISTAN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ: STRATEJİK VE SİYASİ BOYUTLAR

ҚАЗАҚСТАН-ТҮРКІЯ ҚАРЫМ- ҚАТЫНАСТАРЫ: САЯСИ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ МӘНІ

I. Giriş

Yirmi beş yıllık Kazak-Türk ilişkilerinin tarihçesine baktığımız zaman, ikili işbirliğinden stratejik ortaklığa ulaştığını görürüz. Bilindiği gibi, stratejik ortaklıkta süreklilik esastır¹ ve bu bakımdan Kazak-Türk ortaklığı klâsik ittifak mantığından çok daha geniş anlamı taşımaktadır. Öncelikle, Kazakistan ile Türkiye'nin ortak tarihi, kültürel ve manevi bağları stratejik ortak olmaları için uygun bir zemini hazırlamıştır. Bu zemin üzerine inşa edilen ikili siyasi ilişkilerin ulaştığı düzeye paralel olarak, Kazakistan ile Türkiye Avrasya'daki en önemli siyasi ortaklar haline gelmişlerdir.²

Kazakistan SSCB'nin parçalanmasıyla uluslararası siyaset sahnesine çıkan ve 16 Aralık

I. Kіріспе

Жиырма бес жылдық Қазақ-Түрік қарым-қатынастарының тарихына қарайтын болсақ, екіжақты ынтымақтастықтың стратегиялық әріптестікке ұласқанын көреміз. Белгілі болғандай, мұндай стратегиялық әріптестік тұрақтылықты негіз еткен¹ және осы тұрғыдан, қазақ-түрік әріптестігі классикалық әріптестік ұғымынан әлдеқайда кеңірек мәнге ие болып табылады. Ең алдымен, Қазақстан мен Түркияның ортақ тарихи, мәдени және рухани байланыстары екі елдің стратегиялық әріптестік орнатуына негіз қалаған болатын. Осы негізде құрылған екіжақты саяси қарым-қатынастардың қол жеткізген деңгейімен қатар, Қазақстан мен Түркия Еуразиядағы ең маңызды саяси әріптестерге айналды.²

1 Gültekin Sümer, Stratejik İşbirliği ve Stratejik Ortaklık Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış, Ege Akademik Bakış, 10 (1) 2010, s. 675-680.

2 Türkiye - Kazakistan Siyasi İlişkileri, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-kazakistan-siyasi-iliskileri_tr.mfa, Son erişim 12.11.2016.

1 Gültekin Sümer, Stratejik İşbirliği ve Stratejik Ortaklık Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış, Ege Akademik Bakış, 10 (1) 2010, s. 675-680.

2 Türkiye - Kazakistan Siyasi İlişkileri, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-kazakistan-siyasi-iliskileri_tr.mfa, Son erişim 12.11.2016.

1991 tarihinde bağımsızlığını yeniden ilân eden ülkedir. Böyle bir ülkede devletin iç ile dış politikasının belirlenmesinde kurucu Devlet Başkanının oynayacağı rol büyüktür. Bundan dolayı, kurucu Devlet Başkanının yetenekleri, birikimleri ve dünya görüşleri devletin geleceği ve diğer ülkelerle yapılan ikili ilişkileri açısından belirleyici etkindir. Bu bağlamda Kazakistan'ın genelde dünya devletleriyle, özelde Türkiye ile siyasi ilişkilerini şekillendiren Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in vizyonu, enerjisi ve kararlılığı olmuştur denilebilir.³

Kazakistan-Türkiye ilişkilerinin özelliklerini dikkate alırsak, iki ülke arasındaki siyasi ilişkileri; ikili siyasi ilişkilerinin temellerinin atıldığı dönem (1991-1993), siyasi ilişkilerin istikrarlı seyirde geliştiği dönem (1994-2008) ve ikili ilişkilerin stratejik boyuta taşındığı dönem (2009-2016) şeklinde üç döneme ayrılarak analiz edilebilir. Ayrıca ifade edilmelidir ki karşılıklı üst düzey resmi ziyaretlerin sıklıkla yapılması iki ülke liderlerinin ilişkilerin gelişimine verdikleri öneme işaret etmektedir.

II. İkili Siyasi İlişkilerinin Temelleri Atıldığı Dönem (1991-1993)

Kazakistan devleti bağımsızlığını yeniden ilân eden her ülke gibi, ilk etapta bağımsızlığını kuvvetlendirmeyi ve uluslararası alanda tanınmayı, yardımları ile desteklerine güvenebileceği dış ülke ortaklarını çoğaltmayı hedeflemişti. Bu doğrultuda 1991-1993 yılları arasında ifade edilen konuların üstesinden gelinmeye ve iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerinin sağlam temellerinin atılmaya çalışıldığı dönem olarak kabul edilebilir.⁴

Türkiye, SSCB dağıldıktan sonra Kazakistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olarak, Kazakistan'ın bağımsız devlet olarak ayakta dik durmasına ve güçlenmesine, uluslararası alanda daha fazla tanınması ile birçok etkin

↑

Казакстан, КСРО ыдырағаннан кейін халықаралық саяси сахнаға шыққан, яғни 1991 жылдың 16 желтоқсанында өзінің тәуелсіздігін қайтадан жариялаған болатын. Осындай жағдайда мемлекеттің ішкі әрі сыртқы саясатын анықтауда тұңғыш президенттің рөлі айрықша маңызға ие. Осы тұрғыдан, тұңғыш президенттің қабілет-қарымы, тәжірибесі мен дүниетанымы мемлекеттің болашағы және басқа елдермен екіжақты қарым-қатынастары тұрғысынан шешуші фактор болып табылады. Осы орайда Қазақстанның жалпы әлемдегі басқа мемлекеттермен, нақтап айтқанда Түркиямен саяси қарым-қатынастарын қалыптастырған әрі дамуына үлкен септігін тигізген Қазақстанның Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың көрегендігі, күш-жігері мен табандылығы болды.³

Қазақстан-Түркия қарым-қатынастарының ерекшеліктерін ескеріп, екі ел арасындағы саяси қарым-қатынастарды: екіжақты саяси қатынастарының негізі қаланған кезең (1991-1993), саяси қатынастардың тұрақты дамыған кезеңі (1994-2008) және екіжақты қатынастардың стратегиялық деңгейге көтерілген кезеңі (2009-2016) деп үш түрлі кезеңге бөліп қарастыруға болады. Сондай-ақ, өзара жоғары деңгейдегі ресми сапарлардың жиілеуі екі ел басшыларының екіжақты қарым-қатынастарды дамытуға баса мән бергенін көрсететінін айта кету керек.

II. Екіжақты саяси қатынастарының негізі қаланған кезең (1991-1993)

Қазақстан өз тәуелсіздігін қайтадан жариялаған мемлекет ретінде бірінші кезекте тәуелсіздігін нығайту және халықаралық аренада танылу, көмегі мен қолдауына сенім білдіре алатын шет елдік әріптестерді көбейтуді мақсат еткен болатын. Бұл тұрғыдан 1991-1993 жылдарды аталған мәселелерді еңсеру және екі ел арасындағы саяси қарым-қатынастарының берік негізін қалыптастыру кезеңі ретінде қарастыруға болады.

Түркия, КСРО ыдырағаннан кейін Қазақстан тәуелсіздігін бірінші болып таныған ел ретінде, Қазақстанның тәуелсіз мемлекет болып күшеюіне, халықаралық аренада көбірек танылуы мен көптеген белсенді ұйымдарда өкілдік етуіне, сондай-ақ Қазақстанның шет

3 Mehmet Seyfettin Erol, (2011). 20. yıldönümünde Türkiye-Türk dünyası sorunlar, arayışlar ve gelecek, Türk dünyası 20 yıllığı: tahliller, değerlendirmeler, öngörüler ve özeleştiriler., M. S. Erol ve Y. Gürlер (Derleyenler), İstanbul, Ezgi Yayınları, ss. 42-46.

4 Mehmet Seyfettin Erol, a.g.m., ss. 48-50.

3 Mehmet Seyfettin Erol, (2011). 20. yıldönümünde Türkiye-Türk dünyası sorunlar, arayışlar ve gelecek, Türk dünyası 20 yıllığı: tahliller, değerlendirmeler, öngörüler ve özeleştiriler., M. S. Erol ve Y. Gürlер (Derleyenler), İstanbul, Ezgi Yayınları, ss. 42-46.



www.akorda.kz

“

KAZAKISTAN 16 ARALIK 1991 TARİHİNDE BAĞIMSIZLIĞINI YENİDEN İLÂN EDEN ÜLKEDİR. KAZAKISTAN'IN GENELDE DÜNYA DEVLETLERİYLE, ÖZELDE TÜRKİYE İLE SİYASİ İLİŞKİLERİNİ ŞEKİLLENDİREN KURUCU CUMHURBAŞKANI SAYIN NURSULTAN NAZARBAYEV'İN VİZYONU, ENERJİSİ VE KARARLILIĞI OLMUŞTUR.

ҚАЗАҚСТАН, КСРО ҰДЫРАҒАННАН KEЙІН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САЯСИ САХНАҒА ШЫҚҚАН, ЯҒНИ 1991 ЖЫЛДЫҢ 16 ЖЕЛТОҚСANYНДА ӨЗІНІҢ ТӘУЕЛСІЗДІГІН ҚАЙТАДАН ЖАРИЯЛАҒАН БОЛАТЫН. ОСЫ ОРАЙДА ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖАЛПЫ ӘЛЕМДЕГІ БАСҚА МЕМЛЕКЕТТЕРМЕН, НАҚТАП АЙТҚАНДА ТҮРКІЯМЕН САЯСИ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРҒАН ӘРІ ДАМУЫНА ҮЛКЕН СЕПТІГІН ТІГІЗГЕН ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰҢҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВТЫҢ КӨРЕГЕНДІГІ, КҮШ-ЖІГЕРІ МЕН ТАБАНДЫЛЫҒЫ БОЛДЫ.

”

örgütlerde temsil edilmesine ve Kazakistan'ın dış ülke ortaklarının çoğalmasına yardım etmiştir.

İkili ilişkilere gelince, bu dönemde her iki ülke birbirleriyle doğrudan siyasi ve diplomatik ilişkilerin kurulmasına öncelik vermişlerdir. Bu doğrultuda 2 Mart 1992 tarihinde dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin ile Kazakistan Dışişleri Bakanı Tuleutay Suleymenov arasında Büyükelçiler nezdinde diplomatik ilişkilerin oluşturulmasına yönelik protokol imzalandı. 21 Nisan 1992 tarihinde Türkiye'nin Kazakistan'daki ilk Büyükelçisi Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'e güven mektubunu sundu⁵ ve ardından 29 Nisan -1 Mayıs 1992 tarihlerinde dönemin Başbakanı Süleyman Demirel ülkeye resmi ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaret kapsamında Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası işbirliği ile ekonomik reform alanlarındaki tecrübeleri görüldü.⁶ 17 Mayıs 1992 yılında Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev Ankara'da Kazakistan Büyükelçiliğinin açılmasına ilişkin kararnameyi imzaladı⁷ ve böylece Kazakistan'ın yurt dışındaki ilk Büyükelçiliği Türkiye'de açılmış oldu.⁸

Genel olarak, bu dönemde iki ülke arasında kültür, eğitim, ticaret, ekonomi, iletişim ve ulaştırma alanlarındaki ilişkilerin alt yapısını kuvvetlendirilmeye çalışıldı. Örneğin, iletişim alanındaki ilişkileri arttırmak için Türkiye Kazakistan'a 2500-3000 abone



TÜRKİYE, SSCB DAĞILDIKTAN SONRA KAZAKİSTAN'IN BAĞIMSIZLIĞINI TANIYAN İLK ÜLKE OLARAK, KAZAKİSTAN'IN BAĞIMSIZ DEVLET OLARAK AYAKTA DİK DURMASINA VE GÜÇLENMESİNE, ULUSLARARASI ALANDA DAHA FAZLA TANINMASI İLE BİRÇOK ETKİN ÖRGÜTLERDE TEMSİL EDİLMESİNE VE KAZAKİSTAN'IN DIŞ ÜLKE ORTAKLARININ ÇOĞALMASINA YARDIM ETMİŞTİR.

TÜRKİYE, КСРО ҮДІ-РАҒАННАН KEЙІН ҚАЗАҚСТАН ТӘУЕЛСІЗДІГІН БІРІНШІ БОЛЫП ТАНЫҒАН ЕЛ РЕТІНДЕ, ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТ БОЛЫП КҮШЕЮІНЕ, ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АРЕНАДА КӨБІРЕК ТАНЫЛУЫ МЕН КӨПТЕГЕН БЕЛСЕНДІ ҰЙЫМДАРДА ӨКІЛДІК ЕТУІНЕ, СОНДАЙ-АҚ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ШЕТ ЕЛДЕРМЕН ӘРІПТЕСТІК МҮМКІНДІКТЕРІН КЕҢЕЙТУІНЕ КӨМЕКТЕСТІ.



елдермен әріптестік мүмкіндіктерін кеңейтуіне көмектесті.⁴

Екіжақты қарым-қатынастарға келсек, осы кезеңде екі ел бір-бірімен тікелей саяси және дипломатиялық қарым-қатынастарды дамытуға басымдық берді. Осы тұрғыда 1992 жылдың 2 наурызында Түркияның сол кездегі Сыртқы істер министрі Хикмет Четін мен Қазақстанның Сыртқы істер министрі Төлеутай Сүлейменов екі елдің дипломатиялық өкілдігін елшілік деңгейінде құру орнату туралы хаттамаға қол қойды. 1992 жылы 21 сәуірде, Түркияның Қазақстандағы тұңғыш елшісі Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевқа сенім грамотасын табыс етті⁵, ал 1992 жылы 29 сәуір мен 1 мамыр аралығында Түркияның Үкімет басшысы Сүлейман Демирел ресми сапармен Қазақстанға келді. Сапар аясында Түркияның аймақтық және халықаралық ынтымақтастығы мен экономикалық реформалар саласындағы тәжірибесі талқыланды.⁶ 1992 жылы 17 мамырда Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Ankaraда Қазақстан Республикасы Елшілігін ашу туралы жарлыққа қол қойды⁷, осылайша Қазақстанның шетелдегі бірінші елшілігі ашылды.⁸ Жалпы алғанда, осы кезеңде екі ел арасындағы мәдениет, білім беру, сауда, экономика, коммуникация және көлік тасымалы салаларындағы қарым-қатынастардың негізін қалауға күш салынды. Мысалы, Түркия Қазақстанға коммуни-

5 Vruçena Pervaya Veritelnaya Gramota (İlk Güven Mektubu Sunuldu), Kazhastanskaya Pravda Gazetesi, 22 Nisan 1992.

6 Kazhastansko-Turetskomu Sotrudničestvu Kreput (Kazakistan-Türkiye İlişkileri Sağlamlaşıyor), Kazhastanskaya Pravda Gazetesi, 30 Nisan 1992.

7 Vstreça v Ankare. Otkrilo Posolstva Kazhastana (Ankara'da Görüşme. Kazakistan Büyükelçiliği Açıldı), Kazhastanskaya Pravda Gazetesi, 31 Ekim 1992.

8 Büyükelçi Canseyit Tümebayev: Her Alanda İşbirliği, <http://www.diplomat.com.tr/atlas/sayilar/sayi14/sayfalar.asp?link=s14-5.htm>, Son erişim 12.11.2016.

4 Mehmet Seyfettin Erol, a.g.m., ss. 48-50.

5 Vruçena Pervaya Veritelnaya Gramota (İlk Güven Mektubu Sunuldu), Kazhastanskaya Pravda Gazetesi, 22 Nisan 1992.

6 Kazhastansko-Turetskomu Sotrudničestvu Kreput (Kazakistan-Türkiye İlişkileri Sağlamlaşıyor), Kazhastanskaya Pravda Gazetesi, 30 Nisan 1992.

7 Vstreça v Ankare. Otkrilo Posolstva Kazhastana (Ankara'da Görüşme. Kazakistan Büyükelçiliği Açıldı), Kazhastanskaya Pravda Gazetesi, 31 Ekim 1992.

8 Büyükelçi Canseyit Tümebayev: Her Alanda İşbirliği, <http://www.diplomat.com.tr/atlas/sayilar/sayi14/sayfalar.asp?link=s14-5.htm>, Son erişim 12.11.2016.



media.cmgdigital

kapasitesine sahip dijital telekomünikasyon santralı hediye etti.⁹ Daha sonra Türk telekomünikasyon şirketleri bölgede kurulan bu sistemleri ıslah ve geliştirme çabalarında yer aldı. Aynı şekilde 1992 yılında hava taşımacılığına yönelik anlaşma imzalandı¹⁰ ve 1992 yılının ortalarından itibaren Almatı'ya direkt uçuşlar başlatıldı. Ayrıca 14 Şubat 1992 tarihinde her iki ülke halkının vize işlemine tabi tutulmadan seyahat edebileceğine ilişkin anlaşma imzalandı¹¹.

III. Siyasi İlişkilerin İstikrarlı Seyirde Geliştiği

9 Ank, U. (1993). Türkiye'nin Azerbaycan ve iç Asya devletlerine insani, ekonomik ve teknik yardım politikaları, E. Manisalı (Derleyen). Türk cumhuriyetleri arasında politik ve ekonomik işbirliği (Birinci baskı). İstanbul: Kıbrıs Araştırmaları Vakfı Yayınları, ss. 35-36.

10 Şimşir, B. (1992). Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Anlaşmalar (1990-1992) (Birinci baskı). Ankara: TOBB Yayınları, ss. 257-266.

11 Kasımjomart Tokayev, Diplomatiya Respubliki Qazaqstan (Kazakistan Cumhuriyeti'nin Diplomasisi), Astana, Elorda Yayınları, 2001, ss. 60-74.

кация саласындағы қарым-қатынастарды жақсарту үшін 2500-3000 абоненттік сыйымдылығына ие сандық телекоммуникациялық станциясын тарту етті.⁹ Кейінірек, Түрік телекоммуникациялық компаниялары өңірде құрылған осы жүйенің сапасын жақсарту мен дамыту үшін атсалысты. Осыған ұқсас 1992 жылы әуе тасымалына қатысты келісімге қол қойылды¹⁰ және 1992 жылдың орталарынан бастап Алматыға тікелей ұшақ рейстері басталды. Сонымен қатар, 1992 жылғы 14 ақпанда екі ел халықтарының визасыз саяхат жасауы туралы келісімге қол қойылды.¹¹

9 Ank, U. (1993). Türkiye'nin Azerbaycan ve iç Asya devletlerine insani, ekonomik ve teknik yardım politikaları, E. Manisalı (Derleyen). Türk cumhuriyetleri arasında politik ve ekonomik işbirliği (Birinci baskı). İstanbul: Kıbrıs Araştırmaları Vakfı Yayınları, ss. 35-36.

10 Şimşir, B. (1992). Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Anlaşmalar (1990-1992) (Birinci baskı). Ankara: TOBB Yayınları, ss. 257-266.

11 Kasımjomart Tokayev, Diplomatiya Respubliki Qazaqstan (Kazakistan Cumhuriyeti'nin Diplomasisi), Astana, Elorda, 2001, ss. 60-74.

Дönem (1994-2008)

16-18 Ekim 1994 tarihinde Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaret kapsamında üst düzey görüşmeler yapıldı ve iki önemli anlaşma imzalandı: 1) Kazakistan ve Türkiye Arasındaki Dostluk ile İşbirliği Anlaşması; 2) Dışişleri Bakanlıkları Arasında Siyasi Danışma Mekanizması Hakkında Anlaşma. Her iki anlaşma Kazakistan-Türkiye siyasi ilişkilerinin gelişiminde önemli rol oynamıştır.¹²

12-13 Haziran 1995 tarihinde dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel Kazakistan'ı ziyaret etti ve "Kazakistan-Türkiye İşbirliğinin Arttırılması ve Derinleştirilmesine Yönelik Ortak Deklarasyon" imzalandı. Deklarasyonda ekonomik konulara ağırlık verilmiştir. Örneğin, Deklarasyonun 2'nci maddesinde Türkiye'nin Kazakistan'daki ekonomik reformları desteklemeye devam edeceğine ve gerekli yardımların esirgenmeyeceğine vurgu yapıldı. Aynı şekilde 8'nci maddesinde Kazakistan petrollerinin uluslararası pazarlara taşınmasında Türkiye olanaklarının görüşülmeye devam edilmesine vurgu yapılmıştır. 15 Ağustos 1995 tarihinde Başbakan Tansu Çiller Kazakistan'ı ziyaret etti. Ziyaret kapsamında üç önemli anlaşma imzalandı: 1) Suç İşlemlerine Karşı Hukuksal Yardım ve Cinayet İşleyenlerin Geri İade Edilmesi Anlaşması; 2) Gelir Vergilerine İlişkin Çift Vergilendirmeden Kaçınma Anlaşması; 3) Kazakistan Milli Bankası ile Türkiye Merkez Bankası Arasındaki Banka İşlemlerine Yönelik Anlaşma.

İkili siyasi ilişkilerin gelişimi parlamentolar üzerinden sağlanmaya çalışıldı. Bu doğrultuda 12 Haziran 1996 tarihinde TBMM ile Kazakistan Parlamentosu arasında İşbirliği Protokolü imzalandı. Protokolün 6'ncı maddesinde iki ülke ve Türk Cumhuriyetleri parlamentoları arasındaki çok taraflı danışma mekanizmasının geliştirilmesine vurgu yapıldı. Genel olarak, 1994-2008 yılları arasında iki ülke siyasi ilişkilerinin gelişimini etkileyen bazı önemli üst düzey ziyaretler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

III. Саяси қатынастардың тұрақты түрде дамуының кезеңі (1994-2008)

1994 жылы 16-18 қазанда Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев Түркияға ресми сапармен барды. Сапар аясында жоғары деңгейдегі келіссөздер жүргізілді және екі маңызды келісім-шартқа қол қойылды: 1) Қазақстан мен Түркия арасындағы достық пен ынтымақтастық туралы келісім-шарт; 2) Сыртқы істер министрліктері арасындағы саяси консультативтік механизмдері туралы келісім-шарт. Екі келісім-шарттың орындалуы Қазақстан-Түркия саяси қарым-қатынастарының дамуына үлкен септігін тигізді.¹²

1995 жылы 12-13 шілде аралығында Түркия Президенті Сүлейман Демирел Қазақстанға ресми сапармен келді және «Қазақстан-Түркия қарым-қатынастарын нығайту және тереңдету туралы бірлескен декларацияға» қол қойылды. Декларацияда экономикалық мәселелерге басымдылық берілген болатын. Мысалы, Декларациясының 2-бабында Түркияның Қазақстандағы экономикалық реформаларды қолдауды жалғастыратыны және қажетті көмек үшін аянбайтындығы баса көрсетілді. 1995 жылы 15 Тамызда Түркияның Үкімет басшысы Тансу Чиллер Қазақстанға ресми сапармен келді. Сапар барысында үш маңызды келісімге қол қойылды: 1) Қылмыс операцияларында құқықтық көмек көрсету және қылмыс жасаушыларды кері қайтару туралы келісім; 2) Кедендік салықтар бойынша қосарланған салықты болдырмау туралы келісім; 3) Қазақстан Ұлттық банкі мен Түркия Орталық банкі арасындағы банк операциялары туралы келісім.

Екіжақты саяси қарым-қатынас тардың дамуы екі ел парламенттері арасындағы ынтымақтастықты арттыру арқылы қамтамасыз етілді. Осы тұрғыда 1996 жылы 12 маусымда Түркия Ұлы Ұлттық Мәжілісі мен Қазақстан Республикасы Парламентінің арасында «Ынтымақтастыққа негізделген хаттамаға» қол қойылды. Хаттаманың 6-бабында екі ел парламенттері және Түркі тілдес республикалар парламенттері арасындағы көпжақты консультативтік механизмдерін арттыру қажеттілігіне баса назар аударылған. Жалпы алғанда, 1994-2008 жылдары аралығында екі ел арасындағы саяси қарым-қатынастардың дамуына ықпал еткен Жоғары деңгейдегі маңызды ресми сапарлар жоғарыдағы кестеде көрсетілді.

12 Kasımjomart Tokayev, a.g.e., s. 46.

12 Kasımjomart Tokayev, a.g.e., s. 46.

Tablo 1. 1994-2008 Yılları Arasında Üst Düzey Ziyaretler*

Кесте №1. 1994-2008 жылдары аралығында екі мемлекет арасындағы Жоғарғы деңгейдегі ресми*

№ №	Ziyaretin Yapıldığı Tarih Ресми сапардың мерзімі	Ziyareti Yapan Devlet Adamı ve Kurum Ресми сапарды жасаған мемлекет қызметкері және мекемесі	Ziyaret Maksudı ve İmzalanan Anlaşmalar Ресми сапардың мақсаты және қол қойылған келісім-шарттар
1	12-18 Haziran 1996	Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Senato Başkanı Ömirbek Baygeldi'nin Türkiye'yi ziyareti.	İki ülke parlamentoları arasındaki İşbirliği Protokolü imzalandı
	12-18 маусым 1996 жыл	Қазақстан Республикасы Парламент сенатының төрағасы Өмірбек Бәйгелдінің Түркияға сапары.	Екі елдің парламенттері арасындағы ынтымақтастық хаттамасына қол қойылды.
2	15-17 Aralık 1996	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Kazakistan'a ziyareti.	Kazakistan Bağımsızlığının 5'nci yılını kutlama törenine katıldı. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel konuşmasında Türkiye'nin Kazakistan bağımsızlığını sonsuz desteklediğini ve ülke bağımsızlığının güçlenmesi için gerekli hiç bir yardımın esirgenmeyeceğini dile getirdi.
	15-17 желтоқсан 1996 жыл	Түркия Республикасының Президенті Сүлейман Демирелдің Қазақстанға сапары.	Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 5 жылдығын атап өту рәсіміне қатысты. Президент Сүлейман Демирел өз сөзінде Түркияның Қазақстанның тәуелсіздігін әрқашанда қолдайтынын және ел тәуелсіздігін нығайтуға қажетті кез келген көмекті көрсететінін мәлімдеді.
3	13-15 Mart 1997	TBMM Başkanı Mustafa Kalemli'nin Kazakistan'a ziyareti.	Daha önce imzalanan protokol çerçevesinde parlamentolar arası siyasi ilişkileri arttırma hedeflendi.
	13-15 наурыз 1997 жыл	Түркия Ұлы Ұлттық Мәжілісінің (ТҰҰМ) төрағасы Мұстафа Калемлинің Қазақстанға сапары.	Бұдан бұрын қол қойылған хаттама шеңберінде парламенттер арасындағы саяси қарым-қатынастарды арттыруға бағытталды.
4	9-11 Eylül 1997	Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Mesut Yılmaz'ın Kazakistan'a ziyareti.	Yoğunluklu olarak ticari ve ekonomik konular görüşüldü ve "Kazakistan ve Türkiye: İşbirliğinin Geleceği" konulu konferans düzenlendi.
	9-11 қыркүйек 1997 жыл	Түркия Республикасының Үкімет басшысы Месут Йылмаздың Қазақстанға сапары.	Сауда-экономикалық мәселелер қарқынды түрде талқыланды және «Қазақстан мен Түркия: ынтымақтастық болашағы» атты конференцияға қатысты.
5	11 Mayıs ve 9 Haziran 1998	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Kazakistan'a ziyareti.	İlk ziyaret ECO zirvesine katılmak ve ikinci ziyaret Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesine iştirak için yapıldı. Zirveler kapsamında ikili görüşmeler yapıldı.
	11 мамыр 1998 жылы және 9 маусым 1998 жылы (екі бөлек ресми сапар)	Түркия Республикасының Президенті Сүлейман Демирелдің Қазақстанға сапары.	Алғашқы сапар «Экономикалық ынтымақтастық ұйымы» (ЭЫҰ) саммитіне қатысуға негізделді. Ал екінші сапар «Түркі тілдес елдердің мемлекет басшылары деңгейіндегі кездесуіне» қатысу үшін жасалды. Саммит аясында екіжақты келіссөздер өтті.
6	14-19 Haziran 1998	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	İki taraflı ve çok taraflı işbirliği görüşüldü. Bilkent Üniversitesi Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarba-yev'e Fahri Profesör unvanı verdi.
	14-19 маусым 1998 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Екіжақты және көпжақты ынтымақтастық мәселелері талқыланды. Билкент университеті Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевқа құрметті профессор атағын берді.

* Ziyaretlerle ilgili ve imzalanan anlaşmalar hakkındaki bilgiler Kazakistan ve Türkiye basın kaynaklarında çıkan haberlerin derlenmesiyle elde edilmiştir.

* Ресми сапарлар мен қол қойылған келісім-шарттар туралы ақпарат Қазақстан мен Түркияның бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланған хабарлардан алынды.

7	28-30 Ekim 1998	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 75'inci yıl kutlamaları dolayısıyla düzenlenen itibarlı kutlama törenine katıldı. İşbirliğini arttırmaya dayalı görüşmeler yapıldı.
	28-30 қазан 1998 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Түркия Республикасының құрылуының 75 жылдығына орай ұйымдастырылған мерекеге қатысты. Ынтымақтастықты арттыруға негізделген келіссөздер жүргізілді.
8	19-21 Ocak 1999	TBMM Başkanı Hikmet Çetin'in Kazakistan'a ziyareti.	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in yemin törenine katıldı.
	19-21 қаңтар 1999 жыл	ТҰҰМ төрағасы Хикмет Четиннің Қазақстанға сапары.	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың ұлықтау рәсіміне қатысты.
9	6 Temmuz 1999	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	Ziyaret Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesine iştirak için yapıldı.
	6 шілде 1999 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Сапар «Түркі тілдес елдердің мемлекет басшылары деңгейіндегі кездесуіне» қатысу үшін жасалды.
10	18-19 Kasım 1999	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	Ziyaret İstanbul'da yapılan AGİT Zirvesine katılmak için yapıldı.
	18-19 қараша 1999 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Сапар Ыстамбұлда өткен «Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы» саммитіне қатысу үшін жасалды.
11	19-20 Ekim 2000	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Kazakistan'a ziyareti.	İki ülke arasındaki işbirliğinin daha da geliştirilmesi konusunda görüşmeler yapıldı. Türkistan şehrinin 1500'uncü yıldönümüne ithaf edilen kutlamaya katılındı. Ayrıca "Terörizm, Dini Ekstremizm ve Uyuşturucu Kaçakçılığına Karşı Ortak Mücadele" Deklarasyonu imzalandı.
	19-20 қазан 2000 жыл	Түркия Республикасының Президенті Ахмет Неждет Сезердің Қазақстанға сапары.	Екі ел арасындағы ынтымақтастықты одан әрі дамыту мәселелері жөнінде келіссөздер жүргізілді. Түркістан қаласының 1500 жылдық мерейтойына қатысты. Сонымен қатар, «Лаңкестік, діни экстремизм және есірткі саудасына қарсы бірлесіп күресу» декларациясына қол қойылды.
12	26-27 Nisan 2001	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	Ziyaret Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesine iştirak için yapıldı.
	26-27 сәуір 2001 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Сапар «Түркі тілдес елдердің мемлекет басшылары деңгейіндегі кездесуіне» қатысу үшін жасалды.
13	4 Ekim 2001	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	İki taraflı işbirliğini daha da geliştirme yolları görüşüldü.
	4 қазан 2001 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Екіжақты ынтымақтастықты одан әрі дамыту жолдары талқыланды.
14	3-5 Haziran 2002	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Kazakistan'a ziyareti.	CICA Zirvesine iştirak için yapıldı. Zirve kapsamında konuşma yapan Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer Kazakistan'ın inisiyatifile kurulan CICA'nın bölgesel ve uluslararası güvenliğe katkılarının olacağını ve bu doğrultuda Kazakistan'ın faaliyetlerinin destekleneceğini dile getirdi.
	3-5 маусым 2002 жыл	Түркия Республикасының Президенті Ахмет Неждет Сезердің Қазақстанға сапары.	АӨСШК саммитіне қатысу үшін жасалды. Саммит аясында сөз сөйлеген Президент Ахмет Неждет Сезер Қазақстанның ұсынысы бойынша құрылған АӨСШК-нің аймақтық және халықаралық қауіпсіздікке үлес қосатынын және Түркияның осы бағыттағы Қазақстанның іс-әрекеттеріне қолдау көрсететіндігін мәлімдеді.

15	21-23 Mayıs 2003	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	Kazakistan Büyükelçiliği'nin yeni binası ile İstanbul şehrindeki Abay İlköğretim Okulu'nun açılış törenine katılmak için yapıldı. Ayrıca ziyaret kapsamında ikili işbirliğinin artırılmasına ilişkin görüşmeler yapıldı.
	21-23 мамыр 2003 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Қазақстан елшілігінің жаңа ғимараты мен Ыстамбұл қаласындағы Абай атындағы бастауыш мектебінің ашылу салтанатына қатысу үшін жасалған болатын. Сондай-ақ, сапар барысында екіжақты ынтымақтастықты жетілдіру туралы келіссөздер жасалды.
16	28-29 Haziran 2004	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	Ziyaret ikili işbirliğini arttırmaya dayalı görüşmelerde bulunmak ve İstanbul'daki NATO Zirvesine iştirak için yapıldı.
	28-29 маусым 2004 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Сапар екіжақты ынтымақтастықты арттыруға негізделген келіссөздерге қатысу және Ыстамбұлдағы NATO саммитіне қатысу үшін жасалды.
17	26-27 Mayıs 2005	Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Kazakistan'a ziyareti.	İkili görüşmelerde yoğunluklu olarak ekonomik ve ticari ilişkilerin gelişimi masaya yatırıldı ve bu alanlara yönelik anlaşmalar yapıldı. Ayrıca iki ülke işadamlarının katılımıyla "İş Forumu" düzenlendi.
	26-27 мамыр 2005 жыл	Түркия Республикасының Үкімет басшысы Режеп Тайып Ердоғанның Қазақстанға сапары.	Екіжақты келіссөздерде қарқынды түрде сауда-экономикалық қарым-қатынастарды дамыту мәселелері талқыланды және бұл салаларға бағытталған келісімдер жасалды. Сонымен қатар, екі ел кәсіпкерлерінің қатысуымен «Бизнес-форум» өтті.
18	17 Kasım 2006	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	Ziyaret Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkan-ları Zirvesine iştirak için yapıldı.
	17 қараша 2006 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Сапар «Түркі тілдес елдердің мемлекет басшылары деңгейіндегі кездесуіне» қатысу үшін жасалды.
19	30 Eylül 2007	Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'yi ziyareti.	İki taraflı işbirliğinin geliştirileceği alanlar görüşüldü. Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Devlet Başkanı olarak seçilmesinden sonraki ilk yabancı konuğu oldu.
	30 қыркүйек 2007 жыл	Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға сапары.	Екіжақты ынтымақтастықты дамыту салалары талқыланды. Президент Нұрсұлтан Назарбаев Түркия Президенті Абдуллах Гүлдің мемлекет басшысы болып сайланғаннан кейін алғашқы шетелдік қонағы болды.
20	13-15 Aralık 2007	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Kazakistan'a ziyareti.	Ziyaret sürecinde, iki ülke arasındaki siyasi, ticari, ekonomik, enerji ve kültür alanlarındaki işbirliği görüşüldü.
	13-15 желтоқсан 2007 жыл	Түркия Республикасының Президенті Абдуллах Гүлдің Қазақстанға сапары.	Сапар барысында екі ел арасындағы саяси, сауда-экономикалық, энергетикалық және мәдени салалардағы ынтымақтастық талқыланды.
21	5-6 Temmuz 2008	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Kazakistan'a ziyareti.	Astana'nın itibarlı kutlama törenine iştirak için yapıldı.
	5-6 шілде 2008 жыл	Түркия Республикасының Президенті Абдуллах Гүлдің Қазақстанға сапары.	Астана мерекесіне қатысу үшін жасалды.
22	19-23 Ekim 2008	TBMM Başkanı Köksal Toptan'ın Kazakistan'a ziyareti.	İki ülke parlamentoları arasındaki işbirliğinin artırılmasına ilişkin görüşmeler yapıldı.
	19-23 қазан 2008 жыл	ТҰҰМ төрағасы Көксал Топтанның Қазақстанға сапары.	Екі елдің парламенттері арасындағы ынтымақтастықты ілгерілету бойынша келіссөздер жасалды.

IV. İkili İlişkilerin Stratejik Boyuta Taşındığı Dönem (2009-2016)

22-24 Ekim 2009 tarihinde Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'ye resmi ziyareti gerçekleşti. Ziyaret sürecinde Stratejik Ortaklık Anlaşması imzalandı.¹³ 22-24 Mayıs 2012 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip

13 Sotrudničestvo Respubliki Kazahstan s Tureskoi Respublikoi (Kazakistan Cumhuriyeti'nin Türkiye Cumhuriyeti ile İşbirliği), 28.08.2015, <http://www.mfa.kz/index.php/ru/vneshnyaya-politika/sotrudnichestvo-kazahstana/sotrudnichestvo-so-stranami-evropy-i-ameriki/12-material-orys/414-sotrudnichestvo-respubliki-kazahstan-s-turetskoj-respublikoj>, Son erişim 12.11.2016.

IV. Екіжақты қатынастардың стратегиялық деңгейге көтерілген кезеңі (2009-2016)

2009 жылдың 22-24 қазан аралығында Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға ресми сапары болды. Сапар барысында «Стратегиялық әріптестік туралы келісімге» қол қойылды.¹³ 2012 жылдың 22-24 мамырында Түркия Республикасының Үкімет бас-

13 Sotrudničestvo Respubliki Kazahstan s Tureskoi Respublikoi (Kazakistan Cumhuriyeti'nin Türkiye Cumhuriyeti ile İşbirliği), 28.08.2015, <http://www.mfa.kz/index.php/ru/vneshnyaya-politika/sotrudnichestvo-kazahstana/sotrudnichestvo-so-stranami-evropy-i-ameriki/12-material-orys/414-sotrudnichestvo-respubliki-kazahstan-s-turetskoj-respublikoj>, Son erişim 12.11.2016.



www.posta.com.tr

Erdoğan Kazakistan'a ziyaret gerçekleştirdi ve Stratejik Ortaklık Anlaşması çerçevesinde "Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi" (YDSK) kuruldu. Böylece YDSK mekanizmasıyla Türkiye ile Kazakistan arasındaki stratejik ilişkiler kurumsal bir çerçeveye oturtuldu. Konsey'in günümüze kadar iki toplantısı yapıldı. İlk toplantı 11 Ekim 2012 tarihinde Ankara'da, ikincisi 16 Nisan 2015'te Astana'da gerçekleştirildi. Yapılan ikinci YDSK toplantısında şu kararlar alındı:¹⁴ 1) 2012 yılında imzalanan Yeni Sinerji-Ortak Ekonomi Programı Eylem Planı çerçevesinde ikili ticaretin, 10 milyar dolara yükseltilmesinin ve yıllık yatırımların 500 milyon dolara çıkarılmasının sağlanması; 2) Türkiye'nin Avrasya Ekonomik Birliği ile serbest ticaret alanı oluşturulmasının desteklenmesi; 3) EXPO-2017'nin Astana'da istenilen düzeyde geçmesi için Türkiye'nin tecrübesinden istifade edilmesi; 4) Kazakistan'ın 2017-2018 yılları arasında BM Güvenlik Konseyi daimi olmayan üyeliği adaylığının Türkiye tarafından desteklenmesi; 5) Uluslararası örgütler (İİÖ, Türk Konseyi, BM, AGİT, CICA vs.) kapsamında iki ülke arasındaki işbirliğinin arttırılmaya devam edilmesi; 6) Orta Doğu'da ve her iki ülkenin yakın çevresinde meydana gelen istikrarsızlığa dayalı olayların ortadan kalkması için çalışılması ve bölgesel ile uluslararası güvenliğini pekiştirilmesine ortak çaba sarf edilmesi; 7) Kazakistan açısından Türkiye'nin Orta Doğu ile Batı'ya açılan kapı olduğunu, aynı şekilde Kazakistan'ın Türkiye açısından Çin'e, Doğu ve Güney Doğu Asya'ya açılan penceresi olduğunu dikkate alarak ulaşım ve enerji alanlarındaki ikili işbirliğini arttırmaya gayret edilmesi; 8) Savunma, askeri ve askeri-teknik, bilim ile eğitim alanlarındaki işbirliğinin pekişmesinin



22-24 EKİM 2009 TARİHİNDE KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI NURSULTAN NAZAR-BAYEV'İN TÜRKİYE'YE RESMİ ZİYARETİ KAP-SAMINDA "STRATEJİK ORTAKLIK ANLAŞMA-SI" İMZALANDI.

2009 ЖЫЛДЫҢ 22-24 ҚАЗАН АРАЛЫҒЫН-ДА ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ НҰРСҰЛ-ТАН НАЗАРБАЕВТЫҢ ТҮРКІЯҒА РЕСМИ САПАРЫ БАРЫСЫН-ДА «СТРАТЕГИЯЛЫҚ ӘРІПТЕСТІК ТУРАЛЫ» КЕЛІСІМГЕ ҚОЛ ҚОЙ-ЫЛДЫ.



шысы Режеп Тайып Ердоған Қазақстанға сапармен барды және «Стратегиялық әріптестік туралы келісім» аясында «Жоғары деңгейдегі стратегиялық ынтымақтастық кеңесі» (ЖДСК) құрылды. Осылайша, ЖДСК тетігімен Түркия мен Қазақстан арасындағы стратегиялық қарым-қатынастар институционалды қалыпқа келтірілді. Бүгінгі күнге дейін кеңестің екі отырысы өткізілді. Бірінші отырыс 2012 жылғы 11 қазанда Анкарада, екіншісі 2015 жылғы 16 сәуірде Астана қаласында өтті. ЖДСК-ның екінші отырысында мынадай шешімдер қабылданды:¹⁴ 1) 2012 жылы қол қойылған «Жаңа синергия бірлескен экономикалық бағдарламаның іс-қимыл жоспары» шеңберінде екіжақты сауданың 10 млрд. долларға өсуін және жыл сайынғы инвестициялардың 500 млн. долларға дейін артуын қамтамасыз ету; 2) Түркияның «Еуразиялық экономикалық одақпен» еркін сауда аймағын құруын қолдау; 3) ЭКСПО-2017-нің Астанада қажетті деңгейде өтуі үшін Түркияның тәжірибесін пайдалану; 4) Қазақстанның 2017-2018 жылдар арасында БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесіне тұрақты емес мүшелігі кандидатурасын Түркияның қолдауы; 5) Халықаралық ұйымдар (ИЫҰ, Түркі кеңесі, БҰҰ, ЕҚЫҰ, АӨСШК және т.б.) шеңберінде екі ел арасындағы ынтымақтастықты арттыруды жалғастыру; 6) Таяу Шығыста және екі елдің тікелей жақын айналасында туындаған тұрақсыздыққа негізделген оқиғаларды жоюға тырысу, аймақтық және халықаралық қауіпсіздікті нығайтуға бірлесе күш салу; 7) Қазақстан тұрғысынан Түркияның Таяу Шығыс пен батысқа ашылған қақпасы екенін, сондай-ақ Қазақстанның Түркия тұрғысынан Қытайға, Шығыс пен Оңтүстік-Шығыс Азияға ашылған терезесі екенін назарға ала отырып, көлік және энергетика салаларындағы екіжақты ынтымақтастықты арттыруға ұмтылу; 8) Қорғаныс,

¹⁴ Guliyam Tuleşeva, V Kontekste "Novoi Sinergiyi" (Yeni Sinerji Bağlamında), Kazhastanskaya Pravda Gazetesi, №70 (27946), 22 Nisan 2015, ss. 1-2.

¹⁴ Guliyam Tuleşeva, V Kontekste "Novoi Sinergiyi" (Yeni Sinerji Bağlamında), Kazhastanskaya Pravda Gazetesi, №70 (27946), 22 Nisan 2015, ss. 1-2.





сақланması; 9) Kazakistan'ın en gelişmiş 30 devletini içine girmesi için başlattığı ekonomik-inovasyon projelerini desteklenmesi ve Türk işadamlarının Kazakistan tarafının önerdiği 25 ortak projeye etkin katılımının sağlanmasıdır.

13-14 Nisan 2016 tarihleri arasında Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in Türkiye ziyareti çerçevesinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile "İslami Yakınlaşmaya İlişkin Ortak Bildiri" yayımladılar.¹⁵ Bildiri genelinde İslam dünyasında, özelde Kazakistan ile Türkiye'nin yakın çevresinde istikrarın, barışın, birlik ile dayanışmanın pekiştirilmesine yönelik 8 temel maddeyi içermiştir. Bunların içinde özellikle aşağıdaki temel konularda mutabık kalındığını söylemek mümkündür: 1) Devletlerin milli sınırlarına, toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygı; 2) Devletlerin iç işlerine karışmama ve devletlerarasındaki çatışma ve uyuşmazlıkların barışçıl müzakerelerle çözülmesi; 3) İslam Dünyası'ndaki ilişkilere yönelik yeni bir paradigma geliştirilmesi; 4) İslam İşbirliği Teşkilatı'nın yeni bir siyasi platform olarak değerlendirilmesi ve İslami yakınlaşma sürecinin ilerletilmesi konusunda görev üstlenmesi.

Ayrıca ziyaret kapsamında Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev çeşitli şirket yöneticileriyle bir araya gelerek, yaklaşık 180 milyar tengelik 20'den fazla anlaşmanın imzalanmasını ve Yatırım ve Kalkınma Bakanlığı ile Eximbank arasında 300 milyon dolar tutarında yatırımlara ilişkin anlaşmaya varılmasını sağlamıştır.

V. Sonuç

Türkiye ve Kazakistan Türk dünyasının iki güçlü ve önemli direğidir. Bugüne değin Türkiye Kazakistan'ın bağımsız olarak gelişimini sürekli desteklemiş ve ülkenin ekonomik anlamda güçlenerek uluslararası alanda otorite

↑

әскери және әскери-техникалық, білім және ғылым салаларындағы ынтымақтастықтың нығайтылуын қамтамасыз ету; 9) Қазақстанның дамыған 30 елдің қатарына кіруі үшін басталған экономикалық-инновациялық жобаларды қолдау және түрік кәсіпкерлерінің Қазақстан тарапы ұсынған 25 бірлескен жобаға белсенді қатысуын қамтамасыз ету.

2016 жылдың 13-14 сәуір аралығында Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Түркияға ресми сапары аясында Президенті Режеп Тайып Ердоғанмен «Ислам әлеміндегі татуластық жөніндегі бірлескен декларацияны» жариялады.¹⁵ Декларация жалпы ислам әлемінде, әсіресе Қазақстан мен Түркияның жақын айналасында тұрақтылық, бейбітшілік, бірлік пен ынтымақтастықты нығайту үшін 8 негізгі уағдаластықтарды қамтыды. Олардың арасында әсіресе мынадай негізгі мәселелер бойынша келісімге қол жеткізілді деп айтуға болады: 1) Мемлекеттердің ұлттық шекараларына, аумақтық тұтастығы мен егемендігіне құрмет; 2) Мемлекеттердің ішкі істеріне араласпау және мемлекеттер арасындағы дау-жанжал мен сәйкессіздіктерді бейбіт келіссөздермен шешу; 3) Ислам әлеміндегі қарым-қатынастарға қатысты жаңа парадигманы дамыту; 4) Ислам ынтымақтастық ұйымын жаңа саяси тұғырнама ретінде қарастыру және ислами жақындасу үдерісін ілгерілетуде жаңа міндеттер жүктеу.

Сондай-ақ, сапар барысында Президент Нұрсұлтан Назарбаев түрлі компания басшыларымен кездесіп, шамамен 180 млрд. теңгелік 20-дан астам келісімге қол қойды және Инвестициялар мен даму банкі және Эксимбанк арасында 300 млн. доллар көлемінде инвестиция жөнінде келісімге келді.

V. Қорытынды

Түркия мен Қазақстан түркі әлемінің екі қуатты және маңызды тірегі болып табылады. Бүгінгі күнге дейін Түркия Қазақстанның тәуелсіз ел ретінде дамуын үнемі қолдап келді және елдің экономикалық мағынада

15 Ğabit İskenderuly, Intımaktastık Ali De Niğaya Tusedi (İşbirliğinin Gelişimi Devam Edecektir), Egemen Qazaqstan Gazetesi, №70 (28798), 14 Nisan 2016, ss. 1-2

15 Ğabit İskenderuly, Intımaktastık Ali De Niğaya Tusedi (İşbirliğinin Gelişimi Devam Edecektir), Egemen Qazaqstan Gazetesi, №70 (28798), 14 Nisan 2016, ss. 1-2

tesinin artması için her türlü yardımdan ve hatta uluslararası örgütlerde Kazakistan'ın inisiyatiflerini olan desteğini sürekli dile getirmekten geri durmamıştır. Bu doğrultuda Kazakistan devleti de kardeş ülke Türkiye ile ikili ve bölgesel ilişkilerdeki dostluğu pekiştirmeyi öncelik saymıştır.

Günümüzde iki ülke işbirliği stratejik ortaklığa ulaşmıştır. Bu demektir ki, iki ülke arasındaki ilişkiler ittifak mantığıyla sınırlı değildir, aksine ondan çok daha geniş anlama sahiptir. Bu doğrultuda önümüzdeki yıllarda YDSK üzerinden iki ülke ortaklığının daha fazla gelişebileceğini ve güçlenebileceğini öngörebiliriz.

күшеюі мен халықаралық аренада беделін арттыруы үшін барлық көмек түрлерін көрсетіп, тіпті халықаралық ұйымдарда Қазақстанның бастамаларын әрқашан қолдайтынын білдірді. Осы орайда Қазақстан Республикасы да бауырлас ел Түркиямен екіжақты және аймақтық қарым-қатынастардағы достықтың нығайтылуына басымдық берді.

Бүгінгі күні екі ел арасындағы ынтымақтастық стратегиялық әріптестік деңгейіне жетті. Осы тұрғыдан қарастырғанда екі ел арасындағы қарым-қатынастардың классикалық альянс идеясымен шектеліп қана қоймай, керісінше, әлдеқайда кең мағынада өрбігендігін көрсетеді. Осы тұрғыда алдағы жылдары ЖДСК арқылы екі елдің әріптестігі одан әрі дамып, күшейе түседі деп түйіндей аламыз.



Kullanılan kaynaklar:

1. Arık, U. (1993). Türkiye'nin Azerbaycan ve iç Asya devletlerine insani, ekonomik ve teknik yardım politikaları, E. Manisalı (Derleyen). Türk cumhuriyetleri arasında politik ve ekonomik işbirliği (Birinci baskı). İstanbul: Kıbrıs Araştırmaları Vakfı Yayınları.
2. Büyükelçi Canseyit Tüymebayev: Her Alanda İşbirliği, <http://www.diplomat.com.tr/atlas/sayilar/sayi14/sayfalar.asp?link=s14-5.htm>, Son erişim 12.11.2016.
3. Gültekin Sümer, Stratejik İşbirliği ve Stratejik Ortaklık Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış, Ege Akademik Bakış, 10 (1) 2010.
4. Guliyam Tuleşeva, V Kontekste "Novoi Sinergiyi" (Yeni Sinerji Bağlamında), Kazahstanskaya Pravda Gazetesi, №70 (27946), 22 Nisan 2015.
5. Ğabit İskenderuly, Intumaktastık Ali De Nıǵaya Tusedi (İşbirliğinin Gelişimi Devam Edecektir), Egemen Qazaqstan Gazetesi, №70 (28798), 14 Nisan 2016.
6. Kazahstansko-Turetskomu Sotrudničestvu Kreput (Kazakistan-Türkiye ilişkileri Sağlamlaşıyor), Kazahstanskaya Pravda Gazetesi, 30 Nisan 1992.
7. Kasımjomart Tokayev, Diplomatiya Respubliki Qazaqstan (Kazakistan Cumhuriyeti'nin Diplomasisi), Astana, Elorda Yayınları, 2001.
8. Mehmet Seyfettin Erol, (2011). 20. yıldönümünde Türkiye-Türk dünyası sorunlar, arayışlar ve gelecek, Türk dünyası 20 yıllığı: tahliller, değerlendirmeler, öngörüler ve özeleştiriler, M. S. Erol ve Y. Gürler (Derleyenler), İstanbul, Ezgi Yayınları.
9. Sotrudničestvo Respubliki Kazahstan s Tureskoi Respublikoi (Kazakistan Cumhuriyeti'nin Türkiye Cumhuriyeti ile İşbirliği), 28.08.2015, <http://www.mfa.kz/index.php/ru/vneshnyaya-politika/sotrudnichestvo-kazahstana/sotrudnichestvo-so-stranami-evropy-i-ameriki/12-material-orys/414-sotrudnichestvo-respubliki-kazahstan-s-turetskoj-respublikoj>, Son erişim 12.11.2016.
10. Şimşir, B. (1992). Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Anlaşmalar (1990-1992) (Birinci baskı). Ankara: TOBB Yayınları.
11. Türkiye - Kazakistan Siyasi İlişkileri, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-kazakistan-siyasi-iliskileri_tr.mfa, Son erişim 12.11.2016.
12. Vruçena Pervaya Veritel'haya Gramota (İlk Güven Mektubu Sunuldu), Kazahstanskaya Pravda Gazetesi, 22 Nisan 1992.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Arık, U. (1993). Türkiye'nin Azerbaycan ve iç Asya devletlerine insani, ekonomik ve teknik yardım politikaları, E. Manisalı (Derleyen). Türk cumhuriyetleri arasında politik ve ekonomik işbirliği (Birinci baskı). İstanbul: Kıbrıs Araştırmaları Vakfı Yayınları.
2. Büyükelçi Canseyit Tüymebayev: Her Alanda İşbirliği, <http://www.diplomat.com.tr/atlas/sayilar/sayi14/sayfalar.asp?link=s14-5.htm>, Son erişim 12.11.2016.
3. Gültekin Sümer, Stratejik İşbirliği ve Stratejik Ortaklık Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış, Ege Akademik Bakış, 10 (1) 2010.
4. Guliyam Tuleşeva, V Kontekste "Novoi Sinergiyi" (Yeni Sinerji Bağlamında), Kazahstanskaya Pravda Gazetesi, №70 (27946), 22 Nisan 2015.
5. Ğabit İskenderuly, Intumaktastık Ali De Nıǵaya Tusedi (İşbirliğinin Gelişimi Devam Edecektir), Egemen Qazaqstan Gazetesi, №70 (28798), 14 Nisan 2016.
6. Kazahstansko-Turetskomu Sotrudničestvu Kreput (Kazakistan-Türkiye ilişkileri Sağlamlaşıyor), Kazahstanskaya Pravda Gazetesi, 30 Nisan 1992.
7. Kasımjomart Tokayev, Diplomatiya Respubliki Qazaqstan (Kazakistan Cumhuriyeti'nin Diplomasisi), Astana, Elorda Yayınları, 2001.
8. Mehmet Seyfettin Erol, (2011). 20. yıldönümünde Türkiye-Türk dünyası sorunlar, arayışlar ve gelecek, Türk dünyası 20 yıllığı: tahliller, değerlendirmeler, öngörüler ve özeleştiriler, M. S. Erol ve Y. Gürler (Derleyenler), İstanbul, Ezgi Yayınları.
9. Sotrudničestvo Respubliki Kazahstan s Tureskoi Respublikoi (Kazakistan Cumhuriyeti'nin Türkiye Cumhuriyeti ile İşbirliği), 28.08.2015, <http://www.mfa.kz/index.php/ru/vneshnyaya-politika/sotrudnichestvo-kazahstana/sotrudnichestvo-so-stranami-evropy-i-ameriki/12-material-orys/414-sotrudnichestvo-respubliki-kazahstan-s-turetskoj-respublikoj>, Son erişim 12.11.2016.
10. Şimşir, B. (1992). Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Anlaşmalar (1990-1992) (Birinci baskı). Ankara: TOBB Yayınları.
11. Türkiye - Kazakistan Siyasi İlişkileri, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-kazakistan-siyasi-iliskileri_tr.mfa, Son erişim 12.11.2016.
12. Vruçena Pervaya Veritel'haya Gramota (İlk Güven Mektubu Sunuldu), Kazahstanskaya Pravda Gazetesi, 22 Nisan 1992.

**DR. ERKIN BAYDAROV**

КАЗАХСТАНСКО-ТУРЕЦКОЕ КУЛЬТУРНО- ГУМАНИТАРНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО

KAZAKH-TURKISH CULTURAL AND HUMANITARIAN COOPERATION

I. Введение

Центральная Азия представляет собой стратегическую ось турецкой внешней политики. Одной из стран региона, которой Анкара придает первоочередное значение в своих отношениях, является Республика Казахстан, с которой ее связывают узы общей истории, культуры и языка. В свою очередь, Республика Казахстан уделяет большое внимание укреплению международных позиций страны. Важную роль в этом играет инициатива Президента Казахстана Н.А. Назарбаева на развитие сотрудничества со странами Востока. И одной из важных направлений этой политики является сотрудничество с Турцией. Отметим, что Турция является «первым светским государством мусульманской культуры, давно провозгласившим свой путь в Европу через модернизацию, основами идеологии которой стали идеи светской, независимой

I. Introduction

Central Asia is a strategic axis of the Turkish foreign policy. One of the countries in the region a relationship with which Ankara prioritizes is Kazakhstan, which it is bound with by ties of common history, culture and language. In turn, the Republic of Kazakhstan attaches great importance to strengthening of its international position. In this regard, the President of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev's, initiative on the development of cooperation with the Eastern countries is playing an important role. One of the major directions of this policy is cooperation with Turkey. It should be noted that Turkey is "the first secular state with a Muslim culture, that long ago proclaimed its way to Europe through modernization, based on the ideology of a secular power independent

от института религии (ислама), власти» [1]. В этом контексте весьма точным является высказывание турецкого политолога профессора Эмре Конгара: «То, что Турция является исламской страной, увеличивает ее влияние во внешнем мире больше, чем все, чему уделялось внимание ранее. Это обусловлено тем, что Турция – единственная светская и демократическая исламская страна в мире. В этом качестве Турция, с точки зрения перспектив грядущих перемен и развития, получает значение экономической, военной и социальной силы, и, что еще более важно, создает отличную модель для мусульманского мира. Создание Турцией для мусульманских обществ светской и демократической модели является важным событием не только с позиции региональной, но и играет огромную роль для всего мира и истории человечества <...>, что <...> значительно увеличивает значение Турции в мире, как страны, принадлежащей к «мусульманской цивилизации» [2].

За короткое в историческом масштабе время, отсталая в недавнем прошлом аграрная страна превратилась в современное цивилизованное государство, сочетающее в себе исламские традиции и европейские стандарты. При этом, Турция никогда не забывала, что ее исторические корни произрастают из присырдарьинских земель, находящихся в степях современного Казахстана, откуда их предки тюрки-огузы начали свой путь в Анатолию и на страницы всемирной истории. Поэтому совсем не случайно, что Турция стала первой страной мира, признавшей независимость Казахстана 16 декабря 1991 г., а 2 марта 1992 г. установила и дипломатические отношения.

Следует отметить, что Соглашение о сотрудничестве между Казахстаном и Турецкой республикой, было подписано еще 15 марта 1991 г. в период существования Советского Союза. В Соглашении было выражено стремление народов, имеющих общность культуры, языка, духовного наследия и традиций, к дальнейшему расширению и углублению взаимовыгодного сотрудничества на долговременной основе в политической, торгово-экономической, научно-технической, экологической, культурной, гуманитарной, информационной и других сферах.

of the institute of religion (Islam)” [1]. In this context, there is a very accurate statement of the Turkish political scientist, Professor Emre Kongar: “The fact that Turkey is an Islamic country is increasing its influence in the outside world more than all that has been given attention earlier. This is due to the fact that Turkey is the only secular and democratic Islamic country in the world. In this light, from the perspective of future changes and development, Turkey has a value as an economic, military and social force, and more importantly, it provides an excellent model for the Muslim world. Turkey’s creation of the secular and democratic model for the Muslim societies is an important event, not only from the regional perspective, but it also plays an important role for the entire world and for the human history <...> which <...> significantly increases Turkey’s importance in the world as a country belonging to the “Muslim civilization” [2].

In a short period of time on a historical scale, an agricultural country, backward in the recent past, has turned into a modern civilized state which combines Islamic traditions and European standards. At the same time, Turkey has never forgotten that its historical roots grow from the Syr Darya land in the steppes of modern Kazakhstan, where their ancestors Oguz Turks began their journey to Anatolia and to the pages of the world history. Therefore, it is no coincidence that Turkey was the first country in the world to recognize the independence of Kazakhstan on December 16, 1991 and to establish diplomatic relations on March 2, 1992.

It should be noted that the Agreement on cooperation between the Republic of Kazakhstan and the Republic of Turkey was signed on March 15, 1991 during the period of existence of the Soviet Union. The Agreement expressed the desire of two nations who have a common culture, language, spiritual heritage and traditions to expand and to deepen mutually beneficial cooperation in political, economic, scientific, technical, environmental, cultural, humanitarian, information and other fields on a long-term basis.

Таким образом, разделённые историческими обстоятельствами, утратившие в силу этого связи друг с другом, в конце XX века народы Казахстана и Турции обрели возможность восстановить прерванные отношения. Так, во время февральской 2016 г. встрече с бывшим премьер-министром Турции Ахметом Давутоглу казахстанский лидер Н.А. Назарбаев особо подчеркнул, что: «С первых дней своего суверенитета мы прикладываем все усилия для сближения наших братских народов. Тесно работая все эти годы <...>, мы восстановили когда-то утраченные на много лет связи между Казахстаном и Турцией» [3]. Поэтому в новых исторических условиях Казахстан заинтересован в том, чтоб в полной мере задействовать весь потенциал многопланового сотрудничества с Турцией, как на двусторонней основе, так и во взаимодействии на многостороннем уровне.

Основная задача нашей статьи показать, как развивались отношения между нашими странами в сфере культурно-гуманитарного сотрудничества за прошедшие 25 лет с момента восстановления независимости Республики Казахстан и установления дипломатических отношений. Тем более, что за прошедшие четверть века плодотворные контакты на высшем уровне никогда не прерывались, было подписано множество важных межгосударственных соглашений, которые заложили фундамент долгосрочного двустороннего сотрудничества.

II. Сотрудничество Казахстана и Турции в социально-культурной сфере

В настоящее время казахстанско-турецкое сотрудничество в культурно-гуманитарной сфере характеризуется высокой активностью. В этом направлении организовываются «Дни культуры», научно-практические конференции, семинары и концерты творческих групп, музыкальные и культурные фестивали, которые способствуют духовному сближению народов двух стран.

Традиционным в культурной жизни двух стран стало проведение на взаимной основе гастролей творческих коллективов и отдельных исполнителей; переподготовка на телевидении Турции специалистов областных и

Thus, Kazakh and Turkish nations who were separated by historical circumstances and, consequently, lost connection with each other, gained the ability to restore the relationship by the end of the XX century. During the February 2016 meeting with the former Prime Minister of Turkey, Ahmet Davutoglu, the leader of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev, stressed that: "From the first days of our sovereignty, we are making efforts to bring closer our fraternal people. All these years working closely, <...>, we have restored lost ties between Kazakhstan and Turkey,"[3]. Therefore, in the new historical circumstances, Kazakhstan is interested in fully activating the multi-faceted cooperation potential with Turkey both on bilateral and multilateral levels.

The main objective of this article is to analyze the development of cultural cooperation between the two countries over the past 25 years since the independence of the Republic of Kazakhstan and the establishment of diplomatic relations with the Republic of Turkey. Especially because in the last quarter of the century productive contacts at the highest level have never stopped, a number of important international agreements that laid the foundation for the long-term cooperation was signed.

II. Cooperation between Kazakhstan and Turkey in the Socio-Cultural Sphere

Currently, the Kazakh-Turkish cooperation in the cultural sphere is characterized by high activity. In this regard, the "Days of Culture", scientific and practical conferences, workshops and art group concerts, music and cultural festivals are being organized. These events contribute to the spiritual rapprochement of the two nations.

The various commemorative events, such as reciprocal tours of art groups and individual performers; retraining of specialists from regional and national broadcasting companies of Kazakhstan on television in Turkey; exhibitions of fine and decorative arts; joint work in the line with TURKSOY; restoration work

республиканских телекомпаний Казахстана; организация выставок изобразительного и декоративно-прикладного искусства; совместная работа по линии ТЮРКСОЙ; реставрационные работы в мавзолее Х.А. Ясави в Туркестане, а также различные юбилейные мероприятия имеющими отношение к общетюркскому культурному миру, так и непосредственно к истории и культуре Казахстана и Турции.

Событием исторической важности стало установление в столице Казахстана г. Астане памятника основателю турецкого государства Мустафе Кемалю Ататюрку в 2009 году и открытие монумента Первому Президенту Казахстана Н. Назарбаеву в Анкаре в 2010 г. Кроме памятника лидеру Казахстана, в Турции установлены памятники великим деятелям казахского народа, в том числе – Абаю Кунанбаеву, Мухтару Ауэзову, Магжану Жумабаеву, Абылай хану, Кabanбай батыру и др.

Наряду с культурными мероприятиями стоит отметить и мероприятия, имеющие со-

in the Khoca Akhmet Yasawi mausoleum in Turkestan, as well as various commemorative activities relevant to the common Turkic cultural world and to the history and culture of Kazakhstan and Turkey are becoming traditional in the cultural life of the two countries.

The establishment of the monument of the founder of the Turkish state, Mustafa Kemal Ataturk, in the capital of Kazakhstan, Astana, in 2009, and the opening of the monument of the First President of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev, in Ankara in 2010 are one of the important historical events. In addition to the monument to the leader of Kazakhstan, there are monuments to the great figures of the Kazakh nation, including Abai Kunanbayev, Mukhtar Auezov, Magzhan Zhumabaev, Ablai Khan, Kabanbai batyr and others built in Turkey.

Along with cultural activities, it is worth noting the events with a social orientation. Thus, park named after "Kazakhstan" was



циальную направленность. Так, в 2012 г. в провинции Невшехир известной туристической местности Каппадокия был открыт парк имени нашей страны. В г. Кыршехир в 2012 г. и г. Адана в 2015 г. проведены официальные церемонии открытия проспектов имени Первого Президента РК Н. Назарбаева, а в университете «Ахи Эвран» г. Кыршехир открыта аудитория имени «Республики Казахстан». В турецком городе Джейхан был открыт Центр культуры Казахстана. Созданный Центр культуры Казахстана при содействии Посольства РК в Турции в числе первых своих мероприятий провел «Неделю казахского кино», в рамках которой были показаны казахстанские художественные фильмы: «Небо моего детства», «Қыз Жібек», «Кочевники», «Байтерек», «Ангел в тибетейке» и другие, с дублированным переводом на турецкий язык [4].

Важную роль в культурно-гуманитарном сотрудничестве двух стран играют их «культурные столицы» – Алматы и Стамбул. Активизация деловых отношений между двумя странами придает важный импульс дальнейшему развитию культурно-гуманитарного сотрудничества между двумя городами. Так, результатом сотрудничества между двумя городами стало открытие школы им. Абая в Зейтинбурунском районе Стамбула. Именно в этом районе города, а также в районах Гюнешли, Сефакей, уже несколько десятилетий компактно проживают этнические казахи, которых в середине прошлого века радушно встретила Турция, вынужденно покинувших свою историческую родину в 1930-ые годы путем перекочевки с Алтая в Индию и Пакистан, спасаясь от голода и притеснений китайских властей. Тогда сюда добрались лишь около 800 казахов. Сейчас их более десяти тысяч. Школа, при открытии которой присутствовал сам казахстанский лидер, служит для детей-казахов Турции, своеобразным историко-культурным мостом связывая их социокультурное бытие и с исторической родиной, и с их настоящей родиной – Турецкой Республикой. До того, как перебраться в Турцию, у кочевников была возможность уехать в Америку, но старейшины пришли к выводу, что там они были бы сыты и обути, но потомки быстро бы забыли свой язык и обычаи, поэтому все едино-

opened in the province of Nevşehir in the famous tourist area Cappadocia in 2012. Official opening ceremonies of the avenues named after the First President of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev, took place in the city of Kırşehir in 2012 and Adana in 2015. Also, an audience called «The Republic of Kazakhstan» was opened at the «Ahi Evran» University in Kırşehir. Cultural Center of Kazakhstan was opened in the Turkish city of Ceyhan. Newly created Cultural Center of Kazakhstan with the support of the Kazakh Embassy in Turkey conducted the «Kazakh cinema week» showing Kazakhstani movies such as «The Sky of My Childhood», «Kyz Zhibek», «Nomads», «Baiterek», «Angel in the skullcap» and others with the dubbed translation into Turkish [4].

Almaty and Istanbul, «cultural capitals» of two countries, play an important role in the cultural and humanitarian cooperation between the countries. Activation of business relationship between the two countries provides an important impetus to further development of cultural and humanitarian cooperation between the two cities. Therefore, cooperation between the two cities resulted in the opening of the school named after Abay in Zeytinburun district of Istanbul. This district of the city and Guneshli, Sefakëy districts have been densely populated by ethnic Kazakhs for several decades, who were forced to leave their homeland in the 1930s migrating from Altai to India and Pakistan, fleeing from hunger and oppression by the Chinese authorities and were welcomed by Turkey in the middle of the last century. At that time, only about 800 Kazakhs reached the district. Today there are more than 10 thousands of them. The school, the opening of which was attended by the Kazakhstan's leader himself, function for the Kazakh children in Turkey and works as a kind of historical and cultural bridge linking their socio-cultural existence with both their historical homeland and their real homeland which is the Republic of Turkey. Before moving to Turkey, the nomads had the opportunity to leave to America. However, the elders concluded that they would be fed and clothed there, but



гласно выбрали путь в юго-западную часть Азии. Турция привлекла казахов сходством культурных ценностей и традиций, основами тюркского языка и религии.

Своеобразным мостом дружбы между Турцией и Казахстаном служит Центр турецкой культуры имени Юнуса Эмре в Астане. Центр был открыт в марте 2010 года. В центре знакомят с культурой, искусством и историей Турции, а также обучают турецкому языку. При этом посещающие курсы казахстанцы имеют возможность пройти языковую стажировку в Турции за счет центра. Кроме этого, Центр проводит также различные культурные мероприятия. В том числе переводят книги известных казахских авторов на турецкий язык, чтобы граждане Турции могли прочитать и поближе познакомиться с историей и культурой казахов. В настоящее время Центры турецкой культуры им. Юнуса Эмре осуществляют свою деятельность почти в 50 странах мира.

Среди примеров успешной деятельности Центра турецкой культуры имени Юнуса

the descendants would quickly forget their language and customs. So, all unanimously chose a path towards the south-western part of Asia. Turkey attracted Kazakhs with similarity of cultural values and traditions, as well as basics of Turkic language and religion.

The Turkish Center of Culture named after Yunus Emre in Astana is an original bridge of friendship between Turkey and Kazakhstan. The center was opened in March 2010. One can learn about the culture, art and history of Turkey, as well as Turkish language at the center. At the same time, those who attend the courses have the opportunity to undergo language training in Turkey at the expense of the center. In addition, the center also hosts various cultural events, including the translation of books of famous Kazakh authors into Turkish, so that Turkish citizens could read and get acquainted with the history and culture of the Kazakh people. Currently, the Turkish Culture Center named after Yunus Emre operate in nearly 50 countries around the world.

Эмре в Астане можно назвать проведение фестиваля народных турецких танцев с участием известной танцевальной группы из Турции в рамках празднования национального праздника Наурыз при поддержке Акимата Ақмолинской области Республики Казахстан, Министерства культуры Турецкой Республики. Ежегодно 21 марта Общественное Объединение «Центр развития казахско-турецкой культуры и дружбы Ақмолинской области» отмечает национальный праздник Наурыз, который является главным праздником в году, как у казахов, так и у турков, отмечаемый уже более пяти тысяч лет. Наурыз – это праздник весны, обновления природы, начала нового года, новой жизни.

2 апреля 2014 года в ГУ «Назарбаев центр» состоялось открытие выставки нематериального культурного наследия Турции, организованной Центром турецкой культуры имени Юнуса Эмре в Астане при поддержке Университета Гази и Национальной комиссии Республики Казахстан по делам ЮНЕСКО. В открытии выставки приняли участие представители посольства Турции в Казахстане, различных дипломатических и культурных миссий, общественные деятели, творческая интеллигенция, турецкие меценаты. На выставке были затронуты темы общности культурных ценностей турецкого и казахского народов и их культурного наследия. Выставка представила экспонаты, относящиеся к древней культуре и верованиям турецкого народа, передававшимся из поколения в поколение, являющимся общим культурным наследием Турции и Казахстана: орудия труда, инструменты и приспособления, повседневная одежда и наряды, предметы культового назначения, используемые при исполнении ритуальных церемоний в древности, а также в обрядах современных турков» [5].



**РЕСПУБЛИКА
КАЗАХСТАН,
С КОТОРОЙ ЕЕ
СВЯЗЫВАЮТ УЗЫ
ОБЩЕЙ ИСТОРИИ,
КУЛЬТУРЫ И ЯЗЫКА.
В СВОЮ ОЧЕРЕДЬ,
РЕСПУБЛИКА
КАЗАХСТАН
УДЕЛЯЕТ БОЛЬШОЕ
ВНИМАНИЕ
УКРЕПЛЕНИЮ
МЕЖДУНАРОДНЫХ
ПОЗИЦИЙ СТРАНЫ.
ВАЖНУЮ РОЛЬ
В ЭТОМ ИГРАЕТ
ИНИЦИАТИВА
ПРЕЗИДЕНТА
КАЗАХСТАНА
Н.А. НАЗАРБАЕВА
НА РАЗВИТИЕ
СОТРУДНИЧЕСТВА
СО СТРАНАМИ
ВОСТОКА. И ОДНОЙ
ИЗ ВАЖНЫХ
НАПРАВЛЕНИЙ
ЭТОЙ ПОЛИТИКИ
ЯВЛЯЕТСЯ
СОТРУДНИЧЕСТВО С
ТУРЦИЕЙ.**

**KAZAKHSTAN, WHICH
IT IS BOUND WITH
BY TIES OF COMMON
HISTORY, CULTURE
AND LANGUAGE. IN
TURN, THE REPUBLIC
OF KAZAKHSTAN
ATTACHES GREAT
IMPORTANCE TO
STRENGTHENING OF
ITS INTERNATIONAL
POSITION. IN
THIS REGARD,
THE PRESIDENT
OF KAZAKHSTAN,
NURSULTAN
NAZARBAYEV'S,
INITIATIVE ON THE
DEVELOPMENT
OF COOPERATION
WITH THE EASTERN
COUNTRIES IS PLAYING
AN IMPORTANT
ROLE. ONE OF THE
MAJOR DIRECTIONS
OF THIS POLICY IS
COOPERATION WITH
TURKEY.**



One of the successful examples of events organized by the Turkish Cultural Centre named after Yunus Emre in Astana is an organization of the Turkish folk dance festival with the participation of the well-known dance group from Turkey on the celebration of the national holiday Nauryz, which were supported by the Akimat of Akmola region of the Republic of Kazakhstan and the Ministry of Culture of the Republic of Turkey. Every year, on March 21, the Public Association «Center of the Kazakh-Turkish culture and friendship of the Akmola region» celebrates the national holiday – Nauryz, which is one of the main holidays of the year among both Kazakhs and Turks who have been celebrating the holiday for more than five thousand years. Nauryz is a holiday of spring, renewal of nature, the beginning of a new year, new life.

On April 2, 2014, an opening of the exhibition of cultural heritage of Turkey organized by the Turkish Cultural Centre named after Yunus Emre in Astana was held at the «Nazarbayev center» with the support of the Gazi University and the National Commission for UNESCO of the Republic of Kazakhstan. Representatives of the Turkish Embassy in Kazakhstan and of various diplomatic and cultural missions, public figures, intellectuals, Turkish patrons attended the opening ceremony. Topics on the solidarity of cultural values of Turkish and Kazakh people and their cultural heritage were discussed at the exhibition. The exhibition presented the exhibits related to the ancient culture and beliefs of the Turkish people passed on from generation to generation, which is the common cultural heritage of Turkey and Kazakhstan: tools and accessories, casual wear and dresses, objects of cult used in the performance of ritual ceremonies in ancient times as well as in the rites of the modern Turks» [5].

III. Сотрудничество Казахстана и Турции в сфере образования

Среди приоритетов культурного сотрудничества Турции в Центральной Азии и в частности в Казахстане, можно выделить реализацию совместных проектов в сфере образования и культуры. К примеру, Большой Студенческий Проект был создан с целью оказания помощи в получении образования в университетах Турции молодежью тюркоязычных государств, обучению их турецкому языку и культуры, а также укреплению связей между тюркскими странами. За время существования Проекта очень много казахстанцев смогло получить качественное образование в Турецкой Республике [6].

Следует также отметить и Программу «Стипендии Турции» Управления по делам турков проживающих за рубежом и родственных народов. Управление при Аппарате премьер-министра Турции вносит большой вклад в развитие образования стран Центральной Азии. Так, Аппарат премьер-министра, руководствуясь девизом «Турция делает всё для образования», ежегодно проводит экзамены на соискание стипендий для иностранных студентов, желающих получить высшее образование в Турции. Право на участие в экзамене имеют учащиеся последних классов и выпускники школ, не являющиеся гражданами Республики Турция. Успешно сдавшие экзамен не только имеют возможность проходить бесплатное обучение в лучших ВУЗах Турции, но и будут получать государственные стипендии и иметь право на бесплатное проживание в общежитиях.

Среди самых успешных примеров казахстанско-турецкого сотрудничества в культурно-гуманитарной области является сфера образования. Таким образом, наиболее продвинутым проектом в сфере



ТУРЦИЯ НИКОГДА НЕ ЗАБЫВАЛА, ЧТО ЕЕ ИСТОРИЧЕСКИЕ КОРНИ ПРОИЗРАСТАЮТ ИЗ ПРИСЫРДАРЬИНСКИХ ЗЕМЕЛЬ, НАХОДЯЩИХСЯ В СТЕПЯХ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНА, ОТКУДА ИХ ПРЕДКИ ТЮРКИ-ОГУЗЫ НАЧАЛИ СВОЙ ПУТЬ В АНАТОЛИЮ И НА СТРАНИЦЫ ВСЕМИРНОЙ ИСТОРИИ.

TURKEY HAS NEVER FORGOTTEN THAT ITS HISTORICAL ROOTS GROW FROM THE SYR DARYA LAND IN THE STEPPES OF MODERN KAZAKHSTAN, WHERE THEIR ANCESTORS OGUZ TURKS BEGAN THEIR JOURNEY TO ANATOLIA AND TO THE PAGES OF THE WORLD HISTORY.



III. Cooperation between Kazakhstan and Turkey in the Field of Education

Among the priorities of the Turkish cultural cooperation in Central Asia and in particular in Kazakhstan, we can distinguish the implementation of joint projects in the sphere of education and culture. For instance, The Big Student Project was created to help youth of the Turkic states to get education at Turkish universities, to learn Turkish language and culture, as well as to strengthen the ties between the Turkic countries. Since the creation of the project, many Kazakhstanis have gotten high quality education in the Republic of Turkey [6].

It is also important to note the «Turkey Scholarships» Program of the Office of Affairs of Turks Abroad and Relative Communities. The institution under the Office of the Prime Minister of Turkey makes a great contribution to the development of education in the Central Asian countries. For example, the Office of the Prime Minister, guided by the motto «Turkey is doing everything for Education», awards scholarships to international students who wish to pursue higher education in Turkey through conduction of examinations on an annual basis. High school students and school graduates who are not citizens of the Republic of Turkey have the right to participate in the exams. The students that pass the exams, not only have the opportunity to get free education in the best universities of Turkey, but also to receive state grants and they have rights to get free accommodation in dormitories.

The sphere of education is among the most successful examples of the Kazakh-Turkish cooperation in cultural and humanitarian fields. Thus, the most advanced project in

образования стал Международный Казахско-турецкий Университет им. Х.А. Ясави в г. Туркестане, учреждённый 6 июня 1991 г. по указу Президента РК Н.А. Назарбаева. Первоначально он именовался как Туркестанский Государственный Университет (ТурГУ). Однако согласно подписанному «Соглашению о сотрудничестве в областях образования, науки, культуры, и спортивных состязаний» (1 мая 1992 г.) вошедшей в Общую декларацию Алматинской встречи на высшем уровне между президентом РК Нурсултаном Назарбаевым и Премьер-министром Турецкой Республики, Сулейманом Демирелем, было решено, что «ТурГУ» должен стать университетом обеих стран. Меморандум о намерениях был подписан 28 сентября 1992 г. в Анкаре. «Соглашение о Создании Международного Казахско-турецкого университета имени Ходжи Ахмета Ясави в городе Туркестан» было подписано 31 октября 1992 между правительствами двух стран на Встрече на высшем уровне президентов тюркоязычных стран в Анкаре. Соглашение вступило в силу после того, как оно было ратифицировано законодательным актом

the field of education is the Khoja Akhmet Yasawi International Turkish-Kazakh University in Turkestan, established in June 6, 1991 by the decree of the President of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev. Initially, it was called the Turkestan State University. However, according to the signed "Agreement on cooperation in the fields of education, science, culture and sports" (May 1, 1992) included in the General Declaration of the Almaty summit meeting between the President of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev, and the Prime Minister of the Republic of Turkey, Suleyman Demirel, it was decided that the Turkestan State University should be an international university of the both countries. The Memorandum of Intent was signed on September 28, 1992 in Ankara. The "Agreement on the establishment of Khoja Akhmet Yasawi International Kazakh-Turkish University in Turkestan" was signed between the two governments at the Summit of the heads of the Turkic-speaking countries in Ankara on October 31, 1992. The Agreement entered into force after it was ratified by the



№3904 от 29 апреля 1993 г. Турецкого Великого Национального Собрания (Парламента Турции). Открытие университета в Туркестане положительно отразилось на самом городе. Он стал не просто историческим, а современным студенческим городом, а также символов дружбы между Казахстаном и Турцией. Сегодня МКТУ им. А. Ясави – современное высшее учебное заведение с солидной методической и экспериментальной базой. По данным на период 2015-2016 гг. университет состоит из 7 факультетов и 1 колледжа. В настоящее время в университете под руководством 960 преподавателей обучается около 7500 студентов из 16 тюркоязычных стран и 28 тюркских сообществ.

Другим ярким примером казахско-турецкого сотрудничества в сфере образования является деятельность Университета ино-



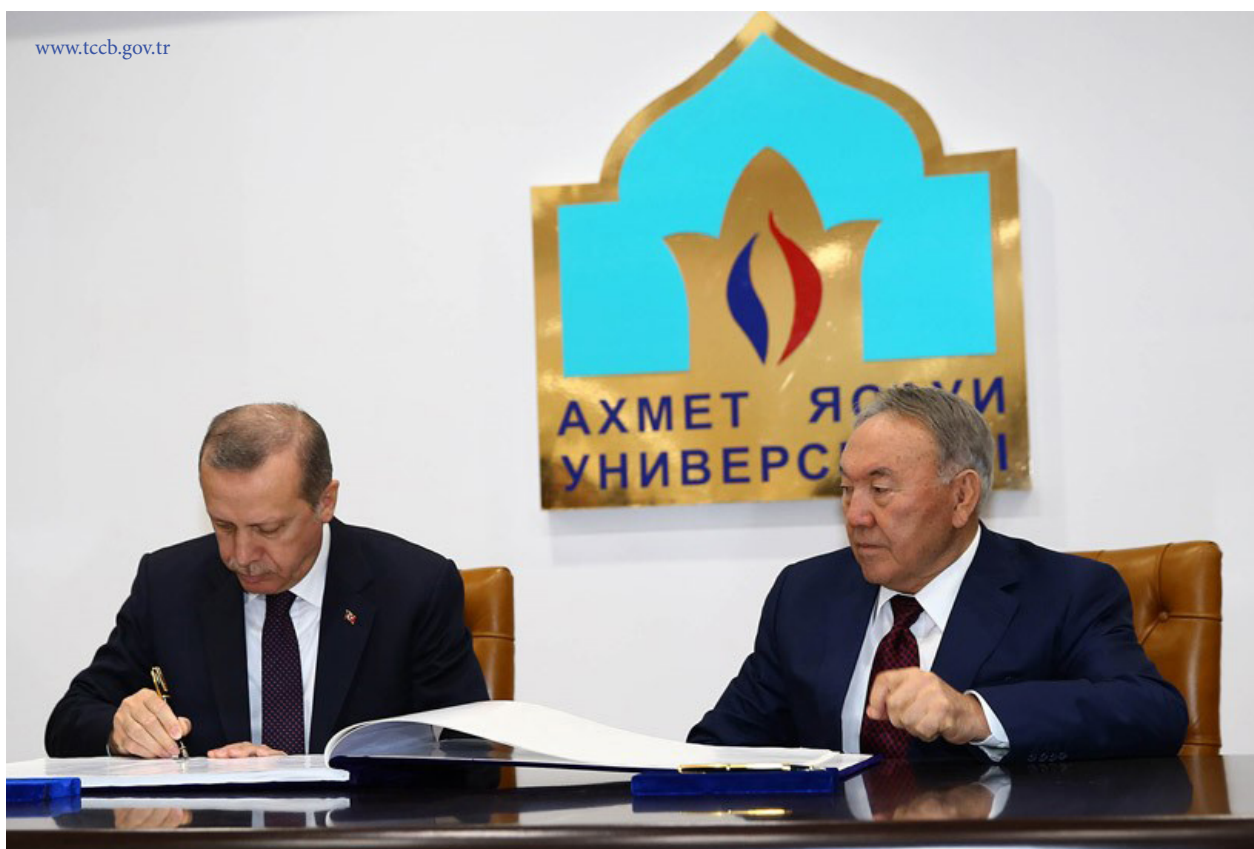
В НОВЫХ ИСТОРИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ КАЗАХСТАН ЗАИНТЕРЕСОВАН В ТОМ, ЧТОБ В ПОЛНОЙ МЕРЕ ЗАДЕЙСТВОВАТЬ ВСЕ ПОТЕНЦИАЛ МНОГОПЛАНОВОГО СОТРУДНИЧЕСТВА С ТУРЦИЕЙ, КАК НА ДВУСТОРОННЕЙ ОСНОВЕ, ТАК И ВО ВЗАИМОДЕЙСТВИИ НА МНОГОСТОРОННЕМ УРОВНЕ.

IN THE NEW HISTORICAL CIRCUMSTANCES, KAZAKHSTAN IS INTERESTED IN FULLY ACTIVATING THE MULTIFACETED COOPERATION POTENTIAL WITH TURKEY BOTH ON BILATERAL AND MULTILATERAL LEVELS.



legislative act #3904 of April 29, 1993 by the Turkish Grand National Assembly (Parliament of Turkey). The opening of the University in Turkestan had a positive impact on the city. It became not just a historic site, but also a modern student oriented town, as well as a symbol of friendship between Kazakhstan and Turkey. Today, the Khoca Akhmet Yasawi International Turkish-Kazakh University is a modern higher education institution with a solid methodological and experimental base, with an enrollment of more than 15 thousand students from both the Turkic-speaking countries and communities. According to the data for the period of 2015-2016, the university consists of 7 faculties and 1 college. Currently, the university has 960 instructors and 7500 students from 16 Turkic-speaking countries and 28 Turkic communities.

www.tccb.gov.tr



странных языков и деловой карьеры в Алматы, открытие которого состоялось в 2005 г. Университет иностранных языков и деловой карьеры является некоммерческой негосударственной организацией образования – многопрофильным высшим учебным заведением, реализующим образовательные программы подготовки специалистов с высшим профессиональным образованием и послевузовского профессионального образования по широкому спектру специальностей, являясь одновременно одним из ведущих научных и методических центров по обучению иностранным языкам и другим областям своей деятельности. Учредителями университета являются Общественный Фонд «Фонд Культуры Центральной Азии».

Необходимо отметить также деятельность в Казахстане и центральноазиатском регионе в целом, Турецкого агентства по сотрудничеству и развитию при Аппарате Премьер-министра Республики Турция (ТИКА / Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, TİKA), которое было основано в 1992 году, после распада Советского Союза.

Первое Координационное бюро ТИКА в Центральной Азии был открыто в Туркменистане. Со временем количество офисов в Евразийском регионе увеличилось до 6, с помощью которых ТИКА предоставляет необходимую техническую помощь. Сегодня в Казахстане и других странах центрально-азиатского региона совместно с ТИКА реализуются проекты не только в сельском хозяйстве, в области новых технологий, туризма, финансов, статистики, строительства автодорог, здравоохранения, но и образования и культуры, научно-просветительской деятельности. Стоит отметить, что 56 филиалов Турецкого агентства по сотрудничеству и координации при Правительстве



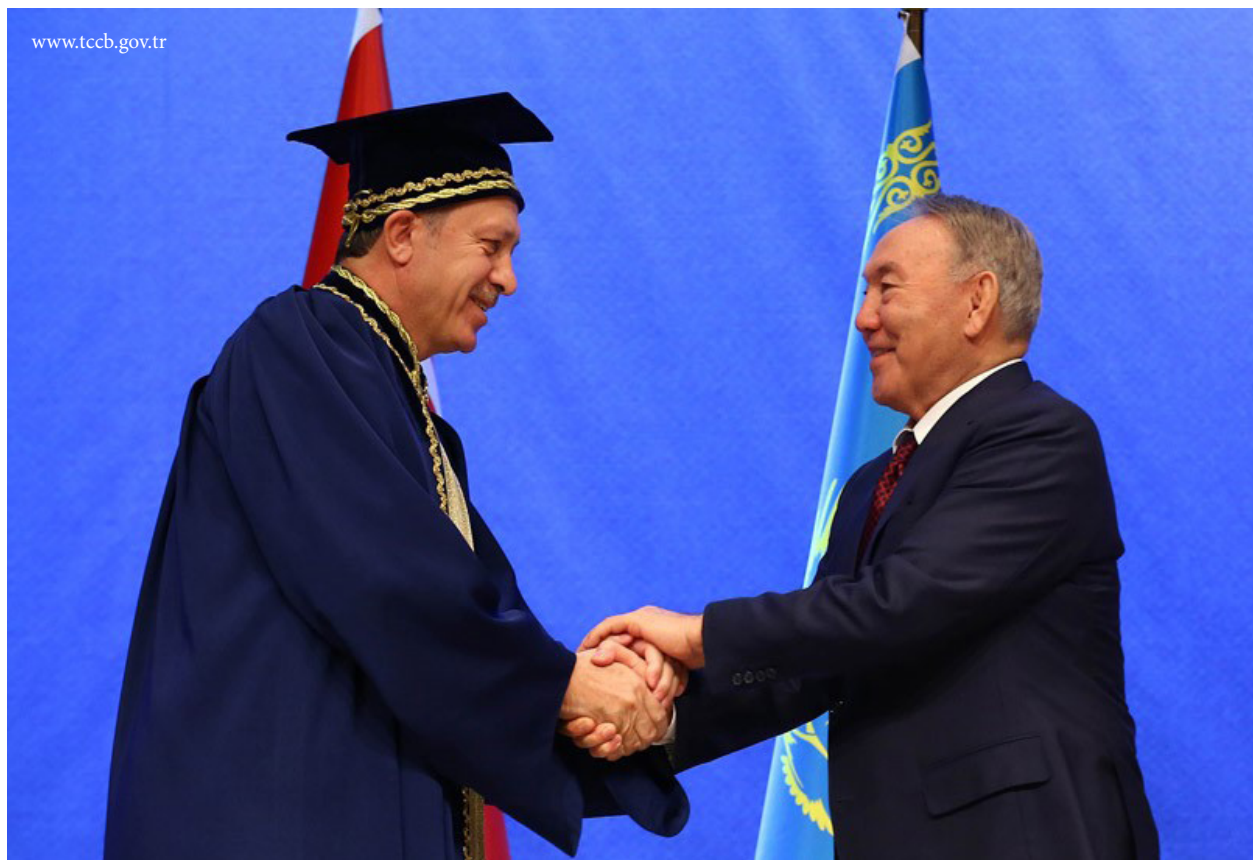
ВАЖНУЮ РОЛЬ В НАЛАЖИВАНИИ НАУЧНЫХ СВЯЗЕЙ НА ЕВРАЗИЙСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ ВЫПОЛНЯЕТ ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ В Г. АЛМАТЫ, ЯВЛЯЮЩЕЙСЯ ФИЛИАЛОМ МЕЖДУНАРОДНОГО КАЗАХСКО-ТУРЕЦКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. Х.А. ЯСАВИ. ИНСТИТУТ ПРИНИМАЕТ УЧАСТИЕ В СОХРАНЕНИИ ИСТОРИЧЕСКОГО И КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКОГО РЕГИОНА, ДОСТИЖЕНИИ МИРА И СОТРУДНИЧЕСТВА, РАЗРАБОТКЕ РЕКОМЕНДАЦИЙ В ОБЛАСТИ ПОЛИТИЧЕСКИХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ СТРАТЕГИЙ И НОВЫХ НАПРАВЛЕНИЙ.

THE EURASIAN RESEARCH INSTITUTE IN ALMATY, WHICH IS A BRANCH OF THE KHOJA AKHMET YASSAWI INTERNATIONAL KAZAKH-TURKISH UNIVERSITY, PLAYS AN IMPORTANT ROLE IN THE ESTABLISHMENT OF SCIENTIFIC RELATIONS IN EURASIA. THE INSTITUTE TAKES PART IN PRESERVING HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE OF THE CENTRAL ASIAN REGION, REACHING PEACE AND COOPERATION, FORMING RECOMMENDATIONS IN AREAS OF POLITICAL AND ECONOMIC STRATEGIES AND NEW TRENDS.



The University of Foreign Languages and Business Career, which was opened in Almaty in 2005 is another example of Kazakh-Turkish cooperation in the field of education. The University is a non-profit non-governmental and diversified higher education institution, which is implementing graduate and post-graduate educational programs on a wide range of areas, as well as being one of the leading scientific and methodological centers of foreign languages training. The "Fund of the Central Asian culture" is the founder of the University.

It is also necessary to note the activity of the Turkish Agency of Cooperation and Development under the office of the prime minister of the Republic of Turkey (TIKA / Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, TİKA), created in 1992 after the collapse of the Soviet Union, in Kazakhstan and in the Central Asian region in general. The first TIKA Coordination Office in Central Asia was opened in Turkmenistan. Over time, the number of offices in the Eurasian region has increased to 6, by means of which TIKA provides the necessary technical assistance. Today in Kazakhstan and other countries of the Central Asian region, the projects are being implemented together with TIKA not only in agriculture, new technologies, tourism, finance, statistics, road construction, health care, but also in education and culture, scientific and educational activities. It is worth mentioning that TIKA has 56 branch offices in more than 50 countries around the world. In the area of cooperation and humanitarian aid, TIKA has ranked first in the last three year and it has integrated global projects in 150 countries [7].



Турецкой Республики представлены сегодня в более 50 странах мира. В сфере сотрудничества и гуманитарной помощи ТИКА в течение последних трех лет занимает первое место в мире, а в 150 государствах интегрированы глобальные проекты [7].

IV. Роль Казахстана и Турции в налаживании культурных и научных связей на евразийском пространстве

Признание Турцией достигнутых высоких достижений в Центральной Азии за Казахстаном привлекает к нему симпатии всего тюркоязычного мира. «Сверкающая звезда региона» – так охарактеризовал Казахстан, бывший президент Турции Абдулла Гюль. Крепнущее партнерство Казахстана и Турции и сближение тюркоязычных государств являются важным фактором евразийского сотрудничества.

Новый импульс тесному сотрудничеству придал подписанный президентами Договор о стратегическом партнерстве между

IV. The Role of Kazakhstan and Turkey in Establishing Cultural and Scientific Relations in Eurasia

Turkey's recognition of Kazakhstan's position in Central Asia attracted the sympathies of the entire Turkic world. The former President of Turkey, Abdullah Gul, described Kazakhstan as the «Shining Star of the region». The growing partnership between Kazakhstan and Turkey and the rapprochement of the Turkic states are an important factor of the Eurasian cooperation.

The Strategic Partnership Agreement between the Republic of Kazakhstan and the Turkish Republic (2009) gave further impetus to close cooperation. Besides the defining document, the parties have also signed agreements at the governmental level on cooperation in science and technology. Constructive dialogue between Kazakhstan and Turkey continues in the multilateral context in the framework of the UN, the Economic

Республикой Казахстан и Турецкой Республикой (2009). Кроме этого определяющего документа, стороны на правительственном уровне подписали, в том числе, соглашения о сотрудничестве в области науки и техники. Конструктивный диалог между Казахстаном и Турцией продолжается и в многостороннем плане – в рамках ООН, Организации экономического сотрудничества (ОЭС), Организации исламского сотрудничества (ОИС), ОБСЕ, Совещание по взаимодействию и мерам доверия в Азии (СМВДА), Совета тюркоязычных государств (ССТГ) и других объединений. Турция поддержала кандидатуру Казахстана в проведении Всемирной специализированной выставки «ЭКСПО-2017» и в непостоянные члены Совета безопасности (СБ) ООН. Государственный визит Президента Турецкой Республики Р.Т. Эрдогана 15-17 апреля 2015 г. в Казахстан безусловно задаст новую динамику казахстанско-турецкому сотрудничеству.

Важную роль в сближение тюркоязычных государств мира руководство Турецкой Республики отводит Президенту Республики Казахстан Нурсултану Назарбаеву. Действительно, глава Казахстана впервые объединил тюркский мир на институциональной основе, став инициатором таких интеграционных процессов, как Парламентская ассамблея тюркоязычных государств (ТюркПА), Совет сотрудничества тюркоязычных государств (Тюркский совет), Совет старейшин тюркского мира, Тюркская академия и др.

Активную роль в упрочении научных контактов между двумя странами играет Высшее общество культуры, языка и истории им. Ататюрка. Данное общество, являющееся по существу национальной академией наук гуманитарного профиля, изъявило готовность



ДАЛЬНЕЙШАЯ ИНТЕНСИФИКАЦИЯ КАЗАХСТАНСКО-ТУРЕЦКИХ ОТНОШЕНИЙ, В ТОМ ЧИСЛЕ В ОБЛАСТИ КУЛЬТУРНО-ГУМАНИТАРНЫХ ОТНОШЕНИЙ, ИХ НАПОЛНЕНИЕ НОВЫМ СОДЕРЖАНИЕМ ОТВЕЧАЕТ ДОЛГОСРОЧНЫМ СТРАТЕГИЧЕСКИМ ИНТЕРЕСАМ ДВУХ СТРАН И ЯВЛЯЕТСЯ ВАЖНЫМ ФАКТОРОМ ЕВРАЗИЙСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА. СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ ТАКОВЫ, ЧТО КОНСОЛИДАЦИЯ ТЮРКСКОГО МИРА НЕ ПРОТИВОРЕЧИТ ШИРОКОЙ ЕВРАЗИЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ, А, НАОБОРОТ, ВЛИЯЕТ НА НЕЕ ПОЗИТИВНЫМ ОБРАЗОМ.

THE FURTHER INTENSIFICATION OF KAZAKH-TURKISH RELATIONS, INCLUDING CULTURAL AND HUMANITARIAN RELATIONS, AND FILLING THEM WITH NEW CONTENT MEETS THE LONG-TERM STRATEGIC INTERESTS OF BOTH COUNTRIES AND IS AN IMPORTANT FACTOR OF THE EURASIAN COOPERATION. TODAY'S REALITIES ARE AS FOLLOWS: CONSOLIDATION OF THE TURKIC WORLD DOES NOT CONTRADICT THE GENERAL EURASIAN INTEGRATION, BUT AFFECTS IT IN A POSITIVE WAY.



Cooperation Organization (ECO), the Organization of Islamic Cooperation (OIC), the OSCE, the Conference on Interaction and Confidence-Building Measures in Asia (CICA), the Cooperation Council of Turkic Speaking States (CCTS) and other associations. Turkey has supported the candidacy of Kazakhstan in the International Specialized Exhibition EXPO-2017 and as the non-permanent member of the Security Council (SC) of the United Nations.

The government of the Turkish Republic recognizes the important role played by the president of the Republic of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev, in bringing closer the Turkic speaking countries. Indeed, the head of Kazakhstan united the Turkic world on the institutional base becoming the initiator of such integrational processes as the Parliamentary Assembly of the Turkic Speaking Countries (TURKPA), the Council of Cooperation of the Turkic Speaking States (Turkic Council), the Council of Council of Elders of the Turkic World, the Turkic Academy, TURKSOY, etc. [8].

The High Institution of Culture, Language and History after Ataturk plays an active role in strengthening the scientific contacts between the two countries. This Institution being in essence the national Academy of Sciences in the humanities, has expressed willingness to participate in preparation of the publication of the Kazakh encyclopedia and the «Music of the Turkic world» journal, as well as joint projects to study Korkut heritage and archaeological sites.

In addition, the Office of Affairs of Turks Abroad and Relative Communities offers a research program for Kazakh and foreign scientists.

участвовать в подготовке издания Казахской энциклопедии, журнала «Музыка тюркского мира», а также в совместных проектах по изучению наследия Коркута и археологических памятников.

Помимо этого, Управление по делам турок, проживающих за рубежом, и родственных народов открыло исследовательскую программу для казахстанских и зарубежных ученых. Докторам наук, проживающим за границей, предлагается грант 2500 лир на проведение исследования в Турции. Управление обеспечивает стипендией ученых, которые получили степень доктора наук, а также тех, которые учатся в докторантуре и пишут диссертацию за границей. В рамках программы на исследования гуманитарных и социальных дисциплин иностранным ученым выплачивается стипендия на сумму 2500 лир. Цель программы – привлечение иностранных ученых для совместных с турецкими учеными исследований. При этом Управление оказывает помощь для участия в научных мероприятиях тем ученым, которые успешно провели исследование в Турции.

Важную роль в налаживании научных связей на евразийском пространстве выполняет Евразийский научно-исследовательский институт в г. Алматы, являющейся филиалом Международного казахско-турецкого университета им. Х.А. Ясави. Основными целями Института являются проведение академических исследований, сбор информации, планирование проектов в самых разных областях: экономика, энергетика, финансы, международные отношения, безопасность, новые технологии, образование, культура, искусство, филология, религия, философия, политика, социология, история, археология и др. охватывая все Евразийское пространство, от Балкан до Монголии. Кроме этого Институт принимает участие в сохранении исторического и культурного наследия центрально-азиатского региона, достижении мира и сотрудничества, разработке рекомендаций в области политических и экономических стратегий и новых направлений. В качестве примера широкой научной деятельности Института можно привести:

- Международный семинар на тему «Казахское ханство и Казахстан: идейно-



This program offers a grant in the amount of 2500 lira to foreign scholars to conduct research in humanitarian and social sciences in Turkey. The Office provides scholarships to scientists, who hold a doctoral degree and who are currently working on the doctoral thesis abroad. Within the framework of the program, a stipend in the amount of 2500 lira is paid to foreign scientists to study humanities and social sciences. The purpose of the program is to attract foreign scientists to make a joint research with Turkish scientists. Moreover, the Office assists scientists who have successfully carried out a study in Turkey to participate in scientific events.

The Eurasian Research Institute in Almaty, which is a branch of the Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, plays an important role in the establishment of scientific relations in Eurasia. The main objectives of the Institute are conducting academic research, data collection, project planning in many areas such as economics, energy, finance, international relations, security, new technologies, education, culture, art, philology, religion, philosophy, politics, sociology, history, archeology, etc. in the entire Eurasian space from Balkans to Mongolia. Apart from that, the institute takes part in preserving historical and cultural heritage of the Central Asian region, reaching peace and cooperation, forming recommendations in areas of political and economic strategies and new trends. The following can be mentioned as examples of the activity of the Institute:

- International seminar on «Kazakh Khanate and Kazakhstan: Ideological and Historical Ties» (February 27, 2015) dedicated to the 550th anniversary of the Kazakh Khanate. This scientific seminar was jointly held with the International Turkic Academy. The seminar was attended by representatives of Kazakhstan, Turkey, Uzbekistan and Kyrgyzstan. At the seminar, in addition to discussing the international value of the 550-year anniversary of the Kazakh Khanate, the possibility

исторические связи» (27 февраля 2015 г.), посвященного 550-летию образования Казахского ханства. Данный научный семинар был проведен совместно с Международной Тюркской академией. Участниками семинара стали представители Казахстана, Турции, Узбекистана и Кыргызстана. На семинаре помимо обсуждения международного значения 550-летней годовщины создания Казахского ханства, также были рассмотрены возможности реализации совместных научных проектов, касающихся фундаментальных вопросов тюркской истории;

- Международный симпозиум «Матуридизм: Прошлое, Настоящее и Будущее» (16-18 апреля 2015 г., Туркестан). Симпозиум был посвящен учению Имама Матуриди (870-945/945). Учение Матуриди разработанное им в Самарканде легло в основу доктрины ханафитской школы ортодоксального суннитского ислама и прежде всего всех тюрко-мусульманских народов;
- Международный семинар-практикум «Историография и источники в Центральной Азии: новое о прошлом, настоящем и будущем» (13 ноября 2015 г.), посвященный проблемам освещения и анализа прошлого и настоящего историографии и источников в Центральной Азии. Данное мероприятие было организовано совместной с Институтом истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова КН МОН РК и Международной Тюркской академией. На семинаре были рассмотрены актуальные методологические проблемы изучения истории, историографии Центральной Азии на основе имеющихся и вновь выявленных архивных источников, обозначены приоритетные задачи дальнейшего развития данной области. В современном мире исследование этих проблем становится актуальной темой, так как ретроспективный анализ результатов освящения в историографии способствует формированию будущих задач и перспектив изучения истории Центральной Азии в целом, развития тюркских народов, их языков и тюркской цивилизации;

of implementing joint research projects related to the fundamental questions of the Turkic history were considered;

- International symposium of "Maturidism: Past, Present and Future" (April 16-18, 2015, Turkistan). The symposium was dedicated to the teaching of Imam Maturidi (870-945). Maturidi's doctrine which he developed in Samarkand served as a base for the doctrine of the Khanifi School of the Orthodox Sunni Islam and all the Turkic Muslim people;
- International practical seminar "Historiography and Historical Sources of Central Asia: New About the Past, Present and the Future" (November 13, 2015), dedicated to problems of analyzing the past and the present of Historiography and Historical Sources in Central Asia. This event was organized together with the Institute of History and Ethnology of Ch. Valikhanov under the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan and with the International Turkic Academy. During the seminar, many current methodological problems of studying history and historiography in Central Asia based on current and newly discovered archived sources and priorities of the further development of this field were identified. In the modern world, research on these issues is becoming more common because a retrospective analysis of the results of studying historiography helps to specify future objectives and perspectives in studying the history of Central Asia, the development of Turkic people, their languages and the Turkic civilization;
- The International Practical Seminar "Spiritual Heritage of Khoja Akhmet Yassawi" (February 18, 2016), which was organized by the Eurasian Research Institute and the Department of TURKSOY of the Faculty of Orientalology of the Al Farabi Kazakh National University. The event was dedicated to the 850th

– Международный семинар-практикум «Духовное наследие Ходжи Ахмеда Ясави» (18 февраля 2016 г.), организаторами которой стали Евразийский научно-исследовательский институт и кафедра «ТЮРКСОЙ» факультета востоковедения Казахского национального университета им. аль-Фараби. Мероприятие было посвящено 850-летию со дня кончины Ходжи Ахмеда Ясави, а также приурочено к объявленному ЮНЕСКО – Году Ахмеда Ясави. Главной целью семинара-практикума было ознакомление с творчеством и духовным наследием одной из важнейших фигур в истории тюркской культуры. Участники семинара обсудили жизнь основателя тюркской ветви суфизма, а также его творчество, так или иначе затронувшее духовную жизнь тюркских народов региона и всего тюркского мира;

– Симпозиум «мозговых центров» Евразии (22-24 ноября 2016 г., Анкара). Симпозиум был проведен в рамках проекта, порученного Управлением по делам турок, проживающих за рубежом, и родственных народов при аппарате Премьер-министра Турецкой Республики Евразийским научно-исследовательским совместно с аналитическими центрами, действующими в Евразийском регионе. В ходе мероприятия участниками симпозиума были обсуждены актуальные для Евразийского региона вопросы в таких областях как экономика, транспорт, энергетика, международные отношения и безопасность. Главная задача Симпозиума заключалась в том, чтобы, встретившись друг с другом, исследователи «мозговых центров» Евразии получили возможность реализовать множество совместных проектов и научных исследований в будущем. В работе Симпозиума приняли 40 различных организаций из 13 стран мира.

V. Заключение

Казахстан и Турция, имея общее историческое прошлое, родственность языков, религии и культуры, обладают и схожей системой ценностей. Рост числа казахстанских и турецких граждан, несущих и желающих развивать эти ценности, является вкладом в

anniversary of the decease of Khoja Akhmet Yassawi and coincided with the year of Khoja Akhmet Yassawi declared by the UNESCO. The main objective of the practical seminar was familiarization with the spiritual heritage of one of the most important figures of the history of the Turkic culture. Participants of the seminar discussed the life of the founder of the Turkic branch of Sufism and his works that in some way has to do with the spiritual life of the Turkic people of the region and the whole Turkic world;

- Symposium of "Brain Centers" of Eurasia (November 22-24, 2016, Ankara). The symposium was held by the Eurasian Research in cooperation with the think tanks operating in the Eurasian region as part of the project, commissioned by the Office of Affairs of Turks Abroad and Relative Communities at the Office of the Prime Minister of the Republic of Turkey. During the event, issues relevant to the Eurasian region in areas such as economy, transport, energy, international relations and security were discussed by the participants of the symposium. The main objective of the symposium was to provide an opportunity for «think tank» researchers to implement a number of joint projects and research in the future. 40 different organizations from 13 countries attended the Symposium.

V. Conclusion

Kazakhstan and Turkey having common historical past, related language, religion and culture also have a similar value system. The increasing number of Kazakh and Turkish citizens, who wish to develop these values, is a contribution into the stability of the entire Eurasian territory. Based on the aforementioned fact, joint activity in the sphere of culture and education stems. On this basis, joint activities in the field of culture and education are based.

стабильность на всей территории Евразии. Исходя из этого и строится совместная деятельность в сфере культуры и образования.

Таким образом, дальнейшая интенсификация казахстанско-турецких отношений, в том числе в области культурно-гуманитарных отношений, их наполнение новым содержанием отвечает долгосрочным стратегическим интересам двух стран и является важным фактором евразийского сотрудничества. Современные реалии таковы, что консолидация тюркского мира не противоречит широкой евразийской интеграции, а, наоборот, влияет на нее позитивным образом [9].

Литература и источники:

1. Турция между Европой и Азией. Итоги европеизации на исходе 20 века. М., 2001.
2. Конгар Э. Значение Турции в мире // <http://www.meast.spb.ru>
3. <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1454772060>, 06.02.2016.
4. Центр культуры «Казахстан» открылся в Турции // <http://www.kazpravda.kz/news/kultura/tsentr-kulturi-kazahstan-otkrilsya-v-turtsii/?print=yes>
5. http://www.inform.kz/ru/v-nazarbaev-centre-v-astane-proydet-vystavka-kul-turnogo-naslediya-turcii_a2643698
6. Хас К. Особенности внешней политики Турции в Центральной Азии // Армия и общество. 2013. №3 (35).
7. <http://www.tika.gov.tr/sayfa/hakimizda-14649>
8. <http://www.turksoy.org.tr>
9. «Тюркский» аспект современного евразийства // http://www.eurasialegal.info/index.php?option=com_jcontentplus&view=article&id=66%3Alr-&catid=1%3Aeurasianintegration&Itemid=40

Thus, the further intensification of Kazakh-Turkish relations, including cultural and humanitarian relations, and filling them with new content meets the long-term strategic interests of both countries and is an important factor of the Eurasian cooperation. Today's realities are as follows: consolidation of the Turkic world does not contradict the general Eurasian integration, but affects it in a positive way [9].

Literature cited:

1. Турция между Европой и Азией. Итоги европеизации на исходе 20 века. М., 2001.
2. Конгар Э. Значение Турции в мире // <http://www.meast.spb.ru>
3. <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1454772060>, 06.02.2016.
4. Центр культуры «Казахстан» открылся в Турции // <http://www.kazpravda.kz/news/kultura/tsentr-kulturi-kazahstan-otkrilsya-v-turtsii/?print=yes>
5. http://www.inform.kz/ru/v-nazarbaev-centre-v-astane-proydet-vystavka-kul-turnogo-naslediya-turcii_a2643698
6. Хас К. Особенности внешней политики Турции в Центральной Азии // Армия и общество. 2013. №3 (35).
7. <http://www.tika.gov.tr/sayfa/hakimizda-14649>
8. <http://www.turksoy.org.tr>
9. «Тюркский» аспект современного евразийства // http://www.eurasialegal.info/index.php?option=com_jcontentplus&view=article&id=66%3Alr-&catid=1%3Aeurasianintegration&Itemid=40

DEVELOPMENTS IN THE PUBLIC BUDGET IN 2015-2016 IN THE TURKISH ECONOMY

DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK



The Turkish economy has faced a broadly growing potential since last year due to expansionary fiscal and monetary policies in 2015. The economy grew by 4% last year and fiscal measures that were used to encourage domestic demand were the main drivers of this growth performance. For example, the minimum wage was increased by 30% in June 2015 which caused public expenditures (current expenditures) to increase

significantly. Rising the monthly net minimum wage of a worker from 1000 TL to above 1300 TL is expected to directly affect more than 8 million workers in the formal sector.

In the Medium Term Program, the Turkish economy is expected to grow 4.5% in 2016 due to continued expansionary fiscal policies to boost domestic consumption. However, most experts expect a lower growth rate

(3.8%) in 2016 because of global conflicts in international markets and reduction in the amount of foreign finance to the economy. In 2015, the central government budget deficit was amounted to 22.6 billion TL (1.5% to GDP) and non-interest budget surplus amounted to 30 billion TL (1.2% to GDP). This means that the fiscal realizations are still below the targets (3%) and their positive effect on financial market will continue in 2016.

However, non-interest budget expenditures were higher than expected in 2015 (by 34 billion TL or 1.7% to GDP). The most important reason for this increase was the increase in investment expenditures mainly made with the aim of increasing economic growth. On the other hand, this increase in public expenditures were balanced with an increase in public revenues mainly due to high consumption taxes and non-tax revenues. As a result, the public revenues in 2015 budget increased the targeted levels by 31.4 billion TL. Also, in 2016, Action Plan, new arrangements in public revenues (especially taxes) are planned.



THE BUDGET PERFORMANCE AND STABILIZED PUBLIC DEBT RATIOS SHOW THAT FISCAL DISCIPLINE IN THE TURKISH ECONOMY HAS BEEN ACHIEVED.



IN THE MEDIUM TERM PROGRAM THE TURKISH ECONOMY IS EXPECTED TO GROW 4.5% IN 2016 DUE TO CONTINUED EXPANSIONARY FISCAL POLICIES TO BOOST DOMESTIC CONSUMPTION.



For example, personal income and corporate income taxes will be merged into a simple income tax regime along international good practices. Besides, customs procedures will be consolidated into a single-shop system and corporate governance of state owned firms will be aligned with international codes. Despite all these improvements in the revenue side of the public budget, the budget deficit is expected to increase to 2% in 2016 due to the pre-election commitments such as increase in minimum wages and some pension adjustments.

On the other hand, EU defined public debt to GDP ratio is expected to fall from 32.9% in 2015 to 31.6% in 2016 due to the stability in debt payments. However, the budget performance and stabilized public debt ratios show that fiscal discipline in the Turkish economy has been achieved. Actually, this performance (fiscal indicators) are the most successive indicators among the other macro economic indicators in the economy between 2015-2016. Solid public finance figures in the Turkish economy will remain key indicators for maintaining economic stability in the country.

УЗБЕКИСТАН ПРИНЯЛ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВО В ОИС-2017

ERKIN BAYDAROV

18-19 октября 2016 г. в Ташкенте состоялась 43-я сессия Совета министров иностранных дел Организации исламского сотрудничества (ОИС). Совет министров иностранных дел является одной из важных структур Организации исламского сотрудничества и его сессии ежегодно проводятся в одной из стран-членов ОИС.



В работе СМИД приняли участие делегаты из более чем 50 стран-членов организации (из которых 26 представляли главы МИД стран-участниц) во главе с генеральным секретарем организации Ияд Амин Мадани, а также представители стран-наблюдателей и международных организаций.

В ходе заседания СМИД, его участники обсудили поддержание межгосударственного диалога, решения стоящих перед ОИС вопросов укрепления мира, принятия совместных усилий по борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом, а также углубления взаимодействия в политической, экономической, научной, образовательной и культурной сферах. В общей сложности было утверждено более 100 резолюций. Главным итоговым документом стала Ташкентская декларация, в которой нашли свое отражение политические, экономические, культурно-гуманитарные вопросы, находящиеся в повестке дня ОИС, а также приоритеты предстоящего председательствования Узбекистана в организации в 2017 г.

На церемонии открытия 43-й сессии Совета министров иностранных дел Организации исламского сотрудничества в Ташкенте с речью выступил и. о. президента Узбекистана Шавкат Мирзиёев. В своей речи он подчеркнул, что повесткой дня 43-й сессии Совета была определена тема «Образование и просвещение - путь к миру и созиданию». Эта идея естественным образом гармонирует со знаменитым хадисом, который гласит: «Стремись к знаниям от рождения до смерти». Данная тематика сессии была предложена еще Первым Президентом Республики Узбекистан Исламом Каримовым.

Действительно, сегодня, когда мир стремительно меняется, возникают новые вызовы и угрозы стабильности и устойчивому развитию народов, внимание к просвещению, к духовному, нравственному началу, привитие молодежи стремления к знаниям, потребности в самосовершенствовании, актуальна как никогда.

И. о. президента Узбекистана Шавкат Мирзиёев отметил, что в качестве действующего председателя Совета министров иностранных дел



ПОВЕСТКОЙ ДНЯ 43-Й СЕССИИ СОВЕТА БЫЛА ОПРЕДЕЛЕНА ТЕМА «ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОСВЕЩЕНИЕ - ПУТЬ К МИРУ И СОЗИДАНИЮ», ЧТО ГАРМОНИРУЕТ СО ЗНАМЕНИТЫМ ХАДИСОМ: «СТРЕМИСЬ К ЗНАНИЯМ ОТ РОЖДЕНИЯ ДО СМЕРТИ».



СОВЕТ МИНИСТРОВ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ОИС ОДОБРИЛ ПРОГРАММУ ВЫДЕЛЕНИЯ СТРАНАМ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ 6 МИЛЛИАРДОВ ДОЛЛАРОВ НА БЛИЖАЙШИЕ ПЯТЬ ЛЕТ.



Организации исламского сотрудничества Республика Узбекистан приложит все усилия для того, чтобы внести свой вклад в дальнейшее повышение ее потенциала и в достижение ее благородных целей. В период своего председательствования в Совете Узбекистан будет выступать за укрепление роли ОИС как эффективного и авторитетного форума мусульманских государств.

Среди важнейших приоритетов председательствования Узбекистана в ОИС-2017 и. о. президента страны Ш. Мирзиёев обозначил следующие моменты: 1. образование как важнейший фактор прогресса; 2. инновационное развитие, научно-техническая кооперация и внедрение новых технологий, достижений науки и техники; 3. проблемы безопасности; 4. рациональное использование и расширение международного торгово-экономического, финансового, инвестиционного сотрудничества государств-членов ОИС, создание транспортных коридоров; 5. создание международного научно-исследовательского центра по изучению религиозно-духовно-





www.nuz.uz

го наследия мыслителей исламского Востока (в Самарканде) и создание в составе Ташкентского исламского университета специальной кафедры Исламской организации по образованию, науке и культуре (ISESCO); 6. поддержка идеи создания безъядерной зоны на Ближнем Востоке. Лозунг «Образование и просвещение - путь к миру и созиданию» ясно и четко отражает видение Узбекистаном этих приоритетов.

В ходе заседания СМИД Генеральный секретарь Организации исламского сотрудничества Ияд Амин Мадани заявил, что Совет министров иностранных дел ОИС одобрил программу выделения странам Центральной Азии 6 миллиардов долларов

на ближайшие пять лет. Однако, как и на что будут выделены эти средства не было сказано.

Безвременный уход из жизни Первого Президента Узбекистана Ислама Каримова накануне 43 сессии СМИД ОИС, вызвал большой интерес к этому мероприятию у многих экспертов. Некоторые даже высказали мнение, что, принимая саммит ОИС, Узбекистан обозначает свое лидерство в Центральной Азии. Так это или нет покажет время.

В заключении, следует отметить, что ОИС была основана в сентябре 1969 года и на сегодняшний день объединяет 57 стран, являясь самой крупной и наиболее влиятельной официальной правительственной мусульманской международной организацией. Узбекистан обрел членство в ОИС в 1996 году. Также стоит отметить, что Исламская Организация по образованию, науке и культуре (ISESCO) в рамках «Программы столиц исламской культуры» объявило узбекский город Бухару - «Столицей Исламской культуры-2020», что нашло свое отражение в Ташкентской декларации 43-й сессии Совета министров иностранных дел Организации исламского сотрудничества «Образование и просвещение – путь к миру и созиданию».

нашнинг 43-сессияси
ва бунёдкорлик йўли
19 октябрь 2016 й.

الدورة الثالثة والأربعون لمجلس
التعليم والتطوير
طشقند، أوزبكستان



43rd Session of the Council of Foreign Ministers of the OIC
Education and enlightenment – path to peace and creativity
Tashkent, Uzbekistan, 18–19 October 2016

43ème Session du Conseil des Ministres des Affaires Etrangères de l'OIC
Enseignement et instruction – voie vers la paix et la créativité
Tachkent, Ouzbékistan, 18–19 octobre 2016



RESIGNATION OF THE GOVERNMENT IN KYRGYZSTAN

LIDIYA PARKHOMCHIK

On October 26, 2016, the President of Kyrgyzstan, Almazbek Atambayev, signed a Decree on resignation of the Government of the Kyrgyz Republic. The President's Press Office reported that the Prime Minister, First Deputy Prime Minister, Deputy Prime Ministers, members of the Government and heads of administrative departments of Kyrgyzstan would continue to perform their duties until the establishment of the new Cabinet.

According to the Kyrgyz Law, the Government should be forced to resign if there is collapse of the majority coalition of the Kyrgyz Parliament. For instance, on October 24, 2016, the Social Democratic Party of Kyrgyzstan (SDPK),



THE PRESIDENT OF KYRGYZSTAN, ALMAZBEK ATAMBAYEV, SIGNED A DECREE ON RESIGNATION OF THE GOVERNMENT OF THE KYRGYZ REPUBLIC.



which had the majority of seats in the Parliament, announced about its withdrawal from the ruling coalition which consisted of the SDPK, Kyrgyzstan Party, Onuguu-Progress Party and Ata Meken Party. Actually, this is the second resignation of the Government in Kyrgyzstan in 2016. In April 2016, the Parliament already endorsed a new Government led by the country's sixth Prime Minister, Sooronbay Jeenbekov, while his predecessor, Temir Sariyev, resigned amid a corruption scandal.

It should be noted that the main reason for the coalition disintegration lies in the constitutional reforms proposed by the President-led SDPK. Those reform proposals were widely criticized

www.kloop.kg



by both majority of the Parliament members and the civil society. Actually, the latest version of the Constitution adopted in the referendum after the Second Kyrgyz Revolution in 2010 prohibited all kinds of amendments until 2020. However, in July 2016, a number of parties introduced a draft law during the referendum on amendments to the Constitutional law, which would provide the shift from the presidential-parliamentary system to the parliamentary system by strengthening the power of the Prime Minister.

It is already known that the law on a new referendum has been approved by the Parliament. Therefore, the referendum regarding the amendment to the Constitution could be scheduled for December 11, 2016. It is also expected that the new coalition of the parliamentary majority would be created by the end of this week. The SDPK and Kyrgyzstan Parties who jointly get 56 out of 120 seats in the Kyrgyz Parliament would search for the third party, probably, the Republic-Ata-Zhurt Party, in order to form a the three/four-party ruling coalition.



THE MAIN REASON FOR THE COALITION DISINTEGRATION LIES IN THE CONSTITUTIONAL REFORMS PROPOSED BY THE PRESIDENT-LED SOCIAL DEMOCRATIC PARTY OF KYRGYZSTAN.



There is no doubt that Kyrgyzstan has suffered periodic bouts of instability that harmed its political and economic development. Current resignation of the Government was caused by the necessity to comply with the legal procedures after the collapse of the majority coalition. Therefore, it is almost certain that there will be no significant government reshuffle and the major part of the Government officials will keep their positions.

www.kyrtag.kg



EL NIÑO CAUSES RECORD HIGH CONCENTRATION OF CARBON DIOXIDE IN THE ATMOSPHERE

SAULE AKHMETKALIYEVA

According to the United Nations' World Meteorological Organization, carbon dioxide (CO₂) concentration in the atmosphere has reached a record high level in 2016. The highest concentration of 400 parts per million (ppm) was previously reached in 2015. In 2016, the concentration rose even higher. This increase in the amount of CO₂ in the atmosphere was fueled

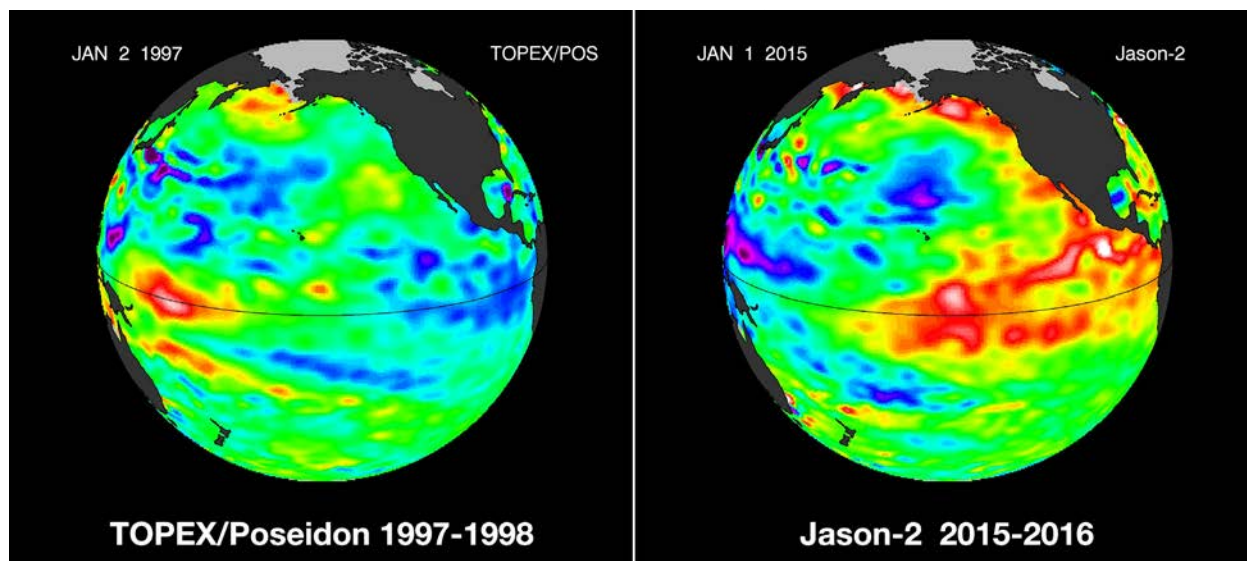


THE HIGHEST CONCENTRATION OF 400 PARTS PER MILLION WAS REACHED IN 2015.



by El Niño. Because of this weather phenomenon, temperature has significantly increased in tropical regions leading to drought conditions. The drought has consequently led to decreased capacity of forests and world oceans to absorb CO₂.

According to Ed Dlugokencky from the National Oceanic and Atmospheric

www.sealevel.jpl.nasa.gov


Administration's Earth System Research Laboratory, pre-industrial concentration of the CO₂ was 280 ppm. In the past, concentration of CO₂ reached the level of 400 ppm. However, this amount was recorded only in some locations and during certain periods of time. 2015 was the first year when this level was constant around the globe throughout the entire year.

It is expected that the concentration above the 400 ppm mark is to stay for the rest of 2016 and for many years to come. Carbon dioxide remains in the atmosphere and the concentration keeps building up. Half of CO₂ emissions stay in the atmosphere and in the world oceans for thousands of years, exacerbating global temperature rise and causing ocean acidification and consequently, coral bleaching. Besides, it has been noticed that the amount of emissions is increasing and the rate of increase is accelerating on a year to year basis.

El Niño is a warming phase of El Niño Southern Oscillation, a natural phenomenon of wind and sea surface temperature variations that occurs in tropical eastern Pacific Ocean between the coast of South America and the International Date Line. Usually, El Niño lasts for several months every two to seven years. The 2014-2016 El Niño was very intense, leading to drought

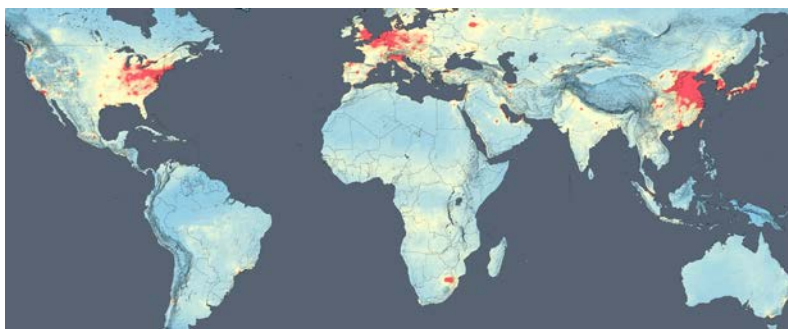


THE 2014-2016 EL NIÑO WAS VERY INTENSE, LEADING TO DROUGHT CONDITIONS IN SOME REGIONS AND FLOODING IN OTHER ONES.



conditions in some regions and flooding in other ones. As a result of the event, 2014 and 2015 were the hottest years in the history of meteorological modern record. Moreover, the latest El Niño was one of the strongest ones recorded.

Due to the global warming caused by greenhouse gas emissions atmospheric temperature is increasing annually. The surface of the Earth heats up and 90% of the heat gets trapped by the hydrosphere. When El Niño occurs, the heat trapped beneath the surface layers of the oceans is released to the surface. Therefore, it can be concluded that despite the negative effects of El Niño, the main reason behind the global warming is the human induced climate change. Moreover, there is a possibility that the next El Niño might increase global temperature average even higher, worsening the climate issue.

www.nasa.gov


THE EEU AND SINGAPORE CONSIDER FREE TRADE AGREEMENT

KANAT MAKHANOV

The Eurasian Economic Union (EEU) and Singapore are ready to work on the possible effects of the free trade. The Member of Board (Minister) of Trade of the Eurasian Economic Commission (EEC), Veronika Nikishina, and the Minister of Trade and Industry of the Republic of Singapore, Ko Po Kun To, have signed the statement of assessment of the agreement of free trade regime between the Eurasian Economic Union and Singapore. The initiative began within the framework of the "Eurasian Week" forum held in Moscow. Experts from the EEU as well as from Singapore will make an assessment analyzing the possible effects of the free trade regime on the economies of the EEU member states and Singapore. Based on this assessment, the experts will make certain policy recommendations that would help the EEU and Singapore to reach an agreement with maximum economic benefit.

It is worth mentioning that Singapore is the country of duty-free trade, which means that in case if the agreement is signed, tariffs will be removed by the EEU, unilaterally. The research group will also consider potential opportunities of cooperation in other related areas like investments and trade services. The parties has already signed a Memorandum of Understanding (MoU) between the EEU and Singapore in May of this year. The MoU implies actions that improve the effectiveness of mutual trade and increase the implementation of measures aimed at eliminating barriers to trade.

Singapore is a member of the Association of South-East Asian Nations (ASEAN) and the Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC). Therefore, the free trade agreement with Singapore



A FREE TRADE AGREEMENT WITH SINGAPORE WOULD IMPLY THAT THE EEU HAS NEW OPPORTUNITIES FOR FURTHER COOPERATION WITH THE ASIAN-PACIFIC REGION.



THE FIRST STAGE OF THE NEGOTIATIONS ON FREE TRADE WITH CHINA IS EXPECTED TO START AT THE END OF THIS YEAR.



www.pinterest.com

would imply that the EEU has new opportunities for further cooperation with the Asian-Pacific region.

The current foreign trade policy of the EEU can be characterized as trade friendly. The EEU has already signed a free trade agreement with Vietnam in May 2015. Negotiations on free trade agreement with South Korea have already begun in October of this year and are very likely to end successfully in the near future. Apart from that, the first stage of the negotiations on free trade with China is expected to start at the end of this year. As for now, the EEU has signed different memorandums of cooperation with 25 countries.

www.businesstimes.com.sg



CHINESE-TAJIK ANTI-TERROR EXERCISES: A WARNING OR A THREAT?

ZHULDUZ BAIZAKOVA

Starting from October 20, 2016 Tajikistan and China jointly held their first four day anti-terror exercises in Ishkashim district of the Gorno Badakhshan Autonomous Region (GBAO) located not far from the border with Afghanistan. According to the Tajik Ministry of Defense, the purpose of the drills was to rehearse the coordination and interaction between the mobile units of two countries in the mountainous terrain Gorno Badakhshan.

Approximately 10,000 servicemen, including the mobile company of Chinese People's Liberation Army participated in the exercises along with the armored vehicles, few artillery pieces and the helicopters. Eurasianet reports that it remains unclear as to whom exactly those belonged. The Tajik Defense Minister, Sherali Mirzo, stressed that both countries are ready to provide support to each other in the fight against the international terrorism. Strategic partnership was established by the Chinese President, Xi Jinping, and the President of Tajikistan, Emomali Rahmon, earlier this year and can serve as framework for potential military and defense cooperation between Dushanbe and Beijing.

The border between Tajikistan and Afghanistan stretches 1300 km, and is considered to be increasingly porous and vulnerable for possible terrorist incursion. Taking into account that both countries are members to the SCO, Chinese authorities pledged to assist Dushanbe with building necessary infrastructure to increase the security at the border area.



TAJIKISTAN AND CHINA JOINTLY HELD THEIR FIRST ANTI-TERROR EXERCISES.



THE PURPOSE OF THE DRILLS WAS TO REHEARSE THE COORDINATION AND INTERACTION BETWEEN THE MOBILE UNITS OF TWO COUNTRIES.



Such close cooperation is also explained in the context of China's intention to expand cooperation relations with Dushanbe which resulted in launching the Quadrilateral Cooperation and Coordination Mechanism in early August 2016, with Pakistan, Afghanistan, and Tajikistan. Its aim is to combat and counter Islamist militancy by ensuing close intelligence cooperation between the four countries. The mechanism of the coordination will involve intense work on counter terrorism situations, confirmation of clues, intelligence sharing, anti-terrorist capability building, joint anti-terrorist training as well as personnel trainings.

So far observers of the region noted that China is shifting its course from purely economic involvement, like One Belt, One Road initiative, to more political and military engagement, which could make the Chinese agenda in Central Asian region more securitized. This fact has a lot to do with the increasing destabilization around the Afghan-Central Asian border, military actions of Taliban in northern areas of Afghanistan, and most importantly, the threat to Chinese vast and expanding interests in the region.

Consequently, the joint bilateral drills themselves may not stand out as something extraordinary, however, it might be interpreted as both a sign and a warning of the imminent Chinese involvement. It can also be interpreted as a threat to both domestic and external enemies of Beijing, including Xinjiang terrorists and other Islamist groups like Taliban. In other words, Beijing might be hinting that it is ready to take up arms to defend its national interests in Central Asia.



THE VOLUME OF INDUSTRIAL PRODUCTION IN KAZAKHSTAN GREW BY 27.9% IN THE FIRST THREE QUARTERS

DANIYAR NURBAYEV



According to the Committee on Statistics of Ministry of National Economy of Kazakhstan, the volume of industrial production in Kazakhstan grew by 27.9% year-on-year in the first three-quarters of 2016, while in the same period of 2015 the manufacturing industry decreased by 26.5%.

There are several reasons for such growth. Firstly, increased oil prices improved production in the mining industry. For instance, the Committee shows that in the first nine months of 2016 production in the



IN THE FIRST NINE MONTHS, THE MINING INDUSTRY GREW BY 24.2% YEAR-ON-YEAR.



mining industry grew by 24.2% year-on-year, while in the same period of 2015 it decreased by 39.8% year-on-year. However, the share of mining sector in the total country production is still decreasing, in particular, from 51.3% in September 2015 to 49.8% in September 2016. It is important to note that the share of the mining industry was 62.7% in September 2014.

Secondly, in accordance with its countercyclical policy the government massively supported manufacturing industry. The manufacturing

industry grew by 38.0% year-on-year in the first three quarters, while it decreased by 6.0% year-on-year basis in the same period of 2015. Unlike the mining industry, the manufacturing industry gradually increased its share in the total industry production. According to the data by the Committee, the share of the manufacturing industry increased from 30.3% in September 2014 to 38.8% in September 2015 and to 41.1% in September 2016.

At the same time, the industry of electricity, gas, steam and air conditioning and the industry of water supply, sewerage system, control over the collection and distribution of waste grew only by 8.0% and 6.6% year-on-year basis in the first three-quarters, respectively. Unlike the first two industries, the last two industries slightly grew in 2015. The industry of electricity, gas, steam and air conditioning and the in-



THE SHARE OF MANUFACTURING INDUSTRY INCREASED FROM 30.3% IN SEPTEMBER 2014 TO 38.8% IN SEPTEMBER 2015 AND TO 41.1% IN SEPTEMBER 2016.



dustry of water supply, sewerage system, control over the collection and distribution of waste grew by 3.9% and 5.3% year-on-year basis in the first nine months, respectively. However, these industries are not accounted for a significant share of total industry production. According to the Committee, these two industries are accounted for only 8.3% of total industry production in September 2016. The share of the industries were 9.9% and 7.0% in September 2015 and September 2014, respectively.

The government plans to continue its countercyclical policies in the coming years. Therefore, it is quite expected that manufacturing industry might further increase its share in total industry, while due to low resource prices the mining industry might not be able to grow fast.



КЫРГЫЗСТАН НА ОЧЕРЕДНОМ ПЕРЕПУТЬЕ ИСТОРИИ

DR. ERKIN BAYDAROV

Конец уходящего 2016 года в республиках Центральной Азии обещает быть жарким. После выборов президента страны в Узбекистане (4 декабря), связанной со скоропостижным уходом из жизни Первого президента Республики Узбекистан Ислама Каримова, своеобразный экзамен на политическую зрелость предстоит выдержать и гражданам Кыргызстана, где 11 декабря состоится референдум о судьбе Конституции страны. Соответствующий закон в начале ноября подписал Президент Кыргызской Республики Алмазбек Атамбаев.

Согласно данному указу ЦИК признает референдум состоявшимся, если за него проголосуют более 30% избирателей. Чтобы решение считалось принятым, будет достаточно чтобы «за» проголосовало более 50% участников. В общей сложности реформа Конституции предполагает около 30 поправок. В их числе – запрет однополых браков, внедрение возможности принудительного лишения гражданства, частичный отказ от приоритета международного права над местным.

Главными сторонниками изменения действующей Конституции являются сам президент и его команда, несмотря на сопротивление оппонентов и процедурные сложности. Естественно, возникает вопрос: Зачем им это? По их мнению, «нынешняя Конституция республики имеет свои недостатки и изъяны, а также противоречия, которые необходимо устранить». Новая же версия позволит «перейти на следующий этап развития государства в русле парламентского правления». Критики реформ указывают на нарушения норм при подготовке референдума, а также на то, что вносимые поправки могут не улучшить, а ухудшить Основной закон.



РЕФОРМА КОНСТИТУЦИИ ПРЕДПОЛАГАЕТ ОКОЛО 30 ПОПРАВОК. В ИХ ЧИСЛЕ – ЗАПРЕТ ОДНОПОЛЫХ БРАКОВ, ВНЕДРЕНИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРИНУДИТЕЛЬНОГО ЛИШЕНИЯ ГРАЖДАНСТВА, ЧАСТИЧНЫЙ ОТКАЗ ОТ ПРИОРИТЕТА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА НАД МЕСТНЫМ.



Однако можно предположить и другую версию. Согласно Конституции Кыргызской Республики президент страны, избираемый на 6 лет, не может быть избран повторно. В связи с тем, что нынешний глава государства Алмазбек Атамбаев на второй срок пойти не сможет, ему и его окружению необходимо сохранить влияние, доступ к финансовым ресурсам и обеспечить защиту от уголовного преследования. Одним из способов решить эти проблемы является изменение баланса ветвей власти, путем перехода в парламент и уже оттуда вернуться в правительство.

Предлагаемая версия Конституции соответствует подобной схеме, так как в ней выстраивается тесная связь между крупными фракциями и членами правительства. Так, в частности, депутаты парламента смогут одновременно быть и членами правительства. При этом, усиливается роль премьер-министра, который



www.argumenti.kg

получит право самостоятельно назначать глав органов местного самоуправления. То есть, новая Конституция делает сложным процесс распада коалиций, имеющих большинство в парламенте. Если сейчас для выхода партии из коалиции достаточно заявления лидера партии, то в новой версии потребуются две трети голосов членов фракции, причем каждый депутат должен написать отдельное заявление.

Следует отметить, что дискуссии вокруг Конституции в республике всегда носили отвлеченный от реальной жизни характер. Так, в 2010 году инициаторы нынешней редакции Конституции обещали, что переход к парламентско-президентской форме правления за счет усиления законодательной ветви власти позволит модернизировать страну, победить коррупцию, не допустить концентрации власти в руках президента и его окружения. Однако



**ПРЕДЛАГАЕМАЯ
ВЕРСИЯ КОН-
СТИТУЦИИ УСИ-
ЛИВАЕТ РОЛЬ
ПРЕМЬЕР-МИНИ-
СТРА, КОТОРЫЙ
ПОЛУЧИТ ПРАВО
САМОСТОЯТЕЛЬНО
НАЗНАЧАТЬ ГЛАВ
ОРГАНОВ МЕСТНО-
ГО САМОУПРАВЛЕ-
НИЯ.**



попытка перейти к обещанному парламентаризму ни к чему так и не привела.

Парламент КР как политическая сила не играет большой роли. Реальная власть по-прежнему сосредоточена в руках президента и его аппарата. Здесь сосредоточились центры оценки ситуации и принятия решений. В свою очередь Парламент, из-за скандалов, потерял свою самостоятельность и находится сегодня под контролем президента.

Поэтому президент и его команда имеют все шансы для успешного проведения референдума. Играя на ожиданиях избирателей, как например, усиление роли парламента, запрет на однополые браки и др. предполагаемых изменениях, инициаторы проведения референдума, вправе ожидать от граждан Кыргызстана принятия новой Конституции страны.

www.centre1.com



EVALUATING INFLATION AND MONETARY POLICIES IN THE TURKISH ECONOMY IN 2015-2016

DR. HAYAL AYCA SIMSEK

In the Turkish economy, inflation has been in a volatile position for nearly two years. Last year, the Central Bank of Turkey aimed to achieve a 5% target for consumer price inflation and expected to keep the inflation rate in prediction interval of 7.4%-8.4%. However, the realization was 8.8%. The main reason of this increase was the depreciation of the Turkish Lira (TL) and the increase in food prices.

At the end of 2014, as a result of high exchange rates, TL was depreciated and increased from 1 dollar/2.56 TL to 1 dollar/3.00 TL. Here, we should also mention that at that time, food inflation was expected to be 8%. On the other hand, last year energy inflation was low (below 3%) which had a positive impact on consumer price inflation.

www.assets.bwbx.io





In the last few years, the Turkish economy has been facing an 'inflation resistance' due to some other factors such as high services inflation (9%), the deterioration in the trend for core inflation and non-adaptation between inflationary expectations and inflation targets. Despite collapsing international oil prices at the end of 2015, the consumer price inflation has continued to be above the inflation target (5%). However, at the beginning of 2016, global financial conditions started to recover mainly due to the expectations that global interest rates will stay lower. This positive effect caused the risk premium to decline and TL to show more stable performance in the Turkish economy, similar to the other emerging economies. Mostly, as a result of favorable developments in unprocessed food prices, inflation declined. Besides, the Central Bank of Turkey announced that a non-orthodox monetary policy will be implemented which means that the monetary policy will be simplified by making the interest rate corridor narrower and more symmetric around the one-week repo rate. Thanks to the improvements in global financial conditions and effective use of monetary poli-



ALTHOUGH INTERNATIONAL OIL PRICES REDUCED AT THE END OF 2015, THE CONSUMER PRICE INFLATION HAS CONTINUED TO BE ABOVE THE INFLATION TARGET IN TURKEY.



THE TURKISH GOVERNMENT WILL CONTINUE TO SUPPORT CENTRAL BANK'S MONETARY POLICIES WITH PRUDENT FISCAL POLICY AND STRUCTURAL REFORMS.



cy instruments, the need for a wide interest rate corridor was reduced. In this regard, the Central Bank of Turkey decided to lower the marginal funding rate by 25 basis points in March 2016 and 50 basis points in April, May and June meetings and 25 basis points in July and August meetings. One week repo auctions continued to be the main tool for funding. One week repo rate stands at 7.5%, while average funding rate reduced about 8% with the cuts in the marginal funding rate.

As of October 2016, annual consumer price inflation stood at 8.8%. For the next few months and for the beginning of 2017, the main determinants of inflation are projected to changes in exchange rates and in food and international commodity prices. To conclude, the prudent fiscal policy together with the structural reform program which have been implemented by the Turkish Government will continue to support Central Bank's policies to achieve price stability. According to 2016-2018 Medium-Term Program, consumer price inflation is expected to be 7.5% and stabilize around the inflation target (5%). The Central Bank of Turkey will continue to implement tight monetary policy against TL liquidity, stabilize for the foreign exchange liquidity and support financial stability in order to maintain price stability in domestic markets without deteriorating the current account.



LIDIYA PARKHOMCHIK

On November 1, 2016, the President of Turkmenistan, Gurbanguly Berdimuhamedow, made an official visit to Sochi, where he met with his Russian counterpart, Vladimir Putin. According to Turkmenistan's Ministry of Foreign Affairs, the Russian side initiated the invitation. During the meeting at the highest level, the parties discussed key issues of bilateral cooperation focusing on the opportunities to boost the trade turnover.

Actually, according to the data of the Eurasian Economic Commission, in January-August 2016, the Russian-Turkmen bilateral trade reached \$730.9 million compared to \$590.4 million at the same period of 2015, which is 23.8% increase. Moreover,



THE PRESIDENT OF TURKMENISTAN, GURBANGULY BERDIMUHAMEDOW, MADE AN OFFICIAL VISIT TO SOCHI, WHERE HE MET WITH HIS RUSSIAN COUNTERPART, VLADIMIR PUTIN.



there is a 6.2-fold growth in Russian imports from Turkmenistan, which increased from \$47.2 million in January-August 2015 to \$293.8 million. However, significant reduction of the import of Turkmen gas in 2015 to a minimum of 4 billion cubic meters (bcm) per year and subsequent termination of its purchase in 2016 by the Russian state-owned gas company Gazprom caused 20.8% decrease in the Russian-Turkmen foreign trade in 2015. For instance, the trade turnover reduced from \$1.2 billion in 2014 to \$987 million in 2015.

Therefore, it is obvious that the resumption of gas cooperation, which was interrupted in January 2016, supposed to be one of the major issues that Presidents discussed

behind the closed doors. Actually, after Russia stopped imports of Turkmen gas, Ashgabat is facing problems with diversification of the natural gas export routes. In 2015, Turkmenistan's natural gas exports amounted to 48 bcm, over 30 bcm of which were transported to China. However, there is no significant natural gas revenues to the Turkmenistan's budget because exported hydrocarbons are considered as repaying Chinese loans to develop Turkmen gas fields and build the Turkmenistan-China pipeline. Moreover, since China is the main creditor for Turkmenistan, there is a significant discount for the Turkmen natural gas price. This fact also causes reduction of the Government revenue. An alternative export route, namely, the Turkmenistan-Afghanistan-Pakistan-India (TAPI) gas pipeline, construction of which was started in December 2015, could help Ashgabat to supply the Turkmen gas to promising markets in South and Southeast Asia. However, construction of only the Turkmen section



THERE IS STILL GREAT POTENTIAL FOR THE RUSSIAN-TURKMEN ECONOMIC COOPERATION.



of this pipeline will last for 3 years and there are still concerns over Afghanistan and Pakistan sections. Therefore, the Turkmen Government could be interested in restoring its energy relations with Russia, especially, in the period of the deepening recession in the country.

It should be admitted, that the previous visit of the President of Russia to Turkmenistan took place in May 2007, when the parties jointly with Kazakhstan participated in the trilateral Russian-Turkmen-Kazakh Summit. As a result of the meeting, a joint declaration on construction of the Pre-Caspian gas pipeline was signed. Despite the fact that the project was later postponed there is still great potential for the Russian-Turkmen economic cooperation. Actually, as of today, over 190 companies with Russian capital operate in Turkmenistan, as well as the Russian ARETI (formerly ITERA) that has been operating in the Turkmen sector of the Caspian Sea since 2009.

www.arminfo.info



TÜRKMENİSTAN CUMHURBAŞKANI GURBANGULI BERDIMUHAMEDOV'UN RUSYA ZİYARETİ

DR. AIDARBEK AMIRBEK

1 Kasım 2016 tarihinde Türkmenistan Cumhurbaşkanı Gurbanguli Berdimuhamedov Rusya'ya bir resmi ziyaret gerçekleştirmiştir. Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı'nın verdiği bilgiye göre iki ülke ilişkilerini ilgilendiren bölgesel ve küresel konular ziyaretin gündemini oluşturmuştur. Bölgenin basın kaynakları ziyaret kapsamında iki konunun ağırlıklı olarak görüşülmüş olabileceğine dikkati çekmişlerdir: 1) ekonomik ve ticari ilişkilerin yeniden ivme kazanmasını sağlamak; 2) bölgesel güvenlik sorunu.

Günümüzde Türkmenistan'da sosyo-ekonomik sorunlar baş göstermekte-



**TÜRKMENİSTAN'DA-
Kİ EKONOMİK
KRİZİN DERİNLEŞ-
TİĞİNİ DİKKATE
ALIRSAK, BERDIMU-
HAMEDOV RUSYA'YA
DOĞALGAZ SATIŞI
KONUSUNDA (FİYAT
BAĞLAMINDA) BAZI
TAVİZLER İÇEREN
ÖNERİLER DİLE GE-
TİRMİŞ OLABİLİR.**



dir. Dünya Bankası'nın verilerine göre bu yıl Türkmenistan'ın GSYİH'sı 2012 yılına kıyasla %6.2'ye kadar gerilemiştir. Ülke halkının çoğunluğu (bazı verilere göre halkın %50'sinden fazlası) işsizdir. 2016 yılının sonuna kadar Demiryolları Ulaştırma Bakanlığı'nda çalışanların %30'unun ve diğer bazı devlet kurumlarında çalışan memurların sayısının azaltılması beklenmektedir. Buna ek olarak, ülkenin önemli gelir kaynağı olan doğalgaz ihracatı açısından Çin'e bağımlılığı artmaktadır. Gelirlerin büyük bir kısmı daha önce Çin'den alınan kredilerin kapatılması için kullanılmaktadır. Dolayısıyla bütçeye ek gelir sağlanamadığından halka verilen birçok devlet kolaylığı (bedava elektrik, doğalgaz, su vs.) kaldırılmıştır. Bundan dolayı Türkmenistan ekonomik sorunlarla baş edebilmek için bütçeye ek gelir sağlayacak yollar aramaktadır.

Türkmenistan kısa ya da orta vadede "Hazar Kıyısı Boru Hattı" ve "Trans Hazar Doğalgaz Boru Hattı" ile TAPI projelerinin hayata geçme imkânlarının olmadığını varsaymış ve bundan dolayı bölgedeki ulaştırma ağlarına aktif katılmayı öngörmüş olabilir. Nitekim bu alanda önemli adımların atılmaya başladığını gözlemlemek mümkündür. Örneğin, 2016 yılının Ekim ayında Astrahan ilinin (Rusya) valisi Aleksandr Jilkin Türkmenistan'ı ziyaret ederek, Gurbanguli Berdimuhamedov ile ikili görüşmelerde bulunmuş ve Astrahan ilinde Türkmen Ticari-Lojistik Merkezi'nin (TTLM) açılacağını duyurmuştur. Böylece TTLM üzerinden iki ülke arasındaki ticari



ilişkilerin gelişiminin sağlanacağını beyan etmiştir. Diğer taraftan, 26-27 Kasım 2016 tarihinde Türkmenistan BM çatısı altında "Sürdürülebilir Ulaşım" isimli bir küresel konferans düzenleyerek, gelişmekte olan mevcut bölgesel ulaşım ağlarına katılmaktan geri durmayacağını duyurmaktadır. Nitekim bu konular Putin-Berdimuhamedov görüşmelerinde "Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru" kapsamında daha detaylı ele alınmıştır.

Bilindiği gibi, 2016 yılının Ocak ayından itibaren Rusya Türkmen doğalgazını satın almayı durdurmuştu. Türkmenistan Rusya'ya yaptığı doğalgaz satışından yıllık olarak 1 milyar dolar kazanıyordu. Türkmenistan'daki ekonomik krizin derinleştiğini dikkate alırsak, Berdimuhamedov Rusya'ya doğalgaz satışı konusunda (fiyat bağlamında) bazı tavizler içeren öneriler dile getirmiş olabilir. Böylece önümüzdeki süreçte Rusya Türkmenistan'dan yeniden doğalgaz alımıyla ilgili görüşmeleri başlatabilir.

Putin-Berdimuhamedov görüşmelerinin diğer bir sacayağını güvenlik konusu oluşturmaktadır. Bu konuya daha çok Rusya hassas yaklaşmaktadır. Rusya'nın güvenlik uzmanlarının yorumları incelendiğinde, Orta Asya'nın güvenliği açısından Türkmenistan'ın en zayıf halkayı oluşturduğu beyan edilmektedir ve bölgede yaşanan istikrarsızlığın olası terör saldırılarından kaynaklanabileceği noktasına vurgu yapılmaktadır. Bu doğrultuda alınan ek önlemler kapsamında Rusya Kolektif Acil Müdahale Gücünü (KGAÖ) teröre dayalı eylemleri bastırmaya doğru yönlendirmiştir.

Kısacası Türkmenistan Çin'e bağımlılığını azaltma ve bütçeye ek gelir sağlama amacıyla Rusya'nın isteklerine cevap veren tavizlere yanaşabilir. Rusya ise Türkmenistan'ın derinleşen ekonomik sorunlarını kendi çıkarları çerçevesinde kullanarak, hem güvenlik hem de doğalgaz alımı konusunda bazı avantajlar elde edebilir.



ÖNÜMÜZDEKİ SÜREÇTE RUSYA TÜRK-MENİSTAN'DAN YENİDEN DOĞALGAZ ALIMIMIYLA İLGİLİ GÖRÜŞMELERİ BAŞLATABİLİR.



CHINESE PREMIER'S OFFICIAL VISIT TO THE CENTRAL ASIAN COUNTRIES AND THE 15TH PRIME MINISTERS' MEETING OF THE SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION

DR. AZHAR SERIKKALIYEVA

Premier Li Keqiang payed an official visit to Kyrgyzstan and Kazakhstan, an important tour to consolidate bilateral relations. In recent years, two-way trade between China and Kyrgyzstan maintained stable growth. According to statistics from the National Statistical Commission of Kyrgyzstan, trade volume between the two countries reached \$993 million from January to August in 2016, up by 70% year on year. Despite the overall decline of Kyrgyzstan's import and export, trade between China and Kyrgyzstan is growing on all fronts. Kyrgyzstan's accession to the Eurasian Economic Union (EEU) in 2015, the devaluation of the Russian ruble and the Kazakh tenge led to the fact that oriented on Kazakh and Russian markets business was in a transition period, related to the adaptation to the requirements of the EEU and the monetary policy of the authorities of Russia and Kazakhstan. It is expected that the forced lull will end by the end of 2016; however, China fills the space. Two-way trade between China and Kyrgyzstan accounted for 30.6% of the nation's overall foreign trade, and import from China contributed 38.5% to its total imports. As the top trade partner of Kyrgyzstan China is also the largest source of import. From January to June 2016, China as the second investor in Kyrgyzstan invested \$106 million into the country.

As a result of the official visit to the capital of Kyrgyzstan, the two countries issued a joint communique and



AS A RESULT OF THE OFFICIAL VISIT TO THE CAPITAL OF KYRGYZSTAN, THE TWO COUNTRIES ISSUED A JOINT COMMUNIQUE AND SIGNED A STRING OF DEALS IN SUCH AREAS AS ECONOMY AND TRADE, PRODUCTION CAPACITY, TRANSPORTATION, AGRICULTURE AND INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION.



signed a string of deals in such areas as economy and trade, production capacity, transportation, agriculture and intellectual property protection, mainly "An inter-governmental agreement on bilateral economic and technological cooperation", in which Kyrgyzstan receives a \$ 30 million grant from China. These funds will contribute to restoration of irrigation in Kyrgyzstan's three regions. The parts also signed a Memorandum of Understanding in the field of promotion of small and medium businesses cooperation. According to the Memorandum, Kyrgyz RSK Bank with 100% government holdings will get a \$ 10 million credit from China Development Bank. Implementation will also be made in close collaboration with the Shanghai Cooperation Organization (SCO) Interbank Consortium, which is celebrating the tenth anniversary of the establishment. Besides, some documents such as Agreement on cooperation in the field of metrology, standardization and conformity assessment; Memorandum of Understanding on bilateral investment cooperation and a comprehensive strengthening of production facilities were signed.

On November 2-3, 2016, the fifteenth meeting of the Council of Heads of Government (Prime Ministers) of the Shanghai Cooperation Organization was held in Bishkek. According to the Joint Communiqué, the heads of government support the further expansion of mutually beneficial cooperation with

www.english.cctv.com



observer countries and dialogue partners, in order to increase the capacity of joint activities in the framework of the SCO. In this context, special importance is given to the use of the full capabilities of the SCO Business Council and the SCO Interbank Consortium.

At the bilateral trade level, relations between China and Kazakhstan are rapidly intensifying. An official publication of the Kazakh Government titled "Invest in Kazakhstan" shows that the trade volume was worth \$10.4 billion in 2015 and that the two countries have signed agreements worth \$24 billion, mostly geared toward industrialization and improving logistics.

In addition, the "Khorgos – Eastern Gates" which is a special economic zone located near the border of China and Kazakhstan boosts both economies. Correspondingly, the bilateral strategic partnership outlines common considerations on energy and security, as well as mutual interests for joint synergies to secure regional stability.

The visit of Li to Astana on November 4, 2016 confirms that a progress was already made following the visit of President Nursultan Nazarbayev to China 14 months ago and his meeting with his Chinese counterpart Xi Jinping. The sides discussed the issues of implementation of the instructions of the President of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev, and the



THE VISIT OF LI TO ASTANA ON NOVEMBER 4, 2016 CONFIRMS THAT A PROGRESS WAS ALREADY MADE FOLLOWING THE VISIT OF PRESIDENT NURSULTAN NAZARBAYEV TO CHINA 14 MONTHS AGO AND HIS MEETING WITH HIS CHINESE COUNTERPART XI JINPING.



www.sectsc.org



President of the State Council of China, Xi Jinping, for pairing the Kazakhstan National Economic Program "Nurly Zhol" and the Chinese initiative "The Silk Road Economic Belt". During the meeting, a teleconference with the plant for the assembly of JAC trucks was held in Kostanai and jointly released first car, JAC S5, was presented.

According to Sun Zhuangzhi, Professor from the Chinese Academy of Social Sciences, during the meeting between the prime ministers, the parts focused on practical issues, especially the implementation of bilateral cooperation projects. It is important to enhance bilateral economic ties, because regular high-level dialogue will solve problems in cooperation and offer opportunities for cooperation at lower-level government bodies.

Firstly, regular high-level dialogue can strengthen Beijing's role in the Shanghai Cooperation Organization (SCO) as the 15th prime ministers' meeting took place in Bishkek. As the Chinese premier explained in his speech, the enhancement of the Regional Anti-Terrorist Structure and the reconstruction of Afghanistan are among the top priorities.

Secondly, Li's diplomatic trip brings the two countries – Kazakhstan and Kyrgyzstan – closer to China under the unprecedented integration model. Implementation of the "One Belt, One Road", which is Beijing's biggest initiative, is the driving force of interconnectedness and expanding development between different regions, countries and continents at the beginning of the 21st century.

OGCI ANNOUNCES \$1 BILLION INVESTMENT INTO THE LOW EMISSION TECHNOLOGIES

SAULE AKHMETKALIYEVA

The Oil and Gas Climate Initiative (OGCI) has made an announcement regarding an investment in the amount of \$1 billion over the period of the next ten years aimed at developing and deploying of low emission technologies. The announcement was made on November 4, 2016, same day as the Paris Agreement on Climate Change entered into force, which clearly is not a coincidence.

OGCI Climate Investments (IGCI CI) is to provide funding for projects aimed at reduction of greenhouse gas (GHG) emissions. The main focus of the investment is the deployment of carbon capture, use and storage technologies, and reduction of methane emissions. Moreover, the investments are aimed to improve energy efficiency of energy-intensive industries and of the transportation sector by collaboration with transport manufacturers, as 37% of carbon dioxide (CO₂) emissions come from vehicles.



THE OIL AND GAS INDUSTRY IS INCOMPATIBLE WITH THE PARIS AGREEMENT.



OGCI aimed at oil and gas sector's response to climate change was first established after the 2014 World Economic Forum Annual Meeting and was launched at the UN Secretary General's Climate Summit in New York in September 2014. Ten oil and gas companies comprise the OGCI: BP, CNPC, Eni, Pemex, Reliance Industries, Repsol, Saudi Aramco, Shell, Statoil and Total. In total, these companies produce 20% of oil and gas worldwide.

Even though usually \$1 billion in investments is a large sum, in this case, it amounts to \$10 million per company annually, which is actually not enough to contribute to climate change initiatives. A lot of criticism has been addressed to the sum of the investments, saying that it is ridiculously low. For instance, the sum is lower than the salary of top management of the OGCI companies, the annual turnover of these companies and advertising costs. Besides, critics argue that the funding is intended to reduction of gas leaks, storage and capture of GHG emissions which the companies should already be doing, however, it is not intended to actually support clean energy production.

Overall, the oil and gas industry is incompatible with the Paris Agreement. Scientists have come to conclusion that half of known gas reserves and one third of known oil reserves cannot be used in order to decrease the amount of CO₂ emissions to meet the requirements of the agreement.

www.bp.com



OIL AND GAS CLIMATE INITIATIVE

However, as the CEO of Shell, Ben van Beurden, noticed, currently there is no other alternative to fully substitute for burning of fossil fuels.

World economy, climate change policies and alternative energy sources put a huge pressure on the oil industry. As the global society is finally starting to acknowledge the threat global warming and climate change is posing on

the planet, the issue of maintaining the petroleum business in the future is questionable. The only way the petroleum industry can keep afloat is shifting towards cost-effective clean technologies. In this light, oil companies view carbon capture and storage (CCS) technologies as a way of extending the need for fossil fuels.

www.neweurope.eu

“

THE ONLY WAY
THE PETROLEUM
INDUSTRY CAN
KEEP AFLOAT
IS SHIFTING
TOWARDS COST-
EFFECTIVE CLEAN
TECHNOLOGIES.

”



İRAN'IN CHABAHAR LİMANI BİR AY İÇİNDE ÇALIŞMAYA BAŞLAYACAK

CENGİZHAN CANALTAY

İran'ın Chabahar Serbest Bölge Liman Müdür Yardımcısı Hassan Mohammadi Moein limanın ilk kısmının yapım aşaması hazırlıklarının %95'inin bittiğini ve gelecek ay limanın operasyonel hale geleceğini bildirdi. Bu yeni çalışmalar sayesinde limanın transit kapasitesinin 2 milyon ton dan 8,5 milyon tona çıkacağını ifade etti. Liman hakkında vermiş olduğu bilgilerde limanın yapım aşamasının 2020 yılında tamamlanması ile birlikte 22 iskeleye sahip olacağını ve liman kapasitesinin 86 milyon tona çıkmasının beklendiğini dile getirdi. Chabahar limanının geliştirilmesinin maliyeti \$754 milyondur. Özellikle Hindistan bu limana önemli ölçüde yatırım yapmaktadır. Limanla ilgili bir diğer gelişme ise Hindistan, Belçika ve İspanya'dan yatırımcıların liman içine



**CHABAHAR
LİMANININ
GELİŞTİRİLMESİNİN
MALİYETİ
\$754 MİLYONDUR.**



hava limanı inşa edilmesi konusunda istekli olduklarını belirtmeleridir.

23 Mayıs 2016 tarihinde İran-Hindistan-Afganistan arasında imzalanan Chabahar Anlaşması'nın tarihine bakacak olursak ilk olarak 2001 yılının Nisan ayında imzalanan Tahran Deklarasyonu ve 2003 yılının Ocak ayında imzalanan Yeni Delhi deklarasyonu ile gündeme gelmiştir. Bu süreçte 2001 yılında kurulan Hindistan-İran Stratejik Diyalog mekanizması oluşturulmuş olup iki ülkenin dışişleri bakanlıkları arasındaki toplantılar 2005 yılında son bulmuştur. Bunun en önemli sebebi; Hindistan'ın Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'nun 24 Eylül 2005 yılındaki İran'a nükleer silahsızlanma tedbirleri anlaşmasında kabul oyu kullanması

www.iran-daily.com



ile birlikte İran ve Hindistan arasındaki ilişkilerin gerilmesidir. İran'ın nükleer programını devam ettirmesi nedeniyle İran'a uygulanan yaptırımlara Hindistan'ın katılması iki ülke arasındaki ilişkileri zedeleyerek ortak işbirliğini sekteye uğratmıştır.

İran'ın P5+1 ülkeleri Kapsamlı Ortak Eylem Planı görüşmeleri sürerken İran ile ilişkilerini geliştirmek ve Chabahar limanındaki işbirliğini tekrar canlandırmak amacıyla Hindistan Başbakanı Narendra Modi İran Cumhurbaşkanı Hassan Rouhani ile görüşmüştür. İran ile Hindistan arasındaki görüşmelerde Hindistan Chabahar limanının modernizasyon çalışmaları için \$500 milyar yatırım yapacağını açıklamıştır.

Chabahar limanı Hindistan için ekonomik, jeo-stratejik ve enerji güvenliği konuları açısından çok önemli bir projedir. Deniz ticareti yolları açısından çok stratejik bir konumda yer alan Chabahar limanı uluslararası ulaşım merkezi haline gelme potansiyeline sahip olmakla beraber Afganistan'a yapılacak olan ulaşım hatları ile Afganistan'ın ve Orta Asya ülkelerinin



**CHABAHAR
LİMANININ İLK
KISMININ YAPIM
AŞAMASI HAZIR-
LIKLARININ %95'İ
BİTMİŞ OLUP
LİMAN GELECEK
AY OPERASYONEL
HALE GELECEKTİR.**



denize ulaşımına ayrı bir imkân sağlayacaktır. Öte yandan Hindistan hızla büyüyen ekonomisinin enerji ihtiyacını karşılayabilmek için petrol ihtiyacının %80'ini ithalat yoluyla karşılamaktadır. İran'ın Hindistan'ın beşinci büyük petrol tedarikçisi olduğunu göz önünde bulundurursak Chabahar limanı akaryakıt ihtiyacının tedarikinde önemli katkı sağlayacaktır.

Bölgede Hindistan İran'ın Chabahar limanına yatırım yaparak Çin'in modernizasyon sürecine yatırım desteği verdiği Pakistan'ın Gwadar limanına alternatif oluşturmaktadır. İki limanın birbirine yakın mesafelerde oluşu limanlar üzerinden Hindistan ve Çin arasında bölgede etkinlik yarışının bir diğer ayağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sayede Hindistan hem Güney Asya'da hem de Orta Asya'da etkinliğini artıran Çin'e karşı Chabahar limanı ile Orta Asya ve Afganistan'ın denize ulaşmalarında alternatif bir hat açarak enerji ulaşımı ve ticaret yolları açısından Orta Asya'da Çin'in etkisini ve Afganistan'da Pakistan'ın etkisini azaltmayı hedeflemektedir.



CHINA SUCCESSFULLY LAUNCHED ITS HUMAN SPACEFLIGHT LONGEST MISSION IN THE COUNTRY'S MANNED SPACE PROGRAM

DR. AZHAR SERIKKALIYEVA

China became the third country to launch a human into space in 2003 and since then, has been expanding its space program. In contrast to most other space agencies, this space agency is not involved in the International Space Station and, in fact, has a small space station of its own. Since 2003, when Yang Liwei became the first Chinese national astronaut in space, the China National Space Administration (CNSA) has achieved several manned space launches. In 2013, a three-person crew aboard Shenzhou 9 made the first Chinese manned docking in space, attaching to the single-room station, Tiangong 1. The CNSA succeeded in making the first soft landing on the moon in decades in December 2014 with its Chang'e 3 lander and its rover, Yutu. CNSA has also been carrying out periodic launches using its Chang Zheng (Long March) rocket series. China successfully launched its first human spaceflight mission in 2013 placing into orbit a spacecraft carrying two astronauts that will dock with a new space laboratory module. That module, will host the crew for 30 days, twice as long as the existing Chinese human spaceflight endurance record, which was set by the Shenzhou-10 mission in June 2013. That mission was also the last Chinese human spaceflight before the Shenzhou-11 mission. Chinese President Xi Jinping talked with the two astronauts in the spacelab Tiangong 2, at the com-



CHINA SUCCESSFULLY LAUNCHED ITS FIRST HUMAN SPACEFLIGHT MISSION IN 2013, PLACING INTO ORBIT A SPACECRAFT CARRYING TWO ASTRONAUTS THAT WILL DOCK WITH A NEW SPACE LABORATORY MODULE.



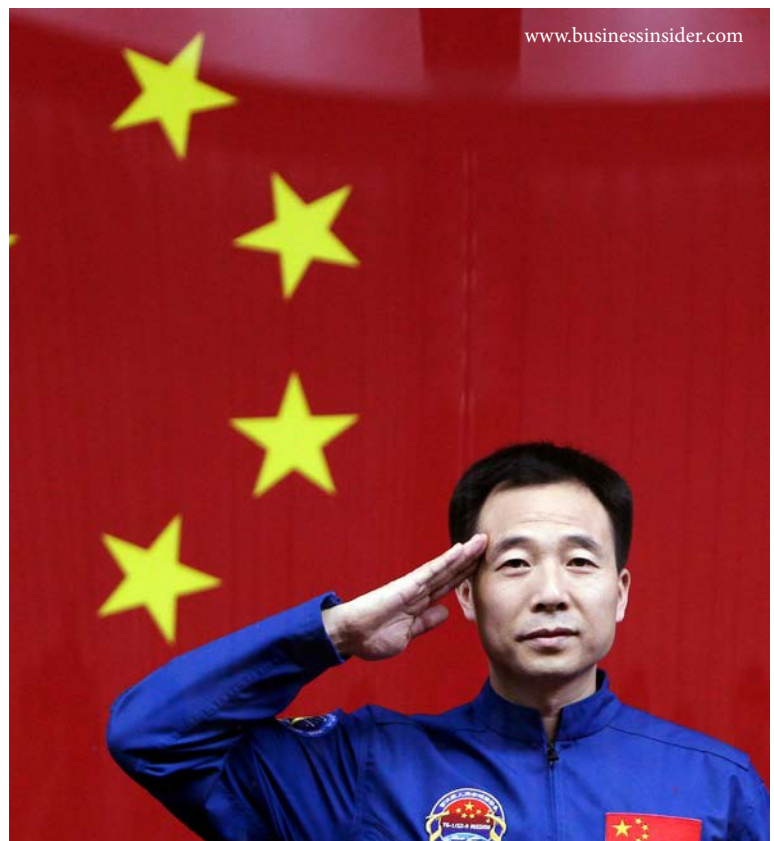
mand center of China's manned space program in Beijing on November 9, 2016. The two astronauts Jing Haipeng and Chen Dong embarked on their 33-day journey, the longest mission in the country's manned space program to date, onboard the Shenzhou-11 spacecraft on October 17, 2016. They entered Tiangong 2 on October 19, 2016. On the other hand, Shenzhou 11, China's sixth manned spacecraft, was launched on October 17, 2016 from the Gobi Desert in northwest China. It approached Tiangong 2, which was launched into the space on September 15, 2016 and automatically docked with the space lab on October 19, 2016. The mission aims to transport personnel and materials between Earth and Tiangong 2, and to test the ability to successfully meet, dock and return. Other objectives include aerospace medical experiments, space science experiments and in-orbit maintenance. Before talking to the President, Jing and Chen carried out an in-orbit maintenance test using man-robotics coordination, the first test in space.

The Chinese space program takes an important place at the Chinese national strategy 2020, which enables China to the leading innovative powers strengthening the country's economic and technological potential, defense and also, contributing to the unity of the Chinese nation. According to the Russian Federal Space



Agency (Roscosmos), now, rocket and space technology is fairly the same in the US, Russia and China, although China is lagging behind Russia and the United States at an average of 30 years. However, the gap is rapidly being closed, since China passes a decade of Russian space development period in 3 years. High-speed implementation of the Chinese space program is supported by state and is well funded; the number of employees in the space sector is several times higher than the Russian corresponding indicator, also the space exploration is announced as a priority of the Chinese government and people.

According to news reports in Spring 2016, China's near-term plans include launching a Mars rover in 2020. CNSA also plans to have a larger, orbital station in service by 2020. CNSA is further working on technologies such as cargo ships and reusable rockets.



GLOBAL WARMING AND THE ARCTIC REGION

SAULE AKHMETKALIYEVA

The first changes in the Arctic climate were noticed in 1970s. It is a widely known fact that climate change in the Arctic Region is two times faster than the global average. Average global temperature has increased by 0.6 °C over the course of the last couple centuries. Most of the warming is attributed to industrialization and as a result, to increasing greenhouse gas emissions. The Arctic Region has especially warmed faster than the rest of the world in the last 30 years. According to National Oceanic and Atmospheric Administration, in 2001, temperature in the region was 4 °C warmer compared to the period of 1968 to 1996. According to the previous studies, average temperature in one of the Arctic regions, Yakutia, increased by



**THE ARCTIC REGION
REFLECTS MORE
HEAT BACK TO THE
SPACE THAN IT
ABSORBS, THEREBY,
COOLING THE TEM-
PERATURE OF THE
ENTIRE PLANET.**



over 3 °C in the last 50 years. Moreover, as a result of the global warming the snow and ice cover is decreasing at the rate of 13.3% each decade. So in the last 30 years ice cover of the Arctic Sea has decreased by over 30%. Sadly, snow cover of Arctic is expected to further decline by 10 to 20%. Overall, winter rates of warming in the Arctic Region exceeds 4 °C, while sea ice decrease of 30% has been noticed in some summer months.

Generally, the Arctic Region reflects more heat back to the space than it absorbs, cooling the temperature of the entire planet. However, global warming can disturb this natural process. The main threats climate change poses on the Arctic region

www.fsmedia.imgix.net





and thereby, to the entire world, as a result of snow and ice cover melting, are sea level rise, change of ocean currents, especially the Gulf Stream affecting the warming of the European countries and release of carbon dioxide (CO₂). For instance, ice covering the seas in the region are expected to melt, therefore, reflecting less solar radiation and increasing temperature even further. As permafrost melts away, plants and animals frozen in the ground start decaying, releasing CO₂ and methane into the atmosphere. Besides, increase of the concentration of CO₂ in the atmosphere and in the oceans cause ocean acidification processes which threaten the marine life. Acidification is two times faster in the Arctic Ocean due to low temperature. Moreover, biodiversity of the region



CHANGES IN THE ARCTIC ECOSYSTEM IS TO AFFECT NOT ONLY THE LOCAL POPULATION BUT THE ENTIRE WORLD.



used to breed in cold temperature might disappear, affecting local economies dependent on fisheries. On the other hand, warmer summers can lead to the growth plants that could absorb more CO₂. However, negative effects of warming in the Arctic Region, outweigh the positive ones.

Negative effects of global warming have already caused visible damage to the ecosystem of the region. So, the increase in the amount and severity of forest fires in Siberia has already been noticed, the situation is expected to deteriorate even further due to temperature rise. It is important to decrease the pace of global warming in the near future, as changes in the Arctic ecosystem is to affect not only the local population but the entire world.

THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN TO GROW BY 1.9% IN 2017

DANIYAR NURBAYEV

According to the report of the Minister of the National Economy of Kazakhstan, Kuandik Bishimbayev, the country's economy will grow by 1.9% in 2017 and will reach 3.1% growth rate in 2021. It was also noted that the nominal GDP of the country would reach 48.4 trillion tenge in 2017 and 63.6 trillion tenge in 2021, while GDP per capita would reach 7,500 dollars in 2017 and 10,000 dollars in 2021. The growth rates are based on the basic scenario which expects that the oil prices will be at 35 dollars per barrel in the period of 2017-2019 and will reach 45 dollars per barrel in 2021.

The minister also said that in 2017, the oil production of the country would grow by 7.4% or to 79.5 million tons in comparison with expected 74 million tons in 2016. It is important to note that the expected oil production amount for 2017 is still less than the actual production of 2015. In 2015, the country produced 80 million tons of oil. However, it was noted that the oil production is expected to reach 86.5 million tons in 2021. Mostly, the growth will be achieved due to the increased amount of oil production in the Kashagan oil field.

The increased oil production and oil prices would positively affect the country's exports. According to the forecasts, the country's export will be 40.2 billion dollars in 2017 and will eventually reach 53.3 bil-



**THE COUNTRY'S
ECONOMY WILL
REACH 3.1%
GROWTH RATE IN
2021.**



**THE BUDGET
DEFICIT IN 2017 IS
FORECASTED AT
1.2% OF GDP.**



lion dollars in 2021, which means that in the period of 2017-2021, the exports will grow by 32.6%. It is expected that imports will also grow by a similar rate (by 31.3%) from 29.1 billion dollars in 2017 to 38.2 billion dollars in 2021.

Despite these improved macroeconomic indicators, the government will continue to implement a countercyclical policy. The government will attract 441.6 billion tenge from the National Fund to cover budget expenses along with 720.0 billion tenge dedicated to finance the state program "Nurly Zhol". The government can also attract additional 278.4 billion tenge from the fund if the economic situation in the country deteriorates.

The budget deficit in 2017 is forecasted at 1.2% of GDP, while this year it is forecasted at 2.0% of GDP. It is also expected that the budget deficit would be at 1.0% of GDP in 2018.

Despite the fact that the growth rates in the next 5 years still seems to be significantly lower than the rates which were reached in the high oil prices period, it is still a good sign that they are increasing rather than decreasing. To a certain degree, this improvement is due to the government's timely adapted countercyclical policies, the government's decision to continue to implement the policies that might help to the country to adapt to low oil prices.



IRAN CONCERNED OVER TRUMP'S VICTORY

ZHULDUZ BAIZAKOVA



When in March 2016 the then Presidential candidate, Donald Trump, addressed the pro-Israeli lobbying group and called the 2015 Iranian nuclear deal a disaster, claiming that he will give the greatest importance to negotiations about the deal. Today with him winning the US presidential elections, those words might indeed appear ominous: the new President has already declared about devastating changes that he plans to make first thing he steps into the White House. However,

“

**TRUMP CALLED
THE 2015 IRANIAN
NUCLEAR DEAL A
DISASTER.**

”

it was enough to lead great concern in Tehran with the Iranian President Hassan Rohani speaking on state television on November 9, 2016 who tried to assure his people that the deal was approved by a resolution of the UN Security Council and thus, cannot be changed by a single government.

The Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) that lifted certain economic sanctions over Iran emerged on July 14, 2015, and was signed by

China, France, Russia, the United Kingdom, the United States, Germany and the European Union. According to the agreement, Iran will only enrich uranium up to 3.67%, cut its stockpile of low-enriched uranium by 98% and eliminate its stockpile of medium-enriched uranium.

According to some experts, the Iranian deal was evaluated as an astounding success for President Obama and his administration, one of the pinnacles of his presidential career and generally, a great achievement of the American diplomacy in the Middle East, a path to which was paved by long-term negotiations, a back-channel diplomacy, a few compromises and concessions. If Mr. Trump plans to seriously undermine most of Obama's foreign policy achievements, then the Iranian deal would surely be on top of the agenda.

Actually, the Republican Party had always been skeptical about the efficiency of the deal, ar-

guing that it might still provide an opportunity for Iran to enrich uranium required to build a nuclear weapon. This perspective is actively supported by Israel, bearing in mind that the latter never trusted Iran and its intentions in the first place. Meanwhile, Trump had already invited Israel's Prime Minister, Benjamin Netanyahu, to visit Washington soon.

So far, in its latest quarterly report, the International Atomic Energy Agency (IAEA) inspectors confirmed that Iran surpassed the 130-ton threshold for heavy water that is beyond the deal's limits. In his next move, in order to keep its promise, Tehran informed the IAEA that it is transferring 5 tons of that heavy water out of the country.

Despite various types of criticism, in over a decade, for the first time the JCPOA managed to impose significant constraints on Iran's nuclear program, thus, contributing to make Middle East more secure and less nuclear.



“

**IRANIAN DEAL
WAS EVALUATED
AS AN ASTOUND-
ING SUCCESS
FOR PRESIDENT
OBAMA.**

”

ВИЗИТ ПРЕЗИДЕНТА ТУРЦИИ РЕДЖЕПА ТАЙИПА ЭРДОГАНА В РЕСПУБЛИКУ УЗБЕКИСТАН ОТКРЫВАЕТ НОВУЮ СТРАНИЦУ В ТУРЕЦКО-УЗБЕКСКИХ ОТНОШЕНИЯХ

DR. ERKIN BAYDAROV

25 лет тому назад Турецкая Республика первой признала независимость новых независимых государств Центральной Азии и установила с ними дипломатические отношения. За это время было подписано множество договоров между Турцией и странами региона касающихся самых различных сторон сотрудничества. В связи с этим официальный визит Президента Турции Реджепа Тайипа Эрдогана в Республику Узбекистан 17-18 ноября 2016 г. привлек внимание всех государств региона.

Обращение Турции к Центральной Азии неизбежно, так как из пяти стран региона, четыре являются тюрко-язычными и с которыми Турцию, объединяет общность истории, языка и культуры. Одной из ключевых стран региона и евразийской геополитики в целом является Узбекистан. При этом следует отметить, что Узбекистан вторая по численности тюрко-язычная страна мира, а узбекская диаспора в Турции одна из самых многочисленных. Определенные ожидания от визита имеются и у турецкой диаспоры Узбекистана.

Несмотря на то, что между двумя странами подписан «Договор о вечной дружбе и сотрудничестве» за 25 лет установления дипломатических отношений между двумя страна-



ВИЗИТ ПРЕЗИДЕНТА ТУРЦИИ В УЗБЕКИСТАН БЫЛ УСТРОЕН ТАК, ЧТОБ МАКСИМАЛЬНО НАСЫТИТЬ ЕГО КАК ПОСЕЩЕНИЕМ ИСТОРИЧЕСКИХ ПАМЯТНИКОВ САМАРКАНДА ИМЕЮЩИХ ОБЩЕИСЛАМСКУЮ ЦЕННОСТЬ, ТАК И С ОБСУЖДЕНИЕМ АКТУАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ ДВУХСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА.



ми во взаимоотношениях Турции и Узбекистана были как теплые, так и не совсем дружественные отношения. Поэтому этого визита ждали все.

Несмотря на стагнацию в межгосударственных отношениях, товарооборот между странами в 2015 году составил 1,2 миллиарда долларов США. Ожидается, что по итогам 2016 году темпы роста в этом направлении будут сохранены. При этом, эти цифры не отражают имеющийся потенциал Узбекистана и Турции, так как существует достаточно возможностей для повышения в ближайшие годы объема товарооборота в 2-3 раза.

Визит Президента Турции в Узбекистан был устроен так, чтоб максимально насытить его как посещением исторических памятников Самарканда имеющих общеисламскую ценность, так и с обсуждением актуальных проблем двухстороннего сотрудничества с временно исполняющим обязанности президента страны Шавкатом Мирзиёевым.

Визит Президента Турции начался с посещения могилы Первого Президента Узбекистана Ислама Каримова в г. Самарканде, где турецкий лидер возложил венок отдав дань уважения его памяти и почтил память покойного чтением молитвы.



www.regnum.ru

Далее визит продолжился во дворце «Форумлар мажмуаси», где и состоялись переговоры Шавката Мирзиёева и Реджепа Тайипа Эрдогана. Шавкат Мирзиёев отметил, что Узбекистан рассматривает Турцию как важного и долгосрочного партнера, в свою очередь турецкий президент особо подчеркнул, что Турция считает Узбекистан своим приоритетным партнером в Центральной Азии.

В ходе беседы были подробно обсуждены вопросы торгово-экономического сотрудничества. Сторонами была высказана уверенность в том, что данный визит придаст новый импульс взаимовыгодным контактам представителей деловых кругов обеих стран. Были рассмотрены вопросы строительства комплексов по выращиванию и глубокой переработке сельскохозяйственной продукции, хранению, упаковке и экспорту продовольственной продукции; создания современных совместных предприятий в текстильной и кожевенно-перерабатывающей промышленности; раз-



работки и реализации новых проектов в сфере фармацевтики и др.

Кроме этого были обсуждены вопросы привлечения ведущих турецких туристических компаний для строительства в туристических центрах Узбекистана (Самарканде, Бухаре, Хиве и Ташкентская область) отвечающих международным требованиям современных туристических комплексов для дальнейшего развития туристической инфраструктуры.

Во время переговоров стороны также обсудили запуск железнодорожной линии Баку-Ахалкалаки-Карс, который может стать важным фактором решения такого стратегического вопроса, как создание прямого транспортного коридора, связав тем самым обе страны и поднять на новый уровень развитие торгово-экономического партнерства. С учетом обсужденных вопросов в целях решения выдвигаемых на повестку дня узбекско-турецких отношений задач было достигнута договоренность о прове-

дении в начале 2017 г. в Ташкенте Узбекско-Турецкого инвестиционного форума.

Позавершении переговоров Реджеп Тайип Эрдоган посетил мемориальные комплексы Имама Бухари, Имама Матуриди и мавзолей Амира Темура, осмотрел площадь Регистан. То, что турецкий лидер воспользуется своим пребыванием в Самарканде и посетит исторические достопримечательности города, было предсказуемо, так как представляя одну из самых уважаемых исламских государств в мире, Реджеп Тайип Эрдоган известен как верующий человек, защищающий ислам и исламские ценности во всем мире.

Хочется надеяться, что те проблемы, которые существовали в течении последних пятнадцати лет во взаимоотношениях двух стран, окажутся в прошлом и визит турецкого



**ВИЗИТ
ТУРЕЦКОГО
ЛИДЕРА В
УЗБЕКИСТАН
ОТКРОЕТ НОВУЮ
СТРАНИЦУ
В ТУРЕЦКО-
УЗБЕКСКИХ
ОТНОШЕНИЯХ И
СТАНЕТ НАЧАЛОМ
НОВОГО ПЕРИОДА
НЕ ТОЛЬКО В
ОТНОШЕНИЯХ С
УЗБЕКИСТАНОМ,
НО И С
ТЮРКСКИМ
МИРОМ.**



лидера в Узбекистан откроет новую страницу в турецко-узбекских отношениях и станет началом нового периода не только в отношениях с Узбекистаном, но и с тюркским миром.

Это отвечает интересам и самой Турции, так как безопасность Узбекистана, строительство и присутствие сильного Узбекистана представляет немаловажное значение с точки зрения региона и интересов Турции в регионе. В этом контексте сотрудничество Турции и Узбекистана не только укрепит двусторонние отношения государств, но и будет способствовать миру, стабильности и процветанию в регионе и во всем мире.

www.uzreport.uz



DEVELOPMENTS IN LABOR POLICIES IN THE TURKISH ECONOMY BETWEEN 2015-2016

DR. HAYAL AYCA SIMSEK

The Turkish economy has been negatively affected by the restrictive effects of the global financial crisis like the other world countries. Although the global crisis mostly affected the financial market of the economies, real sector (especially labor markets) has also been restricted due to the global recession causing foreign demand to reduce, production to squeeze and employment to decrease. Like most of the other countries, Turkey has also suffered from high unemployment rates since then.

While the unemployment rate was 10.3% in 2015, it slightly increased to 10.7% in 2016. As a result, the employment rate in the economy reduced from 47.2% in 2015 to 47% in 2016. Regarding the Labor Force Participation Rate (LFPR), this rate was 52.7% in 2015 (with female participation rate of 35%) and it reduced to 52.3% in 2016, but the rate of female participation in LFPR surprisingly increased to 38.8% in 2016.

The Turkish Government has been implementing several economic and social policies to enhance employment (especially youth employment) in labor markets through ministries and specific agencies and funds. The Ministry of Youth and Sports (MYS), the Ministry of National Education (MoNE), the Ministry of Labor and Social Security and the Ministry of Finance have been implementing specific employment policies while the Turkish Employment Agency



THE TURKISH GOVERNMENT HAS BEEN IMPLEMENTING SEVERAL ECONOMIC AND SOCIAL POLICIES TO ENHANCE EMPLOYMENT (ESPECIALLY YOUTH EMPLOYMENT) IN THE LABOR MARKETS.



(ISKUR), the Social Aid and Solidarity Promotion Fund and the Unemployment Insurance Fund have been dealing with certain employment issues.

Enhancing youth-related employment policies in order to improve the quality of youth policies and involvement of youth to the policy making process and increase the quality of education for skilled young labor force is one of the basic aims of these employment policies. Besides, issues such as regional minimum wage, unregistered work, severance pay and flexible work are dealt by the Ministry of Labor and Social Security. On the other hand, ISKUR serves as a portal to mediate between employers and job seekers, conducts annual labor market analyses in all cities and organizes routine training programs on employment and entrepreneurship.



Turkey is one of the countries that has the strictest employment legislation and highest tax rate on labor earnings. In order to solve this problem, the Ministry of Finance implemented the following policies: in 2008, a minimum living allowance for personal income tax was introduced and social security contributions for employers were reduced. In June 2016, the Labor Law was only applied to formal labor force, whereas the informal labor force, which is around approximately 38%, was left out. Tax exemptions were implemented for companies in case of hiring interns and in order to get rid of the negative effects of strict employment legislation, flexible forms of employment were implemented.

Also, a considerable amount of financial resources were allocated to active labor market policies by the Government. In this regard, expenditures on the Active Labor Market Programs (ALMPs) grew considerably to 4% of public expenditures in 2015 and expenditures on unemployment benefits increased to 4% of total non-interest expenditures during the crisis. Besides, ISKUR increased coverage of the unemployed and the number of participants in the ALMPs after 2008, increased vocational training, introduced the Job and Vocation Counselling and recently, linked social assistance beneficiaries to registration with ISKUR.

Most importantly, a comprehensive labor market reform has been implemented, which included 4 main objectives such as increasing flexibility in the labor markets, strengthening the interrelation between social aids and employment, increasing the resources for ALMPs and reducing direct and indirect labor costs in the market. Another significant policy change in employment is that minimum wage was increased by 30% in the beginning of 2016 in order to improve the living conditions of low



INVOLVEMENT OF YOUTH TO THE POLICY MAKING PROCESS AND INCREASE THE QUALITY OF EDUCATION FOR SKILLED YOUNG LABOR FORCE IS ONE OF THE BASIC AIMS OF TURKEY'S EMPLOYMENT POLICIES.



income groups. The Government decided to increase the minimum wage by 30% to about 90% of the estimated median wage. However, cost pressures will be temporarily mitigated because the Government will subsidize between 25%-40% of the cost increase for employers for one year. The most important aims of this increase were to increase labor force participation (LFP), to reduce unemployment and to increase labor efficiency by not only contributing to the individual welfare of the workers but also by encouraging the employers to employ new workers.

In conclusion, it should be emphasized that Turkey's entire prospective development path towards 2023 (the centennial (100th anniversary) of the Republic) has targets such as very high level of competitiveness, higher employment, sustainability of growth, greater equity and gender equality. All these targets are making the need for effective policy focus on youth employment more important. A comprehensive youth and employment policy will be crucial for succeeding these targets. With prudent employment policies, the Turkish Government will easily be able to achieve a sustainable employment policy path which will help the economy to grow faster.



www.wikimedia.org

APEC ZİRVESİ VE YENİ TİCARET ORTAKLIKLARI İHTİMALLERİ

CENGİZHAN CANALTAY



19-20 Kasım 2016 tarihinde Peru'nun başkenti Lima şehrinde düzenlenen Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) zirvesinde birçok ülke lideri ikili görüşme imkânı bularak küresel ekonomik, siyasi ve güvenlik konularında görüş alışverişinde bulundu. Donald Trump'ın Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı olarak seçilmesi APEC zirvesine de damgasını vurdu. Zirvede iki konu öne çıkmış olup her iki konu da Donald Trump'ın Başkan olmasının etkileri ile ilgili konulardır. Bu konulara örnek olarak ABD Başkanı Barack Obama'nın yeni Başkan Donald Trump hakkındaki açıklamaları ile Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in demecleri gösterilebilir. Toplantıda Latin Amerika ülkeleri Trump'ın Başkan olarak seçilmesi ile ilgili ikili ilişkiler



TRUMP'IN KORUMACI TİCARET POLİTİKALARINA KARŞI XI JINPING YATIRIMCILARI ÇİN'E DAVET EDEREK KAPILARININ YATIRIMCILARA SONUNA KADAR AÇIK OLDUĞUNU İFADE ETTİ.



bağlamında kaygılarını dile getirdiler. Buna karşılık Başkan Obama endişeye kapılmadan yeni Başkan Trump'ın göreve gelmesini beklemeleri yönünde görüş bildirdi.

Bir diğer konu ise ABD Başkanı Trump'ın seçim sürecinde ticari korumacılık vaatlerine karşı Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Çin ekonomisini küresel ekonomiye daha fazla entegre ederek Çin'in dış dünya'ya kapılarını daha fazla açması ve küresel ticarete lider olma sözü vermesi idi. Trump'ın korumacı ticari politikalar izleyeceğini belirtmesini fırsat olarak değerlendirmek isteyen Jinping yatırımcıları Çin'e davet ederek kapılarının yatırımcılara sonuna kadar açık olduğunu ifade etti. Buna ek olarak Çin Trans-Pasifik Ortaklığına

(TPP) karşı Asya Pasifik'te Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) anlaşmasını desteklemekle beraber bu anlaşma çerçevesinde düzenlemelerin yakında sonuçlandırılacağını sözlerine ekledi. Ayrıca Latin Amerika ülkelerini Yeni İpek Yolu " Tek Ke- mer, Tek Yol" projesine dahil olmaları için davet etti. Öte yandan zirve- de bir araya gelen Jinping ile Pu- tin'in görüşmesinden sonra yapılan açıklamalarda Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi her iki ülkenin de Asya Pa- sifik'te bir serbest ticaret anlaşması yapılması fikrini desteklediğini ve bunun hayata geçirilmesinde Rusya ve Çin Devlet Başkanlarının sıkı iletişim halinde olması gerektiğini belirtti.



**ÇİN DIŞİŞLERİ
BAKANI WANG Yİ
HER İKİ ÜLKENİN
DE ASYA PASİFİK'TE
BİR SERBEST Tİ-
CARET ANLAŞMASI
YAPILMASI FİKRİNİ
DESTEKLEDİĞİNİ VE
HAYATA GEÇİRİLME-
SİNDE RUSYA VE ÇİN
DEVLET BAŞKANLA-
RININ SIKI İLETİŞİM
HALİNDE OLMASI
GEREKTiĞİNİ BE-
LİRTTİ.**



Çin'in Devlet Başkanı yapmış old- uğu görüşmeler ve açıklamalar ile açık ve net olarak eğer ABD ticarete korumacı politikalar izle- meye başlar ise küresel ticarete oluşacak boşluğu Çin'in doldura- bileceğini ifade etti. Burada açıkça belirtilmelidir ki; Jinping, bir yandan Trump'ın öne sürdüğü korumacı ti- caret politikalarına karşı daha açık ve kapsayıcı ticaret politikaları ile Pasifik'te ticaret savaşlarında yeni cepheler açmaya hazırlanırken bir yandan da "ticarete ağız ve bi- zimle birlikte gelmenizi istiyoruz" mesajını vermektedir.



KAZAKHSTAN - SERBIA: NEW HORIZONS OF ECONOMIC COOPERATION

KANAT MAKHANOV

On November 15, President Nazarbayev held a meeting with the Prime Minister of Serbia, Aleksandar Vučić. The two leaders discussed the implementation of the agreements signed during the last visit of President Nazarbayev to Belgrad in August 2016. During the visit, President Nazarbayev pointed out that Serbia is one of the closest partners of Kazakhstan in Europe and that the countries have a great potential for a future coop-



SERBIA IS ONE OF THE CLOSEST PARTNERS OF KAZAKHSTAN IN EUROPE AND THE COUNTRIES HAVE A GREAT POTENTIAL FOR A FUTURE COOPERATION IN DIFFERENT AREAS.



eration in different areas. On the same day, the Vice Prime Minister of Kazakhstan – the Minister of Agriculture, Askar Myrzakhmetov, met with the Minister of Agriculture of Serbia, Branislav Nedimović. Members of the meeting discussed key aspects of current and future bilateral cooperation in agriculture. Askar Myrzakhmetov and Branislav Nedimović noted that for Serbia, Kazakhstan can be considered as a corridor to China, whereas



for Kazakhstan, Serbia can be considered as a window to Europe. It is also interesting to note that both Serbia and Kazakhstan are landlocked countries. Moreover, Serbia is one of the few countries that maintain close ties with former CIS countries having a European orientation. In cooperation with Serbia, the sector of agriculture is of special interest for Kazakhstan. Serbia is one of the countries that made substantial progress in developing agricultural technologies over the past years, while Kazakhstan is one of the largest countries in production and export of grain products.

As of today, there are 24 Serbian companies registered in Kazakhstan. 15 of these companies are currently functioning. Among the European countries outside the EU, Serbia is the second largest trade partner of Kazakhstan after Switzerland. During the first nine months of 2015, the total trade turnover between the countries reached \$40.3



AMONG THE EUROPEAN COUNTRIES OUTSIDE THE EU, SERBIA IS THE SECOND LARGEST TRADE PARTNER OF KAZAKHSTAN AFTER SWITZERLAND.



million, \$19.8 million of which were exports and \$20.5 million were imports from Serbia. However, in 2016, the total trade turnover between Kazakhstan and Serbia decreased to a mere \$17.1 million. The main reason behind this contraction of bilateral trade is the economic slowdown in Kazakhstan.

Despite the fact that Russia, Belarus and Kazakhstan have already had free trade agreements with Serbia, the EEU yet does not have such trade regime with Serbia. Thus, if the agreement succeeds, then Kyrgyzstan and Armenia will also be able to trade with Serbia freely and the conditions of trade for all members of the EEU will be unified. The first stage of negotiations on establishing free trade zone between the EEU and Serbia were held in May 2016. The Serbian delegates also welcomed Kazakhstan's proposal on creating a free trade zone with access to Europe.



NATO CLOSES ITS REGIONAL OFFICE IN UZBEKISTAN

ZHULDUZ BAIZAKOVA

There are reports that the North Atlantic Treaty Organization (NATO) plans to close its Liaison Office for Central Asia in Tashkent in Uzbekistan that has been in operation since March 2013. Rosaria Puglisi, current NATO Liaison Officer in Central Asia confirmed that the office will close down in late March 2017. She explained that the reason for that is the result of internal review of the budget and other bureaucratic considerations. She made it clear that there was no political pressure from Tashkent to quit and the reasons are purely economical.

In the interview given to the Fergana Information Agency she re-asserted that Central Asia remains a strategic priority for NATO and partnership arrangements will continue. However, instead of being located in the region, from April 1, 2017 all interactions will be led directly by Brussels.

The office in Tashkent has been acting as NATO's fully accredited diplomatic mission facilitating NATO's relationship with the Central Asian republics in such areas as defense planning and review, defense education and training, civil emergency planning, public diplomacy, cooperation on science and environmental issues and others. The office used to coordinate NATO activities throughout the entire region; however, NATO worked with each country individually, offering them tailor-made programs and projects concerning modernization of the army, operational planning, military medicine, participation in the UN peacekeeping operations and other.

One of the key issue on NATO agenda towards Central Asia is to engage all five republics (Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan) in the process of the future development of Afghanistan, where the alli-

“

THERE WAS NO POLITICAL PRESSURE FROM TASHKENT TO QUIT AND THE REASONS ARE PURELY ECONOMICAL.

”

“

CENTRAL ASIA REMAINS A STRATEGIC PRIORITY FOR NATO.

”



www.fahrenheit211.net



www.mfa.uz

ance's presence is still limited. Opened in 2013, the office was given the task to coordinate the alliance's activities in the region, including the logistics in regards to the Northern Distribution Network, a reverse transit route designated to withdraw the military equipment, few armaments and other combat related material from Afghanistan.

Today, NATO runs the Resolute Support mission in Afghanistan. This is a non-combat mission designed to provide training, advice and assistance to the Afghan National Army, its forces, security institutions and the police.

So far, there has been no official statement from Tashkent in regards to the news. It probably will be more complicated for NATO to communicate with the Central Asian governments all the way from Brussels, and equally inconvenient for CA officials to visit Europe on regular basis. It is also likely that the amount of the required bureaucracy and the paperwork would drastically increase. Nevertheless, the relocation of the NATO Liaison Office should not be perceived as a sign of decreasing interest towards the region by NATO.

ENVIRONMENTAL COOPERATION OF THE CAUCASIAN NATURE CENTER AND THE RUSSIAN ACADEMY OF SCIENCES

SAULE AKHMETKALIYEVA

The "Center for the preservation and protection of nature of the North Caucasus" ("Caucasian Nature Center") and the Institute of Ecology and Evolution named after Severtsov A.N. of the Russian Academy of Sciences are to join forces for environmental protection and conservation of biological diversity of the North Caucasus. The main objective of the cooperation is restoration and preservation of rare and endangered species, such as near-eastern leopard, European bison, Caspian seal, Ezenami trout and



THE "CAUCASIAN NATURE CENTER" AND THE INSTITUTE OF ECOLOGY AND EVOLUTION NAMED AFTER SEVERTSOV A.N. OF THE RUSSIAN ACADEMY OF SCIENCES ARE TO JOIN FORCES FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION AND CONSERVATION OF BIOLOGICAL DIVERSITY OF THE NORTH CAUCASUS.



Black Sea dolphins. Besides, projects on the establishment of new zones of release of new-eastern leopards into the wild, as well as reintroduction programs are planned to be developed further in the framework of the cooperation. The center mainly works on the basis of realization of different environmental projects, including projects on protection of the environment and restoration of the biodiversity of the North Caucasus. Moreover, the center signed a cooperation agreement with the



www.vestikavkaza.ru



Azerbaijani organization IDEA, the main focus of which is also to protect rare species of the Caucasus, including the “The Big Five of the Caucasus”.

One of the main projects of the organization is restoration of biodiversity of the near-eastern leopard. Implementation of the program started in Caucasus in 2007. The Program is implemented by the Caucasian Nature Center, Ministry of Natural Resources and Environment Russia, Rosprirodnadzor, Caucasus State Nature Reserve, Sochi National Park, Russian Academy of Sciences and WWF-Russia. In the framework of the program, Centre for Breeding and Reintroduction of the Leopard was built on the territory



ONE OF THE MAIN PROJECTS OF THE ORGANIZATION IS RESTORATION OF BIODIVERSITY OF THE NEAR-EASTERN LEOPARD.



of the Sochi National Park. To date, 13 red book species inhabit the center and three leopards were released into the wild in 2016. The leopards were born in the center in 2009.

The Caucasus is an area with rich ecosystem located on the border of Europe and Asia between the Black and the Caspian seas. The region is home for 6400 different plants, 328 birds, 131 mammals, 86 reptiles, 17 amphibians and 127 fish species. However, due to natural and anthropogenic effects the biodiversity of the region is under the risk of disappearance. Therefore, projects on restoration and protection of rare species are important for preserving the local ecosystem for the future generations.

3 KASIM 2016 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMACILARINDAN CENGİZHAN CANALTAY "ORTA ASYA'DA GÖÇ VE İŞÇİ DÖVİZLERİ ÜZERİNE GELİŞMELER" KONULU SEMİNER VERDİ.

2016 ЖЫЛДЫҢ 3 ҚАРАШАСЫНДА
ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ
ҚЫЗМЕТКЕРІ ЖЕНГИЗХАН ЖАНАЛТАЙ
«ОРТАЛЫҚ АЗИЯДА КӨШІ-ҚОН ЖӘНЕ
ЕҢБЕК МИГРАНТТАРЫНЫҢ АҚША
АУДАРЫМДАРЫ» ДЕГЕН ТАҚЫРЫПТА
СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Cengizhan Canaltay seminerinde ana hatla-ryla Özbekistan, Kirgizistan ve Tacikistan'dan Rusya'ya iş bulma amacıyla giden işçi göçmenlerin sayısı, işçi döviz miktarları ve göç politikalarına değindi. Seminerine Rus işgücü piyasasındaki Orta Asyalı işçi göçmenlerden bahsederek başlayan Canaltay 2005 yılında çalışma izni alım prosedürünün basitleştirilmesi ile Rusya'da çalışan yabancı işçiler arasında Orta Asyalı işçi göçmenlerin oranının hızla artarak 2005 yılında 16.9%-dan 2015 yılında 63%'e ulaştığını ifade etti. Bunun yanı sıra Rusya'ya giden Orta Asyalı göçmenlerin profili hakkında vermiş olduğu bilgiler arasında Özbekistan, Kirgizistan ve Tacikistan'dan gidenlerin neredeyse yarısının vasıfsız işçi kategorisine girdiğini belirtmekle beraber yüksek kalifiye işçilerin oranlarının 1%-den az olduğunu sözlerine ekledi.

Rublenin dolara karşı ciddi değer kaybı, Rus ekonomisindeki ekonomik yavaşlama gibi olaylar neticesinde 2015 yılında Özbekistan, Kirgizistan ve Tacikistan'a gönderilen işçi dövizlerinin dolar değerinde 2014 senesi ile karşılaştırıldığında sırasıyla 57%, 46% ve 66% oranlarında düşüş kaydedildiğini ifade etti. Dahası bu düşüş trendinin 2016 yılının ilk



Женгизхан Жаналтай семинарында Өзбекстан, Қырғызстан және Тәжікстаннан Ресейге жұмыс іздеу мақсатында барған еңбек мигранттарының саны, еңбек мигранттарының ақша аударымдары және көші-қон саясаттары туралы сөз қозғады. Семинар барысында Ресей еңбек нарығындағы Орталық Азиялық еңбек мигранттары туралы баяндаудан бастаған Жаналтай 2005 жылы жұмыс істеуге рұқсат алу рәсімінің жеңілдетілгенін, сондай-ақ Ресейде жұмыс істейтін шетелдік қызметкерлер арасында Орталық Азиялық еңбек мигранттары көрсеткішінің қарқынды өсіп, 2005 жылғы 16,9%-дан 2015 жылы 63%-ға артқанын айтты. Сонымен қатар, Ресейге барған Орталық Азиялық мигранттар жайлы берген ақпаратында Өзбекстан, Қырғызстан және Тәжікстаннан барғандардың жартысының дерлігі біліксіз екенін айта кетіп, жоғары білікті жұмысшылардың үлесі 1%-дан кем екенін атап өтті.

Рубльдің долларға шаққанда елеулі дәрежеде құлдырауы мен Ресей экономикасының құлдырауы нәтижесінде 2015 жылы Өзбекстан, Қырғызстан және Тәжікстанға жіберілген еңбек мигранттарының долларлық эквиваленттегі ақша аударымдары 2014 жылмен салыстырғанда тиісінше 57%, 46%

çeyрегінде де devam ettiğini belirtmenin yanında bu durumun ikinci çeyrekte tam tersine dönerek her üç ülke içinde 50% civarında bir artışın gözlemlendiğini sözlerine ekledi. Bu artışın nedenleri arasında ise en etkili faktörün Mayıs-Eylül döneminin Orta Asyalı işçiler için Rusya'da mevsimsel işlerde çalışmak için en çok tercih edilen dönem olması nedeniyle her sene bu dönemde işçi dövizі ақışında belirgin düzeylerde artışların yaşanmasını gösterdi.

Rusya'dan gönderilen işçi dövizlerinin önümüzdeki yıllarda tekrar artabileceğine dikkat çeken Canaltay Dünya Bankası'nın Rus ekonomisi üzerine yapmış olduğu tahminlere değinerek Rusya'nın GSYH'nin 2017 yılında 1.3% ve 2018 yılında ise 1.5% büyüyeceğini belirttiğini ve bu artışın işçi dövizlerinin artmasına olumlu etkileri olabileceğini ifade etti. Buna ek olarak petrol fiyatları ile Rusya'dan gönderilen işçi dövizleri arasında güçlü bir bağlantının olduğuna değindi. Bu konu üzerinde OPEC ve önde gelen petrol üreticisi ülkelerin 28 Ekim 2016 tarihinde bir araya gelerek üretim seviyesini kısmaya yönelik görüşmelerinden çıkacak olumlu bir kararın Rusya'dan gönderilen işçi dövizlerinin artmasına yardımcı olabileceği yönünde görüş bildirdi.



және 66%-ға төмендегенін айтты. Сонымен қатар, бұл төмендеу үрдісінің 2016 жылдың бірінші тоқсанында да жалғасқанын айтып, бұл жағдайдың екінші тоқсанда керісінше үш елде де шамамен 50%-ға артқанын айқындады. Бұл өсімнің себептеріне тоқталып өтіп, мамыр-қыркүйек кезеңінің Орталық Азиялық еңбекшілер үшін Ресейде маусымдық жұмыстарда жұмыс істеуге ең қолайлы кезең болып табылатынына байланысты әр жыл сайын бұл кезеңде ақша аударымдары ағынының белгілі бір деңгейде артуын ең ықпалды фактор ретінде атап өтті.

Ресейден жіберілген ақша аударымдарының алдағы жылдары тағы да арту мүмкіндігіне назар аударған Жаналтай Дүниежүзілік банктің Ресей экономикасы жөнінде жасаған болжамдарына сілтеме жасап, Ресейдің ЖІӨ-інің 2017 жылы 1,3%, ал 2018 жылы 1,5% болатынын және бұл өсімнің еңбек мигранттарының ақша аударымдарының артуына оң әсер ететінін мәлімдеді. Сонымен қатар, мұнай бағалары мен Ресейден жіберілген ақша аударымдары арасында күшті байланыс бар екенін атап өтті. Бұл тақырып бойынша ОПЕК және жетекші мұнай өндіруші елдердің 2016 жылғы 28 қазанда өткен келіссөздерінен шығатын оң шешім Ресейден жіберілген ақша аударымдарының артуына ықпал ететін болады деп айтты.

Семинар жалғасында аймақ елдеріндегі ағымдағы оқиғалар туралы ақпарат беріп, Қазақстанның пайдаланып жатқан белсенді халық бойынша квота жүйесін өнеркәсіп салаларының мұқтаждықтарына сәйкес жүзеге асырылатынын айқындады. Сонымен қатар, шетелдік қызметкерлердің жұмысқа рұқсат алу үдерісінің жаңа өзгерістерге сәйкес 30-40 күннен 5 күнге дейін азаятынын мәлімдеді. Ресей мен Өзбекстан арасындағы көші-қон туралы келісім бойынша атқарылған жұмыстар туралы ақпарат беріп, үдерістің 2014 жылдың қараша айында басталғанын және қазіргі уақытта Ресейдің Өзбекстанның жіберген соңғы жобасын қарастырып жатқанын мәлімдеді. Қырғызстанға тоқтала келе, Еуразиялық экономикалық одақтың қырғыз еңбек мигранттарына артықшылықтарын талдап, бірыңғай зейнетақы жүйесі бойынша жаңартылған ақпаратпен бөлісті.

Семинар соңында қатысушылар патент бағалары, Қазақстанда квота жүйесіндегі өзгерістер мен басқа да мәселелер бойынша пікір алмасты.

Seminerinin devamında bölge ülkelerindeki güncel gelişmeler hakkında vermiş olduğu bilgiler arasında Kazakistan'ın kullanmakta olduğu aktif nüfus üzerinden hesaplanan kota sistemini sektörlerin ihtiyaçlarına göre hesaplanacak şekilde düzenleneceğini belirtti. Ayrıca, yabancı işçilerin çalışma izni alma süreçlerinin yeni değişikliklere göre 30-40 günden 5 güne ineceğini bildirildiğini ifade etti. Rusya ile Özbekistan arasındaki göç anlaşması konusunda yürütülen çalışmalar hakkında bilgi vererek sürecin 2014 Kasım ayında başladığını ve şu an Rusya'nın Özbekistan'ın göndermiş olduğu son taslağı incelemekte olduğunu belirtti. Kırgızistan hakkında ise Avrasya Ekonomik Birliğinin Kırgız işçi göçmenlere getirilerinin analizini yapmakla beraber birleşik emeklilik sistemi hakkında güncel bilgiler paylaştı.

Seminerin sonunda katılımcılar patent fiyatları, Kazakistan'da kota uygulamasındaki değişiklikler ve diğer konular hakkında görüş alışverişinde bulundu.

↑



17 KASIM 2016 TARİHİNDE CUMHURBAŞKANLIĞINA BAĞLI KAZAKİSTAN STRATEJİK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ (KISI) UZMAN ARAŞTIRMACILARINDAN DR. LESYA KARATAEVA “BİLGİ GÜVENLİĞİ: KAZAKİSTAN’DAKİ ZORLUKLAR, RİSKLER VE TEHDİTLER” KONULU SEMİNER VERDİ.

2016 ЖЫЛДЫҢ 17 ҚАРАШАСЫНДА ҚР ПРЕЗИДЕНТІ ЖАНЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН СТРАТЕГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР ИНСТИТУТЫНЫҢ (ҚСЗИ) АҒА ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТКЕРІ Т.Ғ.Д. ЛЕСЯ КАРАТАЕВА «АҚПАРАТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІК: ҚАЗАҚСТАН ҮШІН СЫН-ҚАТЕРЛЕР МЕН ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕР» АТТЫ ТАҚЫРЫПТА СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Dr. Lesya Karataeva seminerinde ana hatlaryla Kazakhstan’da bilgi güvenliği alanındaki gelişmeler, riskler ve potansiyel tehditler konularına değindi. Kazakhstan’da bilgi güvenliğinin güçlendirilmesine yönelik 2011 yılında Bilgi Güvenliği Konsepti 2013-2017’nin hazırladığını ifade etti. Konsept’in içeriği hakkında vermiş olduğu bilgiler arasında bilgi güvenliğinin güçlendirilmesi için atılan veya uygulamaya konulması beklenen adımlar ile birlikte geleceğe yönelik hedefler hakkında detaylı bilgiler yer aldı. Bilgi güvenliği konseptinin enformasyon, teknik ve sosyo-politik olarak üç ana konu altında incelenebileceğini belirtti. Enformasyon bölümünde genellikle internetin bilgiye erişimde kullanımı, teknik bölümde siber saldırılar ve sosyo-politik bölümde kamuoyu oluşturma gibi konuların yer aldığını sözlerine ekledi.

Günümüzde ülkeler arasında enformasyon savaşlarının vuku bulduğunu ve gelişen tek-

Т.ғ.д. Леся Каратаева семинарында жалпы Қазақстанда ақпараттық қауіпсіздік саласының ахуалы, сын-қатерлері мен ықтимал қауіп-қатерлері туралы сөз қозғады. 2011 жылы Қазақстанда ақпараттық қауіпсіздікті нығайту үшін 2013-2017 жылдарға арналған Ақпараттық қауіпсіздік тұжырымдамасының әзірленгені туралы мәлімдеді. Тұжырымдаманың мазмұны туралы баяндап, ақпарат қауіпсіздігін нығайту мақсатында қабылданған немесе жүзеге асырылуы көзделген шаралармен қатар, болашақ мақсаттар туралы толық ақпарат берді. Ақпараттық қауіпсіздік тұжырымдамасының ақпараттық, техникалық және әлеуметтік-саяси тұрғыда зерттелетінін айқындады. Ақпараттық бөлімде әдетте интернеттің ақпаратқа қол жеткізуде қолданылуы, техникалық бөлімде кибер шабуылдар және әлеуметтік-саяси бөлімде қоғамдық пікірді қалыптастыру мәселелерінің болғанын айтты.

Қазіргі таңда елдер арасында ақпараттық соғыстың жүріп жатқанын, сондай-ақ технологиялардың одан сайын дамуымен қатар киберқауіпсіздік мәселелерінің де артқанын айқындап, тұжырымдама аясында бұл мәселелерге де назар аударылғанын айтты. Киберқауіпсіздік шеңберінде қабылданған шаралар арасында барлық мемлекеттік мекемелердің киберқауіпсіздіктерінің NİTES ұлттық ақпараттық технологиялар компаниясы





nolojiler ile siber güvenlik sorunlarının da arttığını belirterek konsept kapsamında bu tür gelişmelere de yer verildiğini ifade etti. Siber güvenlik bağlamında alınan önlemler arasında tüm devlet kurumlarının siber güvenliklerinin NITEC ulusal bilişim teknolojileri firması tarafından sağlanmasına geçilmesini gösterdi. Bu sayede her kurumun kendi içinde özel siber güvenlik grupları kurmasına gerek kalmayarak tasarruf yapılmasına olanak sağladığı yönünde görüş bildirdi.

Kazakistan'ın bilişim teknolojileri sektörü hakkında bilgiler vermenin yanında bu alandaki sorunlar da bahsetti. Bu sorunlar arasında en önemli hususların yerli kalifiye uzman sayısının çok az olması ile birlikte yazılım ve teknolojik ürünlerin üretilmesinde ithal servis veya parçaların kullanılma oranlarının oldukça yüksek olduğunun altını çizdi. Bunun sebepleri arasında öncelikle ülke pazarının yeterince büyük olmaması ve teknik ekipman ve servislerin dışarıdan ithal edilmesinin yerli teknolojilerin geliştirilmesinin maliyetin den daha düşük olmasını gösterdi.

Günümüzde Kazakistan'ın bilgisayar piyasasına HP, Lenova ve Acer yazılım da ise Mic-

тарапынан қамтамасыз етілетінін мәлімдеді. Осылайша, мекемелерге арнайы киберқауіпсіздік топтарын құру қажет болмайды және бұл жағдай үнемдеуге мүмкіндік береді деген пікір білдірді.

Семинар барысында т.ғ.д. Леся Каратаева Қазақстанның ақпараттық технологиялар саласы туралы ақпарат берумен қатар осы саладағы мәселелерге де тоқталып өтті. Жергілікті білікті мамандардың өте аз болуы және бағдарламалық жасақтамалар мен технологиялық өнімдердің өндірісінде сырттан импортталатын қызметтер мен жабдықтарды пайдалану деңгейінің өте жоғары болуы аса маңызды мәселелер болып табылатынын ерекше атап өтті. Бұның басты себептері – ел нарығының аса үлкен болмауы және шетелден импортталатын техникалық жабдықтар мен қызметтер құнының жергілікті технологияларды дамыту құнынан едәуір төмен болуы.

Бүгінгі таңда Қазақстанның компьютерлік нарығында HP, Lenovo және Acer брендтері мен Microsoft, SAP және Oracle бағдарламалық жасақтамаларының үстем болғанын





rosoft, SAP ve Oracle gibi firmaların hakim olduğunu belirtti. Pazarda belli başlı yerli firmalarında bulunduğunu belirtmekle beraber bu firmaların ürünlerinde çoğunlukla ithal ekipman kullandıklarını altını çizdi. Kazakistan'ın bilişim ürünleri ihracat ve ithalatında 2014 ile 2015 yılları verileri karşılaştırıldığında 2014 yılında ithalatın hacminin ihracattan 7,5 kat daha fazla olduğunu ve bu oranın 2015 yılında 18,5 kata yükseldiğini ifade etti.

Seminerinin sonunda Dr. Lesya Karataeva Kazakistan'daki bilişim teknolojileri sektörünün üretimden çok servis vermeye dayalı bir sektör olduğunu, pazarda yabancı firmaların etkin olduğunu ifade ederek yerli uzman yetiştirilmesine daha fazla ilgi gösterilmesi ve yatırım yapılması gerektiğini ifade etti.

Seminer sonunda katılımcılar Kazakistan'daki bilişim sektörü ile siber saldırı konularında görüş alışverişinde bulundu.

мәлімдеді. Нарықта кейбір отандық компаниялардың бар екенін, алайда өнімдерінде негізінен импорттық жабдықты пайдаланатынын атап өтті. Қазақстанның ақпараттық технология өнімдерінің экспорты мен импортына қатысты 2014 және 2015 жылғы деректерді салыстыра келе, 2014 жылы импорт көлемінің экспорттан 7,5 есе көп болғанын және бұл арақатынастың 2015 жылы 18,5 есе көтерілгенін мәлімдеді.

Семинар соңында доктор Леся Каратаева Қазақстандағы ақпараттық технологиялар саласының өндірістен гөрі қызмет көрсетуге негізделгенін айқындап, нарықта көбіне шетелдік компаниялардың қызмет атқарып жатқанын атап өтті. Осы орайда, жергілікті мамандарды дайындауға көбірек көңіл бөліп, инвестиция жасау қажеттігіне ерекше назар аударды.

Семинар соңында қатысушылар Қазақстандағы ақпараттық технологиялар саласы мен кибер шабуылдар мәселелері бойынша пікір алмасты.

**AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ,
T.C. YURT DIŞI TÜRKLER
VE AKRABA TOPLULUKLAR
BAŞKANLIĞI İLE BİRLİKTE 22
KASIM 2016 TARİHİNDE “AVRASYA
DÜŞÜNCE KURULUŞLARI
BULUŞMASI” SEMPOZYUMU
DÜZENLEDİ.**

2016 ЖЫЛДЫҢ 22 ҚАРАШАСЫНДА
ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫ ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫ
ШЕТЕЛДЕГІ ТҮРІКТЕР МЕН ТУЫС
ҚАУЫМДАСТЫҚТАР МЕКЕМЕСІМЕН
БІРГЕ «ЕУРАЗИЯ СТРАТЕГИЯЛЫҚ
ЗЕРТТЕУ ОРТАЛЫҚТАРЫНЫҢ
КЕЗДЕСУІ» СИМПОЗИУМЫН
ҰЙЫМДАСТЫРДЫ.

Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın finansal destekleriyle 22 Kasım 2016 tarihinde Türkiye'nin başkenti Ankara şehrinde "Avrasya Düşünce Kuruluşları Buluşması" Sempozyumunu düzenledi. Sempozyum kapsamında Avrasya Bölgesindeki ekonomi, ulaşım, enerji, uluslararası ilişkiler ve güvenlik temaları tartışıldı. Bu bağlamda Avrasya bölgesinde faaliyet gösteren düşünce kuruluşlarına/araştırma merkezlerine mensup araştırmacıların birbirleriyle tanışmalarını ve gelecekte daha fazla ortak projeler ve çalışmalar hazırlama imkânına sahip olmalarına olanak sağlandı. Sempozyuma 13 farklı ülkeden 37 kurumun temsilcisi olarak toplam 42 uzman davet edildi.

Avrasya Düşünce Kuruluşları Buluşması açılış konuşmalarını Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek,



Ахмет Ясауи университетінің Еуразия ғылыми-зерттеу институты Түркия Республикасы Премьер-Министрі Кеңсесі жанындағы Шетелдегі түріктер мен туыс қауымдастықтар мекемесінің қаржылық қолдауымен 2016 жылдың 22 қарашасында Түркия астанасы Анкарада «Еуразия стратегиялық зерттеу орталықтарының кездесуі» симпозиумын ұйымдастырды. Симпозиум аясында Еуразия аймағындағы экономика, тасымалдау, энергетика, халықаралық қатынастар және қауіпсіздік мәселелері талқыланды. Осы тұрғыда Еуразия аймағында қызмет ететін стратегиялық зерттеу орталықтары/ғылыми-зерттеу орталықтарының ғылыми зерттеушілеріне бір-бірімен кездесіп, болашақта бірлескен жобалар мен зерттеу жұмыстарын жасау мүмкіндігі қамтамасыз етілді. Симпозиумға жалпы 13 түрлі елден 37 ұйым атынан 42 сарапшы қатысты.

«Еуразия стратегиялық зерттеу орталықтарының кездесуі» симпозиумының ашылу отырысында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек,



Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar (YTb) Başkanı Doç. Dr. Kudret Bülbül, Türk Dünyası ve Uluslararası İlişkilerden Sorumlu MHP Genel Başkan Yardımcısı, Antalya Milletvekili Doç. Dr. Mehmet Günal yaptı. Açılış konuşmalarının akabinde Yesevi Sanat Topluluğu konser verdi.

Konferansın ilk açılış konuşmasını Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek yaptı. Doç. Dr. Nevzat Şimşek konuşmasında Avrasya'da kalıcı barışın ve istikrarın sürdürülmesi Türkiye açısından çok önemli olduğunu, Türkiye devleti Avrasya'yı geçmişte olduğu gibi günümüzde de farklı toplulukların ve kültürlerin barış ve huzur içerisinde bir arada yaşadığı örnek bir bölge olarak görmek istediğini, bu nedenle de ülkelerin bağımsızlıkları temelinde şekillenen ve ekonomik açıdan karşılıklı yararın önem arz ettiği bir işbirliği çerçevesinde ilişkilerini

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Өкілетті кеңес төрағасы профессор, доктор Мұса Йылдыз, Түркия Республикасы Премьер-Министрі Кеңсесі жанындағы Шетелдегі түріктер мен туыс қауымдастықтар мекемесінің төрағасы доцент, доктор Кудрет Бюлбюл, Түркі әлемі және халықаралық қатынастар бойынша Ұлттық қозғалыс партиясы төрағасының орынбасары, Анталия депутаты доцент, доктор Мехмет Гюнал сөз сөйледі. Ашылу рәсімінен кейін Ясауи өнер қауымдастығы концерт берді.

Конференцияда алғашқы болып сөз сөйлеген Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек Еуразияда бейбітшілік пен тұрақтылықтың жалғасуы Түркия үшін маңызды екенін, Түркия мемлекетінің Еуразияны әр түрлі қауымдастықтар мен мәдениеттердің бейбітшілік пен тыныштықта бірге өмір сүрген үлгілі аймақ ретінде көргісі келетінін, сондықтан да елдердің тәуелсіздігі негізінде қалыптасып, экономикалық тұрғыдан өзара тиімділік маңызды болып табылатын ынтымақтастық



geliştirmeye önem verdiğini dile getirdi. Bu çerçevede Sempozyumun iki temel amacının olduğunu altını çizmiştir: 1) Avrasya Bölgesindeki ekonomi, ulaşım, enerji, uluslararası ilişkiler ve güvenlik konularını en yetkili uzmanlarını bir araya getirerek etrafıca tartışmaktır. Bu çerçevede, Avrasya Bölgesinde yaşanan dönüşüm, Avrasya Ekonomik Birliği ve diğer entegrasyon süreçleri, Türkiye ile ilişkiler ve bölge dışı aktörlerin rolü gibi konuların analiz edilmesi ve sonrasında bir rapor şeklinde yayınlamaktır; 2) Bölgenin önde gelen düşünce kuruluşlarıyla etkili işbirliği mekanizmaları gerçekleştirmektir. Bu sempozyumun en önemli çıktılarından biri olduğunu, Avrasya bölgesindeki düşünce kuruluşlarında ve araştırma merkezlerinde görev yapan araştırmacıların birbirleriyle tanışmalarına ve gelecekte ortak projeler gerçekleştirmelerine ortam oluşturduğuna dikkat çekti. Doç. Dr. Nevzat Şimşek sempozyum ile birlikte

аясында қарым-қатынастарды дамытуға баса мән бергенін тілге тиек етті. Осы тұрғыда Симпозиумның екі негізгі мақсатының болғанын атап өтті: 1) Еуразиялық аймақтағы экономика, көлік, энергетика, халықаралық қатынастар және қауіпсіздік мәселелерін ең білікті сарапшылардың басын қосу арқылы жан-жақты талқылау. Осы тұрғыда, Еуразия аймағындағы өзгерістер, Еуразиялық экономикалық одақ пен басқа да интеграциялық үдерістер, Түркиямен қарым-қатынастар және аймақтан тыс акторлардың рөлі сияқты тақырыптарды талдау және кейін ол материалдарды баяндама түрінде жариялау; 2) Аймақтың жетекші стратегиялық зерттеу орталықтарымен тиімді ынтымақтастық тетіктерін жүзеге асыру. Бұл симпозиумның ең маңызды нәтижелерінің бірі болып табылатынын атап өтіп, Еуразия аймағындағы стратегиялық зерттеу орталықтары мен ғылыми-зерттеу орталықтарында жұмыс істейтін зерттеушілердің бір-бірімен кездесіп, болашақта бірлескен жобаларды жүзеге асыруы

elde edilmesi beklenen sonuçlar ve muhtemel çıktıları şu şekilde belirtmiştir: 1) Avrasya bölgesindeki yerel ve bölgesel sorunların tespitinde, çözüm önerilerinin getirilmesinde ve gelecek çalışmaların planlanmasında fayda sağlayacak fikirlerin geliştirilmesidir; 2) Türkiye’de Avrasya Bölgesine ve Türk dili konuşan ülkelere yönelik farkındalığın artırılmasıdır; 3) Türkiye’deki araştırma kurumlarının Avrasya Bölgesi ve Türk dili konuşan ülkelerdeki diğer düşünce ve araştırma kurumlarıyla işbirliğine zemin oluşturulabilmesidir; 4) Avrasya Bölgesindeki düşünce kuruluşlarının ve araştırma kurumlarının Türkiye üzerinde çalışmalar yapmalarının teşvik edilmesidir. Doç. Dr. Nevzat Şimşek Sempozyumun bu yıl Türkiye’de gerçekleştirilmiş olması, Avrasya bölgesindeki düşünce kuruluşlarının Türkiye’deki kamu kurumlarını ziyaret etmelerine olanak sağlayacağını, böylece Türkiye’nin dış politikası ve Avrasya bölgesine yönelik faaliyetleri hakkında ilk ağızdan bilgilendirme sağlanabileceğini dile getirdi. Bu Sempozyumun gelecek yıllarda başka ülkelerin ev sahipliğinde yapılması halinde bu tür bir bilgilendirme süreci her ülke özelinde gerçekleştirilebileceğini sözlerine ekledi.

İkinci açılış konuşmasını Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütavelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız yaptı. Prof. Dr. Musa Yıldız 2016 yılının UNESCO tarafından Hoca Ahmet Yesevi Yılı ilan edildiğini hatırlatarak, Avrasya Araştırma Enstitüsünün, bu birlik beraberlik kapsamında bu güne kadar önemli faaliyetlere imza attığını dile getirdi. Bugün de bu faaliyetlerden bir başkasının icra edildiğini, daha önce Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile birlikte Avrasya Yaz Okulu’nu gerçekleştirdiklerine dikkat çekti. Bu yaz okulunda Avrasya coğrafyasının geleceğinde söz sahibi olacak, önemli araştırmacıları 10 gün Almatı başta olmak üzere Astana ve Türkistan’da misafir ettirdiklerini ve bundan sonra da bu tür faaliyetlerinin devletimizin değişik kuruluşları ile birlikte devam edeceği açıklamasında bulundu.

Üçüncü açılış konuşmasını YTB Başkanı Doç. Dr. Kudret Bülbül yapmıştır. Doç. Dr. Kudret Bülbül Avrupa ve ABD’nin gittikçe korkula-

şın için arнайы ортаны қалыптастырғандарына назар аударды. Доцент, доктор Невзат Шимшек симпозиумнан күтілетін нәтижелерді келесідей айқындады: 1) Еуразия аймағындағы жергілікті және аймақтық мәселелерді анықтауда, шешу жолдарын ұсынуда және болашақ зерттеулерді жоспарлауда пайдасын тигізетін идеяларды дамыту; 2) Түркияда Еуразия аймағы мен түркітілдес мемлекеттер жайлы хабардарлықты арттыру; 3) Түркиядағы ғылыми-зерттеу институттарының Еуразия аймағы мен түркітілдес елдердегі басқа да стратегиялық зерттеу орталықтары мен ғылыми-зерттеу институттарымен ынтымақтастығы үшін негіз жасау; 4) Еуразия аймағындағы стратегиялық зерттеу орталықтары мен ғылыми-зерттеу институттарының Түркияға қатысты зерттеу жұмыстарын жүргізуін ынталандыру. Доцент, доктор Невзат Шимшек симпозиумның биыл Түркияда өтуі Еуразия аймағындағы стратегиялық зерттеу орталықтарына Түркиядағы қоғамдық институттарды зиярат етуге мүмкіндік беретінін, осылайша Түркияның сыртқы саясаты мен Еуразия аймағы туралы ақпаратты негізгі нұсқадан қарап білуге мүмкіндік туғызатынын айтты. Бұл симпозиум алдағы жылдары басқа елдерде өткізілетін болса, мұндай ақпараттандыру үдерісі әрбір елде жүзеге асырылуы мүмкін деп қоса айтты.

Екінші болып сөз сөйлеген Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Өкілетті кеңес төрағасы профессор, доктор Мұса Йылдыз 2016 жылдың ЮНЕСКО тарапынан «Қожа Ахмет Ясауидің жылы» деп жарияланғанын еске сала отырып, Еуразия ғылыми-зерттеу институтының бұл бірлік аясында осы күнге дейін маңызды қызметтер атқарғанын тілге тиек етті. Бүгінгі симпозиумның да осы іс-шаралардың бірі болып табылатынын, бұған дейін Шетелдегі түріктер мен туыс қауымдастықтар мекемесімен бірге Еуразия жазғы мектебін ұйымдастырғанын атап өтті. Бұл жазғы мектепте Еуразия аймағының болашақ жас ғалымдарының 10 күн бойы Алматы, Астана және Түркістан қалаларында болғанын, еліміздің әр түрлі институттарымен бірге осындай іс-шаралардың бұдан кейін де өткізілетінін хабарлады.

Үшінші болып сөз сөйлеген Шетелдегі түріктер мен туыс қауымдастықтар мекемесінің төрағасы доцент, доктор Кудрет Бюлбюл Еуропа мен АҚШ-тың барған сайын алаңдай

рина teslim olduklarını, dünyada ırkçılık ve İslam karşıtlığının arttığına dikkati çekerek sıkıntıların temelinde tarafların birbirini yeterince tanımamalarının olduğunu söyledi. Kudret Bülbül, etkinlikten beklentilerinin düşünce kuruluşları arasında daha fazla tanışma, tecrübe paylaşımı ve ortak geleceğe katkılar sunmak olduğunu söyleyerek, Avrasya'dan gelen düşünce kuruluşlarından öğreneceğimiz çok önemli yeni bilgiler, fikirler, bakış açılarının söz konusu olduğunun altını çizdi. Konuşma esnasında Türkiye ve Avrasya arasında çok köklü ve tarihi ilişkilerin bulunduğu dikkat çeken Bülbül, Avrasya ülkeleri arasında daha fazla tanışma ve tecrübe paylaşımı yapılarak ortak geleceğe katkı sunmayı amaçladıklarını dile getirdi. Kudret Bülbül, Avrasya ülkelerinin kamu kurum ve düşünce kuruluşlarının Türkiye'deki ortaklarıyla yürüteceği faaliyetlere YTB'nin destek olabileceğini de sözlerine ekledi.

Dördüncü açılış konuşmasını MHP Genel Başkan Yardımcısı, Antalya Milletvekili Doç. Dr. Mehmet Günal yaptı. Doç. Dr. Mehmet Günal bütün ülkelerle ekonomik, siyasi, kültürel işbirliğinin geliştirilmesini önemsediklerini vurgulayarak, bu tür organizasyonların

бастап, әлемде нәсілшілдік пен исламофобияның арта бастағанына назар аударды. Бұл мәселелердің тараптардың бір-бірін жеткілікті дәрежеде танып-білмегенен туындағанын айтты. Кудрет Бюлбюл іс-шараның арқасында стратегиялық зерттеу орталықтары жиірек кездесіп, тәжірибе алмасатынын және ортақ болашаққа үлес қосатынын айтып, Еуразиядан келген стратегиялық зерттеу орталықтарынан жаңа ақпарат, идеялар мен көзқарастарды үйренуге болатынын ерекше атап өтті. Сөз барысында Түркия мен Еуразия арасында тамыры терең тарихи қарым-қатынастардың болғанына назар аударған Бюлбюл Еуразия елдері жиірек кездесіп, тәжірибе алмасу арқылы ортақ болашаққа үлес қосатынын айтты. Кудрет Бюлбюл Еуразия елдерінің қоғамдық мекеме мен стратегиялық зерттеу орталықтарының Түркиядағы серіктестерімен өткізетін іс-шараларына Шетелдегі түріктер мен туыс қауымдастықтар мекемесінің қолдау көрсете алатынын да қоса айтты.

Төртінші болып сөз сөйлеген Ұлттық қозғалыс партиясы төрағасының орынбасары, Анталия депутаты доцент, доктор Мехмет Гюнал барлық елдермен экономикалық, саяси және мәдени ынтымақтастықты дамытуға мән бергендеріне назар аудара отырып,





siyaset üstü bir kurum tarafından yapılmasından duyduğu memnuniyeti dile getirdi.

Açılış konuşmalarının ardından AK Parti Sakarya Milletvekili Mustafa Isen'in moderatörlüğünde düzenlenen "Avrasya Ekonomik Birliği: Bölge Ülkelerin Deneyimleri ve Karşılaştıkları Güçlükler" konulu birinci oturum ile Sempozyum başlamıştır. Birinci oturumda Doç. Dr. Nevzat Şimşek (Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan), Vugar Bayramov (Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Merkezi, Azerbaycan), Galina Selari (Stratejik Araştırmalar ve Reformlar Merkezi, Moldova) bildirilerini sundular. Birinci oturuma tartışmacılar olarak Mahir Nakip (Çankaya Üniversitesi, Türkiye), Sardor Azam (Öngörü ve Makroekonomik Araştırmalar Enstitüsü, Özbekistan) ile Aidarbek Amirbek (Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan) katılmışlardır.

İkinci oturum "Avrasya'da Ulaştırma Koridorları: Sorunlar ve Fırsatlar" konusuyla Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Merkezi Başkanı Vugar Bayramov'un moderatörlüğünde yapılmıştır. İkinci oturumda Vusala Jafarova (Ekonomik Reformlar ve İletişim Merkezi,

mұндай ұйымдардың саяси емес ұйым тарапынан жүзеге асырылғанына өз қуанышын білдірді.

Ашылу рәсімінен кейін Әділет және даму партиясы Сакарія депутаты Мұстафа Исен модератор болған «Еуразиялық экономикалық одақ: Аймақ елдерінің тәжірибелері мен мәселелері» атты симпозиумның бірінші отырысы басталды. Бірінші отырыста доцент, доктор Невзат Шимшек (Еуразия ғылыми-зерттеу институты, Қазақстан), Вугар Байрамов (Экономикалық және әлеуметтік даму орталығы, Әзірбайжан), Галина Селари (Стратегиялық зерттеулер және реформалар орталығы, Молдова) баяндамаларын ұсынды. Бірінші отырыста талқылауға қатысқандар: Махир Накип (Чанкая университеті, Түркия), Сардор Азам (Болжау және макроэкономикалық зерттеулер институты, Өзбекстан), сондай-ақ Айдарбек Амирбек (Еуразия ғылыми-зерттеу институты, Қазақстан).

«Еуразияда көлік дәліздері: сын-қатерлер мен мүмкіндіктер» атты екінші отырыста Экономикалық және әлеуметтік даму орталығының төрағасы Вугар Байрамов модератор болды. Екінші отырыста Вусала

Azerbaycan), Hasan Oktay (Kafkasya Stratejik Araştırmaları Merkezi), Alena Dastanka (Belarus Devlet Üniversitesi Uluslararası Araştırmalar Merkezi, Belarus), özge Nur Ögütçü (Avrasya İncelemeleri Merkezi, Türkiye) bildirimlerini sundular. İkinci oturuma tartışmacılar olarak George Tagramadze (Gürcistan Stratejik ve Uluslararası İncelemeler Vakfı, Gürcistan), Lidiya Parkhomchik (Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan) ile Mehmet Arslan (Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Kazakistan) katılımlıdır.

“Avrasya Düşünce Kuruluşları Buluşması” Sempozyumu 22-23 Kasım 2016 tarihleri arasında devam ederek, Beştepe Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi ile T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ziyaret edildikten sonra sona erdi.

Джафарова (Экономикалық реформалар және байланыс орталығы, Әзірбайжан), Хасан Октай (Кавказ стратегиялық зерттеу орталығы), Алена Дастанка (Беларусь мемлекеттік университеті Халықаралық зерттеулер орталығы, Беларусь), Өзге Нұр Өгүтчү (Еуразиялық зерттеулер орталығы, Түркия) баяндамаларын ұсынды. Екінші отырыста талқылауға қатысқандар: Георгий Таграмадзе (Грузия стратегиялық және халықаралық зерттеулер қоры, Грузия), Лидия Пархомчик (Еуразия ғылыми-зерттеу институты, Қазақстан) және Мехмет Арслан (Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан).

«Еуразия стратегиялық зерттеу орталықтарының кездесуі» симпозиумы 2016 жылғы 22-23 қараша аралығында жалғасып, Бештепе Президент кешені, Түркия Ұлы Ұлттық Мәжілісі және Түркия Республикасы Премьер-Министрі Кеңесі жанындағы Шетелдегі түріктер мен туыс қауымдастықтар мекемесіне сапардан кейін аяқталды.



24 KASIM 2016 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMACILARINDAN JULDIZ BAİZAKOVA “ORTA ASYA DEVLETLERİNE GÜVENLİK ALANINDA AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ’NİN YARDIMLARI” KONULU SEMİNER VERDİ.

2016 ЖЫЛЫ 24 ҚАРАШАДА ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТКЕРІ ЖҰЛДЫЗ БАЙЗАҚОВА «АҚШ-ТЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ МЕМЛЕКЕТТЕРІНІҢ ҚАУІПСІЗДІК САЛАСЫНА КӨМЕКТЕСУ» ДЕГЕН ТАҚЫРЫПТА СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

“Orta Asya Devletlerine Güvenlik Alanında Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) Yardımları” adlı seminerinde Juldiz Baizakova, ana hatlarıyla askeri ve güvenlik alanlarındaki proje ve programlar hakkında detaylı bilgiler verdi. Bunun yanı sıra program bütçelerindeki değişikliklerin nedenlerine değinen Baizakova, ABD’nin Orta Asya’da güvenlik ve istikrarın sürdürülebilir olmasını amaçladığını ve bu doğrultuda çeşitli programlara finansal destek vermenin yanında yerli personele eğitim desteği sağladığını belirtti.

ABD’nin bölgeye olan ilgisinin ana nedenleri arasında bölge ülkeleri ile güvenlik alanında işbirliği ve ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesinin yer aldığını ifade etti. Güvenlik konusunda ise terörle mücadele, sınır güvenliği, uyuşturucuyla mücadele, istikrar operasyonları ve güvenlik sektörü reformu başlıkları altında çeşitli konularda işbirliği ve finansal destek sağlanmasına önem verildiğini sözlerine ekledi.

Askeri yardımlar konusunda Kazakistan’ın 2016 yılında ABD’den \$2,4 milyon askeri yardım ve \$6,11 milyon insanı ve kalkınma

«АҚШ-тың Орталық Азия мемлекеттерінің қауіпсіздік саласына көмектесуі» тақырыбындағы семинарында Жұлдыз Байзақова, әскери және қауіпсіздік саласындағы негізгі бағдарламалар мен жобалар туралы егжей-тегжейлі ақпарат берді. Сондай-ақ бағдарлама бюджетіндегі өзгерістердің себептеріне тоқталып, АҚШ-тың Орталық Азиядағы қауіпсіздік пен тұрақтылықтың сақталуын мақсат еткенін және осы бағытта әртүрлі бағдарламаларға қаржылық қолдау көрсетумен қатар, жергілікті кадрларды даярлау үшін де қолдау көрсеткенін білдірді.

Жұлдыз Байзақова, АҚШ-тың Орталық Азияға қызығушылық танытуының негізгі себептерінің астарында аймақтағы елдермен қауіпсіздік саласындағы ынтымақтастық пен экономикалық қарым-қатынастарды нығайту жатқанын айтты. Қауіпсіздік саласында терроризмге қарсы күрес, шекара қауіпсіздігі, есірткімен күрес, тұрақтылықты сақтау операциялары мен қауіпсіздік саласындағы реформаларды негіз еткен әртүрлі мәселелер бойынша ынтымақтастық пен қаржылық қолдау көрсетуге баса мән бергенін атап өтті.





yardımı aldığını belirten Baizakova, Orta Asya ülkelerine yapılan yardımlar konusunda ise en çok finansal kaynağını Kooperatif Tehdit Azaltma programına aktarıldığını

Әскери көмек саласында Қазақстанның 2016 жылы АҚШ-тан 2.4 млн доллар әскери көмек пен \$ 6.11 млн доллар гуманитарлық даму көмегін алғанын тілге тиек еткен Байзақова, Орталық Азия елдеріне көрсетілген көмектер аясында Қауіпті Бірлесе Отырып Азайту бағдарламасына ең көп қаржы аударылғанын атап өтті. Сонымен қатар, шетелдік әскери қаржыландыру, халықаралық әскери білім беру, халықаралық есірткіге қарсы күреске қолдау көрсету, терроризмге қарсы ортақ күрес қатарлы қолдау бағдарламалары маңызды орын алғанын айтты.

Семинар барысында Байзақова АҚШ-тың Ауғанстаннан шегінуімен бірге Орталық Азияға қызығушылығының азаятыны туралы пікір білдірген Батыс бұқаралық ақпарат құралдарының көзқарасы мен АҚШ-тың жоғары лауазымды әскери тұлғаларының көзқарастары керісінше сәйкес келмейтінін айта отырып, сәйкесінше бағдарламаларға бөлінген қаржының соңғы жылдары азайғанын да мәлім етті.

Байзақова сөзінде АҚШ Сыртқы Істер Министрлігінің әскери және полиция күштеріне көмек ретінде белгілеген бюджет есебінен 2014 жылы 33.3 млн доллар көмекке берілсе, аталған көмектің 2016 жылы 24,7 млн долларға азайғанын көрсете отырып, сондай-ақ бұл көрсеткіштің 11 Қыркүйек





altını çizdi. Bunun ötesinde dış askeri finansman, uluslararası askeri eğitim, uluslararası uyuşturucu ile mücadele de narkotik bölümlerine destek, teröre karşı ortak mücadele gibi programların destek programları arasında yer aldığını ifade etti.

Seminerinin devamında Batı medyasında ABD'nin Afganistan'dan çıkması ile beraber Orta Asya'ya ilgisinin azalacağını ifade eden görüşlere karşılık ABD ordusu üst düzey yetkililerinin aynı görüşte olmadıklarını belirten Baizakova, buna karşılık programlara aktarılan kaynaklarda son birkaç yılda azalmanın olduğunu ifade etti. ABD Dış İşleri Bakanlığı'nın askeri ve polis güçlerine yardım amaçlı belirlediği bütçede 2014 yılında \$33,3 milyon yardım gönderilirken yardımın 2016 yılında \$24,7 milyona düştüğünü ifade eden Baizakova, bu rakamın 9/11 olayları öncesi 2000 yılındaki \$7,9 milyon seviyesinden daha yüksek olduğunu sözlerine ekledi.



Baizakova ayrıca, güvenlik yardımlarının %46'sının istikrar operasyonları ve güvenlik sektörü reformuna, %32'sinin uyuşturucuyla mücadele ve %22'sinin ise terörle mücadele programlarına ayrıldığını ifade etti. ABD'nin Orta Asya'ya yapmış olduğu kalkınma yardımlarına bakıldığında ise 2014 yılında \$86,3 milyon finansman desteği sağlanırken 2016 yılında bu rakamın \$103,4 milyona çıktığını belirtti.

Seminerin sonunda katılımcılar, güvenlik program ve projelerinin bölge ülkelerini güvenlik sorunlarına yönelik desteğine ilişkin değerlendirmeler yaparak bu program ve projelerin avantaj ve dezavantajlarıyla ilgili görüş alışverişinde bulundular.

оқиғасынан бұрынғы 2000 жылғы 7,9 млн доллар деңгейінен жоғары болғанын да айта кетті.

Сондай-ақ Байзақова, қауіпсіздік саласында көрсетілген көмектердің 46%-ы тұрақтылықты сақтау операциялары мен қауіпсіздік саласындағы реформаларға, 32%-ы есірткіге қарсы күреске және 22%-ы терроризмге қарсы күрес бағдарламаларына арналғанын мәлімдеді. АҚШ-тың Орталық Азияның дамуы үшін көрсеткен көмегіне келсек, 2014 жылы 86,3 млн доллар қаржылай көмек берілсе, бұл көрсеткіш 2016 жылы 103,4 млн долларды құрағанын сөз етті.

Семинар соңында, қатысушылар аталған қауіпсіздік бағдарламалары мен жобалардың аймақтағы елдердің қауіпсіздік мәселелері бойынша тигізген көмегін сараптай келе, осы бағдарламалар мен жобалардың артықшылықтары мен кемшіліктері туралы пікір алмасты.



Akademik **Türkçe** Kursu

Avrasya Araştırma Enstitüsü 19 Ekim 2015 tarihinde Akademik Türkçe kursu vermeye başlamıştır. Bu kursun amacı katılımcılara makale, bildiri, tez, kitap gibi akademik metinleri okuma, not alma, çıkarımda bulunma konularında eğitim vermektir. Kurslar başlangıç ve orta seviye olmak üzere iki seviyede olacaktır.

HAFTA İÇİ VE HAFTA SONU GRUPLARI

Kurs hakkında bilgi almak ve başvuru için aşağıdaki telefon numarasını arayabilirsiniz.

Başvuru Yeri:

Almalı Avdanı, Mametova 48, 050004 Almatı.

+7 (727) 279 24 26 içhat: 109

19 қазан 2015 жылы Еуразия ғылыми-зерттеу институты «Түрік тілін ғылыми тұрғыдан жетілдіру» курстары басталды. Курстың мақсаты тыңдармандарға мақаладағы, баяндамадағы, диссертация және кітаптардағы академиялық мәтіндерді оқуды, ғылыми тұрғыдан жазуды және қорытынды жасай білуді үйрету болып табылады. Қосымша мағлұмат алу және өтініштерді беру үшін төменде көрсетілген байланыстар арқылы хабарласуға болады. Курстар апта ішінде және апта соңында өткізіледі.

Өтініштерді қабылдау мекенжайы:

Алмалы ауданы, Мәметова көшесі 48, 050004 Алматы,

тел: +7 (727) 279 24 26

(ішкі нөмір 109)

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Aralık 2016 Sayı: 12
Желтоқсан 2016 жыл №12